

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1951

ANDRA KAMMAREN

Nr 13

7—12 april.

Debatter m. m.

Lördagen den 7 april.

Sid.

Interpellation av herr Hallberg ang. arbetstagares rätt till semester under styrkt sjukdom eller under ledighet till följd av olycksfall utom arbetsplatsen	5
---	---

Tisdagen den 10 april.

Svar på fråga av:

Fru Gärde Widemar ang. redogörelse för de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagits för beredande av ersättning till de efterlevande till de svenska flygare, som omkommo vid Salerno-olyckan	10
--	----

Svar på interpellationer av:

Herr förste vice talmannen Skoglund ang. åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön Hemmens forskningsinstitut gör	17
Herr Jacobson i Vilhelmina ang. bristen på tandläkare vid tandpoliklinikerna i Västerbottens lappmark	23
Herr Kyling ang. betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet	27
Herr Rubbestad ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg	34
Interpellation av herr von Frissen ang. beredande av bättre vårdmöjligheter för sinnessjuka åldringar	41

Onsdagen den 11 april fm.

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel:

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Avlöningar	48
Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor	51
D:o: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter	52

	Sid.
Reseunderstöd för studier på jordbrukets område	58
Nötboskapsavels befrämjande: Understöd åt kontrollförenings- verksamhet	60
Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård	61
Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader	65
Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket	72
Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund	73
Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånafond	75
Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar	77
Fiskets befrämjande i de särskilda orterna	79
Avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiske- vatten	81
Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.	83
Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader	85
D:o: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo	86
Kostnader för virkesmätning	95
Lantmäteriets distriktsorganisation: Avlöningar	98
Indextillägg å folkpensioner m. m.	105

Onsdagen den 11 april em.

Motion ang. lantbrevbäringens ordnande	113
Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut	118
Permanent organ för nordiskt samarbete m. m.	139
Utgifter under riksstatens elfte huvudtitel:	
Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för an- skaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden	141
Serafimerlasarettet: Avlöningar	145
Bidrag till resor för vanföra m. m.	146
Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.	151
Bidrag till folkbildningsorganisationerna för anordnande av allmän sexualhygienisk upplysningsverksamhet	154
Abortförebyggande åtgärder	154
Sjuktransporter med flygplan	155
Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Avlöningar	156
Civildförsvaret: Engångsanskaffning av materiel	157

Torsdagen den 12 april.

Restitution av tull å vissa för militärt bruk lämpliga terrängbilar . .	165
Motion ang. medverkan av nämnd i familjerättsmål vid rådhusrätterna	167
Motioner om utredning ang. ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel	168

	Sid.
Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.	172
Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket	214

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 11 april fm.

<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel (jordbruksdepartementet)	47
— nr 5, ang. vissa kapitalinvesteringar	105
<i>Sammansatta stats- och andra lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. index-tillägg å folkpensioner m. m.	105

Onsdagen den 11 april em.

<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 19, ang. ändrade grunder för rekvisition av motorfordon och hästar m. m. för krigsmakten	113
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts</i> utlåtande nr 7, ang. påskyndad utredning om ändrad telefontaxa å landet	113
— nr 8, ang. lantbrevbäringens ordnande	113
— nr 9, ang. entydiga bestämmelser rörande prästs upplysningsplikt	117
<i>Utrikesutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. vissa Europarådets beslut	118
— nr 6, ang. permanent organ för nordiskt samarbete m. m.	139
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 11, ang. utgifter under elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet)	140

Torsdagen den 12 april.

<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 61, ang. stat för försvarets fastighetsfond	165
— nr 62, ang. rörlig kredit för försvarets fabriksstyrelse	165
— nr 63, ang. anslag till flygtekniska försöksanstalten m. m.	165
— nr 64, ang. utredning om återkrav av ekonomiskt bistånd från utlandsmyndighet	165
— nr 65, ang. effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten	165
— nr 66, ang. nedsättning av kommunalskatt för övergångsbidrag m. m.	165
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 16, ang. lag härom	165
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 19, ang. ändring i taxeringsförordningen, m. m.	165
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 67, ang. d:o såvitt propositionen angår riksskattenämnden och anslag	165
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 22, ang. restitution av tull å terrängbilar	165
— nr 23, ang. ändring av kommunalskattelagen	167
— nr 24, ang. nedsättning av tull för selfaktorlina	167
— nr 25, ang. skattefrihet vid byte av fastigheter i vissa fall	167
— nr 27, ang. ändrad lydelse av inkomstskatteförordningen	167

	Sid.
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 7, ang. fortsatt giltighet av valutalagen	167
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 16, ang. ersättning till kommunvalda nämndemän vid häradsrätt	167
— nr 17, ang. nämnd i familjerättsmål vid rådhusrätterna	167
— nr 18, ang. ändrade regler om placering av omyndigas medel ..	168
— nr 19, ang. böter och viten	172
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.	172
— nr 3, ang. upphävande av skyldighet att förse hustak med skyddsanordningar m. m.	214
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 6, ang. överlåtelse av anläggningar för Vens elektrifiering	214
— nr 7, ang. stödjande av priset å hamp- och linhalm	214
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts</i> utlåtande nr 10, ang. Vetenskapsakademiens privilegium att utgiva almanackor m. m.	214
— nr 11, ang. utländsk arbetskraft till skogsbruket	214
— nr 12, ang. enhetligt pris på flytande drivmedel	221

Lördagen den 7 april.

Kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidna mars.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 161, angående tullfrihet för utrustning, som inkommer såsom gåva till vetenskapliga institutioner.

§ 3.

Föredrogs var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 502 av herr *Dahlgren*;

nr 503 av herr *Bergström m. fl.*;

nr 504 av herr *Nyberg m. fl.*;

nr 505 av herr *Mosesson*;

nr 506 av herr *Dahlgren m. fl.*;

nr 507 av herr *Lindberg m. fl.*;

nr 508 av herr *Nilsson* i Kristinehamn *m. fl.*;

nr 509 av herrar *Braconier* och *Nestrup*; och

nr 510 av herr *Persson* i Appuna *m. fl.*; samt

till bevillningsutskottet motionen nr 511 av herrar *Pettersson* i Ersbacken och *Vigelsbo*.

§ 4.

Föredrogs den av fru *Eriksson* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern angående ersättning till de efterlevande till vissa av de svenska flygare, som omkommo vid Salernoolyckan.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Interpellation ang. arbetstagares rätt till semester under styrkt sjukdom eller under ledighet till följd av olycksfall utom arbetsplatsen.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr HALLBERG, som anförde: Herr talman! Vid 1948 års riksdag väcktes tre motioner — bl. a. nr 69 i andra kammaren och en likalydande nr 44 i första kammaren — angående arbetstagares semester under sjukdom. Enligt bestämmelse i semesterlagen av den 17 juni 1938 får arbetstagares semester icke av arbetsgivaren förläggas till tid, då arbetstagaren är oförmögen till arbete på grund av olycksfall i arbetet eller sådan sjukdom, som avses i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Däremot finnes ingen bestämmelse om förbud mot semesterns förläggning till tid, då arbetstagaren är oförmögen till arbete på grund av olycksfall eller sjukdom under andra omständigheter än de här ovan nämnda.

I yttranden över 1936 års semester-sakkunnigas förslag uttalade Landsorganisationen (LO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) sin anslutning till uttryckligt förbud mot semesterns förläggning till tid, då arbetstagaren på grund av styrkt sjukdom icke vore i arbete.

Motionerna i denna fråga vid 1948 års riksdag tillstyrktes också av LO med utförlig motivering. Socialstyrelsen anförde i sitt yttrande över motionerna, att styrelsen utgick ifrån att frågan skulle tas upp till förnyad prövning vid en allmän revision av semesterlagen. På andra lagutskottets förslag beslöt riksdagen den 7 maj 1948, med anledning av nämnda motioner,

Interpellation ang. arbetstagares rätt till semester under styrkt sjukdom eller under ledighet till följd av olycksfall utom arbetsplatsen.

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan.

I den vid årets riksdag föreliggande kungl. propositionen om utvidgning av semesterrätten är här berörda, viktiga detaljfråga icke upptagen. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

Anser herr statsrådet att det stöter på oöverstigliga hinder att på lagstiftningens väg lösa frågan om arbetstagares rätt till semester under styrkt sjukdom eller olycksfall utom arbetsplatsen? Om så är, kan statsrådet rekommendera någon annan framkomlig väg för en lösning av frågan?

Denna anhållan bordlades.

§ 6.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och vice talmännen i riksdagens andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen och vice talmännen tillsätta kammarens kanslipersonal, den 3 april 1951.

På därom gjorda ansökningar beviljades stenograferna hos kammaren jur. kand. E. Albert Romare och e. o. hovrättsassessorn Per G. Bergsten ledighet från sina befattningar under tiden från och med den 4 april till och med vårsessionens slut; och förordnades stenografen hos första kammaren civilingenjören O. Nilsson och kanslisten hos andra kammaren studeranden Bengt E. Lundin att under tiden vara stenografer hos kammaren.

Vidare förordnades fil. stud. Sven Wickberg att under samma tid uppehålla Lundins kanslistbefattning.

In fidem

Gunnar Britth.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från utrikesutskottet:

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av tilläggsprotokoll till handels- och betalningsavtalet den 23 november 1948 mellan Sverige och Argentina;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om godkännande av överenskommelse angående varuutbytet mellan Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland; och

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående Sveriges anslutning till Internationella rådgivande bomullskommittén (ICAC);

från statsutskottet:

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1951/52 till iståndsättande av beskickningsfastigheten i Köpenhamn;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1951/52 under försvarets fonder m. m.;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1951/52 under statens allmänna fastighetsfond, statens utlåningsfonder och diverse kapitalfonder, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade lånemöjligheter för den mindre skeppsfarten m. m.;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från betalningsskyldighet till kronan;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till riksförsäkringsanstalten; och

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

från första lagutskottet:

nr 89, i anledning av väckta motioner om utredning rörande ändrade lagbestämmelser angående arrestlokaler; och

nr 90, i anledning av väckta motioner om införande av lagregler rörande sättet för tillfälligt omhändertagande av sjuka personer samt av barn och ungdom; samt

från andra lagutskottet:

nr 88, i anledning av väckta motioner om undantag från tillämpningen av bestämmelserna om yrkesmässig automobiltrafik för transporter av sockerbetor och betmassa.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut; och

nr 6, i anledning av väckta motioner dels om tillsättande av en skandinavisk parlamentarisk kommitté med uppgift att söka åstadkomma lättnader i omgången mellan de skandinaviska folken, dels om åtgärder för bildande av ett permanent organ för nordiskt samarbete;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet, ävensom i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts

i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för försvarets fabriksstyrelse;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till flygtekniska försöksanstalten m. m.;

nr 64, i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att möjliggöra prövning av återkrav av belopp, erhållet såsom ekonomiskt bistånd från utlandsmyndighet;

nr 65, i anledning av väckta motioner angående effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten utefter våra kuster;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag m. m., såvitt propositionen icke angår lagförslaget, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379) m. m., såvitt propositionen angår dels personalförteckning och avlöningsstat för riksskattenämnden, dels ock anslag under sjunde huvudtiteln, jämte i ämnet väckt motion;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till indextillägg å folkpensioner samt anslag till särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition nr 70 med förslag till lag angående ändring

i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckt motion;

nr 22, i anledning av väckta motioner om restitution av tull å vissa för militärt bruk lämpliga terrängbilar, som av enskilda införas i landet;

nr 23, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen;

nr 24, i anledning av väckt motion om nedsättning av tullsatsen för selfaktorlina innehållande nylon;

nr 25, i anledning av väckta motioner om befrielse från skyldigheten att utgöra inkomstskatt och erlægga stämpelavgift vid byte av fastigheter i vissa fall; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

bankoutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350);

första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt för kommun att bevilja ersättning till av kommunen valda nämndemän vid häradsrätt;

nr 17, i anledning av väckt motion angående medverkan av nämnd i familjerättsmål vid rådhusrätterna;

nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om böter och viten;

andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för förfarandet vid rekvisition av motorfordon och hästar m. m. för krigsmaktens behov, dels ock i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen eller röra i propositionen behandlad lagstiftning; och

nr 3, i anledning av väckt motion om upphävande av skyldigheten för ägare av vissa äldre fastigheter att förse hus-taken med skyddsanordningar m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa staten tillhöriga anläggningar för ön Vens elektrifiering; och

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stöd-jande av priset å hamphalm och linhalm av 1950 års skörd m. m.; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion angående Vetenskapsakademiens privilegium att utgiva almanackor m. m.;

nr 11, över motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket; och

nr 12, över motion om åstadkommande av ett enhetligt pris på flytande drivmedel i hela landet.

§ 9.

Herr talmannen meddelade, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riks-

banken angående vissa ändringar i bankoreglementet.

Denna anmälan bordlades.

§ 10.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 159, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.;

nr 163, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § 3 mom. och 4 § 2 mom. förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

nr 164, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin;

nr 165, angående godkännande av Sveriges anslutning till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna;

nr 166, angående ytterligare statsbidrag till Garnsviken—Vadasjön—Helgösjön—Hedervikens torrlägningsföretag i Stockholms län; och

nr 167, angående prisutjämningsavgift m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

nr 512, av fröken *Vinge*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 136, angående anslag för budgetåret 1951/52 till skolöverstyrelsen m. m.;

nr 513, av herr *Edberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 142, med förslag till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film, m. m.; och

nr 514, av herr *Hall*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 144, med förslag till förordning om tillfällig automobilskatt.

Dessa motioner bordlades.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 2.08 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Tisdagen den 10 april.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande april.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll angående den i § 32 riksdagsordningen föreskrivna fullmaktsgranskningen:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 10 april 1951.

Till justitiedepartementet hade den 9 april 1951 från länsstyrelsen i Hallands län inkommit fullmakt för Inge-mund Bengtsson i Varberg, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens andra kam-mare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Svar på fråga ang. redogörelse för de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagits för beredande av ersättning till de efterlevande till de svenska flygare, som omkommo vid Salerno-olyckan.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:
C. G. Bruno.

Vid detta protokoll var fogad den däri avsedda fullmakten för stadsfullmäktige Ingemund Bengtsson i Varberg att inträda som ledamot av kammaren för tiden till den 1 januari 1953 efter herr Persson i Vinberg.

Herr talmannen meddelade, att herr Bengtsson i Varberg intagit sin plats i kammaren.

§ 3.

Svar på fråga ang. redogörelse för de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagits för beredande av ersättning till de efterlevande till de svenska flygare, som omkommo vid Salerno-olyckan.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet VOUGT, som yttrade: Herr talman! Fru Gärde Widemar har frågat mig, om jag är villig att lämna en redogörelse för vilka åtgärder som från ansvariga myndigheters sida vidtagits för att ersättning skulle utgå till de efterlevande till de svenska flygare, som förolyckades vid Salerno den 18 november 1947.

Jag får till en början erinra om att den flygning, som så tragiskt ändades vid Salerno, sammanhänge med en försäljning av äldre flygplan från svenska flygvapnet till etiopiska staten. Efter frivillig ansökan hade personal vid

svenska flygvapnet erhållit i uppdrag att flyga planen till Etiopien. Återfärden företogs med ett av etiopiska staten chartrat flygplan tillhörande ett svenskt flygföretag. Det var under denna återfärd, som olyckan inträffade. Flygarna hade under färden permission från svenska flygvapnet.

Vad därefter angår de åtgärder, som myndigheterna vidtagit i de efterlevandes intresse, må till en början framhållas, att flygförvaltningen för varje deltagare i färden tecknade en särskild livförsäkring om 30 000 kronor jämte en bagageförsäkring om 1 000 kronor. Flygförvaltningen uppmanade vidare deltagarna att före avfärden kontrollera, att deras egna privata försäkringar gällde.

Flygkatastrofen inträffade onsdagen den 18 november 1947 och blev känd av flygförvaltningen dagen därpå. Redan påföljande måndag, den 23 november, utsändes per post försäkringsbeloppet på 30 000 kronor till samtliga dödsbon. Bagageförsäkringsbeloppet på 1 000 kronor följde kort tid därefter. De efterlevande erhöilo därjämte i vanlig ordning den avlidnes lön t. o. m. dödsdagen och begravningshjälp. Från dödsdagen utgå familjepensioner och livräntor enligt gällande bestämmelser.

Den 22 januari 1948 fördelade chefen för flygvapnet ett av etiopiske kejsaren skänkt belopp om 62 500 kronor till de omkomnas familjer. Härvid erhöilo dödsboen belopp varierande mellan 5 000 och 2 200 kronor. Vid fördelningen togs hänsyn till familjernas ekonomiska ställning, antalet barn m. m.

Samtliga nu nämnda ersättningar utbetalades sålunda kort tid efter olyckan. Avsevärt längre tid kom det att dröja innan återstående ersättningar utbetalades från Nordiska poolen för luftfärdförsäkring. De försäkringsbeloppet här är fråga om hänföra sig till den ansvarighet, som jämlikt lag åvilar

Svar på fråga ang. redogörelse för de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagits för beredande av ersättning till de efterlevande till de svenska flygare, som omkommo vid Salerno-olyckan.

fraktföraren, i detta fall det förut nämnda flygföretaget. Detta hade för denna ansvarighet tecknat försäkring i poolen. Ansvarigheten är enligt lagen begränsad till ett belopp, som i vanlig valuta motsvarar 29 810 kronor. Vid skaderegleringen skall dessutom beaktas bl. a. de efterlevandes ekonomiska ställning. Dröjsmålet med ersättningarnas utbetalande sammanhänger med att resultatet av den italienska haverikommissionens arbete och den svenska luftfartsstyrelsens granskning av dess rapport måste avvaktas innan skadestandsfrågan kunde slutligt regleras. Med hänsyn till att riksförsäkringsanstalten framställt anspråk på del i försäkringssumman avvaktades dessutom utgången av ett i högsta domstolen anhängigt mål, där en liknande fråga var föremål för prövning. Genom dom den 22 juli 1950 klargjordes, att de skadelidande ägde företrädesrätt framför riksförsäkringsanstalten till försäkringsbeloppen.

I skrivelse den 20 september 1948 meddelade flygförvaltningen samtliga dödsbon, att advokatfiskalen vid försvarets civilförvaltning åtagit sig att företräda dödsboen vid förhandlingar med försäkringspoolen rörande ersättningsbeloppens utbetalande. Det förut-sattes, att detta skulle ske utan kostnad för dödsboen. Samtidigt framhölls, att det stod dödsboen fritt att söka annan juridisk hjälp men att det skulle för-enkla handläggningen av ärendet, om endast ett ombud för samtliga dödsbo-delägare tog upp förhandlingar. Samtliga dödsbon med undantag av åtta accepterade detta förslag. Av angivna åtta dödsbon ha sju anlitat advokaten Bjure-Dehlén.

Efter förhandlingar mellan advokatfiskalen och försäkringspoolen träffades sedermera hösten 1950 överenskom-melse om slutlig reglering av ersättningsfrågan. Såvitt rör de sju dödsbon, som här är i fråga, innebar överens-

kommelsen att ersättning skulle utgå med 29 810 kronor till varje dödsbo. Hälften härav insattes på spärrade bankkonton i de omyndiga barnens namn. Återstoden uppbars av Bjure-Dehlén enligt fullmakt. Det är dessa sistnämnda belopp, som nu uppges vara förskingrade. De dödsbon, som representerades av advokatfiskalen, ha efter förhand-lingarnas slutförande utfått dem tillkommande ersättningsbelopp direkt från poolen. Även i dessa fall ha barnens andelar insatts på spärrade bankkonton, medan återstoden utbetalats till änkorna.

Med det sagda torde jag ha besvarat frågan om vilka åtgärder som från myndigheternas sida vidtagits i saken. Enligt min mening synes intet vara att erinra mot det sätt, på vilket saken sålunda handlagts.

Till upplysning torde slutligen böra något beröras de ekonomiska förmåner, som i anledning av olyckan ha utgått till de efterlevande, för vilkas räkning Bjure-Dehlén uppburit ersättning. Jag tar som exempel officersfamiljer med 3 barn respektive 1 barn. Trebarnsfamiljerna ha erhållit i engångsersättningar omkring 51 000 kronor jämte privat tecknade livförsäkringsbelopp, upp till 25 000 kronor. Engångsutbetalningarna till dessa familjer ha således varierat mellan 51 000 och 76 000 kronor. Därtill komma familjepension och livräntor, för närvarande tillhoppa omkring 865 kronor per månad. Enbarnsfamiljerna ha erhållit i engångsersättningar 48 000 kronor jämte privata försäkringsbelopp på 5 å 10 000 kronor, sålunda sammanlagt 53 000 å 58 000 kronor. I pension och livränta till dessa utgå omkring 530 kronor per månad (i ett fall utgår reducerad pension på grund av statsanställning). I de angivna beloppen har icke inräknats vad som enligt vad nyss sagts uppburits av Bjure-Dehlén, nära 15 000 kronor för varje dödsbo.

Svar på fråga ang. redogörelse för de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagits för beredande av ersättning till de efterlevande till de svenska flygare, som omkommo vid Salerno-olyckan.

Härpå anförde:

Fru GARDE WIDEMAR: Herr talman! Jag skall be att få tacka försvarsministern för svaret på min fråga. Jag är mycket tacksam för den klargörande redogörelse som lämnats, men jag skulle naturligtvis ha varit ännu mera tacksam, om jag hade fått veta i förväg att svaret skulle lämnas i dag.

Det tycks förekomma en del missförstånd i det svar som lämnats; i varje fall föreligger det en viss olikhet mellan de uppgifter som försvarsministern nu gett och dem som jag har fått i saken. Till en början säger försvarsministern, att flygarna hade permission från det svenska flygvapnet, då de gjorde denna färd. Det står i strid mot den uppgift, som jag har fått bekräftad genom handlingar i saken, att resan företogs på generalorder, nämligen nr 2909/1947 och nr 3368/1947. Samtliga flygare, som gävo sig ut på resan, voro beordrade att företaga den. Detta står i de instruktioner, som lämnades till flygarna. Det heter där att kommenderingen sker »utan särskild kostnad för statsverket. Detta innebär, att personalen bibehåller ordinarie löneförmåner (även flygtillägg)». Däremot skulle trakamentskostnader inte utgå, då dessa skulle bäras av etiopiska staten. I samma instruktion står uttryckligen, att även familjepension och andra ersättningar från staten skola utgå för den händelse under färden skulle ske en olycka, som kunde medföra dödlig utgång.

De svenska flygare, vars liv ändades så tragiskt på färden, ha alltså omkommit under tjänsteutövning. Det sades t. o. m., att de som deltog i färden fingo göra detta som en belöning för att de förhållit sig väl i tjänsten. I det minnestal, som flygvapnets chef höll i radio över de bortgångna flygarna, sade han uttryckligen, att de tillhörde eliten inom det svenska flygvapnet och att

detta gjorde en oersättlig förlust genom det som skett.

Beträffande uppgifterna angående de övriga försäkringar, som utbetalats till de efterlevande, vill jag säga, att livförsäkringen på 30 000 kronor, som flygförvaltningen enligt försvarsministerns uppgift skulle ha tecknat, tecknades av den etiopiska staten och betalades av denna. Flygförvaltningen hade inte någon som helst kostnad därför och förmedlade inte heller försäkringen. Beloppet utbetalades mycket riktigt omedelbart efter olyckan. Det skedde direkt från Thulebolagen genom en check till den som var insatt som förmanstagare till vederbörande försäkring, således utan någon åtgärd från flygförvaltningens sida. Det ytterligare belopp på 62 500 kronor, som skänktes av den etiopiske kejsaren, fördelades visserligen av flygvapnets chef, men därmed har ju inte flygvapnet bidragit till ersättningen.

Vetskapen om att försäkringsbeloppen och denna ersättning utbetalats så snart efter olyckan kan knappast frigöra flygvapnet från att bistå de efterlevande med att utbetomma de övriga ersättningar, som de kunde ha rätt till. Det kan knappast vara meningen, att det kapitalbelopp som utbetalats till dödsbo, där det fanns två eller tre minderåriga barn, skulle förbrukas under loppet av ett eller två år och de efterlevande sedan finge klara sig bäst de kunde. De visste vid detta tillfälle inte vad de skulle få utöver de tidigare beloppen. Dessutom voro en del av beloppen bundna för barnens del. Av de 30 000 kronor som utbetalades sattes i flertalet fall halva beloppet in på spärtrad räkning för barnens del.

De övriga försäkringar, som det här varit fråga om, voro tecknade av Aktiebolaget Trafikflyg. Det är de försäkringar, som nu sent omsider utbetalats med ett belopp av 29 810 kronor till

Svar på fråga ang. redogörelse för de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagits för beredande av ersättning till de efterlevande till de svenska flygare, som omkommo vid Salerno-olyckan.

varje dödsbo. Försvarsministern säger, att vid bedömande av frågan vem som har rätt till försäkringen skall man taga hänsyn till bl. a. de efterlevandes ekonomiska ställning. Jag har fått ett formulär till den luftbefordringsförsäkring, som låg till grund för denna art av försäkring, och där kan jag inte hitta någonting om att försäkringen skulle vara behovsprövad, vilket även strider emot försäkringens allmänna värde. Jag ställer mig därför mycket tvivlande till den uppgiften.

Jag skulle vilja fråga: Varför har det tagit så lång tid — nästan tre år — innan de efterlevande ha fått rätt till den försäkring, som slutligen utbetalades av den nordiska försäkringspoolen på grund av de försäkringar, som gällde för Aktiebolaget T-flyg? Det är ganska egendomligt, att det skall behöva taga så lång tid, om flygvapnet verkligen gjort allt vad det kunnat för att hjälpa de efterlevande.

Jag kan berätta hur kontakten med flygvapnet tett sig ur änkornas synpunkt. Det första meddelandet kom den 3 december 1947 — olyckan skedde den 18 november samma år. Däri förklarades kort och gott, att på grund av vissa uppgifter som förekommit i pressen ville man nu meddela, att vederbörande flygare hade avlidit omedelbart, således praktiskt taget utan plågor. Nästa meddelande kom den 22 januari 1948 och innehöll, att general Nordenskiöld fördelat den etiopiske kejsarens gåva på 62 500 kronor med olika belopp till de efterlevande, beroende på antalet barn. I allmänhet fingo de mellan 5 000 och 2 000 kronor. Därefter kom inte något meddelande från flygvapnet.

I augusti skrevo två av änkorna till general Nordenskiöld och frågade, hur det förhöll sig med de ersättningar de eventuellt skulle bli berättigade till. Man var rädd att det hade skett något slarv vid befordringen av flygarna på

hemvägen och att på grund därav ersättningar till änkorna möjligen inte skulle utbetalas. Man kan ju undra varför inte flygvapnet meddelade änkorna någonting om att det hade för avsikt att åtminstone taga upp förhandlingar angående utbetalning av försäkringsbeloppen, men de närmaste åtta månaderna hördes som sagt ingenting vidare därifrån. Efter det att de två änkorna skrivit till flygvapnets chef kom en redogörelse för vilka möjligheter till skadestånd från försäkringsbolaget som fanns. Då vände sig sju av änkorna till advokat Bjure-Dehlén. Till en början hade de inte någon tanke på att det skulle bli någon tvist med flygvapnet om detta, utan de ville endast ha någon som kontrollerade, att deras rätt tillvaratogs. De ansågo det egendomligt, att de på så lång tid inte hört någonting från flygvapnet i saken.

Sedermera fingo de efterlevande brev från flygvapnet med förfrågan, om advokatfiskalen vid flygvapnet skulle sköta deras sak mot försäkringspoolen eller om de ville anlita annat juridiskt ombud. Då hade de emellertid redan vänt sig till advokat Bjure-Dehlén och ansågo, att han för deras del kunde fullfölja förhandlingarna. De lämnade därför inte någon fullmakt för advokatfiskalen.

Hela påföljande år hörde de inte någonting från flygvapnet. Enligt lagen om skadestånd vid luftbefordran måste talan om ersättning väckas inom två år från det färdens skulle ha varit avslutad. Preskriptionstiden gick således ut den 20 november 1949. Ända till den dagen väntade de efterlevande med att taga ut stämning på bl. a. flygvapnet för att få ersättning. Man kan ju förstå, att de inte gärna ville gå helt miste om sin rätt. Ifade de inte tagit ut stämning då, hade de formellt försuttit sin rätt till talan. I varje fall rådde dem den juridiska sakkunskap de vid tillfället an-

Svar på fråga ang. redogörelse för de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagits för beredande av ersättning till de efterlevande till de svenska flygare, som omkommo vid Salerno-olyckan.

litade, advokaten Bjure-Dehlén, att taga ut en stämning på flygvapnet.

Redan i januari 1950 — stämningen uttogs i november 1949 — förklarade försäkringsbolaget sig villigt att utbetala beloppet, om de statliga myndigheterna avstode från sin eventuella regressrätt till försäkringsbeloppet. Sedan från flygvapnet och riksförsäkringsanstalten erhållits en förklaring om att dessa inte hade något anspråk på beloppet, träffades den 1 november 1950 förlikning, som gick ut på att försäkringsersättningen skulle utbetalas till de efterlevande.

Det största felet — om man nu skall tala om något fel — eller det mest oförklarliga i denna sak är att flygvapnet inte tidigare tog kontakt med de efterlevande och försökte få en uppgörelse med dem. Försvarsministern säger i sitt svar, att det hela fördröjts på grund av dröjsmål med den italienska haverikommissionens arbete, men luftfartsstyrelsen fick i brev från den svenska legationen i Rom, daterat den 23 januari 1948, meddelande om att den italienska haverikommissionen var färdig med sitt arbete mindre än en månad efter olyckstillfället. Den svenska haverikommissionens rapport är dagtecknad i juli 1948, litet mer än ett halvår efter olyckan. Ganska betecknande för flygvapnets sätt att handha frågan är kanske också, att denna rapport inte delgavs de efterlevande förrän på begäran ganska sent på hösten 1948.

Uppgifterna om att de efterlevande fått ersättning på annat håll gälla inte alla. Alla hade inte privata försäkringar på 25 000 kronor. Senast i dag uppsöktes jag av en av de efterlevande änkor, som inte hade någon som helst privat försäkring efter sin man. Hon fick de 30 000 kronorna utbetalda till sig, men eftersom hon hade tre minderåriga barn bundos 15 000 kronor genom att insättas på spärrad räkning för bar-

nens del. Hon fick för egen del alltså 15 000 kronor plus ca 5 000 kronor i januari 1948 av den etiopiske kejsarens gåva.

Jag kan inte gå med på att den omständigheten, att en del av de efterlevande haft privata försäkringar, kan vara något försvar eller någon anledning för flygvapnet att förhåla åtgärderna för att de efterlevande skulle få sin rättmätiga ersättning och över huvud taget bli så väl gottgjorda som är möjligt vid en sådan tragisk olycka.

För att även taga upp det hela i ett vidare sammanhang vill jag framhålla, att försvarsministern tydligen anser att flygförvaltningen inte hade något ansvar för transporten. Såsom jag redan från början påpekat, skedde resan efter generalorder, och hela avtalet gjordes upp med det svenska flygvapnet. Det verkar väl då egendomligt, att svenska flygvapnet skulle låta 21 stycken av eliten bland sina flygare företaga denna resa utan att flygvapnet utövade någon kontroll av hur det skedde. I både den italienska och svenska haverirapporten anges anledningen till olyckan vara förräfel. Föraren hade gått för lågt med flygplanet, och det anses att han inte var tillräckligt kvalificerad för sin uppgift och saknade förmåga att bedöma riskerna. Även om svenska flygvapnet inte stod som förhyrare av flygplanet, hade flygvapnet väl haft skyldighet att kontrollera, att säkerhetsföreskrifterna voro uppfyllda och att transporten över huvud taget skedde på ett betryggande sätt.

Jag skall inte ingå på någon närmare prövning av ansvarsfrågan, men med tanke på de omständigheter, under vilka olyckan skedde, anser jag att det svenska flygvapnet hade haft alldeles särskild anledning att försöka bistå de förolyckades anhöriga i stället för att, såsom tycks ha skett, förhåla utbetalandet av ersättningarna och därmed göra

Svar på fråga ang. redogörelse för de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagits för beredande av ersättning till de efterlevande till de svenska flygare, som omkommo vid Salerno-olyckan.

det svårare än nödvändigt för de anhöriga.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet VOUGT: Herr talman! Jag bestrider på det allra bestämdaste att flygvapnet på något sätt har förhalat utbetalandet av ersättning till änkorna efter de vid Salerno så tragiskt omkomna svenska flygarna. Det kan möjligen, fru Gärde Widemar, göras gällande att flygvapnet borde ha skrivit något brev till flygarnas anhöriga under tiden från januari 1948 och till den 20 september 1948. Vad som hade åtgjorts i saken fram till våren 1948 var ju, att de efterlevande hade fått sina pensioner ordnade, att de försäkringar, som i första hand tillförsäkrats dem, hade utbetalats och att de medel, som etiopiska kejsaren ställt till förfogande, hade fördelats. Därefter skedde, efter vad fru Gärde Widemar nu påstår, ingenting förrän den 20 september samma år, då flygförvaltningen genom sin advokatfiskal skrev till samtliga dödsbon och meddelade, att advokatfiskalen skulle, om så önskades, företräda dem vid förhandlingarna med försäkringspoolen.

Om fru Gärde Widemar gör sig besvär att läsa igenom det svar, som jag har lämnat på hennes interpellation, skall hon finna, att flygförvaltningen inte kunde gå till väga på annat sätt för att tillförsäkra rättstagarna möjligheten att få ersättning. Ärendet blev emellertid, såsom framhålles i interpellationssvaret, förhalat genom att en liknande fråga anhängiggjorts hos högsta domstolen och man ville avvakta högsta domstolens utslag i denna senare fråga för att därigenom kunna trygga rätten för flygarnas efterlevande att få ersättning utbetalad från den nordiska försäkringspoolen.

Det kan således inte sägas att saken har på något sätt förhalats från flyg-

förvaltningens sida. Jag kan inte se annat än att flygvapnet på ett fullt korrekt och riktigt sätt har försökt att skaffa flygaränkorna deras rätt. Att behandlingen av en rättsfråga här i vårt land ibland tar en viss tid är väl någonting, som inte bör vara obekant för en advokat.

Fru Gärde Widemar ville vidare göra gällande, att jag inte lämnat en fullt riktig uppgift, när jag berörde de förut sättningar, under vilka ifrågavarande personal begav sig ut på den flygfärd till Etiopien, varigenom de till det senare landet överförde ett antal av Sverige försålda flygplan. Det förhåller sig så som jag har sagt, att flygarna gjorde resan efter frivillig uttagning. De fingo permission från det svenska flygvapnet, och de kostnader, som direkt sammanhängde med färden, betalades av etiopiska staten. Det är alldeles klart, att svenska officerare, som stå kvar i svensk tjänst, måste, när de bege sig ut på en flygning av här ifrågavarande slag, beordras därtill, och därför finns det också en generalorder om saken. Men detta ändrar inte det faktum att uttagningen skett på frivillig väg.

I samband med ordnandet av resan tog svenska flygvapnet i första hand en kollektiv försäkring. Det är riktigt att denna betalades av etiopiska staten, men det är väl skäligt att så skedde, när försäkringen togs på grundval av ett avtal, som anknöt sig till själva försäljningen av flygplanen. Därutöver anmodade flygvapnet flygarna att kontrollera att allt var i sin ordning med de försäkringar som de själva hade tagit — man förutsätter ju att flygare begagna de flygtillägg, som de ha utöver den lön, som tillkommer annan militär personal, för att bestrida utgifter för försäkringar. Ersättningarna från den kollektivförsäkring, som flygvapnet sålunda hade ombesörjt, utbetalades med så stor snabbhet, att det inte fanns sär-

Svar på fråga ang. redogörelse för de åtgärder, som från myndigheternas sida vidtagits för beredande av ersättning till de efterlevande till de svenska flygare, som omkommo vid Salerno-olyckan.

skilt stor anledning antaga, att flygar-
änkorna skulle befinna sig i någon nöd.
Dessutom hade de ju — ett förhållande
som fru Gärde Widemar icke berörde
med ett ord i sitt anförande här —
också fått pensioner, som nog kunna
sägas vara relativt väl tilltagna.

Jag vill alltså helt och hållet tillbaka-
visa den kritik, som här riktats mot
myndigheterna. Om det är så, att det
mellan våren 1948 och den 20 septem-
ber samma år inte har lämnats något
meddelande till de anhöriga, så är kan-
ske detta något som här kan ge fru
Gärde Widemar en poäng. Jag förestäl-
ler mig emellertid att det inte hade
varit så svårt för dessa unga flygar-
änkor att genom sina mäns kamrater
eller på annat sätt träda i personlig
kontakt med flygvapnet för att höra
efter hur saken låg till.

Fru GÄRDE WIDEMAR: Herr talman!
Jag har aldrig bestritt att uttagningen
var frivillig. Men det är väl mycket stor
skillnad mellan att efter frivillig ut-
tagning bli skickad på kommendering
och att ha permission för ett visst upp-
drag, och det är mot försvarsministerns
användning av ordet permission som
jag här opponerat mig. Det talas inte
i de officiella papper, som gäller flyg-
färden till Etiopien, om permission,
och skulle vederbörande ha haft, så-
som försvarsministern här gör gällan-
de, permission från svenska flygvapnet,
skulle de väl i varje fall inte ha stått
kvar i flygvapnet med bibehållande av
alla sina tidigare förmåner. I den gene-
ralorder, som utfärdats, heter det ut-
tryckligen, att flygarna kommenderats
till flygningen. Att sedan uttagningen
skett frivilligt är en annan sak. Det är
självkänt att det måste vara ett fri-
villigt åtagande för att man skall kunna
kommendera en svensk flygare på en
sådan flygning som det här gäller.

Att jag inte särskilt berörde det för-
hållandet, att pensioner utbetalats till
änkorna och andra efterlevande, är väl
inte så egendomligt. Pension få ju de
efterlevande till vilken svensk flygare
eller statstjänsteman som helst. De efter-
levande till de flygare, som omkommo
vid Salerno, ha också fått precis samma
pensioner som om deras män och fäder
förolyckats vid tjänstgöring inom det
svenska flygvapnet.

Försvarsministern ville vidare göra
gällande, att behandlingen av ersätt-
ningsfrågan varit alldeles sådan som
den bort vara och att det inte var något
anmärkningsvärt, att det dröjde tre år
innan alla ersättningar utbetalats. En-
ligt min uppfattning är det mycket
egendomligt, att en änka efter en svensk
flygare, som omkommit i tjänsten, skall
behöva stämma svenska staten för att
få ut den ersättning som hon har rätt
till, i all synnerhet som det hela inte
kostar svenska staten något, därför att
ersättningen utbetalas på grund av en
försäkring tagen av den fraktförare,
som vid olyckstillfället skötte beförd-
ringen per flyg av vederbörande fly-
gare. Vad finns det för anledning att
uppehålla utbetalningen av dessa medel
i tre år? Det får väl ändå anses höra
till god ordning, att man inte förfar
så, att en rättsinnehavare i ett sådant
fall som detta skall behöva taga ut
stämning.

Jag vet också att det finns rättsfrå-
gor, som vara i tre år, men det kan inte
vara nödvändigt att en sådan fråga
som det här gäller skall taga så lång tid.

Chefen för försvarsdepartementet, herr
statsrådet **VOUGT:** Herr talman! Om det
kan tillfredsställa fru Gärde Widemar,
skall jag gärna ändra prepositionen
»från» till »inom» och alltså säga, att
flygarna hade beviljats permission inom
svenska flygvapnet. Vad jag velat fram-

Svar på interpellation ang. åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön Hemmens forskningsinstitut gör.

hålla är, att det var svenska flygvapnet, i vars tjänst de voro anställda, som hade beviljat dem permission.

Fru Gärde Widemar frågade varför man från änkornas sida skulle behöva stämma svenska staten för att få sin rätt. Det frågar jag mig också. Ett faktum är ju att advokatfiskalen i flygförvaltningen hade erbjudit samtliga dödsboddelägare att för deras räkning handlägga ärendet, icke i förhållande till svenska staten men till försäkringspoolen. Och fru Gärde Widemar kan väl inte gärna göra mig eller flygförvaltningen ansvariga för att en sak, som gällde utbetalandet av några hundra tusen kronor i skadeersättning, krävde en viss omgång. Allt detta är ju sådant, som icke har något med flygförvaltningens åtgöranden att skaffa.

Däremot har en myndighet, som heter riksförsäkringsanstalten och som i detta sammanhang varit med om att utbetala livräntor, ifrågasatt, om den inte skulle bli delaktig av de medel, som utbetalades av försäkringspoolen. Men denna framställning har riksförsäkringsanstalten gjort på grundval av lagar och förordningar, varöver varken jag eller flygvapnet äro herrar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.**Svar på interpellation ang. åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön Hemmens forskningsinstitut gör.**

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöil på begäran ordet för att besvara herr förste talmannen Skoglunds interpellation angående åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön hemmens forskningsinstitut gör.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter och herr statsrådet

Ericsson lämnade nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr förste vice talmannen Skoglund frågat mig, om jag har för avsikt att vidtaga några åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön Hemmens forskningsinstitut gör.

Jag vill till en början framhålla, att jag är väl medveten om den betydelse, som ligger i en effektiv forsknings- och upplysningsverksamhet rörande varor, som användas i hemmen, samt beträffande metoder och redskap för hemarbetet. En förbättrad upplysning på detta område kan medföra rationalisering av arbetsmetoder och ökad varukännedom, och den blir därigenom till gagn både för de enskilda hushållen och för samhället. Denna betydelsefulla uppgift har ansetts böra lösas medelst gemensamma insatser av staten samt konsumenternas och näringslivets organisationer. Ett av de organ, som arbeta på detta område, är Hemmens forskningsinstitut. Institutet är icke nånågot statligt organ utan en fristående institution, som finansieras till ungefär lika delar av staten och andra intressenter. Alltsedan sin tillkomst har institutet närmast varit inriktat på undersökningar av arbetsmetoder vid hemarbetet och av köksinredningar samt på funktionsstudier rörande varor och redskap, som användas i hushållen. I detta sammanhang kan erinras om att åtskilliga andra institutioner, som åtnjuta statligt stöd, i större eller mindre utsträckning arbeta på samma verksamhetsfält som Hemmens forskningsinstitut. Jag tänker härvid på den inom statens priskontrollnämnd verksamma sektionen Aktiv hushållning, Svenska slöjdföreningen, Sveriges standardise-

Svar på interpellation ang. åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön Hemmens forskningsinstitut gör.

ringskommission och vissa forskningsinstitut, såsom Textilforskningsinstitutet och Institutet för konserveringsforskning. Av dessa bedriver särskilt Aktiv hushållning, som är ett helstatligt organ, en intensiv och omfattande upplysningsverksamhet rörande sömnad, klädvård, tvätt och liknande ämnen.

Jag vill också påminna om att en inventering av frågorna om konsumentupplysning verkställdes av 1946 års utredning angående kvalitetsforskning och konsumentupplysning, vars betänkande avgavs år 1949. På grundval av ett förslag från nämnda utredning har i årets statsverksproposition föreslagits, att en varudeklarationsnämnd skall inrättas inom Sveriges standardiseringskommission. Om varudeklarationer och kvalitetsmärkning komma i mera allmänt bruk, har ett stort steg framåt tagits på konsumentupplysningens område. I betänkandet aktualiserades även frågan om en sammanslagning av Hemmens forskningsinstitut och Aktiv hushållning. Hemmens forskningsinstitut har sedermera i sin senaste avgivna petitaframställning upptagit sammanslagningsfrågan. Remissinstanserna funno emellertid ärendet otillräckligt utrett. Vidare skulle enligt förslaget ett sammanförande av de båda institutionerna medföra en kostnadsökning för staten med omkring 50 000 kronor. Under sådana omständigheter ansågs en lösning av frågan böra ställas på framtiden. I rådande statsfinansiella läge befanns det heller icke möjligt att höja statsbidraget till Hemmens forskningsinstitut i dess hittillsvarande form.

Resultaten av Hemmens forskningsinstituts undersökningar ha huvudsakligen meddelats i en särskild publikationsserie, HFI-Meddelanden. Materialet framlägges där i en form, som ej tar sikte på en bredare publik. Institutet vänder sig nämligen med detta material och även genom särskilda kurser fram-

för allt till skolkökslärarinnor, lanthushållslärarinnor, hemkonsulenter och liknande kategorier, vilka sedan i sin tur kunna föra de vunna rönen vidare vid skolundervisningen, vid kurser av olika slag samt vid hembesök. Denna indirekta arbetsmetod är en anledning till att institutet ej gjort sig så starkt märkbart utåt. Institutet verkar emellertid även i den direkta upplysningens tjänst genom föredrag samt artiklar i tidskrifter och dagspress, genom medverkan vid inspelning av radioprogram och av instruktionsfilmer samt genom populärt upplagda broschyrer.

Vid bedömandet av det spörsmål, som interpellanten tagit upp, bör man hålla i minnet, att institutet alltså redan verkar i det tysta som impulsgevare åt dem, som direkt svara för undervisning och rådgivning rörande arbetet i hemmen. Såvitt jag kan se, är institutet här inne på rätt väg, eftersom man icke kan räkna med att institutet självt kan få direkt kontakt med varje enskilt hushåll. Institutets hittillsvarande insatser för att sprida kännedom om vunna resultat få på intet sätt förringas. Givetvis skulle det ändock vara önskvärt att kunna göra mer på detta område, men då det ej ansetts möjligt att höja institutets statsbidrag för nästa budgetår — en uppfattning som riksdagen vid sin behandling av anslagsfrågan delat — får man söka sig fram på andra vägar, om man önskar intensifiera verksamheten. En möjlighet är givetvis att institutet skaffar sig bidrag från organisationer eller institutioner, som ha intresse antingen av institutets allmänna verksamhet eller av att vissa speciella undersökningar och publikationer komma till utförande. Enligt vad jag inhämtat har institutet förhoppningar om att på detta sätt i någon mån kunna förbättra sin ställning. Vidare kan måhända något stå att vinna genom närmare samverkan med Aktiv hushållning. I övrigt kan endast sägas, att institutet rimligen

Svar på interpellation ang. åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön Hemmens forskningsinstitut gör.

inom ramen för givna resurser bör anpassa verksamheten så, att den i största möjliga utsträckning kan praktiskt utnyttjas.

Då emellertid som förut nämnts Hemmens forskningsinstitut icke är något statligt organ, torde det ej vara lämpligt att staten alltför ingående söker dirigera verksamheten. Jag utgår från att institutets ledning har ett klart fattat intresse av att undersökningsresultaten komma hushållen till godo. Att husmoders- och hushållsläraryrkesorganisationer stå bakom institutet torde utgöra en garanti för att så blir fallet.

Härefter anförde:

Herr förste vice talmannen SKOGLUND: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för ett allmänt välvilligt och förstående, om än kanske till intet förpliktande svar.

Vad som föranlett min interpellation var, att det utredningsbetänkande angående kvalitetsforskning och konsumentupplysning, som avgavs år 1949, nu borde ha hunnit tillbaka från sin remissvandring till olika instanser och vidare att Hemmens forskningsinstitut uppgjort ett förslag till omorganisation, som även innefattar ett vidgat upplysningsarbete. Underlag borde alltså finnas för ett klarare ställningstagande från statsmakternas sida till den verksamhet, som Hemmens forskningsinstitut, Aktiv hushållning och andra institutioner bedriva i hemmens och hushållens tjänst. De flesta av dessa institutioner erhålla ju redan nu ett välbehövt stöd av samhället, även om detta understöd nog är tilltaget i underkant.

Om jag förstår handelsministern rätt, är det tre skäl som gjort att han vill hålla sig avvaktande. För det första är han inte beredd att taga ställning till frågan om sammanslagning av Hemmens forskningsinstitut och Aktiv hus-

hållning. För det andra skulle en sådan sammanslagning medföra en ökad kostnad för staten på 50 000 kronor, och det har ju vållat honom litet huvudbry. För det tredje anser han att det för närvarande är omöjligt att ytterligare öka det hittillsvarande anslaget till Hemmens forskningsinstitut.

Jag har med min interpellation velat söka påverka statsrådet Ericsson — vilken jag tycker har ett gott handlag när det gäller att reda upp långt svårare ting än det här är fråga om — att i god tid innan budgetarbetet för år 1952 påbörjas pröva vad som bör göras för att uppnå största möjliga effekt av det värdefulla arbete, som utföres på ett område, som är så ytterst viktigt ur både de enskildas och folkhushållets synpunkt.

Statsrådet erinrar om att Hemmens forskningsinstitut inte är något statligt organ, och att det inte torde vara lämpligt att staten alltför ingående söker dirigera denna verksamhet. Jag har i och för sig ingenting att invända mot ett sådant resonemang, men här är det dock fråga om att främja en upplysningsverksamhet, som ligger helt i linje med den undervisning, som genom det allmännas försorg påbörjas redan i folkskolorna och sedan fullföljes för de vuxna i olika former. Jag har också ett bestämt intryck av att man tidigare från kanslihusets sida inte minst varit intresserad av Hemmens forskningsinstitut och hjälpt till att skaffa arbetslokaler, vilket jag för övrigt anser vara riktigt. Så långt jag förstår utnyttjas också dessa lokaler till det yttersta, och många besökare från olika kategorier av människor äro intresserade av det arbete, som pågår här, de utställningar och de demonstrationer, som äga rum. Jag vågar säga, att de intresserade äro långt flera än det antal, som man har möjlighet att bereda plats vid föreläsningar och annan verksamhet. Den personal, som för närvarande

Svar på interpellation ang. åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön Hemmens forskningsinstitut gör.

är knuten till Hemmens forskningsinstitut, räcker tyvärr inte heller till för att tillgodose allmänhetens önskan när det gäller föreläsningar och demonstrationer ute i landet, utgivande av lättfattliga småskrifter, skrivande av tidningsartiklar m. m. Det ligger helt enkelt så till, att de disponibla pengarna inte räcka till. Jag skulle tro att alldeles samma förhållanden råda beträffande Aktiv hushållning, som ju är helt statligt. Jag vill gärna betyga att denna institution utför ett mycket värdefullt arbete, och jag vill inte på något sätt ställa någon av dessa organisationer i en särställning utan bedöma dem likartat.

Jag har här försökt att närmare beskriva, vad jag menat med min interpellation, och jag skall inte gå in på några detaljer i det arbete, som utföres av Hemmens forskningsinstitut och Aktiv hushållning. Jag skulle tro, att de flesta av kammarens ledamöter känna till detta arbete — i alla händelser borde de göra det. Jag tror att en sådan kännedom vore i hög grad önskvärd. Jag skall inte heller taga kammarens tid i anspråk med någon längre framställning angående hushållsarbetets betydelse. Det räcker kanske att erinra om att man räknar med att 1,5 miljon kvinnor för närvarande arbeta i de svenska hemmen, och att det värde detta omfattande hushållsarbete uppgår till säkerligen inte understigit två miljarder kronor om året. Jag kanske också kan uttrycka det så, att omkring 60 procent av de svenska kvinnorna ha sitt arbete förlagt till hemmen.

Till sist skulle jag vilja erinra om följande, som säkerligen inte är främmande för handelsministern men som kanske inte alla av kammarens ledamöter haft tillfälle att intressera sig för. Det gäller det relativt nyligen avgivna betänkandet från den s. k. likalönskommittén. Denna kommitté är inte på vanligt sätt utsedd av statliga myndigheter utan har tillsatts av landsor-

ganisationen och arbetsgivareföreningen. I det offentliggjorda betänkandet har man *starkt understrukt behovet av att påskynda och underlätta hemmens rationalisering. Jag kan inte tänka mig att detta krav kan få någon bättre tillskyndan än om de forskningsresultat, som uppnås på dessa olika områden, så fort som möjligt spridas till allmänhetens kännedom.*

Den fråga vi diskutera här i dag är, enligt min uppfattning, mycket mera angelägen nu än den var för ett par tiotal år sedan. Vi få allt större behov av kvinnlig arbetskraft på olika områden utanför hemmen. Handelsministern, med sin kännedom om verksamheten på det industriella området och andra liknande områden är säkerligen villig att bestyrka detta. Från dessa utgångspunkter upprepar jag min vädjan till handelsministern att verkligen ompröva sitt ställningstagande till de frågor vi här i dag diskuterat.

Fru EWERLÖF: Herr talman! Interpellantens fråga är allmänt hållen och detsamma gäller svaret. Jag skall därför tillåta mig några korta och allmänna reflexioner rörande interpellationssvaret.

Först skall i sanningens namn erkännas, att staten visat ett visst intresse för Hemmens forskningsinstitut genom att för budgetåret 1950/51 anslå 100 000 kronor. Någoting mer har det emellertid inte blivit. Man har inte ansett sig kunna gå med på förslaget om en sammanslagning av Hemmens forskningsinstitut och Aktiv hushållning, vilket skulle innebära en merkostnad på 50 000 kronor.

Jag vill här erinra om den av mig m. fl. vid 1950 års riksdag väckta motionen om en presskonsulent, som skulle hjälpa till att föra institutets forskningsresultat ut i praktiska livet. Det gällde ett anslag på 10 000 kronor, vilket emel-

Svar på interpellation ang. åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön Hemmens forskningsinstitut gör.

lertid varken utskottet eller kamrarna ansågo sig kunna gå med på. Motiveringen var den, att 10 000 kronor hit och 10 000 kronor dit bli mycket pengar, och det är ju alldeles riktigt, men man måste dock se till att verksamheten inte blir ett självändamål utan att dess resultat kunna föras ut i livet.

Statsrådet erinrar i sitt svar om att det finns åtskilliga andra institutioner, som åtnjuta statligt stöd. Statsrådet räknar upp en del sådana institutioner och kommer så småningom också fram till att det i statsverkspropositionen föreslagits, att en varudeklarationsnämnd inrättas inom Sveriges standardiseringskommission. Om varudeklarationer och kvalitetsmärkning komma i mera allmänt bruk, har ett stort steg framåt tagits på konsumentupplysningens område, heter det i svaret. Naturligtvis är en varudeklarationsnämnd till en viss grad behövlig, men jag tror att man inte får underskatta konsumenternas sunda förstånd, utan man bör lita på att de själva kunna bilda sig en uppfattning. Genom sin efterfrågan kan allmänheten också få ett inflytande över produktionen.

Det säges vidare i svaret, att resultaten av Hemmens forskningsinstituts undersökningar huvudsakligen meddelats i en särskild publikationsserie, som dock ej tar sikte på en bredare publik. Den vänder sig till skolkökslärarinnor, lant-hushållslärarinnor, hemkonsulenter och liknande kategorier, vilka sedan i sin tur kunna föra de vunna rönen vidare. Enligt mitt förmenande är det fel att dessa rön inte föras direkt ut till allmänheten, utan att man skall vara beroende av att vissa yrkesgrupper föra ut dem i andra hand. Statsrådet säger att institutet arbetar i det tysta. Ja, men det är inte alltid sant, att vad stort sker sker tyst. Det kan här gälla rent praktiska åtgärder, som behöva föras ut direkt till människorna.

Vidare uttrycker statsrådet en upp-

fattning, som åtminstone flertalet av oss med glädje vilja dela. Han säger, att eftersom Hemmens forskningsinstitut icke är något statligt organ, torde det ej vara lämpligt att staten alltför mycket söker dirigera verksamheten. Detta uttalande äro vi nog mycket glada över. När staten ger ett anslag till en institution är det emellertid inte nödvändigt, att staten lägger sig i och påtar i varje detalj i dess skötsel. Staten stöder verksamheten eftersom den är till gagn för samhället och människorna. Vi skulle säkert vara utomordentligt glada om inte intresset för just denna synpunkt vore så platoniskt, som det tycks vara från statens sida i närvarande situation.

Vi få inte glömma, att det finns bortåt två miljoner kök i vårt land, och det är utomordentligt viktigt att arbetet inom hemmen behandlas med samma égard som t. ex. inom ett industriföretag, där man är ytterligt angelägen om att studera arbetsteknik, redskap och allt sådant och där man försöker få fram det bästa tänkbara — det som mest kan spara människorna. Detta måste också gälla arbetet inom hemmen.

Detta är inte enbart en kvinnofråga. Frågan gäller även männen, ja, den gäller hela den lilla cell, på vilken samhället vilar, nämligen familjen. Jag vill därför uttrycka den förhoppningen, att staten verkligen ger ett sådant stöd åt denna institution, att dess forskningsresultat kunna levandegöras ute bland människorna.

Herr OHLIN: Herr talman! Jag har begärt ordet först och främst för att instämma i herr förste vice talmannens uppmaning till handelsministern att i god tid före nästa års statsverksproposition ägna denna fråga den stora uppmärksamhet den förtjänar. Jag delar helt den uppfattningen, att detta spörsmål är långt viktigare än vad det tidigare, förmodligen på grund av en all-

Svar på interpellation ang. åtgärder för att i hushållen sprida allmän kännedom om de rön Hemmens forskningsinstitut gör.

män konservatism hos människorna ansetts vara.

Jag skall inte här närmare beröra några siffror över det höga produktionsvärdet i vad man med rätta kallat landets viktigaste industri. Det är en fråga, som inom parentes sagt många ekonomiskt väl förfarna personer gå bet på. De veta icke, att det är »köksindustrien», vars produktionsvärde är långt högre än exempelvis järnindustriens, textilindustriens och andra viktigare industriers. I fråga om »köksindustrien» rör det sig om ett produktionsvärde på många miljarder kronor. Om man därtill lägger andra sidor av den produktiva verksamheten i hemmen, så kommer man upp till siffror av nästan svindlande storleksordning.

Samhället bör därför enligt min uppfattning ägna en långt större uppmärksamhet än vad man hittills gjort åt de problem, som äro förenade med denna stora och viktiga verksamhet. Jag tillät mig också redan före kriget att motionera om anslag till en institution med de uppgifter, som Hemmens forskningsinstitut och Aktiv hushållning nu ha. Jag tror, att det var vid min första riksdag, som jag väckte denna motion, men den gången lyckades det inte att få något beslut. Det gläder mig emellertid, att frågan så småningom utvecklats i rätt riktning, även om detta skett i mycket långsam takt.

Jag skulle vilja något vidga innebörden av herr förste vice talmannens vädjan till handelsministern till att gälla inte bara spørsmål om spridande av upplysning rörande dessa ting utan till att avse även det grundläggande forskningsarbete, som tillhandahåller de kunskaper, vilka sedan skola spridas. Man kan naturligtvis säga — och det har handelsministern ju rätt i — att under tider som de nuvarande bör man visa återhållsamhet beträffande nya utgifter. Denna tankegång ligger väl också bakom riksdagens ställningstagande nyli-

gen, när det gällde att bevilja anslag till här ifrågavarande ändamål. Man måste emellertid enligt min mening skilja på återhållsamhet, då det gäller produktiva utgifter och då det gäller sådana utgifter, som icke äro produktiva eller som kunna bli det endast på mycket, mycket lång sikt. Jag tror, att man på nu berörda område kan säga att utgifterna äro produktiva i ordets egentliga bemärkelse, eftersom de omedelbart leda till rationalisering och en förbättrad ekonomi. Från det allmännas sida böra därför dessa frågor som sagt ägnas väsentligt större uppmärksamhet än vad som hittills skett.

Herr talman! Jag tvivlar inte på handelsministerns intresse för dessa ting. Jag vill emellertid instämma i den här tidigare framförda vädjan att handelsministern måtte mobilisera detta intresse i så hög grad som möjligt.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag är mycket tacksam för det intresse, som visats dessa olika institutioner. Det är en tillfredsställelse för mig att ha fått höra detta intresse komma till så klart uttryck som här skett. Jag vill emellertid påpeka, att det inte legat så helt stilla på detta område, som man här tycks vilja göra gällande. Riksdagen har som bekant anslagit 75 000 kronor till en varudeklarationsnämnd, vars arbete kommer att bli näraliggande de arbetsuppgifter, som Hemmens forskningsinstitut sysslar med.

Jag är inte beredd att nu taga ställning till de frågor, som fru Ewerlöf här har antytt. Av hennes anförande fick jag närmast det intrycket, att man på detta område f. n. arbetar efter en metod, som icke är lämplig. Jag kan emellertid som sagt inte nu taga ställning till det spørsmålet. Jag vill bara erinra om att det finns två institutioner på detta område, nämligen Aktiv hushåll-

Svar på interpellation ang. bristen på tandläkare vid tandpoliklinikerna i Västerbottens lappmark.

ning och Hemmens forskningsinstitut. Dessa båda institutioner arbeta olika, och man kan väl inte utan vidare säga, att det är felaktigt med denna indirekta metod, som Hemmens forskningsinstitut använder sig av, varav följer att man inte i förhållande till allmänheten blir lika uppmärksammas som man annars skulle bli, om man använde den motsatta metoden. Detta och liknande problem få vi emellertid taga ställning till framöver, och därför vill jag inte nu ingå på hur den lämpligaste lösningen bör åstadkommas.

Herr Ohlin gav här uttryck åt den meningen, att det hittills rått en allmän konservatism på detta område. Vi hade tidigare bedömt frågorna annorlunda och först nu vaknat. Det kan hända, att det är så som herr Ohlin säger. Jag vill då bara konstatera, att det var för mig en tillfredsställelse att höra, att varken herr förste vice talmannen eller herr Ohlin krävde några ökade anslag f. n., eftersom riksdagen nyligen fastställt dessa anslag. Jag har velat konstatera detta. Det är alltså inte bara regeringen utan även riksdagen, som tagit ställning till detta spörsmål.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Svar på interpellation ang. bristen på tandläkare vid tandpoliklinikerna i Västerbottens lappmark.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet MOSSBERG, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Jacobson i Vilhelmina frågat mig om jag har kännedom om att i stort sett samtliga folktandvårdspolikliniker inom Västerbottens lappmark äro stängda på grund av brist på tandläkare och, därest så är fallet, om jag är villig att till nu pågående riksdag framlägga förslag om åtgärder i sådan riktning att

verksamheten kan upptagas inom den närmaste tiden.

Innan jag går in på frågan om folktandvårdens läge i Västerbotten vill jag med några siffror redovisa tillgången på tandläkare inom folktandvården i allmänhet.

Den 1 januari 1951 uppgick det totala antalet tandläkare inom organisationen, inbegripet tandläkarna vid centraltandpoliklinikerna, till 680. Härav voro 156 utläningar. Motsvarande antal ett år tidigare var resp. 602 och 117. Totalantalet tandläkare inom folktandvården har alltså på ett år ökat med 78, varav 39 utläningar. Antalet tandläkartjänster, till vilka man icke erhållit sökande, uppgick vid senaste årsskifte till 173. Av denna summa hänförde sig det högsta antalet till Västerbottens läns landsting med 17 lediga tjänster. Vad beträffar de övriga norrländska länen hade Norrbottens 10 vakanser, Västernorrlands och Jämtlands vardera 3 samt Gävleborgs 2. Det största antalet lediga tjänster i övriga delar av landet svarade Göteborgs och Bohus läns landsting för med 13 vakanser, varefter följde Jönköpings och Älvsborgs med vardera 12, Kristianstads med 11 och Malmöhus med 9.

Såsom framgår av de anförda siffrorna är det icke blott Västerbottens läns landsting, som har ett stort antal vakanser på distriktstandläkartjänsterna. Det torde icke heller vara obekant att folktandvården alltsedan organisationens genomförande har haft att kämpa med betydande rekryteringssvårigheter. Den väsentligaste anledningen härtill är givetvis, att vi över huvud taget icke ha en mot behovet svarande tillgång på tandläkare. Regeringen har sedan länge haft sin uppmärksamhet riktad på detta problem. Frågan om ökad utbildning av tandläkare har nyligen gjorts till föremål för en särskild utredning. Sålunda har chefen för ecklesiastikdepartementet tillkallat sex sak-

Svar på interpellation ang. bristen på tandläkare vid tandpoliklinikerna i Västerbottens lappmark.

kunniga för att utreda hithörande frågor. Enligt direktiven för de sakkunniga skola de bl. a. utreda, om förutsättningar föreligga för att öka de nuvarande tandläkarhögskolornas examenskapacitet genom provisoriska eller permanenta åtgärder. De sakkunniga skola även överväga om en tredje tandläkarhögskola bör upprättas. I direktiven uttalas vidare, att det bör vara de sakkunniga obetaget att diskutera uppslag i utbildningsfrågan, som avse att tillgodose folktandvårdens speciella behov inom landet i dess helhet eller en viss landsända, t. ex. Norrland, samt att de sakkunniga höra pröva möjligheterna att genom särskilda åtgärder i samband med utbildningen främja rekryteringen av tandläkare till folktandvården.

Vad jag nu har sagt har främst avsett folktandvårdens *generella* rekryterings-svårigheter. På vissa håll i landet kunna emellertid dessa svårigheter förstoras av *lokala* förhållanden och högst subjektiva uppfattningar om hur det är att leva och arbeta i den ena eller andra landsändan. Vad särskilt lappmarksområdena beträffar så äro exempelvis även provinsialläkartjänsterna icke så eftersökta i dessa trakter. Förutom den allmänna isolering, som verkar avskräckande på många, får man här även räkna med förhållandevis höga skatter och ibland besvärliga arbetsförhållanden. I fråga om distrikts-tandläkartjänsterna inom Västerbottens läns landsting lär även ha uppstått irritation mellan tandläkarna och landstinget angående bostäderna. Tandvårdsinspektören inom landstingsområdet har sålunda uppgivit, att icke mindre än sex tandläkare ha lämnat lappmarken på grund härav.

I ett läge, där efterfrågan på tandläkare är större än tillgången, är det ganska naturligt att sådana omständigheter, som jag här berört, måste få ogynnsamma verkningar för sådana

områden, som tandläkarna själva betrakta som mindre attraktiva.

Hur skola nu dessa lokala rekryterings-svårigheter avhjälpas? Interpellanten har ansett, att speciella åtgärder måste vidtagas från statsmakternas sida för att stimulera tandläkare att tjänstgöra inom ödebygdssområdena. Såsom en tänkbar sådan åtgärd har herr Jacobson nämnt införande av ett väl avvägt statligt ödebygdstillägg. För egen del är jag icke beredd att förorda ett sådant tillägg med hänsyn till de konsekvenser för staten, som det skulle föra med sig med avseende på andra personal kategorier i ödemarksområdena. Interpellanten har vidare föreslagit, att tandläkare inom ödebygd-distrikt skulle få tillgodoräkna sig dubbla tjänstår vid sökande till befattningar som lasarettstandläkare eller tandvårdsinspektör. Ett system med dubbla tjänstår medför alltid påtagliga orättvisor mellan de enskilda sökandena. Då ett sådant system enligt min uppfattning därjämte icke synes kunna få någon egentlig betydelse ur rekryteringssynpunkt, särskilt med hänsyn till det relativt ringa antalet lasarettstandläkar- och tandvårdsinspektörstjänster, har jag icke ansett mig böra för Kungl. Maj:t föreslå en sådan åtgärd. Visserligen få provinsialläkarna i dessa trakter räkna dubbla tjänstår, men för dem torde det vara av större betydelse ur rekryteringssynpunkt, eftersom de få tillgodoräkna sig tjänstgöringstiden när de söka transport till andra provinsialläkartjänster. En sådan anordning vore otänkbar inom folktandvården, ty den skulle innebära ett ingrepp i de olika huvudmännens rätt att själva besätta sina distriktstandläkartjänster med sökande, som enligt eljest tillämpade befordringsgrunder äro mest meriterade. Ytterligare har interpellanten föreslagit, att som villkor för erhållande av statsstipendier skulle stadgas, att vederbörande skulle förbinda sig att i

Svar på interpellation ang. bristen på tandläkare vid tandpoliklinikerna i Västerbottens lappmark.

första hand fullgöra stipendiattjänstgöringen på någon av de platser, där tandvårdsbehovet enligt medicinalstyrelsens mening vore särskilt trängande. En sådan tvångsmässig dirigerings synes mig föga tilltalande och skulle säkerligen medföra en nedgång i antalet stipendiater. Därtill kommer att kombinationen av stipendier från staten och från ett visst landsting skulle försvåras eller omöjliggöras för de studerande. Interpellantens förslag att 1943 års lag om viss begränsning av legitimation som tandläkare ånyo skulle sättas i kraft måste jag avvisa. Slutligen har interpellanten uttalat sig för att vissa väl kvalificerade tandtekniker skulle få tillfällig dispens att utföra tandproteser, varvid de stängda tandpoliklinikerna skulle kunna utnyttjas. Min inställning till denna fråga har jag redogjort för i samband med det i början av riksdagen framlagda lagförslaget om behörighet att utöva tandläkarkonsten och i den debatt, som lagförslaget föranledde i kamrarna.

Någon avgörande förändring till det bättre när det gäller folktandvårdens rekryteringsmöjligheter i stort kan enligt min mening icke komma till stånd förrän vi genom en ökad utbildningskapacitet kunna minska spänningen mellan tillgång och efterfrågan på tandläkare. När det gäller att bemästra de rent lokala rekryteringsvårigheter anser jag att statsmakterna kunna göra föga för att komma till rätta med dessa. Det torde i stället få bli landstingets sak att pröva, vad som kan och bör göras i detta avseende.

Jag vill slutligen nämna, att enligt vad jag under hand inhämtat har en väsentlig förbättring inträtt i fråga om antalet tandläkare i Västerbottens lappmark sedan herr Jacobson framställt sin interpellation. I slutet av mars voro således sex av de sju i lappmarken belägna distriktstandpoliklinikerna i gång. Även vid den sjunde räknar

man med att under vårens lopp kunna anställa en tandläkare.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härpå anförde

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Mossberg för svaret på min interpellation. Jag måste dock bekänna, att det svar jag fått var mera negativt än jag trodde det kunde vara möjligt att åstadkomma i den av mig framförda frågan. Herr statsrådet vill ingenting göra och kan ingenting göra för att de på tandläkare sämst lottade bygderna skola bli hjälpta — annat än att se framtiden an och hoppas på att allt ordnar sig till det bästa, när det blir bättre utbildningsmöjligheter för tandläkarna. Trösten är klen, herr statsråd!

Interpellationssvaret inleddes med en del statistik, avsedd att visa, att det strängt taget inte skulle vara så dåligt ställt med tandvården i Västerbottens län jämfört med en del andra län. Mot 17 vakanser inom folktandvården i Västerbottens och 10 i exempelvis Norrbottens län svarar en vakanssiffra i Göteborgs och Bohus län på 13, i Jönköpings på 12 och i Malmöhus län på 9. Det ser ju faktiskt skapligt ut för övre Norrland — om man uraktlåter att tala om hur stort det totala antalet tandläkare är i de uppräknade länen. Jag fäst uppmarksamheten på att inom lappmarken har man ytterst få privatpraktiserande tandläkare, men hur många av den sorten har man på västkusten och i de sydsvenska länen? Det är inte alltid som statistiken bevisar det man vill.

I interpellationssvaret konstateras, som riktigt är, att det finns svårigheter av lokal natur och sådana som bero på subjektiva värderingar att få tjänster besatta i lappmarksområdena, där man ju också har svårt att få tillräckligt

Svar på interpellation ang. bristen på tandläkare vid tandpoliklinikerna i Västerbottens lappmark.

många läkare. Ja, herr statsråd, det var just detta, som var främsta drivfjädern till att jag besvärade med en interpellation. Jag menar nämligen att de områden, varom här närmast är fråga, intaga en sådan särställning, att det för deras del är motiverat med extraordinära åtgärder från bland annat statsmakternas sida.

Nu lär till råga på alla andra besvärigheter ha tillkommit, att, enligt vad statsrådet kunde upplysa oss om med stöd av tandvårdsinspektören i Västerbotten, ej mindre än sex tandläkare lämnat lappmarken till följd av irritation mellan dem och landstinget om bostäderna. Jag tycker det är synd att landstinget i Västerbotten skall behöva bli omnämnt på detta sätt. Här har nu detta skattetyngda landsting med stora ekonomiska uppoffringar byggt utomordentligt förnämliga tandklinik i lappmarken, men också förnämliga tandläkarbostäder — jag tror att Västerbottens landsting i detta avseende står utom tävlan — och så få vi nu veta, att landstinget försummat sig i tandläkarnas bostadsfråga. Ja, herr statsråd, på sätt och vis är det riktigt. Det förhåller sig så, att sedan de fina klinikerna och de fina bostäderna hade stått tomma i årtal, så lät landstinget under de lokala opinionernas tryck övertala sig att tillfälligt låta några landsfiskaler och en doktor flytta in i de präktiga bostäderna. Det är möjligt, att landstinget varit för hyggligt i detta fall.

Herr statsrådet ser ingen utväg att avhjälpa de lokala rekryteringssvårigheterna. Jag är ledsen över detta. Det borde ha gått att ordna ödebygdstilllägg. Herr statsrådet är rädd för konsekvenserna med hänsyn till andra personalkategorier. Jag tror att farhågorna äro överdrivna. Jag försäkrar, att de statliga befattningshavarna i lappmarken icke äro så många, att staten icke skulle kunna bära tilläggen för de

fall, där sådana kunna ifrågakomma, dvs. där det råder brist på befattningshavare. Prästerna behöver man icke räkna med. De ha redan väl tillmätta ödebygdstilllägg. Den andliga vården är det bättre sörjt för än den kroppsliga. Dock ha provinsialläkarna rätt att räkna dubbla tjänstår. Då herr statsrådet anser — och jag medger att det ligger något däri — att det icke tjänar mycket till att låta tandläkarna i lappmarken räkna dubbla tjänstår, då de ha liten nytta därav ur befordringssynpunkt, borde ett lönetillägg i stället kunna komma i fråga. Jag vill säga herr statsrådet, att vad jag räknade med såsom praktiskt möjligt att ganska omedelbart uppnå för att lätta tandläkarbristen i lappmarken, det var just ödebygdstilläggen med de prejudikat som redan givits, när det gäller prästlönerna.

I detta sammanhang vill jag anknyta till vad herr statsrådet yttrade i slutet av interpellationssvaret, nämligen att en väsentlig förbättring inträtt i fråga om antalet tandläkare i Västerbottens lappmark sedan jag framställde interpellationen. Nu äro sex av de sju distriktstandpoliklinikerna i gång. Ja, herr statsråd, det är verkligen så. Där ser man ödemarkstilläggens förmåga att bota tandläkarbristen i lappmarken. Herr statsrådet vet väl, att dessa tandläkare ha sådana tillägg, ungefär 3 000 kronor var? Det tråkiga är bara, att tilläggen få betalas av kommuner, som tillhöra de mest skattetyngda i riket. Den insatsen få de göra för sin nöds skull. Det är dylika tillägg, herr statsråd, som jag och många med mig önska att staten skall åtaga sig.

Men även på en annan punkt borde statsrådet ha kunnat visa tillmötesgående, nämligen då jag satte i fråga att tandläkare, som åtnjutit statsstipendier, skulle kunna förbindas att under viss tid tjänstgöra på platser, som medicinalstyrelsen anvisar. Uppslaget var

Svar på interpellation ang. betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

inte mitt, det var medicinalstyrelsens, och jag tycker att det är mycket bra. Herr statsrådet säger sig inte vilja vara med om någon tvångsmässig dirigerings av tandläkare. Men det är väl ingen som tvingar tandläkaraspiranter att taga emot statsstipendier? Jag tycker faktiskt att det är mera synd om människor med dåliga tänder, som inte få någon hjälp, än om unga tandläkare, som skulle vara tvungna att göra dessa människor en tjänst mot god betalning som en ringa gård av tacksamhet för alla de förmåner de åtnjutit av det allmänna.

I slutet av min interpellation hade jag sagt några ord om att kvalificerade tandtekniker, som ju tillverka proteser, också kunde i nödfall sätta in dem. Jag var beredd på kritik, och den har också kommit. Man kan ju inte på alla håll känna till att tandtekniker under många årtionden varit de enda tandläkarna inom stora områden av övre Norrland. Provisialläkarna ha fått sköta den medicinska delen av tandvården — bestående av tandutdragnings — och tandteknikerna ha gjort tänder och satt in dem. Herr statsrådet vill icke veta av kvacksalveri inom tandvården, det fingo vi besked om senast den 21 februari i år. Inte jag heller vill det, men vad skall folk göra, när de stå där utan tänder och tandläkare inte finns? Doktorn kan bota tandvärken genom att draga ut dåliga tänder, men han vill inte sätta in proteser.

Men, herr statsråd, det kanske också är litet skillnad på kvacksalveri och kvacksalveri. Jag tänkte att man skulle kunna få tillgång på tandtekniker med något bättre utbildning, som äro litet för mer än kvacksalvarna. Jag tycker faktiskt, att det kan diskuteras, om tandläkarna skola ha monopol på försäljningen till allmänheten av tandproteser, som de ju inte gjort utan som äro tandteknikernas verk. Vad skulle herr statsrådet säga, om ortopederna komme

och yrkade på att få monopol på försäljningen av hålfotsinlägg och träben och ögonläkarna på inprovning och försäljning av glasögon?

Låt oss emellertid hoppas, att det verkligen skall bli bättre tillgång på tandläkare inom rimlig tid. För övre Norrlands del skulle det säkert bli bättre med denna tillgång, om man dit förlade en anstalt för utbildning av tandläkare, ingen stor sådan, men en som vore anpassad till befolkningstalet. Med god vilja bör denna sak kunna ordnas.

Vi hysa alltså stora förväntningar på den av herr statsrådet i interpellationssvaret omnämnda utredningen, som tillsattes för en tid sedan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.

Svar på interpellation ang. betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet MOSSBERG, som yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Kyling frågat mig, om jag hade för avsikt att med det snaraste låta utfärda sådana bestämmelser, att myndigheterna bliva i stånd att omedelbart vidtaga betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

Av motiveringen för interpellationen framgår att den föranletts av ett aktuellt fall, en rysk bogserbåts uppträdande i gotländska farvatten senast i februari i år. Innan jag går in på frågan om gällande bestämmelser medge betryggande åtgärder mot misstänkta utländska fartyg vill jag därför redogöra för vad som från myndigheterna

Svar på interpellation ang. betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

på Gotland inhämtats om detta fartygsbesök.

Det rör sig om en rysk isbrytande utsjöbogserbåt *Apollon* om drygt 100 nettoregister-ton och med 27 mans besättning. Båten är försedd med radio och normala radioantennor för ett fartyg av angiven storleksordning. På väg från Warnemünde till Tallinn med ett släp av tre stora pontoner ankrade *Apollon* den 14 februari på internationellt vatten utanför Klintehamn på Gotlands västkust. Stormvarning hade utfärdats, och även andra fartyg hade vid tillfället ankrat i närheten, tydligen för att söka lä för den hårda ostliga vinden. Sannolikt har *Apollon* just med hänsyn till stormen gått väst om Gotland. Sedan vinden den 16 februari mojnadt avgick bogserläpet från ankarplatsen och lotsades vid 16—17-tiden in i Visby hamn. Representanter för tull och för en skeppsklarerarfirma kommo ombord, och befälhavaren lät förklara att avsikten med besöket var att fartyget skulle bunkra. Det var mycket brådskande, och båten skulle om möjligt gå redan samma dag, sägs det i intyg från mäklarfirmen. Kaptenen fick emellertid veta att han inte kunde få köpa kol förrän man fått licens från handelskommissionen dagen därpå. Han visade sig emellertid orolig för att släpet skulle ta skada i den för västliga vindar utsatta hamnen samt yttrade något om att det skulle bli för långt uppehåll att vänta men att han fruktade att råka ut för ishinder och att kolförrådet inte skulle räcka för att forcera isen. *Apollon* blev också kvar över natten. Kaptenen hade vid tullens inspektion förklarat att inget besök i land skulle tillåtas. Vakt ordnades emellertid genom tullens och kustbevakningens försorg, och marindistriktet under rättades. Ingen otillåten kommunikation med land ägde rum. Följande dag ordnades med bunkring av ca 19 ton kol, och omedelbart sedan detta var klart avgick bogserläpet med sydlig kurs.

Vädret var dåligt, och stormvarning hade utsänts för sydostlig kultje vridande mot sydväst, vilket meddelades befälet på båten före avfärden. En kustbevakningspatrull, som i bil åkte utefter kusten söderut från Visby, kunde i den dåliga sikten icke följa fartyget, och först på natten eller morgonen dagen därpå siktades *Apollon* på nytt. Den hade på morgonen ankrat omkring en sjömil utanför Lilla Karlsö. Vinden var då en sydostlig hård bris (11 sekundmeter). Hörda sakkunniga, bl. a. tjänstgörande lots- och kustbevakningspersonal samt befälhavaren för motorfartyget Gotland, som såg släpet, anser det naturligt att detta vid sådan vind och med angivna väderleksutsikter gått söderut för att i lä vid Karlsöarna invänta bättre väder. *Apollon* avgick också från ankringsplatsen följande dag med nordlig kurs. Vädret var då bättre.

Av vad som sålunda förekommit finner jag uppenbart att *Apollons* uppehåll och manövrering i gotländska farvatten i februari i år icke betingades av något obehörigt syfte utan är fullt naturligt och förklarligt. Denna min uppfattning bestyrkes till fullo av de övriga uppgifter jag låtit inhämta från myndigheter och erfaret sjöfolk på Gotland.

Detsamma gäller om de av interpellanten berörda tidigare besöken av *Apollon* i gotländska farvatten. De konstaterade visiterna äro två, möjligen tre, nämligen i september 1948, juni 1949 och mars 1950, alla på Gotlands ostkust. Det har varit fråga om ankring för skydd mot dåligt väder eller för att fylla på vattenförrådet. Vid ett av dessa tillfällen försökte *Apollon* gå in i militärhamnen i Fårösund för att taga ombord matarvatten. Detta avvisades emellertid av platsens militära myndigheter. Då Slite och Fårösund besöktes 1948 hade *Apollon* ett passagerarfartyg utan roder på släp. En bogserbåt med ett dylikt för dåligt väder utsatt släp

Svar på interpellation ang. betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

är uppenbarligen föga ägnad för obehörigt utforskande av hamnar och andra förhållanden på den svenska kusten.

Då interpellanten likväl synes vilja göra gällande att myndigheterna icke uppträtt tillräckligt bestämt vid Apollons besök och att detta berott på brister i instruktionerna, vill jag redogöra för bestämmelserna på detta område.

Gällande föreskrifter grunda sig på vissa folkrättsliga regler, som innebära att främmande fartyg ha rätt till »oskadlig genomfart» genom yttre territorialvatten, medan deras tillträde till hamnar och andra inre territorialvatten kan förbjudas eller underkastas villkor och inskränkningar. Under normala förhållanden finnas i Sverige sådana förbud eller inskränkningar endast i fråga om vissa krigshamnar. Så snart ett främmande fartyg befinner sig inom ett lands territorialvatten, kan det underkastas visitation för att konstatera t. ex. om genomfarten är oskadlig, d. v. s. att inga åtgärder vidtagits, som innebära angrepp mot statens säkerhet, den allmänna ordningen eller fiskaliska intressen.

För Sveriges del är denna visitationsrätt fastslagen i en kungörelse av 1945, enligt vilken befälhavare för varje fartyg med undantag av örlogsfartyg är skyldig att låta fartyget underkastas visitering av behörig civil eller militär myndighet. I samma kungörelse finns förbud mot åtgärder, som kunna avse utspanande av försvarsanstalter m. m. Behörighet att övervaka att denna och andra gällande författningar för sjöfart, fiske och trafik i svenska farvatten efterlevas tillkommer bl. a. marindistriktchef underställda stridskrafter, och detta gäller enligt en den 2 februari i år beslutad ändring i marindistriktsinstruktionen även om militär verksamhet icke beröres därav. Jämlikt kungörelse nyssnämnda dag ålades lots-, fyr- och tullpersonal att till marindistriktchef rapportera varje annat fartyg än örlogs-

fartyg, om fartygets färdväg eller sätt att manövrera eller annan anledning ger skäl att misstänka, att på fartyget bedrivs olaglig verksamhet, riktad mot riket eller dess innevånare. Tidigare avsåg rapporteringsskyldigheten endast örlogsfartyg.

Här ha alltså de marina myndigheterna nyligen fått större möjlighet att vidtaga åtgärder mot icke legitima fartygsbesök. Går fartyget in i hamn, sker givetvis alltid — såsom i fråga om Apollon — visitation genom tullmyndigheterna. Märka dessa något misstänkt, rapporteras detta självfallet till vederbörande, och i sista hand kan det, om förseelse mot lag eller författning förekommit, bli fråga om lagförande inför domstol.

Interpellanten har bland de författningar, som i detta sammanhang borde uppmärksammas, nämnt kungörelsen om nyttjande inom svenskt territorium av radioanläggning. Ett generellt förbud mot sådan användning föreligger f. n. endast i svensk hamn samt i territorialvatten inom 10 distansminuter från svensk kuststation. Inom angivna områden av svenskt territorialvatten får radioanläggning icke användas utom i fall av nöd eller för korrespondens med närmast belägna svenska kuststation. I hamn får radioanläggning nyttjas endast efter av telegrafstyrelsen i samråd med chefen för försvarsstaben lämnat tillstånd. Under kriget gällde ett totalt förbud för främmande fartyg och luftfartyg mot att använda radiosändare inom eller över svenskt kustvatten eller territorium. Enligt vad jag inhämtat från chefen för marinen var detta emellertid en under kriget nödvändig åtgärd för att hindra att svenskt område användes för radiomeddelanden i de krigförandes tjänst, sålunda en neutralitetsskyddande åtgärd, som icke är påkallad när fredstillstånd råder.

Enligt en av chefen för marinen till

Svar på interpellation ang. betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

mig överlämnad promemoria i saken synas några åtgärder utöver dem, som vidtagits genom de nyssnämnda kungörelserna den 2 februari 1951, knappast erforderliga mot misstänkta fartygsbesök. Jag kan ansluta mig till denna uppfattning. Varken den ryska bogserbåten Apollons besök i gotländska farvatten eller några andra fartygsvisiter på senaste tiden ge enligt min mening anledning att utfärda några skärpta bestämmelser. Då interpellanten i detta sammanhang berör spörsmålet om reciprocitet med den behandling som svenska båtar utsätts för i rysk hamn, kan jag hänvisa till vad jag i en debatt i höstas i första kammaren med anledning av en fråga av herr Lundqvist yttrade i denna sak. Jag framhöll då att våra åtgärder icke borde bestämmas av vad andra stater gjorde, utan den ledstjärna vi skulle följa borde vara vilka åtgärder som påkallas av våra egna, svenska intressen.

Enligt min bestämda uppfattning hindra de nuvarande instruktionerna oss icke från att göra vad sålunda kan anses påkallat. Redan nu ha, såsom torde ha framgått av den redogörelse jag lämnat, myndigheterna möjligheter att, där så kräves, vidtaga åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

Herr talman! Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellantens fråga.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Härefter anförde:

Herr KYLING: Herr talman! Jag skall be att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Jag vill från början säga, att anledningen till min interpellation uteslu-

tande har varit, att jag här i kammaren velat få ett auktoritativt uttalande om vilka möjligheter som för närvarande finnas att vidtaga försiktighetsåtgärder. När jag i gotländska tidningar läste om det besök i Visby, som jag påtalat i interpellationen, och kom i kontakt med gotlänningar, så blev jag ganska upprörd över att det inte tycktes finnas några instruktioner, som gävo möjligheter att bevaka fartyget och iakttaga största möjliga försiktighet. Jag tror, att det psykologiskt sett är oerhört farligt, om den tanken skulle vinna insteg hos svenska folket, att myndigheterna inte ha någon möjlighet att ingripa när det gäller de problem jag påtalat. Nu ha vi av statsrådet här i dag fått en mycket klar bild av vilka möjligheter som finnas för myndigheterna, och vi ha också fått ett lugnande svar från statsrådets sida, att det inte finns någon som helst anledning till oro. Jag vore glad, om herr statsrådets anförande kunde lugna oron, men jag vore ännu gladare om det verkligen skulle vara så, att man inte i något enda avseende behöver vara ängslig för dessa besök.

Jag vill tillåta mig att i detta sammanhang säga, att skyddet av den svenska kusten inte torde vara alldeles tillfredsställande gentemot sådana element, som i fredstid vilja utforska våra försvarsanläggningar. Till stor del beror detta på att vi inte ha någon lämplig övergångsform från lugnt fredstillstånd till beredskapsbevakning. Det är faktiskt en lucka på det området. Från marinstabens sida har detta också påtalats, och man önskar där ett mera skärpt tillstånd än det nuvarande. En förutsättning för att en sådan skärpt bevakning skall kunna effektueras är, att större resurser ställas till förfogande för de olika organ, som ha att ombesörja bevakningen. Samordningen av dessa organ är naturligtvis också av mycket stor betydelse. Inom ostkustens marindistrikt, vilket är det enda jag

Svar på interpellation ang. betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

tillfrågat i denna sak, synes samarbetet vara tillfredsställande.

Statsrådet har i dag i interpellationssvaret meddelat, att det har utfärdats vissa nya bestämmelser i syfte att möjliggöra att man i största möjliga grad skall kunna följa vad som sker. Det har av denna anledning gjorts en ändring i rapportskyldigheten, så att nu alla fartyg, som kunna misstänkas för landskadlig verksamhet, skola rapporteras. Det är ett stort framsteg att detta kommit in i rapportskyldigheten. Det nya stadgandet stadfästes så sent som den 2 februari i år. Som jag sade utgör det en förbättring, men det hela skulle vara ännu effektivare, om det i den instruktion för krigsmakten, som är utfärdad 1951, även kunde införas en liknande bestämmelse. Där står det visserligen i rubriken till § 7 vilka åtgärder man har att vidtaga beträffande »fartyg», men när man läser instruktionen talas det inuti texten, vilket också har sagts mig vid samtal med ostkustens marindistrikt, inte om fartyg, utan det står klart talat om »främmande örlogsfartyg». Jag tror det vore av mycket stort värde, om herr statsrådet ville ta en titt även på detta förhållande och försöka få texten ändrad, så att det i denna talas om fartyg, som rubriken säger, och inte bara om örlogsfartyg. Det lär vara oerhört svårt t. o. m. för militär personal att definiera uttrycket örlogsfartyg.

Med anledning av dessa upprepade utländska fartygsvsiter har chefen för marinen utfärdat en instruktion. Denna meddelar inte herr statsrådet något om i sitt interpellationssvar, men jag har anledning att här ta upp den. Instruktionen utfärdades så sent som den 16 mars i år, och den innebär att man får möjlighet att beordra ett fartyg, som misstänkes, till angiven hamn. På så sätt kan det senare vid domstolsförhandling avgöras, om fartyget varit ute i olovligt ärende. Jag tycker att även

denna bestämmelse, som har utfärdats så sent som den 16 mars, tyder på att min interpellation på intet sätt var väckt för tidigt. Det fanns kanske anledning att peka på dessa förhållanden, och jag är glad över att man både från det ena och det andra hållet mer börjat förstå värdet av att iakttaga en viss försiktighet.

Lotsplikt bör införas för att tillfredsställande skydd skall kunna åstadkommas mot ingående handelsfartyg. Nu kan man visserligen säga, att det är att öva större våld än vad nöden kräver att under fredstid införa någonting sådant. Men jag undrar i alla fall, herr statsråd, om det ändå inte vore av ett visst värde att undersöka denna möjlighet. Vi leva i fredstid, säger man visserligen, men det är en exceptionell fredstid vi leva i, ty vi pendla faktiskt mellan krig och fred. Jag tror inte det är riktigt att vänta till den dag då det är för sent att åstadkomma så restriktiva åtgärder som möjligt i detta avseende. Som det nu är, kan ett handelsfartyg utan någon som helst bevakning gå genom hela svenska skärgården. Jag tycker också att lotsplikten bör kompletteras med förtullning när fartygen passera territorialgränsen, eller också skall tullpersonal medfölja fartygen under ingående. En lots har ingen som helst möjlighet att övervaka ett fartyg under lotsningen. För att denna skärpta bestämmelse skall kunna effektueras, måste större resurser ställas till förfogande.

Jag är väl medveten om att statsrådet på detta kanske kommer att svara, att det är att vidtaga alltför långt gående åtgärder under fredliga förhållanden. Men jag har i alla fall velat peka på att vi kanske få börja se något närmare på dessa saker.

Jag skulle i detta sammanhang vilja ställa en fråga till herr statsrådet. Jag har inte fått svar på den när jag vänt mig till olika myndigheter, kanske där-

Svar på interpellation ang. betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

för att jag har varit ute litet för sent — jag fick interpellationssvaret först i går. I min interpellation gör jag nämligen även en förfrågan om hur det är med bestämmelserna beträffande kontroll av fartyg, som äro utrustade med radiosändare. Vid efterhörande hos telegrafstyrelsen har man åberopat den bestämmelse, som utfärdades år 1939 efter krigsutbrottet. Men om jag är rätt underrättad, har bestämmelsen av år 1939 upphävts genom kungörelse av den 22 maj 1945. Det skulle vara intressant och värdefullt att få ett auktoritativt svar från statsrådets sida, om det nu över huvud taget finns några bestämmelser på detta område. Man säger ju, att telegrafstyrelsen skall kontrollera att ingen sändning sker från svensk hamn, men jag tror det vore värdefullt om statsrådet också skulle kunna meddela, på vilket sätt en sådan kontroll sker. Sker kontrollen måhända genom våglängdskontroll, eller sker den på det sättet, att sändaren plomberas under den tid båten befinner sig i svensk hamn?

Jag vet, herr statsråd, att det är många som tolka en sådan interpellation som denna såsom ett utslag av någon typisk rysskräck. Jag vill därför i detta sammanhang säga, att det från min sida inte har funnits anledning att försöka blåsa upp någon sorts rysskräck, utan jag har haft en ärlig vilja och ett ärligt uppsåt att få, som jag sade tidigare, ett auktoritativt svar på denna fråga. Svaret har kommit, och det visar, att herr statsrådet för sin del inte har någon som helst ängslan för vad som här har förevarit och inte heller torde ha någon ängslan för vad som kan komma att ske, sedan de instruktioner, som nu finnas, ha blivit utfärdade.

Herr statsrådet säger i slutet av sitt svar till mig, att man inte bör följa en sådan princip, att man använder samma medel som andra stater kunna använda gentemot oss. Till det skulle jag

bara vilja säga, att när man vet hur besättningen på en enkel svensk fiskebåt, som anses komma för nära ryskt farvatten, blir behandlad, så tycker jag nog, att vi visserligen inte böra följa normen öga för öga och tand för tand men dock böra iakttaga största möjliga försiktighet.

Herr statsrådet erinrar i detta sammanhang om att han i svar till herr Lundqvist i första kammaren för en tid sedan slutade sitt anförande med att säga, att »våra åtgärder icke borde bestämmas av vad andra stater gjorde, utan den ledstjärna vi skulle följa borde vara vilka åtgärder som påkallas av våra egna, svenska intressen». Det vill jag, herr statsråd, understryka på det allra kraftigaste — på den punkten äro vi fullt överens. Sedan gäller det bara att inse *vilka* svenska intressen som behöva bevakas. För mig framstår det, herr statsråd, som en bjudande plikt att iakttaga allra största försiktighet när det gäller de frågor, som jag här interpellationsvis framfört.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Jag har i stort sett ingen anledning till gensaga emot herr Kyling. Jag tror bara att herr Kyling kanske tillskrev sin interpellation en litet för stor verkan, nämligen när herr Kyling menade att de föreskrifter, som chefen för marinen hade utfärdat i mars månad, skulle ha vidtagits i anledning av herr Kylings interpellation. Mig förefaller det mera troligt att dessa föreskrifter voro en följd av de författningsändringar, som vidtogos den 2 februari i år.

Sedan var herr Kyling något tveksam huruvida de möjligheter till övervakning som finnas skulle kunna anses tillräckliga, och herr Kyling framförde förslag om en del åtgärder, som föreföllo mig mycket långtgående i nuvarande läge. Herr Kyling lekte uppen-

Svar på interpellation ang. betryggande åtgärder mot fartyg, som med skäl kan antagas föra en ur säkerhetssynpunkt icke önskvärd verksamhet.

barligen med tanken att vi skulle införa en sådan bestämmelse, att intet utländskt handelsfartyg skulle få röra sig i yttre svenskt territorialvatten utan att ha svensk lots ombord. Jag tror inte att vi ha ett lotsverk, som ens tillnärmelsevis har personella möjligheter att ta på sig en sådan uppgift med den stora fredstida sjöfarten runt våra kuster.

Jag skulle också vilja säga, att jag tror inte man skall överdriva farhågorna för de möjligheter som finnas att utspana värdefulla militära hemligheter genom att manövrera lite grann utefter de svenska kusterna. Jag vet inte hur pass mycket sjöman herr Kyling är, men om det intresserar herr Kyling kan jag tala om, att jag i min portfölj har med mig några exemplar av en publikation, som heter Svensk Lots. Den är fritt tillgänglig i allmänna handeln, och den ger såvitt jag förstår utomordentligt goda kunskaper om svenska farleder och svenska hamnar. Den kan inköpas av alla och envar i bokhandeln.

Jag har också fått ett uttalande i denna fråga från chefen för marinen, som i en promemoria är inne på samma tanke som jag nyss framförde. Chefen för marinen säger bl. a.: »I fråga om svenska hamnar och farleder finnas i allmänna handeln sådana publikationer som Svensk Lots, Svensk Hamnkalender m. m., där utförliga beskrivningar på insegling, djup i leder och hamnar, kajer etc. återfinnas. Svenska sjökort med hamnspecialer äro också tillgängliga i handeln. Alla uppgifter, som en rekognoscering av hamnar och farleder kan avse att inhämta, äro sålunda tillgängliga.»

Jag har velat säga detta i anledning av den oro som synes kunna uppkomma, när man tycker sig iakttaga en bogserbåt, som manövrerar litet egendomligt utanför kusten.

När det sedan gäller frågan huruvida

de nu gällande föreskrifterna äro tillräckliga eller inte — herr Kyling var litet tveksam på den punkten — så vill jag framhålla, att chefen för marinen i den promemoria, som jag har framfört mig här, uttryckligen säger följande: »Ytterligare åtgärder synas f. n. knappast erforderliga.» Han har alltså inga bekymmer, såvitt jag kan förstå, på denna punkt.

Sedan ställde herr Kyling slutligen en direkt fråga till mig. Jag ber om ursäkt om jag inte uppfattade precis vad herr Kyling menade, men frågan avsåg uppenbarligen vilka föreskrifter som gälla beträffande utländska fartygs rätt att utnyttja radiosändare och mottagare i svenska territorialvatten. Jag trodde, att detta framgick av mitt interpellations svar. Vi ha en kungörelse, som är utfärdad den 3 november 1939 och som gäller allt fortfarande. Den innebär förbud för utländska fartyg att i svenskt territorialvatten sända inom tio distansminuters avstånd från kuststation varjämte sådana fartyg i hamn få sända bara med telegrafstyrelsens tillstånd. Sedan är det en helt annan sak att vi hade en annan administrativ bestämmelse under kriget, som upphävdes när kriget var slut. Den innebar över huvud taget ett fullständigt förbud att i svenskt territorialvatten använda radiosändare. Men det var inte några svenska säkerhetsintressen som man med den bestämmelsen ville skydda, utan det var ett svenskt neutralitetsintresse att ett fartyg inte skulle ligga på svenskt vatten och sända radiomeddelanden, som voro nyttiga och behövlige för krigföringen. Så snart kriget var slut föll denna anledning bort och bestämmelsen upphävdes.

Jag tror alltså, herr talman, att vad som hittills har passerat inte ger anledning till några åtgärder utöver dem som vi ha vidtagit, och jag tror också, att vi över huvud taget kunna se ganska lugnt på denna fråga.

Svar på interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

Herr KYLING: Herr talman! Jag skall inte polemisera mot statsrådet på något sätt. Jag vill bara säga, att det väl inte finns någon anledning att tvista om vad orsaken var till att instruktionerna blevo skärpta. För mig framstår det bara som en glädjande händelse att de blivit skärpta. Efter vad som framhållits i interpellationssvaret och efter vad statsrådet nyss sagt är jag glad över de nya instruktioner som utfärdades genom kungörelsen av den 2 februari i år samt att chefen för marinen sedan också utfärdat skärpta bestämmelser, och då har ju utvecklingen också gått i rätt riktning.

Jag vill sedan även säga, att jag inte menade att man omedelbart skulle införa ökade möjligheter till övervakning genom lotsverket. Men jag tror, att tiden kanske snart nog kan vara inne att börja titta litet närmare även på den saken.

Så vill jag klara upp ett litet missförstånd, som har kommit in i herr statsrådets svar. Herr statsrådet vill göra gällande, att jag skulle ha gjort anmärkning mot den personal, som har skött övervakningen, och att jag menat, att personalen inte helt skulle ha följt sina instruktioner. Jag måste i det fallet säga, att det i min interpellation oerhört klart står understruket, att personalen har handlat efter de bestämmelser, som nu finnas. Jag vill säga detta för att det inte skall bli något missförstånd.

Med kännedom om herr statsrådets intresse när det gäller bevakning på andra områden utgår jag sedan ifrån, att även om det svar, som statsrådet har lämnat, är något negativt i tonen, så kommer statsrådet icke att nonchalerera någonting på detta område för framtiden, utan herr statsrådet kommer säkerligen att följa denna fråga med stort intresse. Och då har jag bara att än en gång tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7.

Svar på interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Rubbestads interpellation angående trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form utdelats till kammarens ledamöter, och herr statsrådet Nilsson lämnade nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! I en interpellation har herr Rubbestad riktat följande frågor till mig.

Har statsrådet kännedom om det trafikförhållande, som under senare tid utvecklats sig vid Uddevalla—Lelångens järnväg?

Om så är förhållandet, har statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för att förbättra förhållandet?

Med anledning härav får jag anföra följande.

Snöförhållandena ha, såsom torde vara känt för alla, under innevarande vinter varit synnerligen besvärliga i stora delar av landet, och särskilt drabbade ha landets sydvästra delar blivit, vilket medfört besvärliga driftstörningar vid järnvägarna. På Lelångenbanan ha inträffat flera, ibland dygnslånga, trafikstopp. Enligt uppgift av ortsbefolkningen ha så stora och svårartade snöfall som denna vinter icke förekommit i Dalsland sedan tiden omkring sekelskiftet.

Vid vinterns snöstormar ha till buds stående hjälpmedel — en spårrensare, mindre snöplogar monterade på lok, en snöslunga och till sist på försök en från Växjö lånad plog — använts i största möjliga utsträckning. Till jämförelse med denna maskinella utrust-

Svar på interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

ning kan nämnas, att snöberedskapen under den tid ifrågavarande järnväg var i enskild ägo utgjordes av, förutom snöskärmar, en spårrensare av enkel konstruktion samt en s. k. helplog att monteras på lok. Plogen har emellertid sedermera måst nedskrotas, då den befanns oanvändbar på grund av förrostningsskador. Den av statens järnvägar använda spårrensaren har under vintern intill den 7 mars varit i tjänst sammanlagt ej mindre än 39 dagar och snöslungan i 7 dagar. Över 15 000 arbetstimmar ha åtgått till snöskottning på linjen, därav 1 071 timmar som övertid. Banpersonalen har pressats till det yttersta av sin förmåga med flera dygns arbete i sträck med minimala vilopausar.

Interpellanten har gjort jämförelser med vägarna och har framhållit, att dessa gjorts farbara åtskilligt snabbare än järnvägslinjen. De naturliga förutsättningarna ha dock varit helt olika. Järnvägen går fram i trånga skärningar, som snabbt fyllas av snö och där bortforslingen blir arbetskrävande. Vägarna äro bredare och plats finnes för plogarna att placera snön. Lelångenbanan är en isolerad smalspårsbana i det stora normalspåriga järnvägsnätet, varför hjälp från andra närliggande banor i form av snöröjningsredskap ej kunna erhållas i samma utsträckning som på vägarna.

Distriktschefen vid II distriktet har hos järnvägsstyrelsen gjort framställning om anskaffning av en ny effektivare spårrensare. Vidare har det lokala järnvägsbefälet ifrågasatt att stationera en snöslunga i Uddevalla. Flera snöskärmar och en ny plog för montering på lok komma att anskaffas. Med denna utrustning beräknas snöförhållandena på Lelångenbanan kunna bemästras i de flesta fall, men trafikstopp torde ej helt kunna undvikas, om lika svåra oväder som denna vinter ånyo inträffa.

Den av interpellanten uttryckta miss tanken, att trafikledningen i Göteborg

inför ett eventuellt förslag om breddning av bandelen Uddevalla—Bäckefors — vilken fråga f. n. utredes av 1943 års järnvägskommitté — skulle ha ett visst intresse av att denna bana visar så dåligt resultat som möjligt, måste tillbakavisas som helt ogrundad. Reselägenheterna ha efter banans förstatligande avsevärt förbättrats — antalet persontågkm har nämligen ökats med omkring 30 procent. Den av trafikledningen vidtagna åtgärden att i viss utsträckning ombesörja godstrafiken landsvägsledes genom s. k. kretskörning med lastbil har skett icke minst i trafikanternas eget intresse, enär godset härigenom kommer trafikanterna till handa omkring ett dygn tidigare och dessutom transporteras ända fram till trafikantens dörr.

Vad slutligen angår interpellantens önskemål om befordran med rälsbuss av resande och resgods mellan den s. k. anhalten på smalspårsbanan och Uddevalla central må erinras om att detta spörsmål för ett år sedan på interpellantens begäran utretts av järnvägsstyrelsen. Därvid konstaterades bl. a. att resande, som ej kan eller vill bära sitt handresgods, har möjlighet att pollettera detta, i vilket fall statens järnvägar ombesörjer överföringen i Uddevalla utan särskild kostnad. Vidare påpekade järnvägsstyrelsen, att ifrågasatt rälsbusstrafik mellan centralstationen och anhalten skulle bliva till stort hinder för tåg- och växlingsrörelser på bangården vid Uddevalla central och att denna anordning skulle bliva synnerligen kostnadskrävande, då särskild rälsbuss och minst en rälsbussförare i så fall finge helt avdelas för detta ändamål, vilket är uteslutet även med hänsyn till knappheten på rälsbussar.

Redan tidigare har stationspersonalen i Uddevalla biträtt med överföring av tyngre handresgods från Lelångenbanan. Från och med innevarande tidtabellsperiod har detta tillmötesgående så att säga satts i system i och med att i Sve-

Svar på interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

riges Kommunikationer och i vederbörande anslagstidtabell införts meddelande att övergångsresande vid Uddevalla central kan få tyngre handresgods avgiftsfritt transporterat, om anmälan göres till konduktören å Lelångensbanan eller till tågklararen vid Uddevalla central. Härmed synas även i detta hänseende de anordningar vara vidtagna, som rimligen kunna begäras.

Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Vidare anförde:

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framföra mitt tack för det svar som han här lämnat.

Jag är den förste att erkänna riktigheten av vad som i interpellationssvaret säges om att den senaste vintern med hänsyn till snöförhållandena varit en av de svåraste vintrar, som vi på många årtionden haft i Dalsland. Där emot är jag inte villig att erkänna, att det är dessa förhållanden som ensam föranlett de svårigheter i trafikhänseende, som jag berört i min interpellation. Det har nog också brustit åtskilligt i fråga om förtänksamhet. Under den tid järnvägen sköttes av den gamla regimen, alltså innan staten övertog järnvägen, använde man under vintrarna särskilda snöskydd, och man hade vid de mest utsatta passen planterat granhäckar utmed järnvägen. Dessa granhäckar ha emellertid nu rivits bort utan att ersättas med nya, och man har inte heller satt upp snöskydd i den utsträckning som varit erforderlig. Hade detta skett, hade säkerligen svårigheterna kunnat bemästras litet bättre.

Det är nog en rätt allmän uppfattning bland befolkningen i dessa bygder, att järnvägsförvaltningen inte gjort allt vad den kunnat för att lindra svårigheterna. Sedan jag framställt min interpellation

har man emellertid — det har jag självt lagt märke till och också fått betygat av andra — fått mera fart på sig och försöker nu hålla driften i gång på ett annat sätt än tidigare. Jag vill därför begagna tillfället att uttala mitt tack för det ökade intresse, som på senaste tiden sålunda visats från järnvägsförvaltningens sida.

Vad beträffar möjligheterna att hålla landsvägarna farbara, så äro dessa knappast så mycket större. Även de landsvägar, som det här närmast gäller, gå på vissa ställen i svåra kurvor, som lätt fyllas med snö. Jag tror därför att den jämförelse, som jag gör i min interpellation, står sig och att således vägarna ha skötts på ett bättre sätt än järnvägen. Det har emellertid som sagt även beträffande järnvägen skett en ändring till bättre sedan interpellationen framställdes.

I interpellationssvaret finns ett uttalande som särskilt bör observeras. Det heter: »Lelångensbanan är en isolerad smalspårsbana i det stora normalspåriga järnvägsnätet, varför hjälp från andra närliggande banor i form av snöröjningsredskap ej kunnat erhållas i samma utsträckning som på vägarna.» Ja, det har helt säkert uppstått en hel del svårigheter genom att denna smalspåriga bana ligger insprängd mellan bredspåriga järnvägar, men dessa svårigheter ha inte bara varit betingade av snöförhållandena, utan de ha också berott på andra omständigheter. Det har t. ex. inte varit möjligt att till godsmottagare vid Lelångensbanan utan omlastning framföra sådant gods som kommit via andra bredspåriga järnvägar, och en omlastning fördyrar ju alltid transporten.

Jag hoppas därför att den utredning, som sysslar med frågan om de smalspåriga järnvägarna, med det snaraste skall framlägga ett utlåtande beträffande Lelångensbanan och att detta skall utmyнна i ett förslag om att en breddning av järnvägen företages så fort som

Svar på interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

möjligt. Det skulle för bygden medföra en betydande uppryckning. Det finns nämligen i norra Dalsland stora industrier, som i ganska stor utsträckning sälja varor på export. Dessa industrier måste nu transportera sitt gods till Göteborg för utlastning, och man har därigenom ungefär dubbelt så långt till hamnen som om Lelångenbanan skulle bli bredspårig och man kunde anlita Uddevalla hamn för utlastning.

Jag har också i min interpellation ställt frågan, om det verkligen är rimligt att man parallellt med järnvägen transporterar gods på lastbilar. Det har under de sista åren varit två, tre lastbilar, som på detta sätt forslat gods efter samma sträcka som järnvägen, men man har inte, såsom säges i interpellationssvaret, kört godset ända fram till mottagarens dörr, utan det har avlastats vid järnvägsstationernas godsmagasin, där mottagarna sedan ha fått hämta godset. Transporterna ha inte heller kunnat ske i snabbare takt än med järnvägen, utan det har tvärtom uppstått förseningar. Det har nämligen, när lastbilarna kommit till godsmagasinen, visat sig att man där inte haft utrymme för godset, och resultatet har varit att mottagarna ha fått vänta en eller två dagar längre än om godset hade forslats per järnväg.

Jag tycker också att det är litet egendomligt att man, när det redan finns rullande materiel och personal till förfogande för godstransporterna, skall behöva sätta in lastbilar, som ju också kräva var sin chaufför.

Jag har under sådana förhållanden inte kunnat undgå att göra den reflexionen, att trafikledningen i Göteborg nog har haft ett visst intresse av att trafiken dirigerades på ett sådant sätt, att det ekonomiska resultatet av Lelångenbanans drift blev dåligt. Man skulle ju därigenom kunna undvika att konkurrensen från Uddevalla hamn så småningom blev allt större, i det att även

gods från Lelångenbanan kunde utlastas där.

Statsrådet säger nu att misstanken är helt och hållet ogrundad. Jag vill emellertid ändå deklarerera, att jag inte varit ensam om denna misstanke, utan att den nog varit rätt allmänt spridd i våra bygder. Långt innan jag framförde min interpellation gavs det uttryck för samma uppfattning i flera tidningar som utkomma där nere. Jag vill i detta sammanhang bara omnämna ett uttalande av en tidning, som politiskt sett står statsrådet nära, nämligen Kuriren i Uddevalla. I anslutning till vad jag i interpellationen anfört om att man har svårt att värja sig mot misstanken, att trafikledningen i Göteborg har ett visst intresse av att järnvägen vid den pågående utredningen skall visa så dåligt ekonomiskt resultat som möjligt, heter det i ett redaktionellt uttalande av Kuriren: »Vi vill till den kraft och verkan det hava kan understryka, att denna herr Rubbestads uppfattning också är synnerligen allmän i berörda trakter. Centraldirigeringen i Göteborg bör inte få leda till att en hel provinsdel berövas ett trafikmedel, som ägnats så stort intresse och som föranlett så mycket arbete under tider, som svunnit. Lite till mans i dessa trakter är intresserade av vilket svar statsrådet Nilsson kommer att ge, och vi hoppas att det blir positivt och kommer att bidra till att främja provinsens intressen.»

Detta är alltså ett vittnesbörd om att jag som sagt inte varit ensam om misstanken, utan att den nog varit ganska djupt rotad ute i bygderna, sedan järnvägsförvaltningen börjat dirigera gods med lastbilar vid sidan om järnvägen. Det skulle vara intressant, om statsrevisorerna ville ta sig en titt på det ekonomiska utfallet av den lastbilskörning som skett utmed Lelångenbanan.

En sak, som statsrådet också ställde sig negativ till, var frågan om huruvida det inte skulle vara möjligt att få till stånd en förbindelse mellan Udde-

Svar på interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

valla—Lelångens anhalt i Uddevalla och centralstationen i staden. Avståndet mellan dessa båda stationer utgör 400 å 500 meter. Det finns emellertid järnvägsspår utefter den väg, som Lelångenbanans passagerare måste gå för att komma till centralstationen, och man tycker ju att det med litet god vilja skulle vara möjligt att sätta in en rälsbuss eller eventuellt ett växellok med en personvagn, som skulle kunna köra passagerarna från den ena stationen till den andra. Det är ganska många resande från Dalsland som ta vägen över Uddevalla. Jag vill betona att för Dalslands vidkommande ha vi vårt centrallasarett i Vänersborg, och en mycket stor del av befolkningen måste använda förbindelsen över Uddevalla för att komma till Vänersborg. Det är självklart att många sjuka människor inte kunna gå den långa vägen från anhalten vid hamnen och till centralstationen i Uddevalla utan i stället måste ta bil, vilket kan medföra ganska stora kostnader för dem.

Jag skulle därför vilja vädja till herr statsrådet att i fortsättningen även ägna denna fråga uppmärksamhet. Jag har den tron att med litet god vilja från järnvägsledningens sida skulle det kunna ske en ändring till det bättre när det gäller förbindelsen mellan de olika stationerna i Uddevalla.

Vad beträffar forslingen av tyngre handväskor har jag mycket väl observerat att det numera i Sveriges kommunikationer finnes angivet att järnvägen åtar sig transporten därav mellan stationerna i Uddevalla. De anslag i saken som finnas på järnvägsstationerna äro emellertid mycket litet synliga för allmänheten, och jag har inte för min del sett att någon resande fått hjälp med sina tunga resväskor — jag tänker nu inte på sådant resgods, som är polletterat och som naturligtvis järnvägen tar hand om. Den stora allmänheten har förmodligen inte reda på att man kan få hjälp med tyngre handväskor,

och detta är alltså en punkt, där det skulle vara värdefullt att få det hela litet bättre ordnat än för närvarande.

Jag ber att än en gång få tacka statsrådet för svaret.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet NILSSON: Herr talman! Jag vill till en början inom parentes framhålla, att den fråga som det här gäller ju inte är någon politisk fråga. Om en, såsom herr Rubbestad uttryckte det, mig politiskt närstående tidning har uttalat sig i samma riktning som herr Rubbestad gjort, så säger alltså detta i och för sig ingenting. Jag tycker emellertid att herr Rubbestad bör kunna vara tillfredsställd, när jag förklarar att det inte finns någon grund för den till äventyrs rätt spridda miss tanken, att de centraldirigerande herrarna i Göteborg — såsom ifrågavarande tidning säger — skulle ha försökt få till stånd åtgärder, som medföra att Lelångenbanan lämnar sämre ekonomiskt resultat.

Vidare vill jag säga att en sådan frändörr-till-dörr-transport av gods med lastbilar, som enligt de uppgifter jag har fått bedrivs utefter Lelångenbanan, även förekommer vid järnvägar, där trafiken är mycket stor, exempelvis linjen Stockholm—Uppsala. Det finns gods av en viss karaktär, som bättre lämpar sig för transport per lastbil än per järnväg, och det kan således både för dem, som skola verkställa transporten, och för trafikanterna själva vara fördelaktigt att ha möjlighet att låta vissa transporter ske med lastbil. Det är med andra ord här fråga om en komplettering till järnvägstrafiken, som jag anser vara i många avseenden både önskvärd och riktig.

Frågan om en rälsbussförbindelse mellan stationerna i Uddevalla får jag väl ta upp till närmare undersökning. Som bekant råder för närvarande brist på rälsbussar, och det har vidare gjorts

Svar på interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

gällande att växlingsrörelserna i Uddevalla skulle lida men av att det upprättades en sådan rälsbussförbindelse som den nämnda. Men jag skall, som sagt, närmare undersöka saken och se om det finns några möjligheter att tillmötesgå interpellanten.

Slutligen vill jag beträffande järnvägens omhändertagande av handresgods framhålla, att anledningen till att varken det anslag i frågan, som satts upp vid stationerna i Uddevalla, eller det meddelande, som införts i Sveriges Kommunikationer, i någon högre grad uppmärksamats, helt enkelt kan vara den, att det förflutit så kort tidrymd sedan dessa kungörelser utfärdades. Det interpellationssvar, som i dag lämnats, kanske dock i någon mån kan bidra till att upplysningar om saken vidarebefordras till de passagerare som det här gäller, så att dessa utnyttja de möjligheter till hjälp från järnvägens sida som redan finnas.

Herr JOHANSSON i Kastanjegården: Herr talman! Herr Rubbestad framhöll att det var hans och andras i bygden uppfattning, att man från statens sida hade satt in andra trafikmedel på en sträcka, parallell med Lelångenbanan, för att denna järnväg därigenom skulle få ett sämre trafikunderlag. Jag känner inte närmare till förhållandena i detta fall, men jag tror mig kunna säga, att det överallt där smalspåriga järnvägar gå fram är en allmän uppfattning, att man förfar på samma sätt. Det kan visserligen hända att misstanken är, såsom statsrådet säger, ogrundad när det gäller Lelångenbanan, men jag känner till fall, där befolkningen i bygden varit av den bestämda övertygelsen att deras järnväg inte skulle ha rivits upp utan blivit bestående, om inte denna konkurrens från andra statens trafikmedel hade kommit till.

Det är säkert en mycket stor sak att bygga järnvägar, men det är en ännu

större sak att riva upp en järnväg, som under många årtionden gått fram genom en bygd. Bygdens folk har kanske på sin tid inte bara nedlagt stort arbete utan också mycket pengar på att få till stånd järnvägen, och denna har sedan under decennier så att säga hållit liv i bygden. Det måste då vara en mycket komplicerad historia att riva upp järnvägen.

Man märker överallt att så fort det gäller en järnväg, sammankopplas alltid spörsmålet med frågan om det ekonomiska resultatet. När det gäller bygandet av vägar eller andra företag, som kunna vara av betydelse för en bygds liv, frågas det aldrig efter hurudant det ekonomiska utfallet blir, men så snart det handlar om järnvägar, räknar man alltid i kronor. Man gör på grundval av det statistiska material, som finns, en undersökning av hur järnvägen har burit sig.

Under sådana förhållanden är det klart, att både herr Rubbestad och andra, som bo intill den järnväg det här gäller, med oro fråga sig, om det är meningen att man skall låta järnvägen gå tillbaka på ett sådant sätt, att den anses alldeles överflödigt och därför kommer att rivas upp.

Det kan nog i många fall vara nödvändigt att sätta in trafikmedel vid sidan av en järnväg för att klara av konkurrensen med andra företag. Men om man gör det, då bör man också räkna med att det är detta, som har medfört att järnvägsdriften lämnar ett sämre utbyte.

När det gäller de smalspåriga järnvägarna så vill ju allt folk som bor i bygden, att järnvägarna skola breddas. Jag har samma uppfattning. Jag tror att om järnvägarna i en sådan bygd bleve breddade, så skulle bygdens liv bli helt annorlunda. Det skulle bli uppsving även i dessa bygder.

Nu ha vi ju här i vårt land en hel del smalspåriga järnvägar. Det är klart att det går icke att i den första generatio-

Svar på interpellation ang. trafikförhållandena vid Uddevalla—Lelångens järnväg.

nen klara av denna fråga. Men när Norge, som för snart 40 år sedan började att bygga om sitt smalspårsnät, nu är nästan färdigt därmed, är det märkvärdigt, att vårt land, som ändå borde ha lika stora resurser, skall vänta och vänta utan att ens på allvar påbörja arbetet. Det har visserligen beslutats att bygga om ett järnvägsnät, men påbörjandet har skett i mycket långsam takt. I år har det kommit ytterligare ett beslut att börja bygga om en järnväg i Västergötland, men jag tror att takten ändå icke är sådan den borde vara, när det gäller denna mycket viktiga sak. Då staten själv sätter in andra trafikmedel, har det sagts att det är för att icke konkurrerande billinjer skola fördärva järnvägen. Men i första hand sker det för att trafikanterna skola få det bekvämare.

Det där talet får man nog taga med en viss reservation. Det är klart att det i många fall kan vara riktigt. Men i de fall där man gör detta och trafiken därigenom liksom blir delad på två olika företag, bör man också taga hänsyn härtill vid bedömandet av huruvida järnvägarna skola breddas.

Jag vill ha sagt, och jag vill, att det skall stå i protokollet, att det skall föreligga oerhört starka skäl för att en järnväg skall rivas upp. Det är ett ingrepp i en bygds liv som icke läkes på en generation. Det läkes kanske aldrig. Därför menar jag, att ju fortare man kan börja breddningen och ju fortare den blir klar, desto bättre är det. Jag tror icke att det är rimligt att vårt land i fortsättningen har så många spårbredder som nu faktiskt är fallet.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 8.

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott proposi-

tionen nr 159, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 163, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § 3 mom. och 4 § 2 mom. förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit; och

nr 164, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin;

till utrikesutskottet propositionen nr 165, angående godkännande av Sveriges anslutning till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna;

till jordbruksutskottet propositionen nr 166, angående ytterligare statsbidrag till Garnsviken—Vadasjön—Helgösjön—Hedervikens torrlägningsföretag i Stockholms län; samt

till bevillningsutskottet propositionen nr 167, angående prisutjämningsavgift m. m.

§ 9.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksbanken angående vissa ändringar i bankoreglementet.

§ 10.

Föredrogos var efter annan följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 512 av fröken *Vinge*; och

nr 513 av herr *Edberg m. fl.*; samt

till bevillningsutskottet motionen nr 514 av herr *Hall*.

Interpellation ang. beredande av bättre vårdmöjligheter för sinnessjuka åldringar.

§ 11.

Föredrogos, men bordlades åter utrikesutskottets utlåtanden nr 5 och 6, konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, statsutskottets utlåtanden nr 11 och 61—67, sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, bevillningsutskottets betänkanden nr 19, 22—25 och 27, bankoutskottets utlåtande nr 7, första lagutskottets utlåtanden nr 16—19, andra lagutskottets utlåtande nr 19, tredje lagutskottets utlåtanden nr 2 och 3, jordbruksutskottets utlåtanden nr 6 och 7 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 10—12.

§ 12.

Föredrogos den av herr *Hallberg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående arbetstagares rätt till semester under styrkt sjukdom eller under ledighet till följd av olycksfall utom arbetsplatsen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13.

På förslag av herr förste vice talmanen beslöt kammaren, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden skulle närmast efter jordbruksutskottets utlåtande nr 5 uppföras sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1 samt andra lagutskottets utlåtande nr 19.

§ 14.

Interpellation ang. beredande av bättre vårdmöjligheter för sinnessjuka åldringar.

Herr von **FRIESEN** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! I sinnessjukvårdsberedningens förslag, som legat till grund för Kungl. Maj:ts pro-

position nr 113 till 1950 års riksdag, beräknas vårdbehovet till i runt tal 21 000 à 23 000 platser. Beredningen framhåller också, att antalet åldringar å sjukhusen också kommer att ökas, vilket ju är av stor betydelse för beräkningen av antalet vårdplatser. Upp till 70 procent av patienttillväxten komma att utgöras av åldringar, vilka ju icke äro så mottagliga för tillgängliga behandlingsmetoder.

Sedan propositionens framläggande synes problemet beträffande vården av de sinnessjuka gamla ha trätt i förgrunden. Från sjukhusens sida — och detta gäller också de kommunala sinnessjukhusen — klagas ständigt över den svårighet, som beredes sjukhusen genom nödvändigheten att för ofta mycket lång tid behålla detta ur terapeutisk synpunkt föga tacksamma klientel. Tiden synes därför inne att redan nu planlägga den framtida vården av dessa åldringar och att på de sjukhus, som ha relativt modern utrustning för vården av de yngre sinnessjuka, platser frigöras för mottagande av flera av dem i det tidiga stadium, då behandlingen med större framgång kan bedrivas.

Olika möjligheter kunna tänkas. Man kunde som förr använda vissa platser på ålderdomshemmen och där upprätta särskilda vårdavdelningar. Detta innebär dock en tillbakagång till äldre tiders mindre tillfredsställande vård. Närvaron av de sinnessjuka gamla verkar ofta störande på det övriga på ålderdomshemmen intagna klientelet. En annan möjlighet, som hellre bör övervägas, är inrättande av sekundärsjukhem, fristående eller i anslutning till de statliga sinnessjukhusen. Ett visst antal sådana platser äro beräknade i 1950 års plan, men det kan starkt ifrågasättas om detta är tillräckligt. En omräkning av platsbehovet med särskild hänsyn till de åldriga sjuka synes nödvändig.

Med stöd av ovanstående hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för in-

Interpellation ang. beredande av bättre vårdmöjligheter för sinnessjuka äldre.
 rikesdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har statsrådet uppmärksammat de alltmera växande svårigheterna för sinnessjukhusen med hänsyn till behovet av vård för äldre sjuka, vilka i motsats till övriga äro föga tillgängliga för behandling?

2. I så fall, är statsrådet i tillfälle att meddela vilka åtgärder som kunna vidtagas för beredande av annan vård för ifrågavarande sjuka?

Denna anhållan bordlades.

§ 15.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 104, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning m. m.;

nr 105 till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning m. m.; och

nr 106, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

§ 16.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 170, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 172, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § 1 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469);

nr 174, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 178, angående höjning av trakta-mentsersättning, utgående enligt allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210), m. m.;

nr 180, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 186, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.; och

nr 188, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Dessa propositioner bordlades.

§ 17.

Anmälades, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

nr 515, av herrar *Hallén* och *Hedlund* i Östersund, angående ersättning åt ledamot av allmänt kyrkomöte;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 132, med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande, m. m. motionerna:

nr 516 av herr *Skoglund* i Umeå m. fl.;

nr 517 av herrar *Nilson* i Spånstad och *Pettersson* i Dahl; och

nr 518 av herr *Swedberg* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 108, angående kostnader för vissa repetitionsövningar m. m. motionerna:

nr 519 av herr *Hagberg* i Luleå m. fl.; och

nr 520 av herr *Wedén* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 109, angående vissa markförvärv för försvaret m. m. motionen nr 521 av herrar *Sjölin* och *Åqvist*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1951/52 m. m. motionerna:

nr 522 av herr *Lindberg m. fl.*;
 nr 523 av herr *Nihlfors*;
 nr 524 av herr *Edström m. fl.*;
 nr 525 av herr *Braconier m. fl.*;
 nr 526 av herrar *Henriksson* och *Ek-*
dahl;

nr 527 av herr *Hjalmarson*;
 nr 528 av herr *Christenson* i Malmö
m. fl.; och
 nr 529 av herr *Kyling m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 111, angående anslag för en
 dyrortsundersökning, m. m. motio-
 nerna:

nr 530 av herr *Sjölin*;
 nr 531 av herr *Pettersson* i Dahl
m. fl.;

nr 532 av fru *Sjöstrand m. fl.*; och
 nr 533 av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 112, angående löne- och pen-
 sionsreglering för lärare vid vissa stats-
 understödda privata läroanstalter m. m.
 motionerna:

nr 534 av herr *Mosesson m. fl.*;
 nr 535 av fru *Sjöstrand m. fl.*;
 nr 536 av fru *Ewerlöf m. fl.*;
 nr 537 av herr *Nilson* i Spånstad
m. fl.; och
 nr 538 av herr *Nilson* i Spånstad *m. fl.*

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 113, angående löne- och pen-
 sionsreglering för lärarpersonal vid
 statsunderstödda folkhögskolor och
 lantbruksundervisningsanstalter, m. m.
 motionen nr 539 av herr *Östlund m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 114, angående lönerevision
 för vissa chefstjänstemän m. m. motio-
 nerna:

nr 540 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*;
 nr 541 av herr *Rubbestad m. fl.*;
 nr 542 av herr *Mosesson m. fl.*;
 nr 543 av herrar *Braconier* och *Nihl-*
fors; och
 nr 544 av herr *Kyling m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 116, angående anslag till vissa
 åtgärder för förstärkning av landets

ekonomiska försvarsberedskap motio-
 nen nr 545 av herrar *Ståhl* och *Wedén*;

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 122, angående anslag till ny
 ungdomsanstalt för svårbehandlade
 m. m. motionerna:

nr 546 av herr *Johansson* i Mysinge;
 nr 547 av fröken *Wetterström m. fl.*;
 nr 548 av herr *Bergstrand*; och
 nr 549 av herrar *Hansson* i Önnarp
 och *Hansson* i Skegrie;

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 123, angående vissa anslag till
 universitetssjukhusen m. m. motionen
 nr 550 av herr *Huss*;

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 125, angående vissa anslag till
 de statsunderstödda alkoholistanstalter-
 na m. m. motionen nr 551 av herr
Lindberg m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 130, angående statsförvärv av
 aktier i Stockholm—Rimbo järnvägs-
 aktiebolag motionerna:

nr 552, av herr *Åhman m. fl.*;
 nr 553, av herr *Eriksson* i Sandby
m. fl.;
 nr 554 av herr *Karlsson* i Stuvsta;
 och
 nr 555 av herr *Birke*;

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
 sition, nr 135, angående anslag för bud-
 getåret 1951/52 till arbetsmarknadssty-
 relsen och den offentliga arbetsförmed-
 lingen motionerna:

nr 556 av herr *Åqvist m. fl.*;
 nr 557 av herr *Johansson* i Mysinge
m. fl.;
 nr 558 av herr *Jacobson* i Vilhel-
 mina *m. fl.*;
 nr 559 av fru *Torbrink m. fl.*;
 nr 560 av herr *Nolin m. fl.*;
 nr 561 av fru *Johansson* i Norrköping
m. fl.;
 nr 562 av herr *Andersson* i Dunker
m. fl.; och
 nr 563 av herr *Skoglund* i Umeå
m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 136, angående anslag för budgetåret 1951/52 till skolöverstyrelsen m. m. motionen nr 564 av herr *Bracotier m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 137, angående vissa anslag för budgetåret 1951/52 till universitetet motionen nr 565 av herr *Lundberg*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 140, angående anslag till landsfiskalerna m. fl. motionerna:

nr 566 av herrar *Svensson* i Ljungkile och *Staxäng*;

nr 567 av fröken *Elmén* och fröken *Vinge*;

nr 568 av herr *Persson* i Norrby;

nr 569 av herr *Ohlsson* i Kastlösa m. fl.;

nr 570 av herr *Kyling m. fl.*; och

nr 571 av herr *Jacobsson* i Igelsbo m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 142, med förslag till förordning om särskilt bidrag till producent av svensk film, m. m. motionerna:

nr 572 av herr *Widén m. fl.*;

nr 573 av herrar *Onsjö* och *Rubbestad*;

nr 574 av herrar *Ståhl* och *Nilsson* i Kristinehamn;

nr 575 av herr *Spångberg*; och

nr 576 av herr *Johansson* i Stockholm m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 147, angående statsbidrag till privatläroverk m. m. motionen nr 577 av herr *Skoglund* i Umeå m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 152, angående anslag för budgetåret 1951/52 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. motionerna:

nr 578 av herrar *Birke* och *Hagberg* i Malmö;

nr 579 av herr *Boman* i Stafsund m. fl.; och

nr 580 av herrar *Håstad* och *Johnsson* i Stockholm;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 144, med förslag till förordning om tillfällig automobils katt motionerna:

nr 581 av herr *Hagberg* i Luleå m. fl.; och

nr 582 av herrar *Hjalmarson*, *Hedlund* i Rådom och *Ohlin*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 153, angående höjning av vissa postavgifter motionerna:

nr 583 av herr *Ohlin m. fl.*;

nr 584 av herr *Hedlund* i Rådom m. fl.;

nr 585 av herr *Karlsson* i Stuvsta; och nr 586 av herr *Hagberg* i Malmö m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 143, med förslag till förordning om skatt å elektrisk kraft (elskatteförordning), m. m. motionen nr 587 av herrar *Hedlund* i Rådom, *Ohlin* och *Hjalmarson*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 105, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303) motionen nr 588 av herr *Ohlin m. fl.* samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 126, angående vissa anslag till lägre lantbruksundervisning m. m. för budgetåret 1951/52 motionerna:

nr 589 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl.;

nr 590 av herr *Pettersson* i Dahl m. fl.; och

nr 591 av herr *Sandberg m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 126, angående vissa anslag till lägre lantbruksundervisning m. m. för budgetåret 1951/52 och nr 147, angående statsbidrag till privatläroverk m. m. motionen nr 592 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl.

Dessa motioner bordlades.

§ 18.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan och läkarintyg:

Till Talmannen i riksdagens andra kammare.

På grund av sjukdom anhåller undertecknad härmed om ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 9 april 1951 tills vidare.

Luttra, Falköping den 9 april 1951.

Gunnar Larsson.

Riksdagsman Gunnar Larsson är på grund av gulsot tillsvidare förhindrad

att delta i riksdagsarbetet fr. o. m. den 5 april 1951, vilket härmed intygas.

Stockholm den 11 april 1951.

Tore Hofman-Bang,
leg. läk.

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 6.23 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 11 april.

Kl. 11 fm.

§ 1.

På förslag av herr talmannen, som förklarade sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid sammanträde onsdagen den 18 innevarande april företaga val av valmän och suppleanter för utseende av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa fullmäktige.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr ANDRE VICE TALMANNEN, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte välja 12 suppleanter för de valmän, som onsdagen den 18 april skola väljas för utseende av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dessa fullmäktige.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet propositionen nr 170, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 172, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 35 § 1 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469);

till jordbruksutskottet propositionen nr 174, angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.; och

till statsutskottet propositionen nr 178, angående höjning av traktamentsersättning, utgående enligt allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210), m. m.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 180, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. hänvisades propositionen, såvitt angick lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, till behandling av lagutskott, och i övrigt till bevillningsutskottet.

Slutligen föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 186, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag under fjärde huvudtiteln m. m.; och

till bevillningsutskottet propositionen nr 188, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet motionen nr 515 av herrar *Hallén* och *Hedlund* i Östersund; samt

till konstitutionsutskottet motionen nr 516 av herr *Skoglund* i Umeå m. fl.

Vid härefter skedd föredragning av motionen nr 517 av herrar *Nilson* i Spånstad och *Pettersson* i Dahl i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 132 med förslag till lag angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande lämnade herr talmannen på begäran ordet till

Herr NILSON i Spånstad, som anförde: Herr talman! Jag anhåller att få återtaga den av mig och herr Pettersson i Dahl avlämnade motionen nr 517.

Kammaren biföll denna hemställan.

Vidare föredrogos var för sig följande motioner; och remitterades därvid till konstitutionsutskottet motionen nr 518 av herr *Swedberg* m. fl.;

till statsutskottet motionerna:

nr 519 av herr *Hagberg* i Luleå m. fl.;

nr 520 av herr *Wedén* m. fl.;

nr 521 av herrar *Sjölin* och *Aqvist*;

nr 522 av herr *Lindberg* m. fl.;

nr 523 av herr *Nihlfors*;

nr 524 av herr *Edström* m. fl.;

nr 525 av herr *Braconier* m. fl.;

nr 526 av herrar *Henriksson* och *Ek-dahl*;

nr 527 av herr *Hjalmarson*;

nr 528 av herr *Christenson* i Malmö m. fl.;

nr 529 av herr *Kyling* m. fl.;

nr 530 av herr *Sjölin*;

nr 531 av herr *Pettersson* i Dahl m. fl.;

nr 532 av fru *Sjöstrand* m. fl.;

nr 533 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl.;

nr 534 av herr *Mosesson* m. fl.;

nr 535 av fru *Sjöstrand* m. fl.;

nr 536 av fru *Ewerlöf* m. fl.;

nr 537 av herr *Nilson* i Spånstad m. fl.;

nr 538 av herr *Nilson* i Spånstad m. fl.;

nr 539 av herr *Östlund* m. fl.;

nr 540 av herr *Jansson* i Kalix m. fl.;

nr 541 av herr *Rubbestad* m. fl.;

nr 542 av herr *Mosesson* m. fl.;

nr 543 av herrar *Braconier* och *Nihlfors*;

nr 544 av herr *Kyling* m. fl.;

nr 545 av herrar *Ståhl* och *Wedén*;

nr 546 av herr *Johansson* i Mysinge;

nr 547 av fröken *Wetterström* m. fl.;

nr 548 av herr *Bergstrand*;

nr 549 av herrar *Hansson* i Önnarp och *Hansson* i Skegrie;

nr 550 av herr *Huss*;

nr 551 av herr *Lindberg* m. fl.;

nr 552 av herr *Åhman* m. fl.;

nr 553 av herr *Eriksson* i Sandby m. fl.;

nr 554 av herr *Karlsson* i Stuvsta;

nr 555 av herr *Birke*;

nr 556 av herr *Aqvist* m. fl.;

nr 557 av herr *Johansson* i Mysinge
m. fl.;

nr 558 av herr *Jacobson* i Vilhelmina
m. fl.;

nr 559 av fru *Torbrink m. fl.*;

nr 560 av herr *Nolin m. fl.*;

nr 561 av fru *Johansson* i Norrköping
m. fl.;

nr 562 av herr *Andersson* i Dunker
m. fl.;

nr 563 av herr *Skoglund* i Umeå
m. fl.;

nr 564 av herr *Braconier m. fl.*;

nr 565 av herr *Lundberg*;

nr 566 av herrar *Svensson* i Ljungs-
kile och *Staxäng*;

nr 567 av fröken *Elmén* och fröken
Vinge;

nr 568 av herr *Persson* i Norrby;

nr 569 av herr *Ohlsson* i Kastlösa
m. fl.;

nr 570 av herr *Kyling m. fl.*;

nr 571 av herr *Jacobsson* i Igelsbo
m. fl.;

nr 572 av herr *Widén m. fl.*;

nr 573 av herrar *Onsjö* och *Rubbe-
stad*;

nr 574 av herrar *Ståhl* och *Nilsson* i
Kristinehamn;

nr 575 av herr *Spångberg*;

nr 576 av herr *Johansson* i Stockholm
m. fl.;

nr 577 av herr *Skoglund* i Umeå
m. fl.;

nr 578 av herrar *Birke* och *Hagberg*
i Malmö;

nr 579 av herr *Boman* i Stafsund
m. fl.; och

nr 580 av herrar *Håstad* och *Johns-
son* i Stockholm; samt

till bevillningsutskottet motionerna:
nr 581 av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.*;
nr 582 av herrar *Hjalmarson*, *Hed-
lund* i Rådom och *Ohlin*;

nr 583 av herr *Ohlin m. fl.*;

nr 584 av herr *Hedlund* i Rådom
m. fl.;

nr 585 av herr *Karlsson* i Stuvsta;
och

nr 586 av herr *Hagberg* i Malmö
m. fl.

Vid härefter skedd föredragning av
den av herrar *Hedlund* i Rådom, *Ohlin*
och *Hjalmarson* avgivna motionen, nr
587, hänvisades motionen, såvitt angick
bemyndigande för Kungl. Maj:t att un-
der budgetåret 1951/52 ställa vissa me-
del till kontrollstyrelsens förfogande,
till statsutskottet och i övrigt till be-
villningsutskottet.

Härefter föredrogs följande motio-
ner; och hänvisades

till behandling av lagutskott motio-
nen nr 588 av herr *Ohlin m. fl.*; samt

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 589 av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*;

nr 590 av herr *Pettersson* i Dahl
m. fl.; och

nr 591 av herr *Sandberg m. fl.*

Vid härfpå slutligen skedd föredrag-
ning av den av herr *Nilsson* i Svalöv
m. fl. avgivna motionen nr 592 hänvi-
sades motionen, såvitt angick proposi-
tionen nr 126, till jordbruksutskottet
samt, i vad angick propositionen nr
147, till statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs den av herr *von Friesen*
vid kammarens nästföregående sam-
manträde gjorda men då bordlagda an-
hållan att få framställa interpellation
till herr statsrådet och chefen för in-
rikesdepartementet angående beredan-
de av bättre vårdmöjligheter för sinnes-
sjuka åldringar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Utgifter under riksstatens nionde huvudtitel.

Föredrogs jordbruksutskottets utlå-
tande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen under nionde
huvudtiteln gjorda framställningar jäm-
te i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Avlöningar.*Punkten 14.***Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Avlöningar.**

Kungl. Maj:ts framställning i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkt 19, innefattade — förutom hemställan till riksdagen att medgiva ändringar i personalförteckningen och godkänna ändrad avlöningsstat — en anslagsanvisning av 2 666 500 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat fyra inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionerna I: 6 av herr *Persson, Ivar*, och herr *Nilsson, Bror*, samt II: 2 av herrar *Ericsson* i Näs och *Hedlund* i Rådom hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning, syftande till att antingen vid lantbrukshögskolan eller vid Uppsala universitet upprätta en lärostol i landsbygdssociologi.

Utskottet hemställde i förevarande punkt,

I. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, som angivits i propositionen;

b) fastställa i punkten intagen avlöningsstat för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52;

c) till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Avlöningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 2 666 500 kronor;

II. att de likalydande motionerna I: 234 och II: 307 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att de likalydande motionerna I: 6 och II: 2 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade vid punkten avgivits av herrar *Tjällgren, Bror Nilsson, Ahlsten* och *Boman* i Stafsund, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen — — — (lika med utskottet) — — — 2 666 500 kronor;

II. att de — — — (lika med utskottet) — — — riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 6 och II: 2, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning, syftande till inrättandet av en lärostol i landsbygdssociologi vid lantbrukshögskolan eller Uppsala universitet.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr BOMAN i Stafsund: Herr talman! Då jag jämte ytterligare några av riksdagens ledamöter avgivit en reservation på denna punkt, ber jag att få säga några ord.

Den motion, som det här gäller och som jordbruksutskottet i föreliggande utlåtande avstyrker, behandlar en fråga av synnerligen stor betydelse för lösandet av landsbygdens och jordbrukets problem. Den svenska landsbygden har under de sista årtiondena genomgått, jag vågar säga, en rent revolutionär förändring. Man har övergått från naturhushållning till penninghushållning. Vi ha sett hurusom jordbruksorganisationerna byggts upp och övertagit en mycket stor del av det förädlingsarbete, som hushållen förut ombesörjde. Det stora rationaliseringsarbete som pågår har ökat för varje år, och från den 1 juli 1948 har staten genom lantbruksnämnderna på ett alldeles särskilt sätt befrämjat detta rationaliseringsarbete.

En annan fråga, som man ej får glömma, är den för varje år ökade flykten från landsbygden.

Det finns utöver dessa tre synpunkter, som jag här har framfört, många

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Avlöningar.

andra både märkliga och för landsbygden viktiga problem, som behöva studeras. Ingen av kammarens ärade ledamöter torde vilja bestrida, att det finns en uppgift för en lärostol på detta område och att det behövs en sådan lärostol.

Jag skall, herr talman, inte framföra några ytterligare synpunkter, ehuru mycket mera kunde vara att framhålla i detta sammanhang. Jag skall endast be att få yrka bifall till den reservation som föreligger under punkt 14.

Herr ERICSSON i Näs: Herr talman! Jag börjar nu vänja mig vid det system som tillämpas här i riksdagen, då en motion skall avlivas. Det går till så, att vederbörande utskott, sedan det konstaterats att eventuella remissinstanser tillstyrkt eller visat sig positivt inställda, skriver mycket välvilligt och visar en påtaglig förståelse för motionen, en förståelse som närmar sig det outhärdliga för motionären, när han sedan konstaterar att ur dessa tillstyrkanden och denna höggradiga förståelse och välvilja drar utskottet en enda konklusion, nämligen att motionen bör avstyrkas. Såvida man inte som vårt ärevördiga konstitutionsutskott plägar göra: delger kammaren sin uppfattning, att eftersom frågan, när den förra gången var uppe till behandling, inte föranledde någon åtgärd, bör den i fortsättningen inte heller göra det.

Vid behandlingen av vår motion om utredning angående en professur i landsbygdssociologi har jordbruksutskottet i år inte remitterat ärendet för yttrande — får man gissa att detta är på grund av de dåliga erfarenheterna i fjol, då praktiskt taget alla remissinstanser tillstyrkte utredningen? Men skrivningen är i år om möjligt ännu vänligare än i fjol, och jag skall be att få tacka för det. Utskottsmajoriteten har emellertid inte heller i år underlåtit att dra den sedvanliga slutsatsen, att motio-

nen bör till ingen riksdagens åtgärd föranleda.

I fjol avstyrktes motionen med motivering, att en eventuell professur i landsbygdssociologi inte borde knytas till lantbrukshögskolan utan till Uppsala universitet. I år föreslog vi att utredningen skulle ta ställning till vilket som kunde anses mest lämpligt. På det sättet kunde inte avslagsyrkandet i år ske med samma motivering som i fjol. I år har man anfört kostnads-skäl.

För mindre än en månad sedan hörde jag från en av regeringsbankarna orden: »Det gäller ju bara en liten summa på 2 miljoner kronor.» Det var kanske en liten summa i det sammanhanget. Men i förhållande till dessa 2 miljoner gäller det i dag bara en obetydlig utgift för en utredning.

I höstas påminde jag i debatten om hur vi så sent som i april 1950 hade beslutat om en professur i egyptologi. Förslaget kom då från regeringea och föranledde inte ens någon debatt i kammaren. Jag ansåg då liksom nu, att likaväl som vi intressera oss för att vetenskapligt studera ett folk, som levde för flera tusen år sedan i en annan världsdelen, likaväl borde vi kunna visa intresse för de människor som leva i vårt land och under vår tid.

I föreliggande fall gäller det inte det definitiva tillskapandet av en professur — det gäller utredning om saken. Därför är det väl i grund och botten inte heller en kostnadsfråga. Men något gott kan väl också komma från Nazaret, d. v. s. även någon utanför regeringen kan väl åtminstone vid en välvillig teoretisk bedömning tänkas kunna komma med ett förslag, som vore värt att genomföra. T. o. m. om det skulle gälla något slags professur.

När vi i höstas behandlade detta ärende, blev frågan om vad landsbygdssociologi är för något föremål för debatt — en i vissa stycken förvirrad debatt, skulle jag vilja säga. Jag skall inte upp-

Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Avlöningar.

repa mina argument. Jag vill bara än en gång trycka på att Förenta staterna, som obestriddligen är ett föregångsland i fråga om sociologisk forskning, också ägnat den del som kallas landsbygds-sociologi en betydande uppmärksamhet. Vid 34 lantbrukshögskolor finns det 56 professorer i ämnet, och vid 33 högskolor, som inte äro agrikulturellt betonade, finns det 35 professorer i sociologi, och då äro endast de medräknade, som äro filosofie doktorer i ämnet. Sådan vikt lägger man där vid landsbygds-sociologien.

Vi ha i vårt land alltför litet vetenskapligt klarlagt orsakerna till människornas trivsel och vantrivsel. Vad är t. ex. orsaken till flykten från landsbygden? Vi ha studerat och lagt ned mycket pengar på att få veta, hur vi skola handla för att få råg, potatis och sockerbeter att trivas och ge största möjliga utbyte. Vi ha studerat hur vi skola få kor, hästar och får att trivas, och allt detta är givetvis till nytta. Men det vetenskapliga studiet av människornas trivsel och beroende av miljö och annat, människornas trivselproblem, ha vi glömt. Och det är väl ändå människorna som är det väsentliga!

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! När utskottet inte heller i år ansett sig kunna tillstyrka bifall till den motion, som upprepats sedan föregående år angående inrättandet av en professor i landsbygds-sociologi vid lantbrukshögskolan eller vid Uppsala universitet, så beror inte detta på att utskottet saknar intresse och förståelse för de synpunkter, som ha legat till grund för motionen. En ökad vetenskaplig forskning på detta område är utan tvivel önskvärd och bör komma till stånd. Utskottet har emellertid inte blivit övertygat om att denna forskning är av en sådan speciell karaktär, att den

inte kan och bör ingå i den allmänna sociologiska forskningen här i landet.

Vid behandlingen förra året av den då föreliggande motionen remitterades den till den humanistiska sektionen vid Uppsala universitet. I det yttrande, som universitetet då avgav, framhölls mycket kraftigt att landsbygdens sociologiska problem inte borde avskiljas från forskningen på det sociologiska området i övrigt.

När motionärerna här anföra som exempel, hur det är ordnat i Amerika, bör det framhållas att den högre lantbruksundervisningen i Amerika inte är lagd på samma sätt som i Sverige. Den är inte avskild ifrån de övriga vetenskaperna som den är hos oss. Därför är det exemplet inte på något sätt vägledande.

Samhällsvetenskapen i vårt land är ju bland annat representerad vid Uppsala universitet, där det finns en professor i detta ämne. Forskningen på jordbrukets område och då det gäller landsbygdens särskilda problem bör kunna främjas bättre och mera effektivt genom att denna forskning samordnas med den allmänna sociologiska forskningen, som sorterar under den professur som finnes i Uppsala. Om arbetskraften där är otillräcklig, bör det vara möjligt att förstärka den. Om så sker, tror jag säkert att syftet med denna motion främjas bättre än genom att man nu sätter igång en särskild utredning angående en professor i landsbygds-sociologi, som skulle vara skild från den övriga sociologiska forskningen..

Utskottet anser följaktligen icke att saken gagnas bättre genom en utredning än på det sätt som utskottet antytt. Därför ha vi från utskottsmajoritetens sida inte heller i år ansett oss kunna tillstyrka bifall till motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor.

på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Ericsson i Näs begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 14:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Ericsson i Näs begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 136 ja och 50 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 15—35.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 36.

Lägre lantbruksundervisning m. m.:

Lägre mejeriskolor.

Kungl. Maj:ts framställning i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 42, innefattade en anslagsanvisning av 15 400 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till

utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 162 av herr *Andersson, Lars, m. fl.* samt II: 209 av herr *Johansson* i Norrfors *m. fl.*, vari hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för budgetåret 1951/52 höjas till 21 550 kronor.

Utskottet hemställde i denna punkt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 162 och II: 209, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 15 400 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren, Bror Nilsson* och *Boman* i Stafsund, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 162 och II: 209, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Lägre mejeriskolor för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 21 550 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr JOHANSSON i Norrfors: Herr talman! Då jag jämte några andra ledamöter av denna kammare väckt en motion på denna punkt, skall jag be att få säga några ord.

Vi anse att de lägre mejeriskolorna i fråga om grunderna för erhållande av statsbidrag borde kunna jämföras med annan lägre lantbruksundervisning, och det torde vara följdriktigt. Vi anse vidare, att om man skall kunna upprätthålla denna skolverksamhet, böra statsbidragen utgå enligt de förmånligare grunder, som gälla för lantbruks-, lantmanna- och lanthushållsskolorna.

Utskottet säger i anledning av motionen, att frågan om organisationen av mejeriundervisningen prövats så sent som 1949 och att man därför bör invänta ytterligare erfarenhet, innan man

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

vidtager några förändringar. Vi som följt verksamheten på nära håll anse, att mycket har förändrats sedan 1949. Särskilt ha kostnaderna stigit för denna skolverksamhet, och det borde därför bli en förmånligare statsbidragsgivning. Jag uttalar den förhoppningen, att lantbruksstyrelsen beaktar dessa synpunkter och till departementet gör framställning om att få en ändring till stånd, så att denna skolundervisning kan jämföras med annan lägre undervisning.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Tjällgren m. fl. avlämnade reservationen.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Till det föreliggande utskottsutlåtandet har fogats ett stort antal reservationer, vari i allmänhet yrkas ökade anslag till olika ändamål. Anslagen under nionde huvudtiteln avse ju verksamheten på jordbrukets område och äro av stor betydelse för näringen och för folkförsörjningen i sin helhet. Det är därför ganska naturligt att de som ha ansvaret ute i landet för denna verksamhet eller på annat sätt äro särskilt engagerade i de olika verksamhetsgrenarna äro angelägna om att få så stora anslag som möjligt till den verksamhet som de äro intresserade av, och de som yrka ökade anslag på de olika punkterna kunna i allmänhet anföra goda skäl.

Årets statsverksproposition kännetecknas ju av sträng sparsamhet och återhållsamhet ifråga om utgifter på alla områden. Nödvändigheten av att iaktta en sådan sträng sparsamhet brukar vitsordas av alla. Den kan alltså anses vara allmänt erkänd. Men när denna sparsamhet kommer att drabba något anslag, varav man själv är särskilt intresserad, då intar man kanske inte alltid samma ståndpunkt som när det gäller att tala om sparsamhet mera i allmänhet.

Majoriteten inom utskottet har med något undantag anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag, och yrkanden från ett stort antal motionärer ha måst avvisas. Om man i ett ekonomiskt läge sådant som det vi nu befinna oss i skall kunna iaktta sträng sparsamhet med statens utgifter, måste sparsamheten iakttagas på alla områden, och därför har utskottet för sin del ansett sig böra följa Kungl. Maj:ts förslag. På den nu föredragna punkten har Kungl. Maj:t yrkat ett anslag på 15 400 kronor. Motionärerna yrka, att anslaget skall höjas till 21 550 kronor.

En av motionärerna erinrade ju nyss om att frågan om en omorganisation på mejeriundervisningens område så sent som 1949 var föremål för beslut av statsmakterna, och det är väl då litet för tidigt att redan i år, 1951, motionera om att man på nytt skall ta upp denna fråga till omprövning och avgörande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 37 och 38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

Under punkten 46 i statsverkspropositionens nionde huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett belopp av 1 500 000 kronor, vilket innebar en anslagsminskning av 500 000 kronor.

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 106 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.* samt II: 144 av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen under ifrågavarande anslag skulle anvisa ett belopp av 2 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 106 och II: 144, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren, Bror Nilsson* och *Boman* i Stafsund, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 106 och II: 144, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr SVENSSON i Vä: Herr talman! På denna punkt har Kungl. Maj:t äskat ett anslag av 1 500 000 kronor, vilket innebär en minskning med 500 000 kronor av anslaget för innevarande budgetår. Från bondeförbundshåll ha herr *Bror Nilsson* i första kammaren och herr *Svensson* i Grönvik i andra kammaren motionsledes hemställt om en uppräknings av Kungl. Maj:ts anslags-äskande med en halv miljon till 2 miljoner kronor eller samma anslag som under innevarande år. Lantbruksstyrelsen har hemställt, att anslaget för nästa

budgetår skulle höjas med 2 miljoner kronor, men på grund av det svåra ekonomiska läge som råder ha motionärerna ansett sig böra stanna vid att äska att samma anslag skall utgå som för innevarande budgetår.

Det föreligger på denna punkt, herr talman, en utredning angående byggnadsbeståndet vid våra lantmannaskolor och lantbruksundervisningsanstalter i allmänhet, och det torde inte vara någon överdrift att säga, att tillståndet vad såväl skollokalerna som lärarbostäder och ekonomibyggnader beträffar är mycket dåligt. Det föreligger utan tvivel ett trängande behov. Jag har för min personliga del givetvis inte kunnat förvissa mig om hur det är med lokalerna vid lantbruksundervisningsanstalterna landet över, men jag kan utan vidare vittna om att behovet av en förbättring på detta område vid den lantbruksundervisningsanstalt, som ligger i min egen hemtrakt och som jag känner väl till, är mycket stort.

Vi äro visserligen medvetna om att det i en tid som denna är nödvändigt att så långt det är möjligt begränsa de offentliga investeringarna, men vi anse, att byggnadsbehovet är av så stor angelägenhetsgrad, att man ändå bör försöka anvisa medel i så stor utsträckning som det är möjligt. Vi motionärer ha som sagts begränsat oss till det anslag som utgår i år, och jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den vid denna punkt av jordbruksutskottets utlåtande fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Boman* i Stafsund, *Andersson* i Dunker och *Norup*.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Som den föregående ärade talaren redan har omvittnat, har Kungl. Maj:t minskat anslaget till byggnadsar-

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

beten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter med 500 000 kronor jämfört med innevarande budgetår. För budgetåret 1949/50 utgjorde detta anslag 1 500 000 kronor och för budgetåret 1950/51 2 miljoner kronor. Departementschefen har i den föreliggande statsverkspropositionen föreslagit, att anslaget för nästa budgetår skall sättas till 1 500 000 kronor. Nu är det beräknat att det kommer att finnas vissa reserver, och dessutom finns det en reservation från budgetåret 1947/48 om 1 miljon kronor, vilken är avsedd att tagas i anspråk under nästa budgetår. Det torde därför kunna sägas, att den byggnadsverksamhet det här gäller bör kunna upprätthållas i ungefär samma omfattning som under innevarande och närmast föregående år.

Det är ju känt, som den föregående talaren nämnde, att byggnaderna vid dessa undervisningsanstalter ofta äro bristfälliga. Det behövs ombyggnad och modernisering, och det behöver uppföras nya skolor. Det vore ju önskvärt om dessa arbeten kunde fortgå i en hastigare takt än vad som hittills har skett. Emellertid bör det kanske erinras om att undervisningen vid skolorna kan bli lika god även om de inte äro så moderna, och det har sagts vid behandlingen inom utskottet, att det ofta förekommer att skolor, som ingalunda äro moderna, ha minst lika riklig elevtillströmning som de moderna skolorna. Det har också i utskottet vittnats om att skolorna i vissa fall ha stora svårigheter att skaffa elever.

Man har ju anvisat en viss kvot för byggnader av det slag det här gäller, och den kvoten måste hållas. Jag menar, att man väl även under nästa budgetår får nöja sig med att fortsätta arbetet med att bygga nya skolor och modernisera de gamla i ungefär samma takt som under närmast föregående år.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr NORUP: Herr talman! Jag fäste mig vid ett uttalande som utskottets vice ordförande här fällde. Han sade, att det nog går lika bra att få clever och sköta undervisningen om man har mycket dåliga lokaler som om man har bra. Jag undrar om herr vice ordföranden i utskottet är beredd att till andra områden överflytta den tesen. Jag skulle tro, att undervisningen lider av de tråkiga och mycket bristfälliga byggnader som finnas på många håll. Det är väl då ett ganska svagt argument att säga, att man tror att eleverna få lika god utbildning. Jag skulle tro att vi skulle kunna spara rätt mycket pengar på byggnader i detta land om den nämnda tesen kunde slå igenom. Nu vill jag ju inte acceptera den. Jag anser att vi behöva följa med i utvecklingen på byggnadsområdet lika väl som på andra områden. Jag är nog av den meningen, att vad som äskas av lantbruksstyrelsen — som ju följer utvecklingen av dessa saker — säkerligen är befogat. Jag vet att styrelserna för många lantbruksundervisningsanstalter, de må ägas av landsting eller av garantiföreningar, vilja ha nya byggnader för att få så goda förhållanden som möjligt vid skolorna. Man frågar sig, om det är anledning att sätta dessa landsbygdsskolor i undantagsställning, när man i våra städer och tätorter går in för att bygga flera skolor, vilket för all del i och för sig är önskvärt. Om man gjorde en jämförelse tror jag man skulle finna, att det är många lantmannaskolor som borde gå före en del skolor i städer och tätorter.

Majoriteten i utskottet liksom statsrådet har försökt bortförklara det aktuella i behovet, men även om vi leva i tider då man måste iaktta inskränkningar, tycker jag för min del att man har gått väl långt när det gäller våra lantmannaskolor. Jag vill därför rikta en vädjan till kammarens ledamöter. Här kan man skapa bättre förhållanden för lands-

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

bygdens ungdom, bereda dem tillfälle till undervisning i skollokaler som äro fullt jämförliga med andra gruppers, genom att i ringa mån utöka deras möjligheter att bygga skolor. Av byggnadskvoten borde dessa 2 miljoner, som motionärerna äska och som lantbruksstyrelsen har tillstyrkt, kunna överföras.

Utöver det instämmande jag för en stund sedan gjorde i herr Svenssons i Vä yttrande ber jag att nu också få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON i Tungelsta (kort genmäle): Herr talman! Herr Norup säger att jag nyss skulle ha sagt, att det går lika bra att undervisa i skolor som äro mycket dåliga som i skolor som äro moderna. Jag yttrade mig nog inte riktigt på det sättet, utan jag sade att det har visat sig, att elevtillströmningen kan vara lika stor och undervisningen lika bra i skolor som inte äro så moderna. Det vittnar erfarenheten om, och det tror jag nog herr Norup är villig att erkänna. Men mellan skolor som äro mindre moderna och skolor som äro mycket dåliga är det ju en väsentlig skillnad.

Jag är av samma mening som herr Norup, att landsbygdens undervisningsanstalter skola göras jämbördiga med undervisningsanstalter för övriga samhällsgrupper. Det äro vi ju också i färd med att göra. Det sker varje år en upprustning och nybyggnad av lantmannaskolor, men frågan är bara, i vilken takt det är möjligt att fortsätta med detta arbete. Utskottet har förutsatt att det skall kunna ske i ungefär samma takt under nästa budgetår som under innevarande budgetår. Och det få vi väl vara nöjda med i dagens läge.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr NORUP (kort genmäle): Herr talman! Jag är tacksam för herr An-

derssons i Tungelsta medgivande att det är lika viktigt för landsbygdens ungdom som för annan ungdom att få goda skollokaler. Sedan svängde emellertid herr Andersson en liten smula i sitt anförande och talade om moderna undervisningsanstalter. Ja, i den mån man kan använda benämningen moderna på de skolor, som man nu begär att få bygga om, skall jag ge vika. Jag skulle dock tro att man inte kan sammankoppla ordet modern med de skolor det här gäller. Jag vidhåller också min övertygelse att undervisningen lider av att bedrivas i alldeles för dåliga lokaler.

Vad sedan beträffar den takt, i vilken upprustningen skall ske, vill jag endast göra den reflexionen, att det är ett märkligt förhållande att när man rör sig på jordbrukets område skall takten vara så långsam, under det att den kan vara ganska snabb på andra områden.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! Det är självfallet inte svårt att mobilisera en hel del skäl för att yrka på en fortsättning av byggnationen i fråga om lantmannaskolor och de lägre lantbruksundervisningsanstalterna. Det är inte svårt att understryka nödvändigheten av att vi i sådana undervisningsanstalter skola ha en kvalitativt hög standard. Jag föreställer mig att ingen här i kammaren har någon avvikande mening i fråga om de synpunkter som anförts från herr Norups sida. Men vi få när det gäller denna fråga liksom alla andra frågor taga hänsyn till det faktiska förhållandet, och då hjälper det inte med en aldrig så vacker argumentering. Tack vare den reservation som torde komma att föreligga på detta anslag vid innevarande budgetårs slut kunna vi för nästa budgetår reservera lika mycket pengar för byggnationen

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna som under innevarande budgetår eller 2 miljoner kronor. Men det är inte bara fråga om att skaffa pengar utan också om att pressa in dessa byggnationer inom den byggnadskvot, som står till jordbruksdepartementets förfogande. I denna byggnadskvot, som rör sig om cirka 4,5 miljoner kronor, skola pressas in inte bara nybyggnader vid de lägre lantbruksundervisningsanstalterna utan även alla nybyggnader vid de tre högskolorna, lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan. Vidare skola inom denna ram pressas in byggnationerna för statens skogsskolor och för statens försöksgårdar, däri inkluderat även ekonomibyggnader. Kammarens ledamöter och framför allt utskottets ledamöter äro ju väl undermåttade om hur många vällovliga önskemål som föreligga både om nybyggnader vid de tre högskolorna, i överensstämmelse med den plan som riksdagen har antagit, om nybyggnader och reparationer vid försöksgårdarna och om restaureringar vid skogsskolorna. Om man här skall ge den speciella skoltyp, som lantmannaskolorna utgöra, en halv miljon mera än Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit och räkna med att här ifrågasatta byggnadsarbeten skola bli effektuerade, kan detta inte ske på annat sätt än att den byggnadskvot, som är avsedd för alla övriga undervisningsanstalter inom jordbruket, reduceras med motsvarande summa. Tar man hänsyn till dessa konsekvenser, är jag övertygad om att man inte utan vidare kan vara beredd att säga, att lantmannaskolornas byggnationsintresse går före skogsskolornas, högskolornas och de statliga försöksgårdarnas. Det är ganska verklighetsfrämmande att tänka sig att vi nästa år skulle vara i det läget att man kan räkna med en utökning av den byggnadskvot, inom vilken jordbruksdepartementet har att röra sig. Det förutsät-

ter att man får en allmän utökning av byggnadskvoten inte bara för jordbruksdepartementet utan även för alla andra departement, sålunda över hela verksamhetsfältet. Jag föreställer mig, att det är verklighetsfrämmande att tro på en expansion av byggnadskvoten nästa år. Då kvarstår som ett ofrånkomligt faktum att om man för här ifrågavarande ändamål ger ett större anslag och begär att det skall användas, går det ut över jordbrukets övriga undervisningsanstalter och försöksgårdar. Om man ser saken från den utgångspunkten — och så måste man se den — tror jag nog att den disposition av 1,5 miljoner kronor, som utskottet här föreslår, plus den halva miljon, som finnes reserverad från föregående år, kommer att innebära en ganska riktig fördelning med hänsyn till departementets resurser och alla de olika behov som ställa sig i förgrunden och kräva att bli tillgodosedda.

Herr talman, jag har velat anföra denna synpunkt på problemet. Den får inte glömmas när man debatterar och voterar på denna punkt.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag skall inte säga någonting om storleken av det anslagsbelopp det här gäller. Det är emellertid ett par andra synpunkter som jag tycker det kan vara skäl att framföra, till den kraft och verkan det hava kan.

Jag har länge förvänat mig över att det skall vara så dyrt att sätta en lantmannaskola i stånd. Redan för några år sedan var det inte ovanligt att man var uppe i 1,2 till 1,3 miljoner kronor för att inrätta en skola för 50—60 elever. Nu är man uppe i 1,5 miljon, och kostnadsförslagen ligga ibland väsentligt däröver. Jag har svårt att värja mig för tanken att man i vissa avseenden bygger onödigt dyrt. Det är nog alldeles riktigt att undervisningen

Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

främjas av goda lokaler, men det behöver ju inte nödvändigtvis vara dyra lokaler. På detta område har man en rätt stor marginal att röra sig inom. Det är naturligtvis nödvändigt att man har tillräckligt rymliga lokaler, som man kan trivas i, och tillgången till god undervisningsmateriel betyder kanske ännu mera. Men när det gäller kostnaden för utförandet finns det en mängd detaljer att beakta. Om en viss detalj fått en dyrare utformning kanske detta kan påverka skolhusets varaktighet men knappast vare sig trivsel eller undervisningsresultat. Jag har själv undervisat vid en skola, som under sina första år kanske hade de sämsta lokaler man gärna kan starta en skola med men som under de senaste åren tillhört de bäst utrustade skolorna i fråga om utrymme och lokaler. Jag är sålunda en smula förtrogen med bägge delarna.

Nu kan man ju säga, att man inte skall missunna landsbygdens ungdom att ha goda skolor, och det gör jag visst inte. Men när läget är sådant som det för närvarande är och som det tydligen länge kommer att bli, när man alltså har att röra sig inom en tämligen begränsad ram, så innebär ett alltför kostsamt utförande av dessa byggnadsföretag, att så många flera skolor bli kvar i kön och få vänta på att få sina lokaler upprustade. Man höjer kvaliteten på de nybyggda skolorna men fördröjer samtidigt byggandet och upprustandet av andra skolor. Jag är inte beredd att nu ingå på någon detaljkritik. Det är bara en allmän synpunkt jag har velat framföra. Jag tror att man har anledning att noga överväga om det inte vore möjligt att klara sig med litet billigare utförande än nu i vissa fall förekommer. Kunde man spara 20 procent av byggnadskostnaderna vid en skola, skulle ju detta betyda, att man kunde upprusta fem skolor i stället för fyra för samma kostnad. Ett så-

dant tillvägagångssätt skulle enligt min mening i nuvarande läge vara till fördel för landsbygden och lantbruksundervisningen.

Herr NORUP: Herr talman! Chefen för jordbruksdepartementet anförde att det skulle vara felaktigt att fördela den byggnadskvot som blivit anvisad för jordbrukets del på annat sätt än som föreslagits. Jag är personligen mycket tacksam för det intresse som herr statsrådet har visat för den högre lantbruksundervisningen, och jag tror inte att det är möjligt att i någon avsevärd mån minska byggnadsverksamheten vid våra tre högskolor. Men jag undrar om herr statsrådet har övervägt om det inte skulle kunna bli någon ändring till jordbrukets favör när det gäller fördelningen av byggnadskvoterna mellan de olika departementen. Jag tror att det är befogat att resonera på detta sätt. Ty när man jämför det skolbyggande som äger rum i städer och tätorter med vad som bygges på landsbygden, får man nog en känsla av att landsbygden väger för lätt vid de avgöranden som träffas. Jag hemställer till jordbruksministern att han begagnar den energi som han besitter på olika områden även när det gäller fördelningen av byggnadskvoten mellan de olika departementen, så att jordbrukets skolor kunna bli bättre tillgodosedda.

Herr Svensson i Ljungskile säger att man borde taga under övervägande att bygga billigare skolor. Jag skulle då till herr Svensson vilja ställa frågan: Menar herr Svensson, att en standardsänkning skulle ske endast för landsbygdens skolor eller att en sådan skulle omfatta all skolbyggnadsverksamhet här i landet? De olika skolorna få väl i så fall gå jämsides med varandra. Jag kan hålla med om att kostnaderna för våra skolor hålla på att springa i höjden i en takt som snart tycks vara

Reseunderstöd för studier på jordbrukets område.

omöjlig att hejda. I varje fall är det väl omöjligt för våra landsbygdsskolor, bakom vilka stå garantiföreningar med begränsade medel, att företaga skolbyggnadsarbeten med nuvarande kostnader. Det är säkerligen skäl att överväga de synpunkter, som herr Svensson i Ljungskile gav uttryck åt. Men jag skulle tro att man då får låta dem gälla generellt för skolbyggnadsverksamheten i vårt land.

Herr SVENSSON i Ljungskile: Herr talman! Jag tror att det finns anledning att överväga de synpunkter som jag nyss framförde även när det gäller skolor av annan form. Men nu var det lantmannaskolorna som vi diskuterade. Och för min del har jag kanske lättare att ha en smula begrepp om den saken än om en del andra ting på skolväsendets område. Man lär sig inte mera ifall det t. ex. är mahognydörrar i en skola än om det är dörrar av billigare typ. Jag tror nog att herr Norup i själ och hjärta är överens med mig om de allmänna synpunkter jag här framfört. Det är säkerligen nödvändigt att komma fram till ett billigare utförande av våra skolbyggnader.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Vä begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 39:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 40—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 43.

Reseunderstöd för studier på jordbrukets område.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 50, hemställt om en medelsanvisning av 75 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 384, av herr *Karlsson* i Stuvsta, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att för ifrågavarande ändamål anvisa ett förslagsanslag av 15 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 384, till Reseunderstöd för studier på jordbrukets område för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr KARLSSON i Stuvsta: Herr talman! Den allmänna sparsamhetslinje,

Reseunderstöd för studier på jordbrukets område.

som kännetecknar de flesta huvudtitlar vid innevarande års riksdag, utmärker också nionde huvudtiteln. Det finns givetvis undantag, och till de mera märkliga av dessa hör anslaget under här förevarande punkt: »Reseunderstöd för studier på jordbrukets område.» Anslaget under denna punkt har uppräknats från 15 000 till 75 000 kronor eller med andra ord femdubblats. Stegringen motiveras med de ökade möjligheter för studier som nu föreligga i Amerika. Jag har givetvis ingenting att erinra mot studier och studieresor i Amerika eller något annat land. Där som på andra håll ute i världen finnes väl alltid något att lära. Jag har endast velat påminna om att det av olika motionärer framförts så många andra behjärtansvärda önskemål på olika områden, som man dock i dagens ekonomiska läge inte ansett sig kunna tillmötesgå.

Att anspråken just på detta område rönt en särdeles välvillig behandling har ju den bakgrunden att anslagshöjningen i fråga rekommenderats av Marshalladministrationen. De propåer, som komma från detta håll, brukar man vara lyhörd för, och då få andra vanliga hänsyn vika. Det gäller ju här inte något större belopp. Jag har emellertid i en motion framhållit, att man kanske skulle vara sparsam konsekvent och att det här för övrigt knappast kan röra sig om ett så behjärtansvärt ändamål, att det bör ställas i särklass. Jag tycker att det med hänsyn till konsekvenserna såge bättre ut om man också hölle detta anslag vid föregående års nivå.

Herr talman! Jag ber med det sagda att få yrka bifall till motion nr 384 i denna kammare.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Åt den motivering, som den föregående talaren har anfört för avslag på yrkandet om ökning av detta anslag jämfört med föregående år, skall

jag inte ägna någon närmare kommentar. Jag vill endast rent allmänt säga, att det väl ändå är ett önskemål att jordbrukarna beredas möjlighet att studera förhållandena på jordbrukets område i andra länder. Det kan väl inte vara särskilt förkastligt, att sådana studier äga rum i ett sådant land som Amerika.

Det är säkerligen många jordbrukare som skulle önska studera förhållandena på jordbrukets område i exempelvis Sovjetunionen, men det finns ingen möjlighet för de svenska jordbrukarna att få göra det, lika litet som det väl finns möjlighet för jordbrukarna i det landet att studera jordbruksförhållandena i vårt land.

Jag tillhörde en gång en kommitté, som hade att utreda en fråga, som berörde jordbruket; det gällde de kollektiva jordbruket. Det gjordes då en förfrågan från kommitténs sida, huruvida det skulle vara möjligt att få idka studier i Sovjetunionen, där det lär finnas kollektivjordbruk, men det hade då meddelats från sovjetryska beskickningen här, att det inte kunde tillåtas att svenska riksdagsmän skulle få resa omkring i Ryssland.

Nu menar jag, att om det finns andra länder där det är möjligt för de svenska jordbrukarna att idka studier på jordbrukets område, skall väl ingen behöva ondgöra sig över det utan med tacksamhet acceptera dessa möjligheter.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i den föredragna punkten dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen II: 384; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 44—47.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

Punkten 48.

Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr LARSSON i Karlstad: Herr talman! Med anledning av Kungl. Maj:ts framställning under punkten 56 i nionde huvudtiteln, som gäller »Nötboskapsavelns befrämjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet», har det väckts en motion med anhållan om en ökning av anslaget med 15 000 kronor för möjliggörande av en synnerligen välbehövlig och mycket skäligen löneförbättring åt de hos kontrollnämnden anställda överkontrollassistenterna.

Jordbruksutskottet, som behandlat detta ärende under nu förevarande punkt nr 48 i sitt utlåtande, har emellertid med hänvisning till nödvändigheten att iakttaga största möjliga sparsamhet med statsverkets medel avstyrkt motionen, och med anledning därav skall jag be att få göra en kort kommentar.

Såväl i lantbruksstyrelsens anslagsäskanden som motionsvis i riksdagen har det vid olika tillfällen under de senare åren påyrkats en sådan löneförbättring för överkontrollassistenterna som den nu föreslagna. I sin framställning till 1949 års riksdag hade lantbruksstyrelsen föreslagit en provisorisk avlösningsförbättring, varigenom överkontrollassistenterna skulle erhålla en lön jämförlig med jordbruksinstruktörerna, nämligen lönegraden Ca 16 jämte rörligt tillägg och dessutom ökad traktamentsersättning. Departementschefen anförde då, att frågan inte borde upptagas till prövning förrän i samband med det slutliga ställningstagandet till kontrollföreningsverksamhetens framtida utformning. Kontrollföreningsverksamheten hade nämligen varit föremål för en utredning av en kungl. kommitté, som avgivit ett utlåtande i november 1948, och däri bland annat före-

slagit att varje hushållningssällskap skulle få statsbidrag till en s. k. husdjursinstruktör. När sällskapen hade fått dessa befattningshavare skulle de övertaga det arbete som dittills handhåfts av överkontrollassistenterna.

Kommitténs förslag hade tillstyrkts av lantbruksstyrelsen, och även departementschefen uttalade sig mycket välvilligt för en dylik lösning av frågan. I avvaktan på genomförandet av den nya organisationen kom lantbruksstyrelsen år 1950 med en förnyad anhållan av samma innehåll som år 1949 beträffande löneförbättring och ökad traktamentsersättning åt överkontrollassistenterna. Den gången avstyrkte departementschefen lantbruksstyrelsen förslag med hänvisning till då rådande lönestabilisering.

Beträffande årets anslag uttalade lantbruksstyrelsen, när det gällde anslag till hushållningssällskapens avlöningar: »Enligt lantbruksstyrelsens mening bör frågan om anställande hos hushållningssällskapen av särskilda husdjursinstruktörer icke längre ställas på framtiden. — — — Ytterligare uppskov med tillsättandet av husdjursinstruktörer kan därför komma att äventyra genomförandet av de utav riksdagen beslutade åtgärderna.» Det sista syftade på åtgärderna på husdjurskötselns område.

Lantbruksstyrelsen ansåg det säkert att förslaget om anslag till dessa befattningshavare skulle gå igenom, och förmodligen av den anledningen tog lantbruksstyrelsen inte upp något äskande om ökade löneförmåner till överkontrollassistenterna. Departementschefen säger emellertid, att med hänsyn till det statsfinansiella läget kan reformen icke genomföras just nu. Men därigenom bli överkontrollassistenterna lämnade helt utanför, och de stå kvar i samma löneläge som de ha haft i åtskilliga år trots alla framställningar som ha gjorts.

Jag måste få säga ett par ord om dessa överkontrollassistenters arbete.

Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.

Kontrollföreningsverksamheten utgör, kan man säga, primärmaterial för bedömningen av nötkreaturens avelsvärde. Detta är mycket bra, men det har också gjorts att djurägarna ha en viss benägenhet att försöka få så vackra siffror som möjligt. För att allt skall gå rätt till har man sedan långa tider haft en särskild inspektion av kontrollassistenterna, och ett flertal hushållningssällskap ha anställt överkontrollassistenter. Sällskap med ett mindre antal kontrollföreningar ha emellertid inte kunnat anställa särskilda sådana överkontrollassistenter, och därför har inom lantbruksstyrelsen den s. k. kontrollnämnden anställt ett visst antal dylika, som stå till förfogande för de hushållningssällskap som inte ha egna överkontrollassistenter. Dessa överkontrollassistenter antal är f. n. sex. De ha en lön av 5 000 kronor per år plus tre ålderstillägg, som de få efter tre, sex och nio år, vardera på 300 kronor per år. De ha att övervaka, var och en av dem, 60 å 70 kontrollassistenter, och de äro sålunda på sätt och vis ansvariga för att dessas arbete bedrivs enligt de bestämmelser som därom äro utfärdade. En kontrollassistent har för närvarande, enligt det avtal som finns, ungefär 4 500 kronor per år då han har tjänstgjort i sex år — han börjar med 3 625 kronor per år — vartill kommer förmånen av fri kost och fritt logi under tjänstedagarna eller också en kontant ersättning. En kontrollassistent har således i vissa fall något högre lön än den person som har att övervaka att han sköter sitt arbete på föreskrivet sätt. En uppflyttning till den lönegrad, som ingen har bestritt vara för överkontrollassistenterna lämplig, nämligen lönegrad Ca 16, skulle betyda en ökning med cirka 2 500 kronor för var och en av dessa, som nu ha 5 000 kronor eller något mer. En del ha ålderstillägg, och en av dem har hållit på i 33 år. De som äro gamla i tjänsten ha en lön av 5 900 kronor allt som allt; inga sociala för-

måner i form av pension eller lön under sjukdom förekomma heller.

Jag känner så pass väl till traditionen inom riksdagens arbete, att jag vet att det inte lönar sig att ställa något yrkande om bifall till vår motion, då det inte ens finns en reservation att knyta ett sådant yrkande till. Jag skall alltså inte ställa något yrkande, men jag har inte kunnat underlåta att påtala den märkligt låga lönesättning som gäller för denna ytterst lilla grupp av befattningshavare.

Häruti instämde herr *Nolin*.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 49—73.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 74.***Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.**

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Tillsammans med några andra av utskottets ledamöter har jag vid denna punkt antecknat en blank reservation. Med anledning därav skall jag be att få anföra några synpunkter.

I den föreliggande punkten har Kungl. Maj:t föreslagit att grunderna för dessa veterinärkostnaders gäldande från ett statsanslag skulle förändras. Det var så sent som år 1949 som riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t beslöt, att djurägare som hade mer än 3 500 kronor per år i till statlig inkomstskatt taxerad inkomst icke skulle kunna erhålla bidrag. Man satte alltså gränsen vid 3 500 kronor mot tidigare 2 500 kronor. I det betänkande från jordbruksutskottet, vari detta föreslogs och som riksdagen godkände, hade man särskilt poängterat att

Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.

man ansåg att de grunder, som man på det sättet fastställde, skulle bli av provisorisk karaktär; de skulle tillämpas på försök för att man skulle se hur de verkade.

Nu har det visat sig att påfrestningen på detta anslag har blivit synnerligen stor. Ökningen av bidragen från statens sida har skett i en takt som varit mycket hastig under den korta tid som har förflutit. Det har därför av besparingsutredningen framlagts förslag om att reglerna för erhållande av bidrag skulle ändras tillbaka till vad som gällde före år 1949. Man skulle alltså stanna vid inkomsten 2 500 kronor.

Departementschefen har inte ansett sig kunna följa besparingsutredningen, utan istället föreslagit en mjukare övergång, som innebär att den som har en inkomst av mellan 2 500 och 3 500 kronor per år skall erhålla ett statsbidrag svarande mot hälften av kostnaderna för djursjukvården. Det skulle alltså bli en mjukare övergång innan detta bidrag klipptes av tvärt för djurägarna. Vi reservanter ansågo att det kunde vara skäl i att pröva hur denna av Kungl. Maj:t föreslagna anordning skulle verka. Det skulle i varje fall innebära att den nuvarande tvära övergången från fullt bidrag till ingenting alls skulle ersättas av en betydligt mjukare övergång. Det är nämligen känt att det många gånger har väckt och väcker stort missnöje ute i bygderna, när t. ex. en djurägare, som har en inkomst på mindre än 3 500 kronor men i övrigt har en god ekonomi, erhåller full ersättning från det allmännas sida för denna vård, medan hans granne, som kanske har skuld på allt vad han äger, som kanske har en stor familj och som nödgas syssla med förvärvsarbete utanför det egentliga jordbruket och på det sättet kommer upp i en större inkomst än den förstnämnde, vilken har en god ekonomisk ställning, blir helt avstängd från att erhålla något bidrag. Den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen skulle

som sagt innebära en något mjukare övergång därvidlag.

Nu har redan första kammaren fattat beslut i detta ärende, och jag skall, herr talman, inte framställa något yrkande.

Herr JONSSON i Järvsand: Herr talman! Som kammarens ärade ledamöter säkert finna, har jordbruksutskottet vid årets behandling av huvudtiteln varit rätt känsligt för sparsamhetssynpunkterna. Det har många gånger skett en nedskärning av anslag, som i och för sig kunna betecknas som mycket berättigade.

När det gäller den punkt som här behandlas, nämligen statsbidraget till lindring av mindre bemedlades djursjukvård, har emellertid utskottets majoritet icke helt kunna följa dessa sparsamhetsparoller. Så sent som år 1949 beslöt riksdagen efter en motion, som hade tillstyrkts av jordbruksutskottet, att man skulle ändra inkomstgränsen för erhållande av dessa bidrag från 2 500 kronors taxerad inkomst till 3 500 kronor. Det beslutet avsåg icke en ökning av kretsen av de bidragsberättigade, utan det var en naturlig utveckling av penningvärdets försämring. Att det sedan har inneburit en avsevärd ökning av anslagsbeloppet för detta ändamål sammanhänger givetvis också med att det har blivit ökade kostnader för veterinärbesök. Icke minst när det gäller resekostnaderna har detta spelat sin stora roll. Dessutom har ju den intensivare boskapsskötseln ute i skogsbygderna gjort, att man anlitar veterinärerna på ett sätt som man inte förr gjorde.

När det nu föreslås en sänkning av inkomstgränsen för erhållande av dessa bidrag till 2 500 kronors taxerad inkomst, anse vi detta vara en så avgjord försämring och en försämring som på ett så orättvist sätt drabbar de avsidens boende småbrukarna här i landet, att

Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.

vi inom utskottets majoritet icke ha kunnat vara med om denna ändring. Det är möjligt att det förslagsanslag som här äskas — 700 000 kronor — kommer att visa sig otillräckligt. Det är dock inte säkert att så blir fallet, ty inkomsterna av jordbruk och skogsbruk ha ju ökat rätt mycket, och jag skulle därför tro att det inte är så många som komma under denna gräns, 3 500 kronors taxerad inkomst. Vi kunna emellertid vara övertygade om att de jordbrukare, som befinna sig under denna gräns och som dessutom ha långa resor till veterinären, äro i ett sådant ekonomiskt nödläge att ett bidrag med 100 procent av kostnaderna är väl motiverat.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! Jag vill bara göra några kommentarer till regeringens förslag. Jag har kanske ett behov av att inför kammarens ledamöter något närmare redogöra för vad det är som har föranlett regeringen att här gå in för en så pass markerad besparingsåtgärd, som föreliggande förslag innebär. Jag ber att få erinra om att vid den riksdagsdebatt, som följde av förslaget att höja gränsen från 2 500 till 3 500 kronors inkomst var man angelägen om att understryka, att den nya inkomstgränsen finge betraktas som ett provisorium. I den debatten anfördes det också ifrån bl. a. min sida, att man ju här hade att ta hänsyn till vad riksdagens revisorer hade sagt, ett uttalande, som även var godkänt av kamrarna, i vilket riksdagens revisorer hade påpekat just den starka ökningen av belastningen på detta förslagsanslag. Riksdagens revisorer hade vidare sagt ifrån, att därest anslagsgränsen överstege 500 000 kronor, fanns det anledning att se på frågan en gång till och ta upp anslaget till förnyad prövning.

Nu har emellertid utvecklingen gått därhän, att man har kommit långt ovanför den anslagsgräns, som enligt riksdagens revisorer skulle vara en varningssignal. Under budgetåret 1949/50 kom man upp till 750 000 kronor, och utvecklingen under innevarande budgetår, så långt fram man kan följa den för närvarande — och det kan man ju över hälften av året — talar för att anslagsbelastningen i år kommer att överstiga miljonen. Jag skulle tro, att den kommer att röra sig om 1 100 000 eller 1 200 000 kronor. Det är således en så markant anslagsökning, att regeringen, i den mån man skall betrakta riksdagens revisorers uppmaning såsom en uppmaning värd att beakta, inte gärna kunde uraktlåta att ta upp frågan till övervägande.

Detta anslag är ju så konstruerat, att kostnaderna för veterinär, i den mån de överstiga 10 kronor, betalas av statsverket. Jag är medveten om att i Norrland, där avstånden äro stora, bli resorna ofta långa, vilket medför, att en veterinärräkning kan gå på 100 kronor. Då betalar djurägaren 10 kronor och staten 90 kronor. Det är prissvärt, att man använder veterinär för sin besättning. Det är ett uttryck, såsom här anförts av den siste ärade talaren, för den intensifiering av husdjursskötseln, som man nu kan konstatera, framför allt i Norrland. Men det kan ju naturligtvis ibland också sägas — här var herr Allan Andersson inne på den frågan — att när man har veterinärräkningar av denna storleksordning, så verkar det ganska slumpartat, att den som ligger några tiotus under den magiska gränsen slipper undan med, skola vi säga 10 kronor och staten betalar 90 kronor, medan den som ligger några tiotus över denna magiska gräns och reellt är i samma inkomstläge får betala alla de 100 kronorna.

Konstruktionen är således inte något utslag för vad man skulle vilja kalla en smidig anpassning efter de praktiska

Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.

förhållandena. Regeringen hade därför tänkt sig, att man i samband med den föreslagna besparingsåtgärden skulle införa ett arrangemang, som toge hänsyn till detta så till vida, att regeringsförslaget innebär, att i inkomstläget mellan 2 500 och 3 500 kronor skulle statens bidrag utgå med halva beloppet. Nu kan man naturligtvis säga sig, att man mycket väl kan ernå denna smidigare övergångsform genom att sätta låt mig säga inkomstgränsen 3 500 kronor i botten och gå upp till 4 500 kronor, således lägga marginalen ett trappsteg högre. När man ser, hur anslagsbelastningen har ökat under de senaste åren, kan man emellertid inte, om man vill ha igenom ett smidigare förfarande, klara det genom att flytta det hela ett trappsteg högre. Vill man ernå en smidigare anpassning och samtidigt beakta vad jag anser, att riksdagsdebatten 1949 gav ett klart uttryck för, kan jag i varje fall inte finna någon annan linje än den som kommit till uttryck i regeringens förslag.

Jag har, herr talman, endast med det anförda velat ange de bevekelsegrunder, som ligga bakom denna besparingsaktion.

Herr HEDLUND i Rådomb: Herr talman! Det är ju ingen stor summa det här gäller — det är fråga om 700 000 kronor — och sett i budgetsammanhang är det ett rätt blygsamt belopp. Det föreligger heller ingen oenighet om huruvida bidrag av denna typ skall utgå eller inte, utan det är bara frågan om var inkomstgränsen skall sättas, om man skall sätta den vid 2 500 eller 3 500 kronor, d. v. s. om endast de som ha en inkomst understigande 2 500 kronor skola få detta bidrag eller om de som ha en inkomst upp till 3 500 kronor skola bli bidragsberättigade. Man får komma ihåg, att det här inte är fråga om det beskattningsbara beloppet, utan att det är det taxerade beloppet det gäl-

ler. Ett taxerat belopp av 3 500 kronor för en jordbrukare, som ofta har hjälp av hustrun och familjen, är ju en rätt blygsam inkomst, och motionärerna och utskottet sträcka ju inte sina anspråk längre än till att de, som ha en taxerad inkomst understigande dessa 3 500 kronor skola få bidrag.

Men departementschefen vill sätta ner den taxerade inkomstsumman med 1 000 kronor till 2 500 kronor. Jag undrar, om det då skulle bli så förfärligt många, som över huvud taget skulle komma i åtnjutande av detta bidrag. Man får väl ändå säga, att människor med en taxerad inkomst upp till 3 500 kronor äro att hänföra till mindre bemedlade. Uppenbart är också, att jordbrukare med en inkomst, som inte överstiger 3 500 kronor, driva ett mindre jordbruk, och det är ju känt för alla, att de mindre jordbruken äro åtskilligt mindre lönsamma än de medelstora och större. Redan ur den synpunkten är det väl berättigt med en utjämning för denna grupp.

Från vårt håll se vi detta i viss mån som en utjämning av avståndskostnaderna. Låt vara att det är riktigt, som jordbruksministern har sagt, att nuvarande bestämmelser föra med sig, att så fort en jordbrukare i inkomsthänseende kommer ovanför den magiska punkten 3 500, så går han miste om bidraget, medan han får ut hela bidraget, om hans inkomst ligger därunder. Men det är väl någonting som gäller vare sig man sätter gränsen vid 3 500 eller 2 500 kronor, och det är för övrigt, tyvärr skulle jag vilja säga, en olägenhet, som rent allmänt vidläder det system i bidragshänseende, som vi oftast tillämpa här i vårt land.

Jag har alltså, herr talman, bara velat säga, att skall man över huvud taget behålla denna form av utjämning av avståndskostnader och en utjämning av inkomst mellan små och stora jordbrukare, så kan man inte i taxerat inkomsthänseende gärna tänka sig att gå längre

Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

ned än till 3 500 kronor, i all synnerhet inte nu, sedan penningvärdet har sjunkit så pass väsentligt. Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr ORGÅRD: Herr talman! Det är en synpunkt, som inte anförts i debatten men som jag tror att det kan vara på sin plats att framhålla, när det är fråga om kostnaderna för veterinärer, nämligen veterinärens placering inom sitt distrikt. Jag vet nu inte hur förhållandena äro i stort, men ifrån min hemtrakt har jag vissa erfarenheter, och av dessa att döma förefaller det som om det vore omöjligt att få en veterinär placerad på annan plats än i stad eller tätort, även om den skulle ligga mycket litet centralt i förhållande till veterinärdistriktet, vilket ju alla förstå har en mycket stor inverkan på resekostnaderna för veterinären. Jag skulle bara i detta sammanhang vilja till jordbruksministern framföra den förhoppningen, att han undersöker, hur det ligger till i detta avseende och om inte någonting kan göras på den punkten för att nedbringa kostnaderna för veterinärernas resor.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i punkten hemställt.

Punkten 75.

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 76.***Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.**

Under punkten 85 i statsverkspropositionens nionde huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa 3 100 000 kronor, innebärande anslagsanvisning med oförändrat belopp.

I samband härmed hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 46 av herr *Näslund m. fl.* och II: 66 av herr *Norup m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ifrågavarande anslag skulle för budgetåret 1951/52 höjas med 200 000 kronor till 3 300 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 46 och II: 66, till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 3 100 000 kronor.

Reservationer hade avgivits:

a) av herrar *Tjällgren, Näslund, Bror Nilsson, Johnsson* i Kastanjegården, *Hæggbloom, Ahlsten* och *Boman* i Staf-sund, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 46 och II: 66, till Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 3 300 000 kronor;

b) av herr *Antby*, utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Jag har gjort mig saker till att sätta mitt namn under tre reservationer i detta utskottsutlåtande. För att något sona detta myckna reserverande tänkte jag vid denna punkt framföra en motivering, som kan gälla för samtliga punkter, så att jag sedan kan inskränka mig till att bara yrka bifall till de andra reservationerna, när vi komma till de punkter det gäller.

Här är det fråga om omkostnadsanslaget till hushållningssällskapen. De andra punkter, där jag reserverat mig

Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

med samma motivering, gälla anslaget till skogsvårdsstyrelserna och lantmäteriets distriktsorganisation. **Det är alltså fråga om sådana institutioner, som göra servicetjänster åt allmänheten.** I sådana fall måste man räkna med att i den mån dessa institutioners möjligheter att tillhandahålla allmänheten den hjälp som avses begränsas genom anslagsminskningar eller otillräckliga anslag, går detta ut över allmänheten, och detta gäller alla de tre punkter, som jag här behandlar. Speciellt är situationen besvärlig, om det gäller sådana saker, i fråga om vilka staten faktiskt har påtagit sig ett monopol, som inte kan brytas. Det gäller lantmäteriförrättningar på landet, som inte få utföras annat än av lantmäteristatens tjänstemän, i fråga om vilka man från departementets och utskottets sida förordar en minskning genom sänkning av icke-ordinarieposten i avlöningsanslaget med 200 000 kronor. En sådan minskning måste medföra, att den redan betydande balansen, som föreligger i fråga om lantmäteri, kommer att ökas. Det är givetvis en besparing, som kommer att gå ut över många, som inte bli tilltalade av att drabbas härav.

Vad beträffar hushållningssällskapens omkostnadsanslag är det ju tacknämligt, att det inte från departementschefens sida föreligger något förslag om anslagsminskning, trots att en mängd andra punkter i denna huvudtitel ha blivit föremål för reducering. Det skall öppet uttalas ett tack för att hushållningssällskapen sålunda i alla fall undandragits anslagsminskning. Situationen för hushållningssällskapen är emellertid ändå inte så ljus. Flera av dem arbeta med underskott och ha inte möjlighet att täcka dessa utan få räkna med att underskotten ökas. Sedan propositionen kom i början av januari, har ju situationen för hushållningssällskapens del inte förbättrats utan försämrats. De lönehöjningar som skett för de tjänstemän, åt vilka staten betalar lönerna, ha

fört med sig anspråk på lönehöjning för de anställda hos hushållningssällskapen, som sällskapen själva måste betala lönerna åt, kontorspersonal o. d. Vidare ha omkostnaderna för hushållningssällskapens del stegrats.

Om det nu vore så, att det inte på någon punkt i denna huvudtitel framställdes förslag om anslagshöjningar, som man hade möjlighet att minska och sålunda kunna överföra medel ifrån, så skulle man kanske inte ställa några yrkanden på de punkter som här avses. Tyvärr innehåller emellertid inte detta utskottsutlåtande utskottets ställningstagande till alla de punkter, som finnas upptagna på nionde huvudtiteln, utan en betydande del av dessa punkter äro avfördade för att behandlas senare. Därför redovisas inte i detta utskottsutlåtande de motioner om anslagsminskningar, som senare komma på riksdagens bord. Ett sådant motionsvis framfört yrkande vill jag nämna, därför att jag tycker, att det bör kunna ställas i ett visst samband med de här föreliggande punkterna. Det gäller anslaget till den inre rationaliseringen, i fråga om vilket i en motion föreslås en besparing på 2 miljoner kronor. Departementschefens förslag innebär en minskning av anslaget till rationaliseringen i förhållande till i fjol, men det innebär i varje fall en ökning av medelsanvändningen under nästa budgetår i förhållande till det förflutna budgetåret. Vid sådant förhållande och då situationen är sådan den är kan man ju ändå ha anledning att ställa frågan om just den inre rationaliseringen skall erhålla en ökning i förhållande till förra budgetåret, medan hushållningssällskapens arbete skall ha oförändrat anslag.

Jag ber att få erinra om att från 1947 ha vi såväl i proposition som i utskottsutlåtande och riksdagsskrivelse om den framtida jordbrukspolitikens tydliga papper på att hushållningssällskapen skola ha hand om den driftsekonomiska rationaliseringen, och där uttalades

Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

utan tvekan både av departementschefen själv och av riksdagen, att den driftsekonomiska rationaliseringen ansågs vara den för jordbruket viktigaste. Den saken finns det alltså skriftligt på. När situationen är den, att den driftsekonomiska rationaliseringen, som man erkänt vara den för jordbruket i nuvarande läge viktigaste, inte får någon anslagshöjning, medan den inre rationaliseringen får en anslagshöjning, så hoppas jag departementschefen inte misstycker, om man i varje fall kan ha en annan uppfattning än han om fördelningen av de tillgängliga medlen. Jag menar att det ena goda bör inte förskjuta det andra, utan här skulle man kunna tillgodose såväl behovet av en ökning av anslagen till hushållningssällskapen som till den inre rationaliseringen och inte på det sätt som här skett ge en ökning åt den ena grenen och låta den andra grenen vara.

I detta sammanhang kan man också anföra en principiell synpunkt. Anslag för inre rationalisering utgår till jordbruk med högst 20 hektar åker. Sådant anslag utgår alltså till enskilda jordbrukare som hjälp för olika rationaliseringsåtgärder, och vi ha ju alla varit ense om behovet av detta. Vad beträffar hushållningssällskapens, skogsvårdsstyrelsernas och lantmäteriorganisationens service åt allmänheten är det inte fråga om ett bidragsutlämnande, utan där ställas till allmänhetens förfogande tjänster, som i betydande grad kunna bidra till nödvändiga rationaliseringsåtgärder. Om man tänker sig, att man skulle anslå 5 000 kronor till någon rationaliseringsåtgärd, kunde pengarna antingen delas ut till fyra à fem jordbrukare, som finge pengarna i form av bidrag, eller användas till avlöning åt tjänstemän vid distriktslantmäterikon-toren, som hjälpa allmänheten att få lantmateriförrättningar utförda. I så fall skulle den service, som man kan åstadkomma med 5 000 kronors anslag till avlöning hjälpa och bli till nytta för

ett betydligt större antal människor än man kan nå genom det rena bidragsgivandet. I goda tider skall man naturligtvis hjälpa på alla sätt och inte vara njugg vare sig på den ena eller andra punkten, men när det som nu råder knapphet, så tycker jag nog, att man har anledning att inte i första hand låta de institutioner, som ge service åt jordbrukarna, oavsett storleken på deras gårdar, en service, som vad hushållningssällskapen beträffar syftar till driftrationalisering, stå tillbaka för andra rationaliseringsåtgärder.

Vi ha, herr talman, från reservanternas sida inte heller ställt några orimliga anspråk. Vi ha yrkat höjning av detta anslag till hushållningssällskapen med 200 000 kronor i förhållande till vad statsrådet och utskottet velat förorda. Jag vågar givetvis inte hoppas, att statsrådet själv med hänsyn till den förståelse han alldeles säkert har för hushållningssällskapens besvärligheter vill gå reservanterna till mötes, men jag hoppas, att riksdagen i stället vill göra det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation vid denna punkt, som är avlämnad av herr Tjällgren m. fl.

Herr JOHANSSON i Kastanjegården: Herr talman! Vid denna punkt, som gäller bidrag till hushållningssällskapen, har jag begärt ordet för att säga något utöver vad herr Hæggblom nyss anfört.

Jag behöver väl här inte erinra om vilken betydelse hushållningssällskapen ha i vår folkförsörjning. Den saken har ju omvittnats så ofta under år som gått, att det torde vara onödigt att upprepa det sagda. Herr Hæggblom har här erinrat om de kostnadsökningar, som hushållningssällskapen nu ha fått vidkännas i form av höjda löner, och även i andra avseenden har sällskapens budget blivit hårt ansträngd. Nya bestämmelser

Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

ha här liksom på andra håll tillkommit, när det gäller tjänstemännens resor. Kostnaderna för dessa ha förut utgått per kalenderår, men nu skola de utgå per budgetår, vilket drar med sig en omläggning vid budgetårsskiftet. Tjänstereglementet föreskriver, att ju längre sträckor som köras, desto proportionsvis billigare blir det. Genom en sådan omläggning uppstår det en fördyring av hushållningssällskapens verksamhet, som ytterligare kommer att anstränga deras ekonomi.

Vi reservanter ha föreslagit, att anslaget till hushållningssällskapen i denna del skall ökas med 200 000 kronor. Det är en höjning med bara sju procent. Man tycker, att detta inte är någon orimlig begäran, om man tar hänsyn till den allmänna kostnadsökning som skett. Om vi över huvud taget vilja ge distrikten möjligheter att klara ekonomin, finns som alternativ mot förslaget om ökade bidrag ingenting annat att välja på än att begränsa arbetet i hushållningssällskapen. Detta tycker jag dock skulle vara ett dåligt utnyttjande av sällskapens högkvalificerade arbetskraft. Som det nu är finns det emellertid ingen möjlighet att utnyttja denna arbetskraft så, som den bör utnyttjas.

Utskottet skriver, att med hänsyn till den utredning som kommer att verkställas på detta område vill man inte tillstyrka den föreslagna anslagshöjningen. Men såvitt jag förstår skall den utredningen utarbeta ändrade grunder för fördelning av anslagen. Dess uppgift är icke att utreda den sak, varom här är fråga. När det här nu gäller ett så blygsamt belopp som 200 000 kronor till täckande av hushållningssällskapens ökade omkostnader, så tror jag att den anslagsökningen, därest riksdagen beviljar den, är synnerligen väl använda pengar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt är avgiven av herr Tjällgren m. fl.

Herr BOMAN i Stafsund: Herr talman! Jag är en av reservanterna vid denna punkt, men eftersom de båda föregående talarna i stort sett ha framhållit de synpunkter, som även jag har på denna fråga, skall jag nöja mig med att endast framföra ett par små synpunkter till, som förut icke ha berörts.

Vid omläggningen av hushållningssällskapens verksamhet var det många av sällskapens förutvarande medlemmar, som icke längre ville betala den årliga avgiften. Antalet medlemmar inom det hushållningssällskap som jag tillhör minskade därför med en tredjedel. Jag tror nu att den föreslagna anslagsökningen på 200 000 kronor — förutom det att medlen skulle ge sällskapen möjligheter att tillgodose en del önskemål, som de med nuvarande anslag icke kunna tillmötesgå — skulle kunna bidra till att vi finge tillbaka de medlemmar, som på grund av arbetsomläggningen gingo ifrån hushållningssällskapen. Därtill kommer, att den fördyring av hyror, expenser o. s. v., som på senare tid har inträtt, gör det svårt för hushållningssällskapen att klara av arbetsuppgifterna med de anslag, som hittills ha utgått.

I det hushållningssällskap jag tillhör och där jag är ledamot av förvaltningsutskottet, ha vi under de senaste 8—10 åren fått ta ca 100 000 kronor ur egna fonder för att kunna uppfylla de krav och tillgodose de önskemål, som framställts till oss. Jag anser, att den här föreslagna anslagshöjningen på 200 000 kronor skulle ge hushållningssällskapen möjligheter att på vissa områden uträtta mera än vad de hittills kunnat.

Jag är också betrodd med ledamotskap av en lantbruksnämnd, och jag tror i likhet med en föregående talare att jordbruksministern har rätt, när han säger att lantbruksnämnderna enligt hans mening äro i behov av en anslagshöjning på mellan 300 000 och 400 000 kronor. Men jag tror det är lika nödvändigt att bevilja hushåll-

Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

ningssällskapen den anslagshöjning på 200 000 kronor, som motionärerna här ha begärt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Svensson* i Vä och *Hansson* i Skediga.

Herr NORUP: Herr talman! Jag kan tyvärr inte instämma i det tack, som herr Hægglblom riktade till chefen för jordbruksdepartementet för att vi i hushållningssällskapen ha fått behålla samma anslag som vi haft tidigare. Det är väl nämligen så, att när ett anslag i dessa tider utgår med oförändrat belopp, så innebär det i realiteten ett minskat anslag. Alla här i kammaren äro säkerligen medvetna om att omkostnaderna ha stigit på olika områden sedan hushållningssällskapen i höstas fastställde sina stater. Man har därför anledning att uttala en hel del bekymmer för hushållningssällskapens framtida ekonomi, när vi nu icke få så stora anslag som tidigare.

Kostnaderna stiga. Om man från det allmännas sida vill tillmötesgå de krav och önskemål, som jordbruket ställer, anser jag det därför vara nödvändigt att hushållningssällskapens möjligheter att bedriva sin verksamhet icke beskräas.

När sällskapen i höstas gjorde upp sina inkomst- och utgiftsstater för innevarande år, redovisade icke mindre än 13 hushållningssällskap underskott på verksamheten. Det sammanlagda underskottet uppgick till 211 000 kronor. Under nionde huvudtiteln har Kungl. Maj:t nu föreslagit ett oförändrat anslag till hushållningssällskapen, nämligen 3 100 000 kronor, men i det förslaget har man inte tagit hänsyn till de underskott, som många av sällskapen ha redovisat.

Hur ha då dessa underskott uppkommit? Ja, var och en som känner till hushållningssällskapens verksamhet vet,

att deras utgifter äro beroende av den verksamhet, som sällskapens olika funktionärer bedriva, och av de anslag, som stå till förfogande för utdelning till sådana jordbrukare, som på ett eller annat sätt äro beroende av bidrag för sitt jordbruk. Man får väl då utgå ifrån att meningen är, att de vid hushållningssällskapen anställda befattningshavarna skola sysselsättas inte bara under en del av året utan under hela året. Nu ha emellertid resekostnaderna ökat så mycket, att de anslagna medlen för resor på en del håll inte alls räcka till. Det blir därför underskott på den verksamheten.

Om jag inte minns fel, beslöt riksdagen i fjol att ett särskilt anslag skulle utgå till de nordligaste hushållningssällskapen för bestridande av de stora kostnader, som de långa avstånden och resorna där uppe föra med sig. På grund av stegrade omkostnader, inte minst för bilarna, har man nu medgivit högre och fullt berättigade ersättningar till konsulenterna. Likaså ha traktamentsersättningarna måst höjas. Vi ha också varit tvungna att företa en justering — som jag tror ligger i underkant — av de lägre befattningshavarnas löner. Allt detta har varit rättvist och nödvändigt, men det ena med det andra har gjort att hushållningssällskapens ekonomi blivit allt sämre och sämre.

Nu har jag jämte några andra kammarledamöter väckt en motion: II: 66, i vilken vi hemställa att i varje fall den brist på 200 000 kronor, som hushållningssällskapen i höstas kunde överblicka, skall täckas av statsmedel — väl vetande att detta innebär en utgiftsökning för staten i en tid, då vi alla böra försöka spara. Men ett sådant yrkande innebär väl inte ett avvikande från besparingssynpunkterna, när ju underskottet beror på sådana ökade utgifter, som ha beslutats i ett större sammanhang och som hushållningssällskapen därför icke råda över. Det är

Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

väl tvärtom ganska naturligt att i varje fall de i höstas redovisade underskotten bli täckta i det förslag, som Kungl. Maj:t här lägger fram för riksdagen.

Vår motion går ut på att anslaget till hushållningssällskapen skall ökas från 3 100 000 kronor till 3 300 000 kronor. Detta yrkande har glädjande nog vunnit anslutning från en hel del ledamöter i utskottet, dock icke av så många, att de blivit i majoritet. Vi ha därför avgivit en reservation, i vilken vi ställa det enligt min mening fullt berättigade kravet att det underskott på hushållningssällskapens verksamhet, som har sin grund i den allmänna prisutvecklingen i landet, skall täckas av statsmedel.

Herr talman! Jag skall inte orda mera i denna sak utan slutar med att yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Tjällgren m. fl.

Häruti instämde herrar *Jonsson* i Skedsbygd, *Persson* i Norrby och *Onsjö*.

Herr **ANDERSSON** i Tungelsta: Herr talman! Samtliga de föregående talarna vid denna punkt ha yrkat bifall till reservation a), i vilken man föreslår en ökning av det anslagsbelopp det här gäller. Det har anförts många och till synes ganska tungt vägande skäl för att en sådan anslagsökning borde komma till stånd, men frågan är ju här huruvida man skall följa propositionens strama linje, när det gäller anslag till olika ändamål.

Här gäller det nu anslaget till bestridande av hushållningssällskapens omkostnader. Lantbruksstyrelsen framlade förra året förslag om att detta anslag under innevarande budgetår skulle utgå med oförändrat belopp. Orsaken till att man i lantbruksstyrelsen intog denna ståndpunkt torde ha varit, att man ville avvakta arbetsresultatet från den särskilda utredning, som Kungl. Maj:t i maj månad 1950 tillsatte och

som hade till uppgift att utarbeta förslag till och grunder för fördelningen av anslagen till hushållningssällskapen. Så småningom skall det väl också bli klart om denna utredning kan komma fram till några värdefulla resultat, vilket jag hoppas den skall göra. Under sådana förhållanden torde det väl vara lämpligt att kammaren nu följer Kungl. Maj:t.

Jag hemställer därför, herr talman, att kammaren måtte följa utskottets hemställan i denna punkt.

Sedan var herr Hæggbloom inne på en motivering för några förslag, som icke föreligga till behandling vid dagens sammanträde utan som röra anslag vid punkter, som senare komma att behandlas av riksdagen. Jag skall där inte gå in på någon polemik med herr Hæggbloom, utan jag vill endast säga, att det ju kan råda delade meningar om nödvändigheten och angelägenheten av ett visst anslag. Det har ju visat sig vid behandlingen av nionde huvudtiteln, att ledamöternas personliga sympatier för vissa delar av hushållningssällskapens verksamhet ha tagit sig sådana uttryck som framgick av herr Hæggblooms anförande här. Herr Hæggbloom anser, att anslagen till den inre rationaliseringen gärna kunna skäras ned, om man bara medger en höjning av det anslag, som det här gäller, men jag kan inte dela herr Hæggblooms uppfattning på den punkten.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **STRÅNG**: Herr talman! Jag vill bara göra en reflexion närmast i anledning av herr Hæggblooms inlägg. Jag tror nog att det är riktigare att se rationaliseringsanslaget och sällskapens omkostnadsanslag vartdera som en sak för sig och inte betrakta dem som konkurrenter till varandra. Jag är medveten om att man väl inom rationalise-

Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader.

ringsanslagets ram kan diskutera hur mycket som skall föras på den s. k. yttre rationaliseringen och hur mycket på den s. k. inre rationaliseringen. Riksdagen har ju varit överens om att man har vissa omflyttningsmöjligheter däremellan. Däremot är det i varje fall för min uppfattning stötande, att man skulle räkna med omflyttningsmöjligheter mellan rationaliseringsanslagen och sällskapens omkostnadsanslag. Nu är det ju också, såsom påpekats här, endast det ena anslaget vi ha möjlighet att diskutera i dag. Men jag vill erinra om att genom ett beslut av Kungl. Maj:t den 22 december 1950 har man fixerat rationaliseringsanslagets bidrag till den inre rationaliseringen till 14,5 miljoner kronor för innevarande budgetår, och i den proposition, som här föreligger för riksdagen, nämligen nionde huvudtiteln, föreslås det i fråga om den inre rationaliseringen inte någon uppräknig utan fortfarande 14,5 miljoner kronor. Departementschefen har sålunda inte företagit någon uppräknig av anslaget, om man jämför innevarande och kommande budgetår, och det är väl denna jämförelse, som är den riktiga, när man diskuterar huruvida anslaget till den inre rationaliseringen har räknats upp eller inte.

Anslaget till hushållningssällskapen är oförändrat, och, såsom jordbruksutskottets ärade ledamöter kunnat övertyga sig om, är det rätt få av de under jordbruksdepartementet hörande verken som blivit så pass hyggligt behandlade. Vid den allmänna besparingsaktion, som har företagits och som även gått ut över lantmäteristyrelsen, lantbruksstyrelsen och andra verk och inrättningar inom jordbruksdepartementets område, har man sålunda undantagit hushållningssällskapen. Det har nämligen beträffande hushållningssällskapen ansetts föreligga skäl som gjort ett sådant undantag väl befogat.

Jag vill också i detta sammanhang

erinra om att lantbruksstyrelsen i sina petita inte har föreslagit någon uppräknig av anslaget till hushållningssällskapen.

En bidragande orsak till att oförändrat anslag föreslagits är emellertid att det för närvarande pågår en utredning om hushållningssällskapens ekonomi. Det är självfallet att jag känner till de hårda direktiv, som gälla för utredningen, eftersom jag själv har signerat dem. Men utredningen är dock inte fullständigt bunden, och den har nu hunnit så långt i sitt arbete, att den kan presentera sitt betänkande under våren 1951. Riksdagen har alltså tillfälle att med ledning av utredningens resultat nästa vår diskutera frågan om huruvida anslaget till hushållningssällskapen är lämpligt avvägt eller inte, och eftersom bidragsgivningen till hushållningssällskapen följer kalenderåren, kommer ju detta riksdagens ställningstagande att avspegla sig redan i anslaget för år 1952.

Jag vill således, ärade kammarledamöter, med åberopande dels av att det nu arbetar en utredning och dels av att hushållningssällskapen i anslags hänseende faktiskt ha blivit välvilligare behandlade än de flesta övriga verk och inrättningar inom jordbruksdepartementets område, hemställa till kamraren att bifalla Kungl. Maj:ts förslag, vilket är detsamma som utskottets förslag.

Herr HÆGGBLOM: Herr talman! Jag ber först att få erinra herr Norup, som synes vara obehagligt berörd av att jag uttalat viss tacksamhet till chefen för jordbruksdepartementet, om vad denne yttrade för ungefär ett år sedan. Han sade då, att om han fick något beröm från min sida kom det honom att tro, att han hade gjort något galet. Herr Norup behöver alltså inte vara orolig för att de vänliga orden skulle på något sätt ha fördärvat moralen hos vår

Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket.

högt aktade chef för jordbruksdepartementet.

Jag har begärt ordet för att få säga, att jag nog skulle vilja hålla styvt på att vi, när vi tala om rationalisering, inte bara skola tänka på den inre och den yttre rationaliseringen som lantbruksnämnderna ha gjort. Om vi gå tillbaka till de skrifter från år 1947, som ju mer eller mindre börja anses heliga, står där tydligt, att driftrationaliseringen är en viktig gren. Jag har velat framhålla detta, så att man när det talas om rationaliseringsanslag — med all den välvilja som man på visst håll vill lägga in däri — inte skall glömma hushållningssällskapen, som dock tilldelats driftsrationaliseringen som sin speciella uppgift.

Herr NORUP: Herr talman! Här har sagts både från statsrådets sida och av herr Andersson i Tungalsta att man bibehållit anslaget till hushållningssällskapen oförändrat på grund av den pågående utredningen. Det är ganska märkligt att man säger, att emedan det pågår en utredning om hur fördelningen skall bli i framtiden är det omöjligt att fylla en brist, som uppstått — som jag sade i mitt förra anförande — inte på grund av hushållningssällskapens åtgöranden utan på grund av ålägganden, som faktiskt skett från högre ort. De tjänstemän som vi ha anställda skola väl ändå inte under viss tid av året sitta med armarna i kors därför att medlen äro slut. Detta blir ju konsekvensen, även om jag kan medge, att 200 000 kronor endast komma att föranleda, att de inte sitta med armarna i kors så länge. När det inte finns medel hos hushållningssällskapen blir konsekvensen — om de inte ha extra medel att tillgå, vilket många inte ha — att de inte kunna fortsätta verksamheten.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels

på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Tjällgren m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hægglom begärde emellertid votering, i anslutning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 76:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Tjällgren m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 109 ja och 98 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 77.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 78.

Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket.

Efter punktens föredragning anförde

Herr NILSSON i Svalöv: Herr talman! Alltsedan den jordbruksekonomiska un-

Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund.

dersökningen kom till år 1939 har jag sysslat med densamma, dels som ledare av undersökningen för vissa delar av Skåne och dels som föreläsare vid de kurser, som årligen anordnats för de personer, som handhaft insamlingarna av primärmaterialet till undersökningen.

Under detta mitt arbete har jag under senare år allt mer kommit till insikt om att uppläggningsen av undersökningen, primärmaterialets systematisering, bearbetning o. d. på flera punkter borde omändras. Att få omändringar till stånd med mindre än att undersökningen handhas av en särskilt anställd föreståndare och att det finns en särskild nämnd för den anser jag så gott som uteslutet. Lantbruksstyrelsen var förut och är väl fortfarande av samma uppfattning, vilket framgår av dess skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet. Det är därför som jag har tagit mig friheten att motionera i saken. Jag skall, herr talman, inte yrka bifall till herr Netzéns och min motion, eftersom frågan ändå har kommit en bit längre i och med att lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden ha erhållit i uppdrag att utreda frågan.

Jag vill bara här uttala, att jag inte är fullt överens med utskottet, när detta säger, att det bör företagas en undersökning om möjligheterna att bearbetningen av materialet sker i anslutning till det kalkylarbete, som bedrivs inom statens jordbruksnämnd. Man kan fråga sig, om en sådan anordning kan vara riktig. Jag ifrågasätter detta. Bör inte bearbetningen ske av samma organ, som handhar insamlingen av primärmaterialet? Detta sker genom lantbruksstyrelsen och hushållningssällskapen. Om bearbetningen i fortsättningen liksom hittills sker genom lantbruksstyrelsens försorg, erhålles en fortlöpande och naturlig kontakt mellan dem som handha insamlingen av materialet och dem som slutligen bearbeta detsamma. Detta tror jag är

inte bara till fördel för undersökningen utan rent av nödvändigt, om den skall göra den nytta som avses. Den skall nämligen inte bara ligga till grund för en prissättningspolitik i fråga om jordbruksprodukterna, utan den skall även tjäna den undervisningsverksamhet, som hushållningssällskap och undervisningsanstalter bedriva under lantbruksstyrelsens överinseende.

Jag tror, att även den jordbruksekonomiska forskningen blir bättre tillgodosedd, om bearbetningen sker genom lantbruksstyrelsens försorg. Dessutom är det inte bara jordbruksnämnden, som är intresserad av materialet vid pridförhandlingarna, utan även den andra parten, nämligen jordbrukarna, ha intresse av detsamma. Det torde därför även ur den synpunkten vara av vikt, att bearbetningen av materialet sker genom lantbruksstyrelsen, som ju står helt neutral, när det gäller pridförhandlingsfrågor.

Herr talman! Jag har, som jag redan nämnt, inte något yrkande utan vill i detta sammanhang bara framföra min synpunkt på frågan. Jag hoppas, att utredningen snart kommer till ett resultat, så att bearbetningen av det primärmaterial, som nu i stor utsträckning har insamlats och som har kostat ganska mycket, kan bli fullt tillfredsställande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställen bifölls.

Punkterna 79--108.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 109.

Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund.

I statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkten 123, föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett anslag av

Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund.

175 000 kronor, innebärande en oförändrad medelsanvisning.

I detta sammanhang hade utskottet jämväl behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 228 av herr *Sundelin m. fl.* och II: 305 av herr *Antby m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen för ifrågavarande ändamål måtte anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 228 och II: 305, till Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 175 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Näslund, Johnsson* i Kastanjegården, *Antby* och *Ahlsten*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 228 och II: 305, till Bidrag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 200 000 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr **ANTBY**: Herr talman! Min respekt för den långa föredragningslistan gör att jag skall söka fatta mig mycket kort. Jordbrukarungdomens förbund har för sin verksamhet rönt en mycket livlig och varm uppskattning ute i våra bygder. Förbundet har lagt an på att popularisera jordbrukaryrket och har även i mycket stor utsträckning lyckats därmed. Nu har förbundet begärt att till sin mera praktiskt betonade verksamhet, de s. k. odlarklubbarna, få ett anslag om 340 000 kronor. Detta stora anslagsäskande motiveras med att verksamheten under de senaste åren lämnat ganska stora underskott. Förbundet har således under åren 1947—1949 på denna verksamhet ådragit sig ett underskott

på inte mindre än 43 000 kronor. I förbundets ansökan säges, att verksamheten måste avsevärt nedskäras, om anslaget inte höjes.

Kungl. Maj:t har i propositionen föreslagit, att anslaget skall utgå oförändrat, d. v. s. med 175 000 kronor. Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande föreslagit, att anslaget skall uppgå till 200 000 kronor, för att förbundets verksamhet skall kunna fortgå i någorlunda rimlig omfattning. Utskottsmajoriteten har för sin del stannat för det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, 175 000 kronor.

Det råder inte någon större oenighet mellan majoriteten och reservanterna i utskottet om rimligheten av förbundets anslagsäskande. Tvärtom säger utskottet, att det har anförts goda skäl till stöd för det av lantbruksstyrelsen och motionärerna begärda anslaget å 200 000 kronor, men med hänsyn till de ekonomiska svårigheterna vill utskottet inte sträcka sig längre än vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Vi reservanter anse det emellertid vara synnerligen viktigt, att man trots de betänkligheter, som kunna resas mot ett höjt anslag, går ett steg längre. Vi ha därför anslutit oss till motionens förslag om ett anslag å 200 000 kronor. Vi anse det nämligen vara av största vikt att förbundet får möjligheter att bedriva sin verksamhet i ungefär samma omfattning som det har kunnat göra hittills.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **ANDERSSON** i Tungelsta: Herr talman! Kungl. Maj:t har här föreslagit, att Jordbrukarungdomens förbund för nästa budgetår skall erhålla samma anslag som för innevarande år, nämligen 175 000 kronor, vilket motionärerna och

Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond.

den ärade föregående talaren vilja höja till jämnt 200 000 kronor.

Jag ber att i samband härmed få erinra om att det har framlagts en proposition angående skogsbrukets utjämningsmedel och att det där föreslagits, att Jordbrukarungdomens förbund skall erhålla ett anslag därav å 50 000 kronor. Det innebär, att motionärerna bli bönhörda över hövan. Jordbrukarungdomens förbund kommer att vid bifall till det förslaget erhålla ett anslag, som överstiger vad motionärerna ha begärt. Under sådana förhållanden finns det, herr talman, inte någon anledning att yrka någon höjning av det anslag det här gäller.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Antby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 109:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava

röstat för ja-propositionen. Herr Antby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Härvid avgavs 136 ja och 66 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 110.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 111.

Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond.

Kungl. Maj:ts framställning i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 125, innebar anvisande för ändamålet av ett anslag av 675 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 383, av herr *Karlsson* i Stuvsta, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att avslå Kungl. Maj:ts förslag om ändrade grunder för bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond, dels ock att uppräknas anslaget till nämnda ändamål till belopp, som möjliggjorde bidragstilldelning till envar som enligt gällande bestämmelser hade rätt till bidrag.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å motionen II: 383 såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 675 000 kronor;

2) att motionen II: 383, såvitt anginge yrkandet i fråga om bidragsbe-

Bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond.

stämmelserna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr KARLSSON i Stuvsta: Herr talman! Vid en tidigare punkt i utskottets utlåtande förfäktade jag, att anslaget borde vara oförändrat. Vid denna punkt har jag väckt en motion, som också åsyftar att bibehålla gällande bestämmelser men som i sina konsekvenser kan innebära en anslagsökning.

Det förslag om en minskning av bidragsprocenten för återbetalning av lån från jordbrukets maskinlänefond, som framlagts av jordbruksministern och godkänts av utskottet, innebär en krympning av denna verksamhet jämfört med de senaste åren. Det gäller jordbrukets eller mera exakt uttryckt det mindre jordbrukets mekanisering. Spörsmålet rör alltså en synnerligen viktig för att inte säga avgörande fråga inom jordbruket. Maskinhållningen inom jordbruket har ju under de senaste åren haft en mycket snabb utveckling. Jag är inte så gammal i den här församlingen, men jag erinrar mig, att då vi år 1945 i annat sammanhang diskuterade frågan i kammaren förmärktes rätt allmänt skepsis och mistro mot maskinhållningen. Sedan dess har maskinhållarföretagen i olika former utvecklats på flera ställen ute i bygderna. De ha blivit oundärliga för stora grupper av jordbrukare, för vilka egna maskiner, särskilt större och dyrare, inte kunna bli tillräckligt räntabla, även om de därför inte äro mindre behöfliga. Den utredning, som för några år sedan hade att taga ställning till maskinhållningens problem och som jag själv hade äran tillhöra, föreslog ju i sitt betänkande enhälligt en bidragsnorm av 25 procent. Det ansågs nämligen viktigt att stimulera den verksamhet det här gäller, och denna ut-

redningens ståndpunkt accepterades även av jordbruksministern och riksdagen.

År 1947 godkände vi här i riksdagen ett omfattande program för jordbrukets rationalisering, och en stor och rätt dyrbar apparat tillskapades för ändamålet. Ganska stora belopp ha sedan beviljats för denna verksamhet. Jag skall inte här gå in på hela frågan om jordbrukets rationalisering — vad som gjorts och göres på det området är väl i allmänhet nyttiga ting. Jag är emellertid av den uppfattningen, att frågan om maskinhållningen inom det mindre jordbruket är en rätt grundläggande fråga inom hela jordbruksrationaliseringens problemkomplex.

Men trots att det rör sig om relativt små belopp, så skall det nu sparas även beträffande bidragen till maskinhållningen inom det mindre jordbruket. Jag förutsätter att utskottets talesman har en motivering till hands för att man vill strama åt på den punkt det här gäller i motsats till vad som var fallet beträffande punkt 43, där man kom med motiv för en kraftig höjning av anslaget, som ju avsåg studieresor till Amerika.

Det måste väl ändå ske en avvägning av vilka ändamål som kunna vara de viktigaste, och jag anser att om meningen är att statsmakterna skola underlätta det mindre jordbrukets utveckling och förkovran, så är anslaget till maskinhållningen inom det mindre jordbruket något som bör sättas i särskilt hög klass. Jag vill i nuvarande läge självfallet inte motsätta mig investeringsbegränsningar, men jag anser att sådana begränsningar inte böra företagas på vilket område som helst, och jag tror att snålheten bedrar visheten, om begränsningar ske på det område som det här gäller. Det är säkerligen mest rationellt och förnuftigt att inte försöka bromsa utvecklingen när det gäller en så viktig sak som maskinhållningen inom det mindre jordbruket

Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar.

utan i stället söka påskynda denna utveckling.

Jag har velat anföra dessa synpunkter i anslutning till den behandling som den av mig väckta motionen har fått. Jag anser, trots den motivering som utskottet har lämnat, att grunderna för återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond böra bibehållas oförändrade och att de små uppräkningsav anslaget, som kunna bli erforderliga, böra genomföras.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr 383 i denna kammar.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Frågan om den s. k. 25-procentsregeln har ju vid upprepade tillfällen varit föremål för överläggningar här i riksdagen. Lantbruksstyrelsen har, såsom framgår av förevarande proposition, i år liksom föregående år ansett, att regeln borde uppmjukas, så att bidrag kunde lämnas även med mindre belopp än 25 procent av lånebeloppet. Riksdagen har tidigare, på förslag av jordbruksutskottets majoritet, motsatt sig en sådan uppmjukning. Det har emellertid visat sig att de svårigheter, som varit till finnas för lantbruksstyrelsen när det gäller att på ett någorlunda rättvist sätt fördela anslaget, kvarstått år efter år, och Kungl. Maj:t har därför nu föreslagit att 25-procentsregeln skulle ändras på sätt som lantbruksstyrelsen ifrågasatt.

Vad själva anslagstilldelningen beträffar, vore det naturligtvis önskvärt att man även därvidlag icke skulle behöva företaga några begränsningar utan i stället kunna tillgodose de behov som göra sig gällande. Det torde emellertid inte vara möjligt att förfara på det sättet, om man skall intaga samma stronga hållning beträffande anslagsbeviljandet under nionde huvudtiteln som man gjort tidigare.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i punkten dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring, som följde av bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 112—121.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 122.**Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar.**

Kungl. Maj:ts framställning i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 142, innefattade — förutom hemställan till riksdagen att medgiva ändring i personalförteckningen och godkänna ändrad avlöningsstat — anslagsanvisning till avlöningar med 632 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 214, av herrar *Skoglund* i Umeå och *Levin*, vari hemställdt, att riksdagen vid behandlingen av ifrågasatt anslag för budgetåret 1951/52 måtte besluta att vid fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök inrätta en laboratorsbefattning för ostkustfisket i lönegrad Ce 29.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionen II: 214,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök överföra en byrådirektörstjänst i lönegrad Ce 31 å ordinarie stat;

b) fastställa i punkten intagen avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52;

Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar.

c) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 632 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Antby* och *Utbult*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och med bifall till motionen II: 214,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök överföra en byrådirektörstjänst i lönegrad Ce 31 å ordinarie stat ävensom uppföra ytterligare en befattning såsom laborator i lönegrad Ce 29;

b) fastställa av reservanterna föreslagna avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52;

c) till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 645 900 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **SKOGLUND** i Umeå: Herr talman! Frågan om inrättandet av en laboratorbefattning för ostkustfisket har ju varit föremål för prövning av riksdagen vid två tidigare tillfällen utan att denna prövning givit något positivt resultat. Utskottet har, såvitt jag minns, vid båda dessa tillfällen riktat en vädjan till Kungl. Maj:t att framlägga förslag till inrättande av befattningen i fråga, men Kungl. Maj:t har hittills ställt sig synnerligen kallsinnig till dessa framställningar.

Den motion, som i år väckts i ärendet, har rönt ungefär samma öde som de tidigare motionerna. Utskottet konstaterar, att det finns skäl för att biträda förslaget, men anser sig dock icke kunna förorda bifall till motionen.

Det bör observeras att det svenska ostkustfisket inte har någon som helst laborator till sitt förfogande, medan det vid sötvattenslaboratoriet på Drottningholm finns fyra, fem tjänstemän, som ägna sig åt motsvarande uppgifter för sötvattenfiskets del, och man även på västkusten har två, tre tjänstemän i olika grader som ägna sig åt de vetenskapliga prov som där företagas på fiskets område. Den enda möjlighet, som man i detta hänseende har inom ost- och sydkustfisket är att man får anlita den byråinspektör, som finns inom fiskeristyrelsen, för vissa vetenskapliga undersökningar, och det har naturligtvis gjorts att man kunnat draga sig fram, även om det gått på styltor.

Jordbruksutskottet uttalar nu en förhoppning om att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet skall följa frågan och till nästa års riksdag framlägga ett förslag. Jag vet inte hur det kommer att gå därmed, men jag hoppas att rekvisitionen skall behandlas på ett annat sätt än tidigare rekvisitioner i frågan.

Under alla förhållanden är man emellertid nu litet sent ute. Det är nämligen så att den byråinspektör i fiskeristyrelsen, som har stått ostkustfisket till tjänst med vissa undersökningar, har sökt förflyttning till en befattning på sötvattenfiskets område, och för ögonblicket står inte till ostkustfiskets förfogande någon annan kraft än en assistent, som anställdes den 1 januari i år och som nu i mån av tid och förmåga skall ägna sig även åt den verksamhet som provisoriskt har ordnats för ostkustfiskets del.

Detta har alltså blivit följden av att riksdagen lika litet som Kungl. Maj:t har velat gå med på de i hög grad motiverade framställningar i frågan som gjorts från det svenska ostkustfiskets sida. Jag beklagar den kallsinnighet, som Kungl. Maj:t och riksdagen sålunda visat, och jag vågar inte heller knyta alltför stora förhoppningar till den rekvisition som riksdagen nu gjort, men

Fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

det är väl inte något annat att göra än att vänta och se, om den leder till något positivt resultat.

Jag vill dock, herr talman, yrka bifall till motionen nr 214 i denna kammar, vilket innebär bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jordbruksutskottet följer ju i allmänhet den regeln, att man inte på grund av en enskild motion föreslår riksdagen att inrätta nya tjänster eller att uppföra tjänster i högre lönegrad. Utskottet har iakttagit denna regel även beträffande den framställning som det här gäller.

Man kan inte från utskottets sida överblicka alla konsekvenser, som följa av att det till följd av en motion på enstaka punkter sker en uppflyttning av tjänstemän i högre lönegrader eller inrättas nya tjänster. Det bör enligt utskottets mening, med hänsyn till den bättre översikt som är möjlig från departementens sida, tillkomma Kungl. Maj:t att föreslå de förändringar som härvidlag äro nödvändiga.

Detta hindrar emellertid inte att utskottet brukar uttala sin sympati för förslag, som utskottet anser värda beaktande. Utskottet har vid ett tidigare tillfälle gjort detta beträffande ett förslag av samma innebörd som den här föreliggande motionen, och jag skall för min del gärna — jag tror att jag därmed gör mig till talesman för hela utskottet — säga, att utskottet i likhet med herr Skoglund i Umeå anser, att frågan bör uppmärksammas av Kungl. Maj:t och att tjänsten, om det befinnes berättigat att den inrättas, med det snaraste bör inrättas.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på

bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 123—126.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 127.***Fiskets befrämjande i de särskilda orterna.**

Under punkten 147 i statsverkspropositionens nionde huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit en medelsanvisning av 53 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 230 av herrar *Sundelin* och *Sunne* samt II: 303 av herr *Jacobsson* i Igelsbo *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av ifrågavarande anslag måtte besluta om medelsanvisning med 10 000 kronor till statistik rörande sötvattensfisket.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 230 och II: 303, till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 53 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Antby* och *Utbull*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 230 och II: 303, till Fiskets befrämjande i de särskilda orterna för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 63 000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Då jag tillsammans med några

Fiskets befrämjande i de särskilda orterna.

andra ledamöter av denna kammare väckt en motion om anslag till statistik för sötvattensfisket, skall jag be att få säga några ord.

I motionen ha vi framhållit, att avsaknaden av statistik för sötvattensfiskets del exempelvis medför, att skador å fisket till följd av sjöregleringar och andra ingrepp bli utomordentligt svåra att rättvist uppskatta. Det kan även framhållas, att organisationsarbetet inom insjöfiskarkåren givetvis försvåras och uppbrömsas genom att siffermaterial saknas för bedömning av fiskets lönsamhet.

Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök har vid flera tillfällen äskat medel för ett återupptagande av statistik beträffande insjöfisket under å nionde huvudtiteln uppförda reservationsanslag till fiskets befrämjande på de särskilda orterna. Dessa krav ha emellertid inte vunnit gehör hos statsmakterna, när det gällt att anvisa medel för ändamålet i fråga.

Före år 1923 upptogos vissa uppgifter om sötvattensfisket, men detta insamlade av statistik upphörde vid nämnda tidpunkt och har sedermera icke förekommit. Utskottet, som har skrivit mycket välvilligt, har ju sagt att avsaknaden av erforderlig statistik beträffande sötvattensfisket i vissa fall medför stora olägenheter. Men med beaktande av kravet på sträng sparsamhet har utskottet icke i nuvarande läge funnit sig kunna biträda motionärernas yrkande. Till detta vill jag foga den reflexionen, att med hänsyn till den betydelse, som sötvattensfisket har för folkförsörjningen — detta gäller inte minst under avspärrningstider — så ifrågasätter jag, om de sparsamhetssynpunkter, som utskottet här har företrätt och vilka äro värda all respekt, borde ha lett till att utskottet yrkat avslag på här föreliggande motion.

Herr talman! Jag skall med vad jag här sagt endast tillåta mig att yrka bifall till den reservation, som under denna

punkt avgivits av herrar Antby och Utbult.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag skall inte gå in på någon längre motivering beträffande utskottets ståndpunkt i detta ärende. Jag vill emellertid framhålla att oavsett sparsamhetskravet det vore önskvärt att man, innan en sådan undersökning organiseras, finge en närmare utredning om vad undersökningen i fråga skall omfatta och på vad sätt materialet skall bearbetas. Jag tror knappast, att det är möjligt att med enbart ett anslag på 10 000 kronor kunna lösa den fråga det här gäller. Även utskottets majoritet anser, att det är önskvärt, att frågan får sin lösning. Som jag nyss antydde torde det böra göras en utredning beträffande de undersökningar, som lämpligen böra ske, och det sätt, varpå de skola bearbetas. Till dess att man får en sådan utredning från Kungl. Maj:ts sida, måste jag därför vidhålla den ståndpunkt, som jordbruksutskottet tidigare intagit i denna fråga.

Med vad jag nu anfört hemställer jag om bifall till utskottets förslag, vilket innebär avslag på de föreliggande motionerna.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Ja, det är alldeles riktigt som herr Andersson i Tungelsta säger, att man med detta anslag inte kan bestrida utgifterna för införskaffande av uppgifter av här ifrågavarande slag från hela landet. I den motion i denna fråga, som väcktes vid föregående års riksdag, ha emellertid motionärerna angivit en utväg. Den gick ut på att man skulle insamla uppgifter från fisket i några av de större insjöarna och på det sättet medelst den s. k. stickprovsmetoden kunna ungefärligen utröna hur det låg till med denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propo-

Avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten.

sitioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till den vid punkten förgade reservationen; och biföll kammaren utskottets ifrågavarande hemställan.

*Punkten 128.***Avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 150, föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett anslag av 30 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 231 av herr *Arrhén* och II: 210 av herr *Staxäng m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte dels till Avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 150 000 kronor, dels besluta, att lån ur fonden skulle få utlämnas till stöd åt isländsfisket, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande möjligheterna att ställa statsgaranti för försöksfiske på avlägsna fiskevatten.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å de likalydande motionerna I: 231 och II: 210 såvitt nu vore i fråga, till Avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 30 000 kronor;

2) att de likalydande motionerna I: 231 och II: 210, i vad avsåge yrkandet om lån till stöd åt isländsfisket, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att de likalydande motionerna I: 231 och II: 210, såvitt avsåge yrkandet i fråga om utredning rörande möjligheterna till statsgaranti för försöksfiske

på avlägsna fiskevatten, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Utbult*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 231 och II: 210, såvitt nu vore i fråga, till Avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 150 000 kronor;

2) med bifall i denna del till de likalydande motionerna I: 231 och II: 210 besluta, att lån ur ifrågavarande fond finge utlämnas till stöd åt isländsfisket;

3) med bifall till de likalydande motionerna I: 231 och II: 210, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande möjligheterna till statsgaranti för försöksfiske på avlägsna fiskevatten.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr STAXÄNG: Herr talman! Beträffande denna punkt, som gäller anslag till fonden för befrämjande av fiske på främmande fiskevatten, har fiskeristyrelsen begärt en ökning av det gamla anslaget på 30 000 kronor med 60 000 kronor och har således nu begärt 90 000 kronor i anslag. Departementschefen har inte kunnat följa detta förslag utan föreslagit, att det nuvarande anslaget på 30 000 kronor skulle bibehållas. Tidigare har den bestämmelsen gällt, att bidrag och lån ur denna fond endast lämnats för anskaffande av fiskredskap. Nu har emellertid Kungl. Maj:t föreslagit, att anslag även skulle kunna beviljas för andra anordningar för fiske av detta slag.

Det är att beklaga, att den av fiskeristyrelsen begärda ökningen inte kommit till stånd. En anslagshöjning är säkerligen mycket nödvändig för att man skall kunna sysselsätta det stora båtbestånd,

Avsättning till fonden för befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten.

som den svenska fiskeflottan nu har. Det är önskvärt att det blir möjligt att en del av denna fiskeflotta skall kunna bedriva fiske på främmande fiskevatten.

Den av mig i detta ämne väckta motionen berör stödåtgärder åt islandsfisket. Beklagligtvis vidtog riksdagen förra året en ändring, när det gäller disponeringen av detta anslag. De fiskare, som bedrev fiske vid Island, hade tidigare möjlighet att få hjälp till utrustning av sina båtar. Förra året gjorde man emellertid den ändringen, att dessa fiskare uteslöts från denna möjlighet. Jag beklagar, att denna förändring vidtogs. Jag tror nämligen, att detta fiske har en ganska stor betydelse inte minst under nuvarande ekonomiska förhållanden för vårt land. Om inte det svenska islandsfisket fortsätter, måste vi ju importera islandssill. Under exempelvis 1949 uppgingo dessa fångster till ett värde av närmare 3 miljoner kronor. Om fisket måste nedläggas, måste vi troligen få till stånd en import till vårt land av sådan fisk till ett motsvarande värde, fisk som vi i annat fall hade kunnat få genom våra egna fiskares arbete.

Det är från dessa utgångspunkter som jag och några andra av kammarens ledamöter i en motion ha begärt, att även islandsfisket skall få möjlighet att få hjälp genom detta anslag. Vi ha därför förslagit, att här ifrågavarande anslag skulle höjas till 150 000 kronor.

Nu säger utskottet, att man erkänner betydelsen av detta fiske men att fisket i fråga kommer att få stöd på annat sätt. Utskottet syftar här på den efterföljande punkten, som rör utrustning och drift av bevakningsfartyg för sillfisket vid Island. Man anser att man på den vägen ger islandsfisket den hjälp, som är nödvändig för bedrivande av detta fiske. Nu är det tyvärr så, att i motiveringen för detta anslag till bevakningsfartyg framhåller statsrådet, att utrustningen av bevakningsfartyget

är beroende på om ett tillräckligt antal fiskebåtar kommer att anmälas för deltagande i detta fiske. På detta sätt hänger punkten rörande bevakningsfartyget faktiskt tillsammans med den punkt vi nu diskutera, ty om man undandrar islandsfisket den hjälp, som skulle kunna lämnas genom det anslag vi nu skola taga ställning till, och islandsfisket därigenom skulle krympa ihop till ett mindre antal båtar, så innebär detta faktiskt, att man riskerar att något bevakningsfartyg inte kommer att sändas ut till islandsfiskets hjälp.

Jag vill i detta sammanhang framhålla, att vår nuvarande jordbruksminister visat sitt stora intresse för just denna del av fisket genom sitt förslag att utsända ett bevakningsfartyg till islandsfiskets hjälp. Denna jordbruksministerns insats skall inte på något sätt förringas utan tvärtom. Då emellertid dessa två av mig här berörda punkter hänga samman, så bör man, om man verkligen vill försäkra sig om att svenskt islandsfiske skall bedrivas även i fortsättningen, också ge islandsfisket det stöd, som det kan få genom bidrag från anslaget till befrämjande av fiske på avlägsna fiskevatten.

Vidare innehåller vår motion en annan punkt. Vi ha där begärt en utredning beträffande möjligheterna att ställa statsgaranti för försöksfiske på avlägsna fiskevatten. Även beträffande denna fråga har utskottet uttalat sig välvilligt men inte gått med på att skriva till Kungl. Maj:t om denna sak. Jag tror, att det är ganska beklagligt, att man inte velat gå med på ens en sådan åtgärd. F. n. planeras nämligen fiske på ganska avlägsna fiskevatten med stora ekonomiska risker. Det är därför nödvändigt, att våra fiskare få en viss statsgaranti, när det gäller sådana försök.

Herr talman! Jag har med dessa ord velat framföra de synpunkter, som

Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.

ligga bakom min motion i ämnet. Jag ber att med dessa ord få hemställa om bifall till den reservation, som under denna punkt avgivits av herr Utbult.

Häruti instämde herr *Carlsson* i Bakeröd.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jordbruksutskottet har även under denna punkt tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket i detta fall innebär oförändrad medelsanvisning jämfört med föregående år. Jag skall inte taga upp någon diskussion med herr Staxäng i denna sak. Jag inser mycket väl, att det kan vara önskvärt från fiskeriidkarnas sida, att detta anslag göres högre. De intressenter det här gäller befinna sig emellertid i precis samma läge som många andra, vilka inte kunnat få sina önskemål tillgodosedda i den proposition vi nu behandla.

Beträffande speciellt frågan om utredning rörande statsgaranti för fiske på avlägsna fiskevatten, så har utskottet för sin del inte kunnat finna, att denna fråga borde göras till föremål för utredning. Statsgaranti för olika enskilda företag är väl en så pass långtgående åtgärd på det ekonomiska området, att man måste tänka sig för mer än en gång, innan man rekommenderar statsmakterna att ge sig in därpå. Från utskottets sida har man därför inte kunnat förorda en sådan åtgärd, utan man har yrkat avslag på motionen även i denna del.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammarern utskottets berörda hemställan.

Punkten 129.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 130.

Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr JOHNSSON i Kastanjegården: Herr talman! Jag har under denna punkt anmält en blank reservation. Jag har nämligen väckt en motion med förslag om ersättning med 5 000 kronor för mistad fiskerätt till en fiskare, Axel Andersson i Äryds socken, som tidigare ägde ön Tjärö i Blekinge skärgård. Jag väckte en liknande motion i fjol, men riksdagen avtog motionen med en motivering, som jag tyckte inte var så särskilt stark. Detta gäller framför allt när utskottet hänvisade till vad Kungl. Maj:t sagt, att efter den utredning som företagits »lärer ersättning icke kunna utgå».

Den mistade fiskerätt, som denne fiskare Andersson fått vidkännas, sammanhänger med en lag, som kom till i början av 1930-talet rörande fritt strömmingsfiske i vissa fiskevatten. 1932 beslöt riksdagen att ersättning skulle utgå till dem, som hade mistat sådana rättigheter och begäran härom skulle inkomma före 1937. Kammarkollegium uppdrog åt de berörda länsstyrelserna att verkställa närmare utredningar i dessa frågor. En sådan utredning verkställdes även i detta fall, och det är den utredningen som ligger till grund för att man avslagit den begärda ersättningen.

Det förhåller sig — om jag här får upprepa pågot av vad jag anförde i fjol — på det sättet, att fiskare Andersson ägde denna lilla ö Tjärö i Blekinge skärgård. Ön är belägen 3—4 kilometer från fastlandet och hade cirka 20 tunnland öppen jord. Det är klart att An-

Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.

dersson och hans familj aldrig skulle ha kunnat leva på enbart jordbruket. Vid sidan av jordbruket hade han emellertid ett fiske, som han bedrev under stora delar av året, och med denna binnäring redde han sig bra på sin ö.

Om fiskare Andersson vid verkställandet av ifrågavarande utredning hade vetat det han vet i dag, skulle han givetvis ha haft en advokat till hjälp. Detta hade han emellertid inte. Han hade mycket att sköta om, både sitt fiske och sitt jordbruk. Hans fru var honom behjälplig härmed, och de hade dessutom en stor barnskara. När så länsstyrelsens tjänstemän tillsammans med landshövdingen kommo ut för att göra en utredning, då får man förlåta honom om han inte lika bra som en advokat förstod att framföra sina anspråk. När frågan ställdes, huruvida fisket på denna plats var fritt för envar, svarade Andersson något om att han kunde medge yrkesfiskare att sätta ett och annat sillgarn längre ut från stranden, men rätten till fiske alldeles intill stränderna, där han och hans företrädare av ålder hade fiskat, ville han behålla för sig själv. Icke förty framgår det av utredningen, att Andersson skulle ha sagt att han inte hade någonting emot att fisket blev fritt därute. Man menar därför, att eftersom fisket under en lång tid varit fritt, så skulle inte någon ersättning kunna utgå.

När Andersson fick veta hur det låg till och när han blev på det klara med att det var omöjligt att leva på denna ö ute i skärgården, sålde han ön för att användas som fritidsområde. Han ansåg ön vara värd 35 000 kronor. Med ledning av vissa värderingar som gjorts räknade han emellertid med att av staten få 6 000 kronor i ersättning, och när spekulanterna anmälde sig talade han givetvis om att en sådan förmån skulle komma köparen till godo. Köparen passade då på att bjuda 29 000 kronor och sade, att Andersson själv kunde ta ut dessa 6 000 kronor av staten.

Sedan Andersson kommit till fastlandet och köpt sig ett litet jordbruk där har han hela tiden räknat med, att staten skulle betala honom dessa 6 000 kronor. Då fiskarena, som förlorat sina sillfisker längs ostkusten erhållit sådan ersättning var det ju ingen, och allra minst Andersson själv, som trodde att han ensam skulle bli utan.

Nu har riksdagen vid ett tidigare tillfälle avslagit detta, och jag skall inte i dag yrka bifall till min motion, då jag anser det vara lönlöst. Det kan inte tänkas bli något beslut i den riktning jag önskar. Jag avstår från ett yrkande, eftersom det blivit så, att det kommer att lämnas ersättning i många fall på grund av de nya inträngen på detta område, och jag kan inte tänka mig annat än att Andersson i samband med dessa skall kunna taga upp saken och få den ersättning, som han rätteligen bör ha.

Andersson har nu skaffat intyg från en hel del fiskare ute i havsbandet. Alla ha intygat, att Andersson hävdat ensamrätten till fisket. Kommunalordföranden i Äryds socken, till vilken ön hör, samt kommunalordföranden i den intilliggande Bräkne-Hoby socken — den sistnämnde mannen ägde den brygga, vid vilken Andersson brukade lossa sin båt — ha båda intygat att Andersson med ensamrätt hävdade fisket i vattnet omkring ön. De fem fiskare, som skrivit intyg, åberopade jag i föl — intyget finnes i riksdagens protokoll. Dessa fiskare äro alla kända och vederhäftiga män, som veta vad de tala om. De kunna också intyga, att Andersson aldrig skulle ha haft anledning att sälja sin ö om han fått behålla sin fiskerätt — han redde sig ju bra ekonomiskt.

Jag kommer som sagt, herr talman, inte att yrka bifall till motionen. Jag uttalar emellertid den förhoppningen, att när Kungl. Maj:t åter skall pröva de ersättningar, som skola utgå, och när Andersson kommer tillbaka med sin begäran, han då också skall vederfaras

Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader.

den rättvisa, som hela bygden är enig om att han måste få.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Då herr Johnsson i Kastanjegården inte ställde något yrkande, skall jag inte gå in på något bemötande av vad han här sade. Jag vill emellertid erinra om att denna fråga mycket ingående behandlades vid föregående års riksdag, och så vitt utskottet kunnat se har något nytt inte framkommit. De av herr Johnsson åberopade intygen kunna väl knappast tillmätas någon avgörande betydelse. Att vederbörande skulle ha nödgats sälja sitt ställe därför att han genom 1928 års lag inte längre ensam kunde göra anspråk på rätt till sillfiske inom visst område förefaller mig osannolikt. Han har inte förlorat sin fiskerätt, han har endast förlorat den ensamrätt till fiske inom ett visst område, som han själv medgivit att han inte hävdar. Vid det sammanträde som hölls om denna sak, medgav han ju själv — detta framgick också av herr Johnssons i Kastanjegården anförande — att han icke ensam hävdade denna fiskerätt.

Jag har ingen anledning att ytterligare gå in på denna fråga. Jag vill endast säga att utskottet, särskilt när frågan var uppe förra gången, mycket noggrant penetrerade detta ärende och därvid kom till den uppfattningen, att någon orätt knappast kan sägas vara begången mot denne man. Om så vore fallet skulle jag vara lika angelägen som herr Johnsson i Kastanjegården att se till, att felet rättades till i den mån så vore möjligt. Vi ha emellertid från utskottets sida inte kunnat finna, att det föreligger någon sådan orätt:

Herr JOHNSSON i Kastanjegården: Herr talman! Jag vill endast svara utskottets vice ordförande, att om de intyg jag talade om hade kunnat läggas fram den dag utredningen gjordes — samma intyg som finnas åberopade i

andra kammarens protokoll från i fjol — så kan jag inte tänka mig annat än att dessa skulle ha förtjänat tro och heder. Jag kan inte förstå varför man inte nu kan taga hänsyn till detta, då det faktiskt är på det sättet, att Andersson inte har sett så allvarligt på saken, som han borde ha gjort.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 131—163.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 164.***Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader.**

I statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkten 187, föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa 4 562 000 kronor. Framställningen innefattade även hemställan till riksdagen att medgiva, att vissa återstående tillgängliga skogsvårdsavgiftsmedel skulle få användas till bestridande av kostnaderna för publikationsverksamhet och fortbildningskurser.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 102 av herr *Ohlsson, Ebbe, m. fl.* samt II: 141 av herr *Hæggbom m. fl.*, i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader måtte för budgetåret 1951/52 anvisas ett reservationsanslag av 4 787 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning ävensom med avslag å de likalydande motionerna I: 102 och II: 141 såvitt nu vore i fråga, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelser-

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

na: Omkostnader för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 4 562 000 kronor;

2) medgiva att återstående tillgängliga skogsvårdsavgiftsmedel måtte få anlitats till bestridande av kostnaderna för i utlåtandet angivna publikationsverksamhet och fortbildningskurser.

Reservation hade avgivits av herrar *Carl Sundberg*, *Hjalmar Nilsson* och *Hægglblom*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 102 och II: 141, såvitt nu vore i fråga, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 4 787 000 kronor;

2) medgiva att — — — (lika med utskottet) — — — och fortbildningskurser.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr HÆGGBLUM: Herr talman! Under hänvisning till den motivering, som jag anfört under punkt 76, ber jag att på denna punkt få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Carl Sundberg m. fl.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Med hänvisning till de motiveringar, som jag vid olika punkter anfört då det gällt höjda anslag, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hægglblom begärde emellertid votering,

i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 164:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hægglblom begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 167 ja och 34 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten 164.

Punkten 165.

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 166.***Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln, punkten 189, föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett anslag av 1 700 000 kronor, vilket innebar en minskning i förhållande till löpande budgetår med 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande mo-

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

tioner, nämligen I: 161 av herr *Andersson, Lars*, och herr *Elofsson, Gustaf*, samt II: 216 av herr *Johansson* i Norrfors m. fl., vari hemställt, att ifrågasvarande anslag måtte för budgetåret 1951/52 upptagas med ett oförändrat belopp av 2 200 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till de likalydande motionerna I: 161 och II: 216, till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 2 200 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Alfred Andersson, Anderberg, Svedberg, Jon Jonsson, Bertil Andersson, Andersson* i Tungelsta, *Gustafson* i Dädesjö, *Andersson* i Hyssna och *Jonsson* i Järvsand samt fru *Eriksson* i Hallstahammar, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 161 och II: 216, till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Jag tillhör de tio av utskottets ledamöter, som under denna punkt ha avgivit en reservation med yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslag till väg- och flottledsbyggnader för det enskilda skogsbruket. Kungl. Maj:t har på denna punkt minskat det anslag på 2 200 000 kronor, som beviljades förra året, till 1 700 000 kronor, alltså med 500 000 kronor. Utan att på något sätt vilja förringa betydelsen av understöd från statens sida till väg- och flottledsbyggnader för det enskilda skogsbruket vill jag i dagens läge fram-

hålla några synpunkter, som jag anser böra vara avgörande vid ställningstagandet till denna fråga.

Av de anslag till det enskilda skogsbruket, som ha förekommit och som allttjämt förekomma, har ju detta anslag ansetts vara ett av de betydelsefullaste. Jag är allttjämt av den meningen, att detta anslag har stor betydelse framför allt då det gäller tillgodoseende av de behov, som väl voro de avgörande när statsmakterna en gång beviljade anslag till detta ändamål. Det ansågs nämligen önskvärt, att man från det allmännas sida skulle hjälpa till att få vägar ordnade till sådana skogar, som voro så avlägset belägna och så otillgängliga, att de inte med fördel kunde tagas i anspråk. På detta sätt skulle dessa skogar nyttiggöras. Detta är alltså en ur allmän synpunkt viktig angelägenhet.

Behovet av anslag föreligger givetvis allttjämt, men jag vägar påstå, att de skäl, som voro avgörande då detta anslag en gång beviljades, i dag inte äro tillfinnandes i lika hög grad som på den tiden. Det rotvärde skogsägarna numera kunna utvinna ur sina skogar är ju så ofantligt mycket högre än det var på den tiden, att en omprövning av reglerna för detta anslag enligt reservanternas mening borde företagas. I ett mycket stort antal fall ha bolagen och de större skogsägarna i dagens läge rika möjligheter att med egna medel bygga skogsvägar och rationalisera skogsbruket. I många fall torde man också kunna säga, att de åtgärder i rationaliseringsssyfte, som bolagen och de större skogsägarna ha möjligheter att vidtaga, inom mycket kort tid bli lönsamma.

Det har inte varit möjligt för mig att få ett klart besked om hur anslaget hittills tagits i anspråk då det gäller större och mindre skogsägare. Genom kungl. skogsstyrelsen har jag erhållit en uppgift, som utvisar anslaget fördelning på olika ägarkategorier. Man har endast en fördelning på två kategorier, som skogsstyrelsen benämner å ena si-

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

dan bolag och större gods, å andra sidan enskilda skogsägare.

Av det anslag, som beviljats för innevarande budgetår, har under tiden 1/7 1950—28/3 1951 anvisats bidrag på tillsammans i runt tal 1 897 000 kronor. Om man undersöker hur anslaget fördelats på dessa båda kategorier så finner man, att 42 procent utgått till kategorien enskilda skogsägare, medan 31 procent utgått till den kategori, som benämnes bolag och större gods. Beträffande de återstående 27 procenten av anslaget har man från skogsvårdsstyrelsernas sida icke angivit, till vilken av dessa båda ägarkategorier medel utgått. Det är således inte möjligt att bedöma, huruvida dessa 27 procent av det utbetalade anslaget tagits i anspråk av enskilda skogsägare eller av bolag.

Eftersom någon areal inte angivits i skogsvårdsstyrelsernas uppgifter till kungl. skogsstyrelsen har det inte heller varit möjligt att kunna konstatera, i vilken omfattning som större skogsägare ingå i den kategori, som i skogsstyrelsens tabeller redovisats under rubriken enskilda skogsägare. Då man emellertid å andra sidan har kategorien bolag och större gods, torde man väl med största sannolikhet kunna utgå ifrån att inom den andra kategorien, alltså enskilda skogsägare, finns en hel del bidragstagare, som kunna betecknas som större skogsägare.

Det torde under dessa förhållanden vara ganska klart, att huvudparten av det anslag, som utgått under innevarande budgetår, kommit den kategori till del, som går under beteckningen bolag och större skogsägare. Något bestämt belägg för detta påstående kan endast fås genom att man hos de olika skogsvårdsstyrelserna gör en undersökning, vilka ägare av skogar det är som erhållit bidragen.

Med vad jag här sagt har jag velat motivera reservanternas förslag, som innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag, och har dessutom velat framföra en

önskan, uttalad i motiveringen, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en översyn av de bestämmelser, som gälla bidrag ifrån detta anslag. Det är väl önskvärt, inte minst i dagens läge, att man inte av statsmedel anslår pengar för verksamhet, som bolag och större skogsägare mycket lätt ha möjlighet att själva finansiera, då deras inkomster av skogen äro så ofantligt mycket större än de varit under tidigare skeden.

Jag ber, herr talman, med hänvisning till denna korta motivering och till den hemställan vi reserveranter här göra om en översyn från Kungl. Maj:ts sida över dessa bestämmelser, att få yrka bifall till reservationen.

Herr JOHANSSON i Norrfors: Herr talman! Som motionär under denna punkt ber jag få säga några ord. Vi ha i motionen begärt att under nästa budgetår samma anslag skall utgå som tidigare, d. v. s. 2 200 000 kronor. Dessa skogsvägar äro ju mycket viktiga kommunikationsleder, i synnerhet som man numera får utgå ifrån att mer centrala och välbelägna områden och skogsbestånd i regel äro genomgångna, så att man för avverkning måste ge sig ut till längre bort liggande områden. Vidare är det också oftast så, att dessa sämre belägna områden sakna kommunikationsleder, varför man inte kan få fram virket till skäligen kostnader. Jag anser därför att det vore en mycket viktig och riktig åtgärd att låta detta anslag utgå oförändrat — enligt skogsstyrelsen föreligger ju behov av anslag till mycket större belopp. Dessutom lämnar i nuvarande tidsläge skogen så mycket till samhället och staten, att man tycker att det skulle vara ekonomiskt riktigt av statsmakterna att inte vara alltför snåla på detta område.

När man skall planera och anlägga skogsvägar och kommunikationer av denna art, kan man inte ta hänsyn till ekonomiska fluktuationer, till bättre

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

eller sämre konjunkturen för ett år eller två, utan det hela måste planläggas på längre sikt. Även om det är en statsfinansiellt svår tid, tycker jag att ett understöd till detta ändamål innebär en riktig ekonomisk planläggning. Därför skulle jag önska att andra kammaren ville bifalla vad utskottet här föreslagit, och jag skall, herr talman, med dessa få ord be att få yrka bifall till dess hemställan.

Herr HEDLUND i Rådomb: Herr talman! Detta anslag avser ju, som rubriken anger, väg- och flottledsbyggnader. Såvitt jag vet användes emellertid anslaget uteslutande, eller i varje fall nästan uteslutande, för vägbyggnader.

Dess bättre kan man konstatera, att en rationalisering även av skogsbruket är påbörjad. Det gäller inte bara huggningsarbetet, där man har gjort en del försök att få fram effektiva maskiner, utan det gäller framför allt transporterna, där man i allt större omfattning ersätter hästen med bil eller traktor. Här går rationaliseringen av transporterna hand i hand med rationaliseringen inom det egentliga jordbruket, där man i viss mån även byter ut hästarna mot motorfordon.

Vägarna i våra skogar äro helt enkelt nödvändiga i den mekaniseringsprocess, som nu har tagit sin början. Dessa vägar fylla ju främst uppgiften att möjliggöra framtransport av skogsprodukter, särskilt ifrån skogar som äro avlägset belägna. Men de tjäna också andra ändamål. Inte sällan få enskilda gårdar en utfartsväg genom att man anlägger en skogsväg.

För min del har jag den uppfattningen, att vad skogsbruket här begär i själva verket är en andel av bensinskattpengar. Bensinskatt utgår som bekant även för transporter på dessa vägar, som intressenterna själva få svara för. Det är därför väl mycket begärt, att de först skola bygga en väg helt på

egen bekostnad och sedan också skatta per bensinlitter för att få begagna sin egen väg. Det är alltså, såvitt jag kan förstå, en gård av rättvisa, om skogsbruket i denna form får en restitution av bensinskattpengar, som ha så att säga tjänats in genom transporter på vägar, som skogsägarna själva byggt.

Det är klart att man kan ha speciella synpunkter i fråga om hur detta anslag bör fördelas på olika skogsägarkategorier. Jag är ingalunda främmande för de tankegångar, som herr Andersson i Tungelsta gav uttryck åt, men vad jag bestämt hävdar är, att om man har någon speciell synpunkt på denna fråga, bör inte detta påverka anslagsbeviljandet, eftersom det finns tillräckligt med ansökningar just ifrån de kategorier, som herr Andersson i Tungelsta ansåg borde komma i första hand när det gäller anslag av denna typ.

Utskottsmajoriteten har — förefaller det mig — rätt rimliga krav. Vad är det man begär? Jo, att detta anslag skall få utgå med samma belopp som i fjol, alltså med 2,2 miljoner kronor. I realiteten innebär detta med hänsyn till penningvärdets fall en inte oväsentlig sänkning av anslaget. Jag skulle för min del vara beredd att taxera den sänkningen till ungefär det belopp som departementschefen har gått in för att sänka anslaget med, alltså inemot 500 000 kronor, ty vi få väl ändå räkna med att sådana arbetsföretag under den tid anslaget avses utgå komma att visa sig bli fördyrade med åtminstone 20 procent. Jag tror att man vågar nämna den ungefärliga siffran och att man alltså kan konstatera, att redan med bibehållet kronbelopp har anslaget undergått en inte oväsentlig reell sänkning. Jag nöjer mig emellertid med att yrka bifall till utskottsmajoritetens belopp.

Innan jag lämnar ärendet skulle jag vilja tillägga att jag förstår, att man från reservanternas sida — jag hörde det ju av herr Andersson i Tungelsta också — särskilt hårt trycker på skogs-

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

industriernas nuvarande gynnsamma konjunkturen. Dessa konjunkturen äro mycket gynnsamma, det kan man inte bestrida. Jag vill heller inte förneka att skogsägarna få en god betalning för sina produkter, men jag vill göra gällande att det allra mesta av överkonjunkturen på området stannar hos skogsförädlingsindustrierna och icke kommer skogsägarna till godo, även om, som jag sade, skogsinkomsterna också måste betraktas som goda. Men den alldeles övervägande delen av överkonjunkturens mervinster stannar kvar hos förädlingsindustrierna.

Även om det nu är så som jag har medgivit, att inkomsterna av skogsprodukterna i år äro goda, innebär detta inte att varje skogsägare får in en mängd pengar, så att han kan investera stora belopp i företag av detta slag. Det vill nämligen till rätt stora pengar och det är fråga om en amortering på lång sikt. I år ha vi en god konjunktur — hur det är nästa år vet ingen människa något om. I regel är placering av pengar för detta ändamål en investering på rätt lång sikt. Vägarna skola amorteras inte under första året, kanske inte de första tio utan kanske under de tjugo, trettio första åren, och därför, menar jag, får man inte bygga alltför mycket på det dagsaktuella prisläget beträffande skogsprodukterna. Det kan man inte göra, i synnerhet som man vet att det gäller så pass stora investeringsbelopp att den merinkomst, som skogsägarna i allmänhet erhålla, bara fyller ut en liten del av investeringskostnaden.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! I den besparingspolitik, som vi av kända skäl måste föra, händer det ibland att vi litet till mans sätta oss ned och

fundera: Vad får en besparing, en indragning på detta speciella område för negativa verkningar? Ett sådant övervägande är mången gång av besvärlig och intrikat natur. Men när regeringen övervägt besparingsförslaget på denna punkt måste jag nog bekänna, att tveksamheten varit ganska obefintlig. Jag kan inte finna att en reduktion av anslaget med en halv miljon kronor härvidlag kommer att få några som helst negativa verkningar. Detta anslag är att se såsom ett konjunktur- och sysselsättningsanslag i rätt väsentlig utsträckning. För ett par år sedan hade vi en nedgång i skogskonjunkturen. Vi hade tendenser till en begynnande arbetslöshet, framför allt uppe i Norrland, och för att möta denna icke önskade utveckling höjdes anslaget från 1,5 till 2,2 miljoner.

I dag kan man inte med bästa vilja i världen säga, att det finns några sysselsättningsproblem i dessa trakter. Den högkonjunktur som gäller för skogen i dag — jag säger inte för mycket om jag säger att den är exceptionell — har medfört att man saknar erforderlig arbetskraft; man har icke den tidigare bilden med överskott av arbetskraft. Därav följer också att arbetskraftens primära användning blir drivningsarbetena. I vägbyggen användes arbetskraften endast i den omfattning det är nödvändigt för att drivningsarbetena skola kunna pågå obehindrat. Och jag försäkrar kammarens ledamöter att det finns i dag, när det gäller de stora skogsbolagen, ingen som helst begränsande faktor i fråga om pengar, medel, ekonomiska förutsättningar i avseende på möjligheten att bygga vägar. Den begränsande faktorn kan vara arbetskraften men under inga förhållanden penningtillgången.

När herr Hedlund i Rådombeslutet argumenterar utifrån synpunkten, att här är det egentligen inte fråga om annat än en återbäring av den bensinskatt, som skogsägarna borde ha rättighet att få

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

tillbaka, eftersom de själva svara för underhållet av skogsvägarna, så är denna argumentering riktig under förutsättning att skogsägarna inte få någonting. Men de ha ju under alla år fått 1,5 å 2,2 miljoner kronor, och i dag föreslås 1,7 miljoner. Jag vet inte om detta kan vara en riktig återbäring, matematiskt sett, av bensinskatten, men jag kan som jämförelse nämna att hela den svenska fiskarkåren får nöja sig med 600 000—700 000 kronor i bensinskatterestitution. Därför torde väl en summa på ett par miljoner för detta ändamål stämma rätt väl med vad en bensinskatterestitution skulle innebära, om man nu vill använda den argumenteringen.

Herr Hedlund säger vidare att man får ändå ta hänsyn till att vägbyggnaderna, som i huvudsak är en fråga om arbetskostnader, framdeles komma att kosta 20 procent mer än tidigare och att detta i varje fall borde medföra, att man bibehöll samma bidragsbelopp från statens sida. Jag skall inte förneka att arbetskostnaden stigit med ett tjugotal procent, men herr Hedlund ger mig säkerligen rätt om jag säger, att lönsamhetsförbättringen på skogsnäringsområdet går vida högre än en arbetskostnadsstegring på 20 procent. Relationen är därför sannerligen inte ofördelaktigare framöver för skogsägarna än den varit hitintills.

Jag kommer således fram till, herr talman, samma ståndpunkt som utskottsreservanterna givit uttryck åt, att man har inte någon begränsande faktor, penningmässigt, i år. I varje fall är det ingen, som vill göra gällande detta beträffande de större skogsbolagen och de större skogsägarna. Herr Hedlund sade själv i sitt senaste anförande, att den exceptionella högkonjunktorens vinster i allt väsentligt gått till förädlingsindustrierna. Ja, men det är ju dessa förädlingsindustrier, som ha tagit 30—35 procent av de statliga bidragen till sin vägbyggnadsverksamhet.

Reservanterna ha nu tänkt sig en rekommendation till regeringen, som jag är ytterst benägen att följa, därest kamraren skulle gå på reservanternas linje. Den innebär att man i fortsättningen inte utan behovsprövning skall bevilja anslag utan försöka styra anslagsgivningen, så att det blir de små bruksdelarna, skogsbruket i mindre förhållanden, som få åtnjuta statsbidraget på detta område, medan skogsbolagen — med åberopande av den konjunktur som i dag gäller — få vara utan. Det gäller här ett bidrag, som utgår med 40 å 50 procent, i något fall med 60 procent av hela vägbyggnadskostnaden.

Med reservanternas formulering, att man i detta speciella konjunkturläge skall försöka tillgodose de mindre skogsbruket men låta bli att använda statsmedel till de stora skogsbolagen, tror jag att herr Hedlund kan vara ganska lugn för att det inte skall bli någon försämring för de små skogsbruksinnehavarna, utan försämringen kommer att visa sig för de större skogsägarna och bolagen. Och med åberopande av herr Hedlunds egen argumentering tror jag nog att skogsbolagen kunna ta detta minus i sin ekonomi utan att det händer något av betydelse för skogsdriften eller nationalekonomien.

Herr HEDLUND i Rådombeslut (kort genmäle): Herr talman! Jag kan hysa förståelse för åtskilligt av vad jordbruksministern har anfört i detta sammanhang, men jag kommer inte till samma slutsats som han. Vi ha ju inte tillgång till någon uppgift om hur mycket bensin som förbrukas på vägar, som skogsägarna ha byggt på egen bekostnad. Hade man det, skulle man ha ett något fastare underlag för en beräkning av den kollektiva återbäring till skogsbruket, som jag nu har pläderat för.

Jag medger också — det gjorde jag redan i mitt förra anförande — att för-

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

ädlingsindustrierna i denna bransch ha så pass goda inkomster för närvarande, att det inte bör vara någon större svårighet för dem att bygga vägar av det slag det här är fråga om. Men jag framhöll samtidigt att man inte kunde se på det sättet när det gäller de små skogsägarna, därför att intäkterna över huvud taget äro rätt blygsamma för deras vidkommande. Jag tror således, att en återbäring i förväg för dem spelar en betydande roll.

Jag tog också fasta på vad jordbruksministern sade om arbetskraftstillgången som en spärr. Jag tror emellertid inte att man skall övervärdera den synpunkten i detta sammanhang, ty såvitt jag vet byggas flertalet skogsvägar numera maskinellt. Endast en eller ett par arbetare behöva vara med för själva brytningsarbetet, och ofta förekommer inte mycket mer än brytning när det gäller vägar av denna typ, särskilt om det är vägar som skola nyttjas endast vintertid.

Jag vill slutligen säga att jag medger, att detta kan vara ett område där det passar mycket bra med stora anslag under en depression, anslag som sedan kunna krympas ihop under en högkonjunktur. Men, herr jordbruksminister, det är väl ändå så, att det penningvärde vi ha i dag är ett helt annat än det som fanns på 1930-talet. Jag tror inte det är för mycket att säga, att anslaget från 1930-talet reellt sett har kommit att reduceras till hälften.

Herr ANTBY: Herr talman! Även om jag i långa stycken kan instämma med jordbruksministern i de synpunkter han här framhöll, så måste jag nog säga, att jag har den uppfattningen att han vid behandlingen av denna anslagspunkt har varit litet väl sträng. Jag skall försöka att med bara några få ord klargöra, hur vi inom den halva i jordbruksutskottet, som vann lottdragningen, ha sett på denna sak.

Vi anse i likhet med motionärerna, att ett väl utbyggt nät av skogsvägar är av grundläggande betydelse för landets skogsbruk, och det är helt enkelt nödvändigt för att man skall kunna använda sig av de modernare fortskaffningsmedlen. När skogsstyrelsen nu har påvisat, att det finns ett anslagsbehov på sammanlagt över 14 miljoner kronor, så anse vi att det krav, som skogsstyrelsen har lagt fram om ett oförändrat anslag, dvs. i likhet med vad motionärerna föreslå ett anslag på 2 200 000 kronor, är mycket välmotiverat. Vi anse, att man redan därmed har ådagalagt en känsla för sparsamhetskravet, som är väl värd att notera.

Vi äro på det klara med att även om riksdagen här följer utskottsmajoritetens förslag kommer det att med nuvarande anläggningskostnader i realiteten bli ett minskat vägbyggande. Och om man skulle följa minoritetens förslag, betyder detta att vägbyggandet knappast skulle kunna bli mer än hälften av vad det har varit under de senaste åren. Vi anse således att det är ytterst viktigt att skogsbruket får detta anslag, och vi vilja därför yrka bifall till den motion, som går ut på ett anslag av 2 200 000 kronor.

När det sedan gäller den tanke, som har framförts i reservationen angående ändrade grunder för bidragsgivningen, så har jag ingen anledning att ta upp frågan ur utskottsmajoritetens synpunkt. Men för min personliga del vill jag säga, att jag finner denna synpunkt beaktansvärd, och jag tycker att det borde finnas anledning till att man för framtiden även tar hänsyn till dylika synpunkter.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NORUP: Herr talman! Statsrådet Sträng sade i sitt anförande, att det anslag det här är fråga om var rätt mycket konjunkturbetonat, och det vill jag

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

instämna i. Herr statsrådet sade också att det här rörde sig om ett sysselsättningsproblem, och det gör det givetvis i mycket stor utsträckning. Men man kan också anlägga en annan synpunkt på problemet. Jag skulle tro, att behovet av att få fram skogsprodukter kommer att bli mycket aktuellt under senare hälften av innevarande år.

Jag tror att det står i samklang både med sparsamhet och med de behov, som göra sig gällande inom folkhushållet, att man godkänner utskottsmajoritetens förslag att anslaget skall utgå oförminskat. Man kan naturligtvis använda sparsamhetskravet som motivering på olika håll, men jag är inte säker på att sparande alltid är förenligt med god ekonomi. Vi ha inom utskottsmajoriteten ansett — och motionärerna ha ju också varit av den meningen — att om man här bibehåller ett oförminskat anslag, så är det för att möjliggöra, att de ifrågavarande skogsägarna, åtminstone i det läge som kommer att inträffa, bättre än tidigare skola kunna fullgöra de krav på att få fram skogsprodukter, som folkhushållet ställer på dem.

Dessutom tror jag att det ligger mycket i vad någon talare sade tidigare här i dag — jag tror det var herr Hedlund i Rådombeslutet — att det inte bara är fråga om skogsvägar, utan att det också är fråga om att skapa bättre utfartsmöjligheter till en hel del byar. De människor, som bo i dessa byar, leva säkerligen inte på solsidan av livet utan kanske snarare på dess avigsida, och det gäller att åstadkomma sådana förhållanden, att de vilja stanna kvar.

Om man, som reservanterna ha sagt, skall gå in på behovsprövning, så är detta en ny synpunkt. Det kan ju hända, att det för vissa skogsägare är så gyllene tider, att de inte behöva komma i åtnjutande av bidrag. Men jag skulle tro att det är så mycket fler smärre skogsägare, som nu kanske få ålägganden att ta skog i marker, som

ligga avlägset, att det är angeläget att anslaget utgår i oförminskad utsträckning.

Herr talman! Med dessa ord skall jag be att få understryka vad utskottet har framfört samt yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ORGÅRD: Herr talman! Det är ju självklart att en ledamot av kammaren, som är sysselsatt i det utskott, som har den föga angenäma uppgiften att skaffa täckning för statsutgifterna, alldeles särskilt anser sig behöva ta hänsyn till talet om återhållsamhet och sparsamhet även på punkter, där man skulle anse ökade eller bibehållna anslag motiverade. Men det var inte för att beröra frågan om stöd för reservationen eller utskottets förslag som jag begärde ordet, utan det var framför allt för att säga några ord om reservationens motivering, där man för fram tanken på en utredning om ändrade grunder för anslag när det gäller byggande av skogsvägar. Jag har ingenting emot att frågan upptas till omprövning, men då bör man beakta olika synpunkter och framför allt inte gå så långt i fråga om inknappning av anslaget, att den stimulans, som detta har medfört när det gällt byggandet av bilvägar, avtar.

Vi skola komma ihåg i denna diskussion, där det har framhållits vilken oerhörd betydelse skogsvägarna haft, att vid sidan av de inkomster, som skogsägarna otvivelaktigt ha fått av produkter, vilka kunnat föras ut i marknaden på ett lättare sätt genom skogsbilvägarna, har det allmänna genom de starkt ökade möjligheterna till skatteintäkter återfått en betydande del av anslagsbeloppet. På grund av den hänsyn, som kommer att tagas till de ökade avsättningsmöjligheter det utvidgade skogsbilvägsnätet skapar, komma stora nya förmögenheter fram vid fastighetstaxeringen, så att det allmänna i mycket stor utsträckning får tillbaka de anslag, som beviljas.

Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

När det gäller förslaget om en utredning beträffande ändrade grunder för anslag på detta område vill jag säga, att det kan vara befogat att en behovsprövning äger rum. Jag har för min del ingenting emot att frågan prövas. Det är ju så, att för en mindre, enskild skogsägare är anläggningen av en väg, som kommer på hans lott, ofta en ganska betydande utgift, även om statsanslaget uppgår till 60 procent. Han får också i allmänhet, vilket har framhållits tidigare, räkna med en amortering på rätt lång sikt. Man bör alltså pröva det hela på ett bättre sätt än hittills, så att man inte uteslutande, som kanske många gånger tidigare, räknar med arealen utan även med skogstillgångens beskaffenhet, t. ex. om det är grovskog, som omedelbart kan exploateras med mycket stora vinster, eller om skogen uteslutande består av ungskog.

En annan sak, som jag inte hunnit tränga in i tillräckligt men ändå vill fästa uppmärksamheten på, är vad som kan hända, om anslaget indrages för bolagens vidkommande. Risken är då, att bolagen i de trakter, där de äro de största delägarna i skogsarealen, kunna komma att uppbära avgifter av icke delägare, som begagna sig av skogsvägarna. Dessa avgifter beräknas väl då med hänsyn till omkostnaderna, men om statsbidrag utgår, får detta ju inte räknas med i omkostnaderna. Jag har inte satt mig in i frågan, men jag skulle vilja framföra den synpunkten, att det kan skapas monopol för enskilda bolag när det gäller rätten till köp av skog i områden, där bolagen ha anlagt vägar för egna medel och själva kunna bestämma kostnaderna för eventuella konkurrenter, som vilja begagna vägar. Jag skulle önska att man prövide denna fråga ur olika synpunkter och även undersökte, i vad mån det ligger någonting i den av mig framförda synpunkten. Jag vet, att man på många håll i min hembygd har framfört tanken, att enskilda bolag kunna skaffa

sig en monopolställning genom detta tillvägagångssätt.

Det är ju på denna punkt som på en mängd andra, att det finns befogade skäl för ett bibehållande av anslagen och kanske också, med hänsyn till penningvärdets fall, för en ökning av dem. Men jag anser att konsekvensen bjuder, att man över hela linjen iakttar sparsamhet i det nuvarande statsfinansiella läget, och därför nödgas jag yrka bifall till reservanternas förslag, med de erinringar jag har framfört när det gäller motiveringen för en omprövning i den kommande utredningen.

Herr JÖNSSON i Rossbol: Herr talman! Jag skall först be att helt få instämma i de synpunkter, som herr Hedlund i Rådomb framfört på föreliggande fråga. Alldeles särskilt vill jag understryka hur ofta det inträffar, att vägfrågan för befolkningen i enstaka gårdar och mindre byar löses tack vare skogsbilvägarna. Man får sålunda sin vägfråga ordnad långt innan man måhända annars skulle ha fått det. Det är ju än i dag ofantligt många byar som helt sakna väg, och där är man innerligt tacksam, om man endast får en skogsbilväg som en första åtgärd att på ett bättre sätt komma i kontakt med byden.

En omständighet som inte berörts i diskussionen är, att de flesta mindre skogsägare inte avverka eller sälja skog varje år, utan det blir ofta tidsintervaller på många år mellan varje försäljning. På grund av de skattelagar vi ha äro skogsägarna nödsakade att erlagga skatt samma år som likviden för skogen inflyter. De ha med andra ord inte möjlighet att reservera en del av likviden för sådana utgifter som kostnader för vägbyggnad. Det är ju inte ofta vägbyggnaden inträffar samma år som avverkningen pågår eller likviden för skogen inkommer, och skogsägarna få sålunda använda redan beskattade

pengar och ha ingen möjlighet att göra avdrag från skogsinkomsterna för sina utgifter.

Helt annorlunda är det med t. ex. bolagen, och jag kan till fullo instämma i jordbruksministerns antydan att man i detta avseende kanske bör införa en ändring i bidragsgivningen. Jag förutsätter att, med de enormt stora inkomster som förädlingsindustrierna de sista åren haft, det är åtskilligt lättare för dem än för de enskilda mindre skogsägarna att betala uppkommande kostnader för dessa bilvägar.

Sedan är det en annan omständighet, som kanske icke har så stor betydelse men som jag icke kan underlåta att beröra. Det är att skogsbilvägarna gjort det möjligt för en mycket betydande del av skogsarbetarna att slippa bo i kojor och ligga i skogen hela veckan. Nu kunna de tack vare dessa vägar komma fram till bygden och sina hem, och tack vare en skaplig cykelväg kunna de komma till arbetet.

Många synpunkter kunna läggas på denna fråga. Jag skall dock icke förlänga debatten utan ber bara, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Tungelsta begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 166:o) i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Kostnader för virkesmätning.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Anthy begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavos 93 ja och 113 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 167—169.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 170.

Kostnader för virkesmätning.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr HELLBACKEN: Herr talman! Det är rätt sällsynt att en riksdagsmotionär yrkar nedsättning i anslag som gälla skogs- och jordbruk. Då jag emellertid motionerade i detta ärende var det med den uppfattningen, att statens anslag till virkesmätning borde begränsas. Jag stöder min framställning på den utredning på detta område, som föranstaltats av statens sakrevision. Av denna utredning framgår, att staten ej bör tvinga fram virkesmätningens föreningar. Därest virkesmätningens föreningar skola komma till stånd, böra sådana bildas frivilligt av intresserade parter: säljare och köpare av virke. Statens andel bör inskränka sig till upplysningsverksamhet.

Både köpare och säljare av virke

Kostnader för virkesmätning.

äro praktiskt taget eniga på den punkten. Jag hade trott att jordbruksutskottet skulle ha tagit del av vad utredningsmännen i detta ärende anfört. Jag hade och jag har alltjämt den uppfattningen att i det prekära budgetära läge, vari vi befinna oss, är det icke bara önskligt utan även nödvändigt att anslagen till virkesmättningsverksamheten begränsas. Jag utgår ifrån att, om jordbruksutskottet icke velat bekväma sig att taga del av vad utredningsmännen i ärendet anfört eller det särskilda yttrande en ledamot av utredningen avgivit, så skall Kungl. Maj:t vidtaga åtgärder till begränsande av statliga anslag och utgifter för denna verksamhet. Under inga förhållanden skulle statliga tvångsåtgärder för virkesmätning föreskrivas.

När jag är inne på denna sak vill jag erinra om att inom stora delar av landet, särskilt de sydliga delarna, frågar man sig, vad meningen egentligen är med dessa påtalade åtgärder, att man rent av tvingas att mot sin vilja inträda i dessa virkesmättningsföreningar. Vi känna till att det anslag, riksdagen beviljat under en följd av år, rört sig emellan 80 000 kronor och 114 000 kronor till statsbidrag. Vi känna också till att de virkesmättningsföreningar, som tidigare kommit till i Norrland, Värmland och Dalarna, icke behövt statsbidrag i den utsträckning, vari dessa sedermera utgått.

Jag kan, herr talman, icke underlåta att delgiva kammaren något av vad dessa granskningsmän anfört sammanfattningsvis rörande denna sak. De säga nämligen på följande sätt: »Granskningsmännen ha upptagit till prövning frågan om mättningsreglerna för rotköpt virke. Skogsstyrelsen har meddelat dispens från dessa i vad avser kvalitetsbedömning av sådant virke, medan däremot reglerna alltjämt äro i kraft beträffande volymmätningen. Enligt granskningsmännens förmenande böra bestämmelserna om mätning av rotköpt

virke helt utgå ur lagen, då anledning icke längre förefinnes att göra åtskillnad mellan rotköpt och annat eget virke.»

Granskningsmännen anföra därefter: »Vidare bör enligt granskningsmännens förmenande prövas om icke reglerna för kvalitetsbedömning av timmer skola göras dispositiva. Regler av denna art skulle innebära en stor lättnad för parterna samt skulle avsevärt underlätta skogsstyrelsens kontrollverksamhet och småsägägarnas anslutning till opartiska mättningsorganisationer.»

Vidare uttalade granskningsmännen följande: »Som ett allmänt omdöme om skogsstyrelsens verksamhet å virkesmättningsområdet ha granskningsmännen framhållit, att skogsstyrelsen icke alltid tagit tillbörlig hänsyn till de för näringslivet allvarliga ekonomiska konsekvenserna av utfärdade bestämmelser samt till synes i onödan sökt forcera utvecklingen och därvid icke tillräckligt beaktat de lokala förhållandena och förefintliga möjligheter att på frivillighetens väg och i samförståndets tecken genomföra behövliga förbättringar. Skogsstyrelsen bör enligt granskningsmännens uppfattning i fortsättningen kunna begränsa sin verksamhet på detta område. En uppmjukning av mättningsreglerna bör äga rum, bland annat genom att vissa mättningsföreskrifter, de som gälla kvalitetsbedömning av timmer, göras dispositiva. Skogsstyrelsens uppsiktsverksamhet bör erhålla en ändrad inriktning, så att tyngdpunkten förskjutes från kontroll till upplysning och propaganda. Vissa besparingar beträffande såväl personal som omkostnader synas böra uppnås, vilka närmare angivits av granskningsmännen. I enlighet härmed bör den begränsning av skogsstyrelsens direkta befattning med virkesmättningsfrågorna, som förordats, komma till uttryck i en reducering av skogsstyrelsens kostnader för verksamheten med 30 000 kronor årligen.»

Kostnader för virkesmätning.

Jag kan ju tillägga, att i det särskilda yttrande en ledamot avgivit säger denne, att denna mätningsslagstiftning numera kan anses helt och hållet överflödigt, därför att både säljare och köpare kunna bedöma dessa saker och räkna så, att ingen av parterna blir lidande. Vidare säger denne ledamot, att dessa kostnader för mätningen förorsaka näringslivet en merutgift av minst 10 miljoner kronor årligen. Han anser därför att det är något som icke bör få förekomma eller i varje fall icke utbyggas.

Herr talman! Även om jag nu icke yrkar bifall till motionen, skulle jag vilja hemställa till den just nu frånvarande jordbruksministern, att han ville taga detta under övervägande och i samråd med finansministern närmare granska dessa saker, så att man icke anslår pengar till sådana ändamål som äro mindre önskvärda.

Herr GUSTAFSON i Dädesjö: Herr talman! Herr Hellbacken har icke yrkat bifall till sin motion. Då är det kanske överflödigt att jag yttrar mig i denna punkt. Jag vill bara redovisa de synpunkter jordbruksutskottet lagt på denna motion. Jag hade eljest, med hänsyn till det något originella sätt, varpå herr Hellbacken velat lägga virkesmättningsfrågorna under riksdagens prövning, tänkt att han skulle ha avstått från att tala om motionen och låtit den gå sitt öde till mötes utan några ceremonier.

Saken förhåller sig på det sättet, att statens sakrevision har genom en delegation granskat virkesmättningsverksamheten. Om denna granskning har denna delegation upprättat en promemoria, som den 15 januari i år remitterades ut till skogsstyrelsen och andra berörda parter i landet. Ungefär vid tidpunkten för remissen tog herr Hellbacken, som var ledamot av denna delegation, och plockade ut några avsnitt

ur denna promemoria och gav dem motionens form. Innan således skogsstyrelsen eller övriga berörda parter fått yttra sig över promemorian eller densamma varit föremål för slutlig granskning inom sakrevisionen, skulle riksdagen ha fått att taga ställning till frågan om kostnaderna för virkesmätningen. Jag tror nog att vissa brister kunna vidlåda virkesmätningen, men på den standpunkt, där saken nu befinner sig, finns det ingen anledning att gå in på dessa frågor, innan det föreligger ett bättre material som jordbruksutskottet kan taga ställning till vid sin bedömning av detta ärende.

Motionen har förefallit mig och även utskottet litet för tidigt väckt. Kvarnen får väl mala, till dess man får se vad det kommer fram ur denna delegations promemoria och sakrevisionens utlåtande en gång.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr HELLBACKEN (kort genmäle): Herr talman! Jag blev något överraskad över herr Gustafsons i Dädesjö yttrande, icke minst därför att det kommer från Kronobergs län. Åtminstone för min del vill jag säga, att om herr Gustafson i Dädesjö förmenar, att i Kronobergs län behöves virkesmätning, då är han en general utan trupper. Ty när granskningsmännen voro nere i Växjö och hörde på både skogsägare och virkesköpare och andra, som deltog i denna sammankomst, rörande virkesmätningen så yttrade de sig icke så som han gjorde. De protesterade mot virkesmätningstvång. Men jag vill tillägga, att i större delen av södra Sverige ha skogsägare och virkesköpare protesterat mot tvång om virkesmätning, och de fråga sig, skola de bli tvingade och icke få frivilligt bilda virkesmät-

Lantmäteriets distriktsorganisation: Avlöningar.

ningsföreningar, om de anse sådana behövliga?

Till herr Gustafson får jag säga, att när jag väckte motionen stödde jag mig på vad dessa granskningsmän yttrat i det utlåtande som de överlämnat och som sakrevisionen begärt. Vad säger jag i denna motion? I motionen, som kammarens ledamöter torde ha tagit del av, begär jag, att det icke utan medgivande av Kungl. Maj:t skall få utgå mera än 70 000 kronor. Herr Gustafson! Jag har sagt, att regeringen får avgöra i vad mån det skall utgå mera.

Jag är förvånad över att man inom jordbruksutskottet icke tittat på saken litet närmare än man har gjort.

Herr talman! Jag skall icke upptaga kammarens tid med att närmare tala om vad som förekommit vid denna granskning och utredning. Men jag hoppas att kammarens ledamöter börjat taga del av vad som förekommit. Då skola ni se att här är någonting, där man måste passa på och stämma i bäcken, innan det gått för långt.

Herr DICKSON: Herr talman! Jag anser det mycket värdefullt att herr Hellbacken tagit upp denna sak, därför att det, som han sade i slutet på sin replik, just håller på att ske något som icke är bra. De enskilda skogsägarna hotas nu att bli insnörda i en procedur som blir mycket opraktisk och ekonomisk. Om jag nu tänker på hur det varit där hemma under denna vinter, så har jag haft en del avverkningar utefter landsvägen. Där har det varit fyra man som avverkat. De ha knappt hunnit fälla, aptera och mäta träden, förrän lastbilar kommit och svängt dessa ombord och kört iväg dem till köparen. Hela proceduren är gjord i ett ögonblick. Jag fasar inför tanken hur det skulle ha varit, om man följt de tankegångar, som vilja att allt skall gå genom virkesmättningsföreningar. Jag vet,

uppriktigt sagt, icke om jag begått någon olaglighet genom att förfara på detta sätt. Jag har icke studerat detta så noga. Men det skulle inte förvåna mig ifall så vore. Jag skulle anse det vara en förmån, om jag i så fall bleve åtalad för detta praktiska tillvägagångssätt, så att det hela bragtes i offentlighetens ljus.

Jag har velat säga detta och hoppas att herr Hellbacken kommer tillbaka, såsom han nästan lovat, ett annat år med denna sak, så att den blir förd på tal på sådant sätt att vi icke behöva frukta en ogynnsam, opraktisk och onödig utveckling på ifrågavarande område.

Vidare anfördes ej. Utskottets i punkten gjorda hemställan bifölls.

Punkterna 171—177.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 178.***Lantmäteriets distriktsorganisation: Avlöningar.**

Kungl. Maj:ts framställning i statsverkspropositionens nionde huvudtitel under punkten 201 innefattade — förutom hemställan till riksdagen att medge ändringar i personalförteckningen och fastställa ändrad avlöningsstat — en anslagsanvisning av 9 485 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 102 av herr *Ohlsson, Ebbe m. fl.*, likalydande med II: 141 av herr *Hæggblom m. fl.*, vari, såvitt nu vore i fråga, hemställt att till förevarande ändamål måtte anvisas ett förslagsanslag av 9 655 000 kronor;

2) I: 163 av herr *Sundberg, Carl, m. fl.*, likalydande med II: 208 av herr

Lantmäteriets distriktsorganisation: Avlöningar.

Ericsson i Näs m. fl., vari hemställets riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t an- hålla om upprättande av en speciell skiftesorganisation för Kalmar län;

3) I: 285 av herr *Holmbäck*.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts fram- ställning ävensom med avslag å motio- nerna I: 163 och II: 208, I: 102 och II: 141, de två sistnämnda såvitt nu vore i fråga, samt I: 285,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att ur per- sonalförteckningen för lantmäteriets distriktsorganisation avföra fem lant- mäartjänster å övergångsstat;

b) fastställa i punkten intagen avlö- ningsstat för lantmäteriets distriktsor- ganisation, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1951/52;

c) till Lantmäteriets distriktsorgani- sation: Avlöningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 9 485 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Carl Sundberg*, *Hjalmar Nilsson* och *Hæggbloom*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anled- ning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall i denna del till motio- nerna I: 102 och II: 141 ävensom med avslag å motionerna I: 163 och II: 208 samt I: 285,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t — — — (lika med utskottet) — — — å över- gångsstat;

b) fastställa av reservanterna föresla- gen avlöningsstat för lantmäteriets dis- triktsorganisation, att tillämpas tills vi- dare från och med budgetåret 1951/52;

c) till Lantmäteriets distriktsorgani- sation: Avlöningar för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 9 655 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde där- vid:

Herr **HÆGGBLUM**: Herr talman! Med hänvisning till den motivering jag an- fört vid punkten 76 och med särskilt understrykande av att staten, när det gäller lantmäteriförrättningar på lan- det, upprätthåller ett monopol så att ingen annan kan verkställa dylika för- rättningar, ber jag att få yrka bifall till den reservation i denna punkt, som är avgiven av herr Carl Sundberg m. fl.

Herr **ERICSSON** i Näs: Herr talman! Vid tidigare tillfällen, då frågan om en speciell skiftesorganisation för Kalmar län varit på tapeten, ha vi tyckt oss få ett halvt löfte om saken av jordbruks- ministern. Men när vi läste årets stats- verksproposition blevo vi besvikna. Det fanns icke med heller denna gång, och som orsak anfördes det statsfinansiella läget. Så ha vi motionerat, och samt- liga ledamöter från kalmarlänsbanken ha underskrivit motionen.

Jordbruksutskottet har nu liksom tidigare funnit alla skäl tala för bifall. Det har resulterat i en aldeles särskilt positiv skrivning denna gång. Jag ber att få tacka för det. Men slutklämmen har i alla fall blivit att utskottet gått på avslag. Också utskottet har anført det statsfinansiella läget som motive- ring för avslagsyrkande.

Men jag tror att vi på denna punkt måste komma till handling. När man läser statsverkspropositionen kommer man att tänka på Jakobs röst och Esaus händer. Jag tror mig nämligen veta att jordbruksministern själv är positivt in- ställd till saken, och Esaus händer, vilka liksom ligga bakom den negativa skrivningen i statsverkspropositionen, få nog här representeras av finansmi- nistern. Herr Sköld vill spara, och det är naturligtvis i och för sig riktigt. Men det finns olika sätt att spara. Ett ryskt ordspråk säger: „Что дорого то мило — что дешёво то гнило.“ Det bety- der: »Det som är dyrt är bra, det som är billigt är dåligt.« Och jag tror att

Lantmäteriets distriktsorganisation: Avlöningar.

det är en mycket dålig sparsamhet att icke ordna den här saken.

För att få klarhet i hur stora nettoutgifter per år det skulle bli för statskassan, om det skulle bli ett dylikt skiftesinstitut, har jag vänt mig dels till en distriktslantmätare, dels till lantmäteristyrelsen. I det ena fallet kom man till 35 000 kronor och i det andra fallet till 40 000 kronor per år. Denna summa är blygsam i förhållande till de ekonomiska fördelar som denna utgift skulle giva.

Nu skall icke herr Sköld tro att jag förordar slöseri. Jag kommer från det karga Småland, där sparsamheten är en mera tvingande nödvändighet än i finansministerns Skåne. Då kan jag likasom finansministern i detta fall räkna bort Göinge från Skåne. Men i Småland ha vi ett ordstäv som säger, att man skall icke köpa allt som är nödvändigt utan endast det som man icke kan undvara. Här tror jag att vi ha en sak som icke kan undvaras.

Finansministern vet ju att det finns vissa saker som det lönar sig dåligt att spara på. Vi kunna t. ex. icke spara på utsäde eller gödning om vi vilja ha en bra skörd. Lika dålig ekonomi är det nog att besluta om reformer som t. ex. jordbrukets rationalisering utan att se till att dessa reformer kunna genomföras. Ty i vårt län tror jag att det är ganska lönlöst att tala om jordbrukets rationalisering för de människor som icke fått jordarna skiftade.

1942 års jordbrukskommitté definierar i »Riktlinjer för den framtida jordbrukspolitikerna» den yttre rationaliseringen på följande sätt: 1) Skapandet av brukningsdelar, vilka med hänsyn till sin storlek äro bättre för lantmäteriets del — sammanläggningar och avstyckningar för sammanläggning i den mån de beröra jordbruk. 2) Förbättring av bestående brukningsdelar med hänsyn till arrondering och ägosammanfattning, detta för lantmäteriets del — ägobyten och omskiften i den mån de

beröra jordbruk. Här har alltså lantmäteriet sin givna plats.

På s. 207 i nionde huvudtiteln kunna vi läsa: »Av det bidrag till yttre rationalisering för budgetåret 1949/50 anvisade beloppet, 6 000 000 kronor, ha endast omkring 510 000 kronor tagits i anspråk.» För min del tycker jag nog att man av dessa överblivna nära 5,5 miljoner kronorna kunde avstå 30 à 40 tusen till den yttre rationaliseringen på det sätt, som vi angivit i motionen.

Jag har tagit med en karta över Östrahults by i Vena socken i Kalmar län. Den byn ligger under skifte sedan 1935. Det är sammanlagt ungefär 1 000 hektar. Det är fjorton fastigheter, och gårdarna, vilkas ägor här på kartan äro betecknade med olika färger, äro fördelade på ända upp till 70-talet olika ställen. Det ofärgade betecknar sådana delar av byn, där äganderättsförhållandena inte ännu äro fastställda.

Vad allt detta betyder, när det t. ex. blir fråga om lagfartsärenden, begriper var och en, som haft med sådana saker att göra. Alla måste förstå, att de som bo i en dylik by inte kunna vara särskilt intresserade av rationalisering eller av att bryta sten, bygga hus, anlägga beten eller gräva diken. De skulle ju då inte veta för vilka de arbetade. Att jorden måste ha en någorlunda hyfsad arrondering, d. v. s. att den måste skiftas, det är man nog på det klara med. Att lantbruksnämndernas förköp innan jorden skiftats äro meningslösa, det framstår väl också utan vidare som självklart.

Nu tro kanske kammarens ledamöter att jag utvalt ett speciellt exempel, och att det här endast är ett undantagsfall. Så är det tyvärr inte. I Kalmar län finns det ganska många skiften som man bett att få sätta i gång med men som ännu inte påbörjats — eller också ha de påbörjats och pågått sedan en tid tillbaka, i de flesta fall sedan en längre tid tillbaka, ibland t. o. m. en mycket lång tid. Nya lantmätare ha fått

Lantmäteriets distriktsorganisation: Avlöningar.

taga vid där andra slutat, och var och en har måst taga tre eller fyra månader på sig för att sätta sig in i förhållandena. Här rör det sig nämligen om årtal innan skiftena bli färdiga. Numera avråda lantmätarna från att begära skifte — det ordinarie lantmäteriet kan under inga omständigheter hinna med. Jordbrukarna ha också börjat förstå, att det är hopplöst; skiftena bli inte färdiga i rimlig tid.

Jag kan med några exempel från min närmaste hembygd illustrera hur lång tid det tar. Det gäller nu skiften, som ännu inte äro färdiga och som vi inte heller veta när de bli färdiga: Triabo i Virserums socken påbörjades 1938 och har således pågått i 13 år. Östrahult i Vena socken påbörjades 1935 och har pågått i 16 år. Varsemåla i Vimmerby socken påbörjades 1935 och har pågått i 16 år. Dalsebo i Vena socken påbörjades 1931 och har pågått i 20 år. Vi i Södra Vi påbörjades 1928 och har pågått i 22 år. Om Östrahult kan jag vidare förtälja, att det är den senaste skiftesförrättningen, och den påbörjades 1935. Den första påbörjades år 1849, d. v. s. för 102 år sedan!

Dessa äro de skiften som redan aktualiserats. Överlantmätaren beräknar emellertid att i länet sammanlagt över 44 000 hektar måste skiftas innan vi kunna börja tala om rationalisering. Det är ingen liten areal. Vi kunna lägga den i en meterbred remsa elva gånger runt jordklotet vid ekvatorn. Vi kunna också — i detta rationaliseringens tidevarv — föra samman arealen i ett enda skifte. Lägga vi då den ena kortändan i Malmö och den andra i Stockholm, så få vi ändå ett fält med en bredd av 733 meter! Till allt detta kan inte den ordinarie lantmäteriorganisationen i länet förslå.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr 208, vari anhålles, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om upprättande av en speciell skiftesorganisation för Kalmar län.

Häruti instämde herr *Hæggblom*, fru *Torbrink* samt herrar *Ohlsson* i *Kastlösa*, *Nordkvist* och *Holm*.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma i det anförande, som herr Ericsson i Näs här höll, men då jag sysslat något med dessa frågor skall jag be att få säga några ord.

Det är ett känt faktum, att vår lantmäteriorganisation över hela landet har en sådan arbetsbörda, att man inte inom rimlig tid kan fullgöra en hel del av de viktiga uppdrag, som organisationen får sig förelagda. Förhållandena inom Kalmar län äro ju i detta fall särskilt markanta. Detta har ju också erkänts av såväl lantmäteristyrelsen som av riksdagen i ett uttalande i fjol. Departementschefen har ju också indirekt erkänt, att det endast är av statsfinansiella skäl som han inte nu föreslår en förstärkning.

I diskussionen rörande anslag till hushållningssällskapen och de övriga rationaliseringsorgan vi ha — lantbruksnämnderna — sade departementschefen, att man inte bör göra några jämförelser. Jag tillåter mig emellertid att göra denna jämförelse just i detta avseende. Genom att förstärka lantmäteriorganisationen så att den snabbare kan fullgöra sina uppgifter bidrager man på ett verksamare och snabbare sätt till att åstadkomma praktiska resultat än genom anslag till eventuella planeringskommittéer, som skola planera på lång sikt, men vilkas arbete dock ytterst beror på huruvida lantmäteriorganisationen hinner fullgöra dessa planerade uppgifter.

I nuvarande läge och efter utskottets ställningstagande förstår jag, att det inte finns några möjligheter att i år åstadkomma den förstärkning på detta område, som hade varit så ytterst nödvändig och välbehövlig. Själv anser jag, att om man hade lagt ned de fåtal tusen

Lantmäteriets distriktsorganisation: Avlöningar.

kronor, som hade krävts för att förstärka denna organisation, så hade man använt pengarna bättre än genom att använda dem till en långsiktspänning genom lantbruksnämnderna. En sådan planering kan, som jag nyss sade, knappast ge några snabba praktiska resultat, vilket däremot en förstärkning av lantmäteriorganisationen hade kunnat ge. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den förut nämnda motionen, nr 208.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! När jag hörde herr Ericsson i Näs tyckte jag, att han drog litet för djärva slutsatser om saker och ting, som han är väldigt litet informerad om. Både finansministern och jag hade glädjen att taga emot riksdagsmännen från kalmarlänsbanken och språka igenom hela detta spörsmål. Jag tror att jag kan säga, att vi äro ungefär lika positivt eller negativt — vad man nu vill kalla det — inställda till detta. Det är emellertid inte positivismen eller negativismen som skall avgöra, huruvida vi skola ha en speciell skiftesorganisation i Kalmar län, utan man får här hålla sig inom ramen för vad man anser sig ha råd att spendera på lantmäteriet.

Vid de diskussioner, som ägde rum inom regeringen, kommo vi fram till en viss ram för lantmäteriets verksamhet. Av naturliga skäl sade vi oss, att om förhållandena i Kalmar län äro problem, som ur verkets egen synpunkt äro besvärligare och kräva en snabbare lösning än andra arbeten inom verkets område, då har faktiskt verket möjligheter att angripa dessa problem utan att det behöver bli någon alldeles speciell organisation för området i fråga. Ett 30-tal förfogandelantmätare stå ju ändå till verkets tjänst. Dessa äro inte utplacerade i något speciellt distrikt, utan de kunna disponeras på de ställen, där verket anser att de i första

hand behövas. Om således verkets egen bedömning skulle resultera i att en lösning av Kalmar läns skiftesproblem ter sig mera angelägen än lösningen av verkets övriga arbetsuppgifter, då vill jag bara understryka, att det inte finns någonting som hindrar, att verket sätter in sin extra arbetskraft för att lösa problemen nere i Kalmar län.

Man löser naturligtvis inte detta problem genom en ny organisation. Även med en sådan organisation kan det komma att röra sig om decennier, innan man får någon rätsida på de mest besvärliga frågorna. Jag tror därför att det är utvecklingen inom lantmäteriet — jag menar då organisationens användande av nya metoder i sin verksamhet — som vi få hoppas på och räkna med när vi sträva efter att komma till rätta med arbetsbalansen inom detta område. Rationaliseringarna inom jorddelningslagstiftningen, som vi räkna med att kunna genomföra inom den allra närmaste tiden, samt de fotogrammetriska metoder, som lantmäteriet nu arbetar med vid sin kartritning, äro också rationaliseringsfaktorer, som snabbare skola föra till målet.

Detta är följaktligen inte en fråga som kan brytas ut ur lantmäteriorganisationens verksamhet. Man får i stället se denna verksamhet som en helhet och fråga sig: Är det fråga om speciella problem i Kalmar län, som kräva en snabbare handläggning än lantmäteriorganisationen med hänsyn till arbetsbalansen inom verket kan orka med? Om man under ett annat år, när den ekonomiska situationen är litet bättre, kan taga sikte på en lösning av dessa frågor, då tror jag nog att man får låta lantmäteriet avgöra, huruvida en expansion inom dess arbetsområde skall taga sig uttryck i en speciell skiftesorganisation i Kalmar län eller om bättre resurser för lantmäteriet skola taga sig uttryck i insatser på andra platser i vårt land, även med beaktande av hur besvärliga förhållandena äro i Kal-

Lantmäteriets distriktsorganisation: Avlöningar.

mar län. Jag tycker nog att det bör vara verkets sak att bestämma tågordningen och köordningen. Denna fråga aktualiseras den dag, då vi äro så rustade, att vi kunna giva verket bättre resurser än det har i dag.

Herr ANDERSSON i Tungelsta: Herr talman! Som jag vid tidigare tillfällen i dag anfört, har jordbruksutskottets majoritet i år, liksom tidigare, varit mycket obenägen att med anledning av enskilda motioner föreslå riksdagen nya tjänster och ökade anslag på olika områden. Detta gäller även denna punkt. Jordbruksutskottet har alltså inte ansett sig kunna följa motionärernas förslag då det gäller denna utvidgning av ifrågavarande verksamhet.

Beträffande skiftesförhållandena i Kalmar län har jag haft tillfälle att se vilka stora arbetsuppgifter där finnas på detta område. Särskild uppmärksamhet synes böra ägnas åt de problem, som herr Ericsson i Näs här talade om. När man emellertid hör herr Ericsson i Näs skildra förhållandena där nere och när han talar om hur lång tid det måste taga innan man kan förbättra dem, då måste man väl ändå få den uppfattningen, att det viktigaste i dagens läge är det som herr statsrådet nyss talade om, nämligen att få fram effektivare och enklare metoder då det gäller att verkställa skiften, särskilt dessa laga skiften. Jag tror att man i första hand har att finna lösningen på denna väg. En särskild organisation för skiftesväsendet i Kalmar län skulle ändå inte, enligt vad herr Ericsson i Näs sade, kunna tänkas fullfölja dessa uppgifter förrän efter ett eller ett par årtionden.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! När herr statsrådet säger, att verket har möjligheter att dirigera perso-

nal till Kalmar län för att där påskynda skiftesarbetet, förefaller det märkvärdigt, att lantmäteristyrelsen hemställt om en särskild skiftesorganisation för Kalmar län. Man anser sålunda inte där, att det är möjligt att komma fram på den väg, som herr statsrådet talade om, nämligen att dirigera extra arbetskraft dit ner.

Herr statsrådet säger sedan, att det under alla förhållanden tar decennier, innan man hinner fullfölja detta arbete. Ja, det är jag alldeles övertygad om. Detta bör ju emellertid, enligt mitt förmenande, utgöra ett skäl för att man fortast möjligt påbörjar arbetet. Man blir ju i alla fall färdig fortare, om man börjar tidigare med arbetet. Jag tror inte att problemet här nere kommer att lösas, om inte extra kraftåtgärder vidtagas för att inom rimlig tid kunna överarbeta detta område.

Herr ERICSSON i Näs: Herr talman! Det är klart att det ligger mycket i det herr Andersson i Tungelsta sade, att man även måste använda andra metoder när det gäller att lösa denna fråga. Detta är jag medveten om, och sådana metoder skola väl också arbeta sig fram så småningom. Men jag tror inte att vi kunna lösa detta problem med mindre vi få en sådan organisation som den som nu finns i Kopparbergs län och som man, såvitt jag inte är fel underrättad, också önskar på lantmäterihåll.

Att man sedan observerat att detta är en stor fråga för oss där nere, tycker jag inte gör det mindre angeläget att ta itu med den. Annars skola vi lansera ett alldeles nytt sätt att avslå saker och ting, och det är att det är så förfärligt mycket att göra, att vi över huvud taget inte skola börja med det.

Jag vet att detta är en stor fråga och att den kommer att ta lång tid, men det är nödvändigt att vi börja, ju förr desto hellre.

Lantmäteriets distriktsorganisation: Avlöningar.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRANG: Herr talman! Jag vill bara till herr Jonsson i Skedsbygd säga, att visst är det riktigt att lantmäteristyrelsen i sin petitaframställning begärt att få skiftesorganisation i Kalmar län. Men då styrelsen har 25 eller 30 förfogandelantmätare, som den disponerar efter eget skön varhelst i landet där den anser att de böra användas, är denna framställning ingenting annat än ett uttryck för att man från verkets sida säger, att man där har så många andra arbetsuppgifter som i konkurrens med skiftesfrågan i Kalmar län ändå måste sättas före denna. Vi kunna inte lösa den, säger lantmäteristyrelsen, med mindre vi få den speciella utökning, som denna organisation skulle innebära. Vi ha användning för våra förfogandelantmätare för andra och, efter vad jag förstår att de säga, viktigare uppgifter.

Jag har inte sagt något annat i mitt inlägg än att om verket kommer till den slutsatsen, att de förfogandelantmätare, som verket disponerar efter eget skön, böra sättas in i Kalmar län, om verket sålunda betraktar kalmarläns-problemet mera besvärande än alla andra lantmäteriproblem som förfogandelantmätnarna för närvarande arbeta med, är det ingenting som hindrar verket att ta Kalmar läns skiftesfråga med föruttsrätt. När man nu inte gjort det, är det ett uttryck för att man anser, att man inte kan ta itu med Kalmar län förrän den dag man får en utökad organisation och därmed bättre resurser inom lantmäteristyrelsen. Med den behandling, som alla verk genomgått i år i budgetberedningen, gavs det faktiskt inte möjlighet att släppa fram lantmäteriet till några längre gående utvidgningar.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag tillåter mig alltfört att hysa tveksamhet, huruvida frågan kan lösas

på det sätt som herr statsrådet här säger. Man kan naturligtvis skicka dit extra arbetskraft, som får ta sig an vissa problem och syssla med dem, men detta kan inte bli detsamma som att man har en särskild organisation, som har hand om dessa problem och försöker att följa dem och lösa dem undan för undan. I varje fall måste denna organisation läggas upp så, att det inte bara blir att skicka dit en extra lantmätare då och en då, och att den ene skall gripa in när den andre slutat. Det måste bli ett mycket stort arbete. Hur man än tänker sig saken måste denna organisation få en någorlunda fast form för att kunna på bästa sätt fullgöra sitt uppdrag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan utom i vad angick motionerna I:163 och II:208 dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hæggbloom begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 178:o) i utskottets utlåtande nr 1 utom i vad angår de likalydande motionerna I:163 av herr Sundberg, Carl, m. fl. och II:208 av herr Ericsson i Näs m. fl., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen i motsvarande delar.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst,

verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Hæggbloom begärde emellertid röst-räkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 163 ja och 33 nej, varjämte 17 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i nu ifrågavarande del.

Härefter gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan såvitt angick motionerna I: 163 och II: 208 dels ock på bifall till nämnda motioner; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 179—209.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 210.

Lades till handlingarna.

§ 6.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar.

Punkterna 1—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Indextillägg å folkpensioner m. m.

Föredrogs sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till indextillägg å

Indextillägg å folkpensioner m. m.

folkpensioner samt anslag till särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition nr 70 med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkterna 88 och 91 (s. 120—121 och 124—125 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1951), föreslagit riksdagen att för budgetåret 1951/52 såsom förslagsanslag anvisa dels till Indextillägg å folkpensioner 68 000 000 kronor, dels ock till Särskilda bidrag till änkors och invaliders barn m. m. 7 200 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t genom en den 9 februari 1951 dagtecknad proposition, nr 70, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

2) lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn; samt

3) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen;

dels ock, med ändring av vad därutinnan i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln, punkt 88, hemställts, för budgetåret 1951/52 anvisa till Indextillägg å folkpensioner ett förslagsanslag av 102 000 000 kronor.

Enligt övergångsbestämmelserna till det under 1) upptagna lagförslaget skulle indextillägg avseende tiden den 1 januari—den 30 april 1951 beräknas på grundval av det pensionspristal, som fastställdes i april 1951.

Indextillägg å folkpensioner m. m.

I anledning av propositionen nr 70 hade inom riksdagen väckts två motioner, nämligen nr 347 i första kammaren av herr *Persson, Ola, m. fl.* och nr 453 i andra kammaren av herr *Karlsson i Stuvsta m. fl.*

I motionerna, som voro likalydande, hade yrkats, »att riksdagen måtte besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att vid fastställandet av pensionspristalet för innevarande halvår bestämma detsamma till 130 och att följaktligen indextillägget skall utgå med 30 procent».

Före avlämnandet av propositionen nr 70 hade väckts motionerna i första kammaren nr 221 av herr *Ohlon m. fl.* och nr 283 av herr *Bengtson* samt i andra kammaren nr 291 av herr *Ohlin m. fl.*

I motionen I: 283 hade yrkats »att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära skyndsamt utredning samt förslag om höjning av folkpensionernas grundbelopp».

Propositionen nr 70 hade, i vad anginge anvisande av anslag, hänvisats till statsutskottet. Propositionen i övrigt ävensom motionerna hade hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet hade ovan omförmälda i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln upptagna punkter ävensom propositionen nr 70 och de i ämnet väckta motionerna hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Sammansatta utskottet hemställde,

A. att riksdagen med avslag å motionerna I: 347 och II: 453 måtte antaga genom förevarande proposition, nr 70, framlagda förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

2) lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn; samt

3) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen;

B. att riksdagen måtte för budgetåret 1951/52 under femte huvudtiteln anvisa

1) till Indextillägg å folkpensioner ett förslagsanslag av 102 000 000 kronor; samt

2) till Särskilda barnbidrag till änkor och invaliders barn m. m. ett förslagsanslag av 7 200 000 kronor;

C. att motionerna I: 221 och II: 291 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt; samt

D. att motionen I: 283 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hallagård* och *Rubbestad*, vilka ansett att utskottets motivering såvitt anginge motionen I: 283 bort hava annan, av reservanterna angiven lydelse.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr **JACOBSSON** i Igelsbo: Herr talman! Jag vill endast uttala min tillfredsställelse över att det framlagda förslaget är en någorlunda hygglig lösning av folkpensionärernas indexfråga.

Redan 1946 framfördes från den politiska meningsriktning, som jag företräder, att man borde ha ett indexsystem för folkpensionerna. Det har framförts upprepade gånger, senast i fjol, då vi inte ville vara med om den utformning av index, som hade föreslagits av Kungl. Maj:t med utbetalning endast en gång om året och med beräkning av pensionspristalet endast en gång. Vi hade då föreslagit att man skulle beräkna pensionspristalet fyra gånger; man skulle då ha kommit fram till att utbetalningarna skulle ske varje månad.

På grund av att pensionsstyrelsen då inte ansåg sig kunna med sin maski-

Indextillägg å folkpensioner m. m.

nella utrustning klara detta utan avrundning av beloppen, så att man skulle få lägga till, jag vill minnas mellan fyra och fem miljoner kronor, ville utskottet inte gå med på detta förslag. Vi reserverade oss då från vårt håll för att man skulle skriva om detta.

Vi ha vidare i motion framfört samma synpunkter vid riksdagens början, och det är endast att konstatera att nu, när förslaget har framförts och tillstyrkts av sammansatta stats- och andra lagutskottet, är det just efter de grunder, som vi tidigare anslutit oss till. Pensionsstyrelsens maskinpark kan numera klara dessa utbetalningar utan avrundning.

Jag skall, herr talman, med detta be att få yrka bifall till sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag.

Herr KARLSSON i Stuvsta: Herr talman! Det torde väl inte kunna bestridas att folkpensionärerna äro den grupp, som pressas hårdast av penningvärdeförsämringen och av de fördyrade levnadskostnaderna. Därom äro, tror jag, de flesta ense. De år 1946 fastställda pensionsbeloppen voro redan från början knappt tilltagna. De sedan dess stegrade levnadskostnaderna ha gjort dessa belopp undan för undan mindre värda. Särskilt har de senaste månadernas ekonomiska utveckling betytt en väsentlig nedskärning av folkpensionärernas ekonomiska standard.

Redan från början, då de nya pensionerna genomfördes, höjdes starka röster för att de borde vara indexreglerade. Då avgavs emellertid från regeringsbanken det bragelöftet, att någon försämring av folkpensionernas realvärde inte skulle komma att tillåtas. Det ansågs vara nära nog en heders- och prestigesak för statsmakternas sociala reformpolitik, och med hänsyn härtill förklarades en omedelbar indexgaranti obehörlig. Sent omsider och först i fjol ansågo sig regeringen och

riksdagens majoritet böra införa indexsystemet även för folkpensionerna, och då konstruerades ett index för folkpensionerna av mycket diskutabel utformning. Man tog sålunda ingen hänsyn till de efter 1946 slojade livsmedelsrabatterna, som voro av särskild betydelse för just folkpensionärerna. Härigenom och genom den s. k. femtalsserien kom man fram till att ge folkpensionärerna endast en femprocentig kompensation förra året. Kompensationen gällde för övrigt endast grundbeloppen och inte bostadsbidragen. I proposition nr 70 vid denna riksdag räknades med ett pensionspristal av 115 för första halvåret i år, vilket enligt gällande indexsystem skulle ge folkpensionärerna en kompensation av 15 procent. För exempelvis pensionsberättigade makar med 1 800 kronor i årspension skulle detta betyda ett belopp av 60 kronor för vardera, och för ensamstående med 1 000 kronor i årspension ett belopp av 75 kronor, allt för halvår räknat.

Vi ha på vårt håll vänt oss mot den nuvarande indexberäkningen och framhålla, att den inte är rättvis för folkpensionärerna. Jag har i en motion förordat ett pensionspristal av 130 för innevarande halvår såsom ungefärligen rättvist, därest man med indexregleringen verkligen menar att ge folkpensionärerna full kompensation för levnadskostnadsfördyringen sedan 1946. Utskottet avfärdar vårt förslag med en enkel hänvisning till gällande indexberäkning. Det kan tänkas att den kan komma att visa bara siffran 119, då man i dagarna skall göra uträkningen, och enligt femtalsregeln blir det då bara en kompensation på 50 procent. Först vid siffran 120 skulle det bli fem procent till.

Vi ha vid olika tillfällen påtalat denna indexberäkningens uppenbara brister, att den, som jag förut nämnde, inte tar hänsyn till de livsmedelsrabatter som funnos, då reformen genomfördes, och

Indextillägg å folkpensioner m. m.

till den felräkning av index som ägt rum, samt att intet tillägg utgår på bostadsbidraget. Jag tror att bara livsmedelsrabatterna och felräkningen av index kunna anses representera ungefär tio procent.

Att polemisera mot den nuvarande indexberäkningen förefaller emellertid överflödigt. Jag är nämligen övertygad om att det knappast finns en ledamot av denna kammare som innerst inne anser, att en kompensation på 15 procent kan anses hålla folkpensionärerna skadeslösa för fördyringen av levnadskostnaderna ända sedan 1946. Utskottet tycks inte heller mena detta. Sålunda förklarar utskottet i sitt utlåtande bland annat: »Såsom i motionen I: 283 framhållits och jämväl i förenämnda motioner I: 347 och II: 453 påtalats har den ekonomiska utvecklingen sedan år 1946 varit ogynnsam för folkpensionärerna. Indexregleringen syftar visserligen till att upprätthålla pensionsförmånernas realvärde, men det torde kunna ifrågasättas om pensionsförmånerna numera möjliggöra för en pensionstagare att erhålla en någorlunda tillfredsställande existens på pensionen.»

Det är, om jag inte tolkat det hela alldeles fel, ungefär vad vi ha sagt. Innebörden kan knappast vara någon annan än att den nuvarande kompensationen inte är rimlig. Men utskottet avböjer att dra några konsekvenser av det sagda. Det säger sålunda i fortsättningen, att vid bedömandet huruvida en höjning av dessa förmåner — utöver vad som betingas av indexregleringen — kan komma till stånd måste emellertid en rad olika faktorer beaktas, och så hänvisar man till det ekonomiska läget, befolkningsutvecklingen, de sociala reformer som lagts på is samt den pågående utredningen om ekonomisk långtidsplanering m. m. Vad saken rör sig om är väl att rustningarna jämte den ekonomiska politik som föres tillåtas lägga hinder i vägen för att upprätthålla folkpensionernas real-

värde. Men varför inte då rätt och slätt säga, att man anser sig böra frångå bragelöftet av 1946 om bevarande av folkpensionernas realvärde i stället för att upprätthålla en fiktion av att den nuvarande indexregleringen ger folkpensionärerna rättvisa! Det råder stark opposition i folkpensionärskretsar mot statsmakternas njugghet mot folkpensionärerna, och det är naturligt särskilt med hänsyn till att folkpensionerna äro så knappt tilltagna, att folkpensionärerna inte ha något att så att säga ge på, något att knappa in på. Det är svårt för alla arbetande grupper i dagens läge, men den mest utsatta gruppen torde ändå vara våra pensionärer. De ha ingen möjlighet att kompensera sig på annat sätt, som dock vissa andra grupper åtminstone i någon mån ha, och att de sämst ställda skola drabbas hårdast måste vara en oriktig politik.

Det talas ibland om småspararnas öde i dagens läge. Till dem räknas många folkpensionärer. Inte så att förstå, att dessa skulle kunna lägga undan något av dessa pensioner, i varje fall inte den överväldigande majoriteten, men många äro de människor som sökt spara något för ålderdomen, och dessa besparingars värde minskas nu för varje dag, en sak som för övrigt givetvis inte heller påverkar index.

Det har vid årets riksdag motionerats om en utredning angående höjning av folkpensionernas grundbelopp. Vi kunna för vår del helt stödja detta förslag. Men å andra sidan är det ju inte främst utredningar som folkpensionärerna behöva i dag. De som ha motionerat i ämnet borde ju i linje med sin tankegång kunna stödja oss i frågan om att ge kompensation åt folkpensionärerna, så att dessa åtminstone i huvudsak hållas skadeslösa för dyrtidens verkningar.

Herr talman! Då det mot motion II: 453 har riktats den erinran, att den inte är försedd med lagtext, skulle jag i stället för att yrka bifall till denna

motion vilja yrka en ändring på s. 7 i förslaget till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering. Jag yrkar, att punkt 1 i övergångsbestämmelserna ändras till följande lydelse: »Indextillägg avseende tiden den 1 januari 1951—den 30 juni 1951 skall beräknas på grundval av pensionspristalet 130.»

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Det är klart att de synpunkter, som herr Karlsson i Stuvsta gjorde sig till tolk för, äro behjärtansvärda. Folkpensionärerna äro en grupp, vars läge borde förbättras. Jag tror dock att inte heller den ordning, som är föreslagen i kommunisternas motion och som herr Karlsson i Stuvsta här förordade, skulle ge rättvisa. Jag har alltid tidigare, när det varit fråga om kompensation för ökade levnadskostnader, kritiserat systemet med lika procentuella tillägg. Dessa göra ju att den som har en stor inkomst får ett stort tillägg, under det att den som har ett litet belopp, på vilket tillägget skall beräknas, får ett litet tillägg. Det systemet tycks inte herr Karlsson i Stuvsta vilja gå ifrån, utan han vill att man skall tillämpa den där procenträkningen. Jag anser att man i stället borde införa fixa belopp som ersättning för de ökade levnadskostnaderna i stället för det system att kompensera för ökade levnadsomkostnader, som man har för både löner och pensioner.

Herr Hallagård och jag ha fogat en reservation vid detta betänkande, och jag skall be att få säga ett par ord i anledning av detta. Först vill jag gentemot herr Jacobsson i Igelsbo säga, att om man i fjol inte kunde vara med om att betala ut pensionsbeloppen månadsvis, berodde det på att pensionsstyrelsen inte hade resurser att göra detta. Men då styrelsen i år har förklarat, att den har resurser att göra utbetalningar månadsvis, ha vi alla varit eniga om

Indextillägg å folkpensioner m. m.

att detta skall ske. På den punkten föreligga därför inga delade meningar, och det föreligger icke heller meningskiljaktighet beträffande klämman, utan den gäller motiveringen. Där ha vi två reservanter velat vara litet mer vänliga mot folkpensionärerna.

Utskottet säger på s. 18, att »det torde kunna ifrågasättas om pensionsförmånerna numera möjliggöra för en pensionstagare att erhålla en någorlunda tillfredsställande existens på pensionen». Vi tycka att detta är ett litet vagt uttalande, och vi ha poängterat, att detta med *fog* kan göras gällande och därför tryckt på saken på ett helt annat sätt än utskottets majoritet. Ännu kraftigare ha vi understrukit detta i slutet av utskottets utlåtande. I utskottets förslag heter det, att då resultatet av den utredning som Kungl. Maj:t har tillsatt föreligger, torde förutläggningar finnas för ett bedömande huruvida utrymme finnes för en ytterligare prövning av pensionsbeloppen. Vi däremot ha ansett, att man bör vara litet mera positiv och uttala, att om denna utredning, som tillsattes i fjol, kommer att visa, att det finns förutläggningar för en höjning, då böra folkpensionärerna vara de som i första hand komma i åtnjutande av statens ökade tillgångar. Vi ha särskilt velat poängtera detta med hänsyn till utredningens syfte. Utredningen syftar till att upprätta ett långtidsprogram för den ekonomiska och statsfinansiella ordningen på det sociala området, och vi mena att på det sociala området just folkpensionärerna äro de som man i första hand bör tänka på, och det ha vi betonat i vår reservation.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr Hallagård och mig.

Fru NORDGREN: Herr talman! Jag anser mig inte böra uppehålla tiden med att närmare gå in på denna fråga,

Indextillägg å folkpensioner m. m.

utan jag skall bara yttra mig något om skillnaden mellan reservationen och utskottets utlåtande. I själva sakfrågan, nämligen om behovet och önskvärheten av en förbättring åt folkpensionärerna, råder det ju inga delade meningar mellan utskottet och reservanterna — det framgår ganska tydligt av utskottets utlåtande. Det råder heller ingen oenighet om att man bör avvakta resultatet av den pågående utredningen angående den ekonomiska långtidsplaneringen på det samhällsekonomiska och statsfinansiella området. Läser man så de rader, där reservanterna tro att de ha framfört en annan mening än utskottet, finner man att det egentligen bara är en gradskillnad.

Utskottet säger här: »Då resultatet av nämnda utredning föreligger torde förutsättningar finnas för ett bedömande huruvida utrymme finnes för en ytterligare höjning av pensionsbeloppen.» Reservanterna däremot säga: »Sedan resultatet av nämnda utredning föreligger och om därvid förutsättningar finnas för en höjning av folkpensionens grundbelopp förutsätter utskottet att de i motionen I: 283 framförda synpunkterna vinna beaktande.» Utskottet har sagt, att det kan ifrågasättas om pensionsförmånerna numera möjliggöra för en pensionstagare att erhålla en någorlunda tillfredsställande existens på pensionen. Härmed är underförstått att man torde kunna räkna med att frågan om pensionens storlek tages upp till omprövning när resultatet av utredningen föreligger.

Jag har tidigare här i kammaren betonat, att jag anser det helt enkelt vara en samhällets skyldighet emot de åldringar, som i sina produktiva år fört en hård kamp för existensen och gjort sin insats i samhällsarbetet, att inte bara ge dessa en någorlunda nödortfikt existens utan också låta dem bli meddelaktiga av den högre standard som andra samhällsgrupper ha fått. Eftersom vi äro eniga på de väsentliga

punkterna anser jag att det naturligtvis inte kan ifrågakomma, att man redan nu gör ett bestämt uttalande om huruvida grundpensionen skall ökas eller huruvida man av statsfinansiella skäl endast skall förbättra pensionen för dem som skola leva på sin pension. Herr Karlsson i Stuvsta sade, att folkpensionärerna ha det dåligt, och jag kan ge honom rätt i att vissa grupper av folkpensionärer ha det dåligt, men ingen i denna kammare kan väl stå upp och säga, att alla Sveriges folkpensionärer ha det dåligt ställt, ty folkpension utgår ju till alla oberoende av inkomst- och förmögenhetsställning.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **MÖLLER**: Herr talman! Jag skall inte förlänga denna diskussion. Jag vill endast understryka en sak.

Man kan naturligtvis inte utan fog karakterisera de nu utgående folkpensionerna som låga, men även om så är fallet, tycker jag det kan vara lika viktigt att understryka, att de pensioner, som nu betalas ut i vårt land, i alla fall äro de högsta som över huvud förekomma någonstans. Även om jag medräknar den sista höjningen av de engelska pensionerna som föreslås i den nya budgeten, stannar beloppet i England för äkta makar vid 1 885 kronor om jag räknar med den nuvarande kursen på pund. Detta gäller varhelst de äro bosatta. I en stad som Stockholm, om man har fulla bostadstillägg och pensioner, kommer man efter ett indextal på 15 procent upp till ett belopp på 2 640 kronor. Det är alltså ett väsentligt högre belopp än som någonsin kan tillkomma äkta makar i England. För ett par äkta makar på landsbygden stannar visserligen pensionen, även med det dyrtidstillägg som man väntar för första halvåret eller i varje fall första kvartalet, vid 1 840 kronor

Indextillägg å folkpensioner m. m.

mot 1 885 i England, men om de trista spådomar slå in som säga, att vi under andra halvåret komma att få ytterligare prisstegringar som resultera i att dyrtidstillägget uppnår 20 procent, komma de fullt i nivå och något över de nya engelska pensionerna.

Jag har bara velat klargöra detta emedan det väl ändå är ett tecken på att vi ha varit något så när generösa vid den sista pensionsreformen, om vi kunna konstatera som ett faktum, att vi i stort sett ha de högsta folkpensionerna i världen.

Herr **PETTERSON** i Degerfors: Herr talman! Jag skall bara säga ett par ord. Skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanternas är ju så härfin, att den knappast märks. Både majoriteten och reservanternas säga, att man skall vidta åtgärder för att söka lyfta folkpensionerna, om det finns förutsättningar härför då utredningen är klar.

Jag har begärt ordet för att säga något om 7 §. Jag ämnade en gång motionera i riksdagen om ändring på den punkten, men det har jag avstått från med tanke på den utredning som nu pågår. 7 § handlar om de avdragsfria inkomsterna, som utgöra 300 kronor för sammanboende äkta makar och 400 kronor för ensamstående. Vi ha nu, dess bättre kan man säga, kommit dithän, att de flesta arbetsgivare äro villiga att lämna s. k. arbetarpensioner, och man har därvid gått upp till maximigränsen. Jag kan nämna, att hela Uddeholmskoncernen har givit sina pensionärer maximibeloppet men vägrat att gå längre med hänsyn till avdragen.

Jag vet inte hur länge det dröjer innan den utredning blir färdig som nu pågår. Jag vill säga till socialministern, att det kanske är en av de viktigaste punkterna, att man får gränsen för avdragsfria inkomster höjd med något hundratal kronor. På så sätt

kunna folkpensionärerna få en högre pension som inte kostar statsverket någonting utan som arbetsgivarna äro villiga att betala.

Herr talman! Jag har bara velat framföra dessa synpunkter. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **RUBBESTAD**: Herr talman! Då såväl fru Nordgren som den siste ärade talaren vilja göra gällande, att det inte är någon nämnvärd skillnad mellan reservationen och utskottsutlåtandet, vill jag säga, att jag tycker nog att det är rätt stor skillnad. I utskottets utlåtande heter det, att sedan resultatet av utredningen föreligger finnas förutsättningar för ett bedömande huruvida det skall ske någon ökning eller inte. Men i reservationen heter det, att om förutsättningar föreligga för en höjning skall man beakta de synpunkter som äro framförda i motionen I: 283. Det är alltså en ökning som där begäres, och följaktligen är det en betydande skillnad.

Nu vet jag att både fru Nordgren och den andre talesmannen för utskottet ha sitt hjärta hos reservanternas och kanske helst skulle vilja befinna sig bland dem. Om vi skola gå till votering, bör det naturligtvis stå dem fritt att ansluta sig till reservationen.

Herr **KARLSSON** i Stuvsta: Herr talman! Socialministerns påstående, att våra folkpensioner äro de högsta i världen, är nog en sak som tål att diskutera. Men jag skall inte gå in på några jämförelser härvidlag i detta sammanhang. Jag vill nu endast konstatera en sak, som jag uttalade en förmodan om i mitt förra anförande, nämligen att det icke finns en enda ledamot av denna kammare som i verkligheten anser, att en höjning med endast 15 procent i nuvarande läge är skäligen och ger kompensation för den fördyring av levnadskostnaderna som ägt rum sedan 1946. I alla händelser har

Indextillägg å folkpensioner m. m.

ingen som uppträtt i denna debatt velat hävda detta. Det innebär alltså att man har resignerat, att man faktiskt erkänner att man har varit med om en sänkning av folkpensionens realvärde. När man gav det löfte som man gjorde vid de nuvarande folkpensionernas tillkomst 1946, så kunde man inte förutsetta den ekonomiska utveckling som sedan dess har ägt rum. Men det finns väl ingenting som talar för att man skulle låta en grupp, som icke har möjlighet att på annat sätt kompensera sig mot dyrtiden, ta den värsta stöten. Det är uppenbart att en sådan politik är hård och oskäligen. Vi diskutera ju i olika sammanhang statstjänarna och andra löntagargrupper och vi försöka ju såvitt möjligt hålla dem skadeslösa för de fördyrade levnadsomkostnaderna. Men i detta fall tycks det inte alls vara fråga om att man skall göra detta.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; samt 3:o) bifall till det av herr Karlsson i Stuvsta under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Rubbestad begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraposition i huvudvoteringen antagits den under

2:o) anmärkta propositionen, efter givna varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit vad utskottet hemställt.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att uppskjuta behandlingen av övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7.30 em., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.07 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 11 april.

Kl. 7.30 em.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes därvid förhandlingarna till en början av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Föredrogs vart efter annat:

andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för förfarandet vid rekvisition av motorfordon och hästar m. m. för krigsmaktens behov, dels ock i ämnet väckta motioner; och

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 7, över motion om påskyndande av den inom telegrafstyrelsen pågående utredningen rörande ändrade taxebestämmelser för telefonsamtal å landsbygden.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 2.

Motion ang. lantbrevbäringens ordnande.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 8, över motion angående lantbrevbäringens ordnande.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 52, vilken hänvisats till allmänna beredningsutskottet, hade herr *Svensson* i Vä *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte uttala, att färdsättet för brevbarare på lantbrevbäringslinjerna måtte anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad angivits i motionen.

Utskottet hemställde, att motionen II: 52 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställen föredrogs; och anförde därvid:

Herr SVENSSON i Vä: Herr talman! I föreliggande ärende, som berör lantbrevbäringen, har jag jämte några andra kammarledamöter väckt en motion. Avsikten med denna motion är, att lantbrevbärarna skola få möjlighet att själva välja lämpligt färdsätt, varvid de dock böra se till att allmänhetens krav på en god service i möjligaste mån tillgodoses. Postbefordringen på lantbrevbäringslinjerna bör enligt vår mening lämpligen ordnas som ett ackordsåtagande med förständigande för lantbrevbärarna att, om icke naturhinder eller olyckor inträffa, ha genomfört turen på en maximerad tid, som bestämmes med hänsyn till väglängd och vägarnas beskaffenhet och till det genomsnittliga antalet postförsändelser samt stopp- och inlämningsställen. Slutligen framhålla vi i motionen, att indragning av mindre poststationer inte bör ske och inte heller mindre lantbrevbäringslinjer sammanslås till större i de fall detta kommer att föra med sig, att de längst bort boende abonnenterna få sin morgonpost först långt fram på kvällen.

Det råder på detta område en hel del förhållanden ute på landsbygden som inte äro tillfredsställande vare sig ur lantbrevbärarnas eller ur postabonnenternas synpunkt. Vad beträffar lantbrevbärarnas anställningsförhållanden förhåller det sig nämligen så, att om en lantbrevbarare på en linje, som är fastställd som trampcykellinje, i stället för trampcykel för egna medel skaffar sig en lättviktare eller en motocykel, varigenom han kan genomföra turen på en kortare tid och i övrigt på bättre och snabbare sätt betjä-

Motion ang. lantbrevbäringens ordnande.

na abonnenterna, så straffas denne lantbrevbärare på så sätt, att han får ett visst avdrag på sin lön därför att han inte använt den i kontraktet stadgade tiden. Det förvånar väl inte, om man tycker, att ett sådant anställningsförhållande är ganska egendomligt.

Jag kan ju som jämförelse ta ett exempel. Jag har försålt ett parti virke, som skall avverkas i min skog, och jag lejer bort avverkningsarbetarna till ett par arbetare. Jag räknar med att det skall ta tio dagar, och så komma vi överens om ett pris. Avverkningen verkställs. Men när den är verkställd, finner jag, att det inte tagit mer än fem eller sju dagar på grund av att vederbörande för egna medel har köpt sig en motorsåg. Jag tror inte att jag skulle ha någon vidare framgång, om jag ville draga av en tredjedel av den summa, som jag enligt överenskommelsen skulle betala för arbetets utförande, då anledningen till att vederbörande på kortare tid kunnat utföra arbetet varit, att vederbörande för egna medel anskaffat maskinell utrustning och därigenom rationaliserat driften. Det är emellertid ungefär vad som sker inom postverket.

Jag har gjort en undersökning beträffande några linjer, hur det förhåller sig där. Jag skall här inte ta i anspråk kammarens med denna långa föredragningslista strängt upptagna tid genom att anföra en massa exempel. Jag skall bara ta ett enda. Det gäller en lantbrevbärare, som har en 35 km lång linje, som han kör dagligen. Under förra året hade han en lön av 391 kronor i månaden samt 15 kronor i ersättning för cykeln. Det blir summa 406 kronor per månad. Han är i lönegrupp 4 och i löneklass 9 och har en beräknad arbetstid av 179 timmar i månaden. Som cyklande har han tre veckors semester. Om han skulle övergå till motorcykel eller lättviktare, som man säger, skulle han inte få mer än två veckors semester. Om linjen blir

omreglerad för lättviktsåkande, minskas tiden med 58 timmar i månaden och samtidigt flyttas han ned till lönegrupp 1, löneklass 3, får en veckas mindre semester och cirka 50 kronor mindre lön per månad och har då inga utsikter att bli ordinarie. Denna linje utgör, som sagt, en sträcka av 35 km, och på den linjen finns en postmängd av 40 à 50 kg per dag. Man kan ju förstå, att det inte är så lätt att transportera denna stora postmängd på en vanlig trampcykel med användande av en något så när rimlig tid. Denne lantbrevbärare liksom många andra har för egna medel skaffat sig en motorcykel. Han betungar inte postverket med ett enda öres kostnad för vare sig anskaffning, drift eller underhåll av detta motorfordon. Han är deltidanställd som de flesta andra lantbrevbärare. Genom användning av lättviktare får han mera tid över för att sysselsätta sig med det arbete han har jämsides med lantbrevbäringen. Han kan ta ett större antal postpaket. Han kan dela ut posten till abonnenterna tidigare, alltså betjäna sin kundkrets på ett i allo bättre sätt.

I beredningsutskottets utlåtande finnas refererade yttranden dels av generalpoststyrelsen, dels av Postmannaförbundet. Båda ha beklagligt nog gått i avstyrkande riktning. Jag skall ur Postmannaförbundets yttrande ta upp ett par saker. Förbundet säger enligt referat på s. 7 i utskottets utlåtande bl. a. följande: »Lantbrevbärarna ha vid såväl möten som avtalskonferenser framhållit, att såväl motorcykel som lättviktsmotorcykel bör slopas som färdmedel, emedan dessa fordon äro hälsovådliga. Vidare har av dem framhållits bl. a., att arbetet är tidsödande, enär posten måste placeras bak på cykeln. Lantbrevbäraren blir dessutom mindre rörlig, enär klädseln måste vara varm för att kunna skydda mot drag. Det har även ifrågasatts, huruvida en trafikförsäkring kan komma

Motion ang. lantbrevbäringens ordnande.

att gälla vid eventuell skada, som åsamkas annan person eller egendom, därest det kan ledas i bevis, att postmängden varit till hindern för fordonsnets manövrering.»

Jag är för min del inte så övertygad om att motorcykel är mera hälsovådlig än trampen. Vi som bo ute på landsbygden och äro i tillfälle att följa lantbrevbäringens liv och arbete kunna nog se, att han är utsatt för så pass stora påfrestningar, att det finns stora utsikter för att han skall ta skada till sin hälsa förr eller senare, vilket av ifrågavarande färdstätt han än använder. Visserligen är han utsatt för drag, om han använder lättviktare, men det är väl också obestridligt, att en människa, som på trampen på backiga vägar i ur och skur skall transportera 30 å 40 och upp till 50 kg post per dag, frestar ben, hjärta och luftrör lika mycket eller ännu mer än om han åker lättviktare.

Att arbetet skulle vara mera tidödande för att han måste ha postväskan på bakre pakethållaren kan jag inte inse. Med anledning av uttalandet, att han skulle vara mindre rörlig på grund av att han måste vara varmt klädd, ha t. ex. skinnkläder, vill jag säga, att det ju inte är meningen, att han skall ge någon uppvisning i vare sig akrobatik eller gymnastik för abonnenterna, och att jag inte tror, att en skinntröja hindrar honom att på snabbaste sätt dela ut posten till abonnenterna.

Vidare vill jag framhålla, att Postmannaförbundets ledamot i 1946 års lantbrevbäringens utredning inte har anmält avvikande mening utan har varit med om att föreslå samma tider som, utom färdtiden, gäller för både cyklande och lättviktsåkande. Att sedan tiderna äro för korta för t. ex. stoppställena är en sak, som den pågående strukturundersökningen säkerligen kommer att visa.

Vad slutligen beträffar att trafikförsäkringen inte skulle gälla, om man har postväska bak på motorcykeln, vill jag

säga, att den frågan inte har prövats av vare sig den ena eller andra instansen, men nog tycker man, att det skulle vara litet egendomligt, om trafikförsäkringen inte skulle gälla i detta fall, när den dock gäller, om man har en passagerare bak på motorcykeln.

Postmannaförbundet säger vidare: »Införandet av ett särskilt tidsmoment för värdeförmedling och högre lönegradsplacering, därest antalet värdeförsändelser uppgår till 9 procent av antalet hushåll, har visat, att lantbrevbäringen numera fullgöres på ett riktigt sätt, vilket icke varit fallet tidigare.» Vad som säges om de nio procenten är givetvis riktigt, men man har här i Postmannaförbundets yttrande inte talat om att förutom dessa nio procent, som fordras för en högre lönegradsplacering, en förutsättning härför även är, att det förekommer lägst tio värdeförsändelser per tur.

Postmannaförbundet fortsätter: »Det är sålunda obestridligt, att den del av landsbygdens befolkning, som betjänas genom lantbrevbäringen, i motsats till städernas och de större samhällenas, är bättre lottad, när denna befolkning får samtliga poständringen utän att behöva uppsöka någon postlokal. Denna omständighet bör mer än väl uppväga nackdelen av en viss förseening av själva nyhetsförmedlingen.» Detta påstående är enligt min mening ganska överdrivet, ty det är ju så, att lantbrevbäringens, såvida jag inte är fel underrättad, visserligen tar postpaket och överlämnar sådana till postabonnet, men han är inte skyldig att besöka postabonnet, som bor på mer än 200 meters avstånd från lantbrevbäringens linjen. En hel massa postabonnetter i våra skogsbygder ha både en kilometer och mer till närmaste lantbrevbäringens linje. Detta påstående gäller således inte generellt, utan det är, som jag sade, en aning överdrivet.

Till sist säger Postmannaförbundet: »Postverkets och förbundets strävande

Motion ang. lantbrevbäringsens ordnande.

den ha gått hand i hand, då det gällt att bereda så många lantbrevbärare som möjligt, oavsett färd sätt, full sysselsättning i postverkets tjänst. Detta är så mycket angelägnare, som det för staten blir billigare och för den enskilde lantbrevbäraren tryggare.» Vad beträffar strävandena att bereda så många lantbrevbärare som möjligt oavsett färd sätt full sysselsättning i postverkets tjänst vill jag fråga, hur det förhåller sig med den saken, när postverket i ett fall, som jag mycket väl känner till från mina bygder, där en lantbrevbärare sagt upp sig på grund av de vidriga lättviktsbestämmelserna, undersöker möjligheterna för lösväskbefordran. Det blir inte bättre för lantbrevbärare där och inte heller för abonnenterna, såvitt jag kan bedöma saken rätt. Det borde i stället vara angeläget för staten att låta en person med deltidssinkomst på annat håll utföra lantbrevbärningen fortast möjligt i stället för att genom cykling helt binda en person vid lantbrevbärningen utan att han trots detta kan leva på inkomsten därav utan, såsom i de flesta fall sker, måste skaffa sig extra arbete bredvid, vilket verkar ytterligt betungande för honom.

Indragning av poststationer sker inte utan mycket noggrant övervägande, säger generalpoststyrelsen i sitt yttrande. Ja, det kan väl hända, men jag har t. o. m. denna vinter varit i tillfälle att se, hur en sådan indragning ifrågasatts, där alla kommunala myndigheter klart och tydligt ha avstyrkt indragning av poststationen i fråga men där postdirektionen var omöjlig. Ärendet är ännu inte avgjort. Det framgick klart och tydligt, att om denna poststation skulle dragas in, skulle ett flertal abonnenter komma i ett mycket mera ogynnsamt läge än tidigare.

Utskottet säger i sitt utlåtande, att det framgår, att »indragning av poststationer endast sker efter omsorgsfull

prövning och inhämtande av yttranden från bl. a. kommunala myndigheter samt att sammanslagning av lantbrevbäringslinjer ofta motiveras av svårigheterna att få personal för alltför korta linjer». Ja, jag förstår, att det med dylika lättviktsbestämmelser är svårt att få personal för korta linjer. Jag känner till exempel i min hembygd på att vederbörande lantbrevbärare sagt upp sig på grund av dessa bestämmelser. Där vill man slå samman tre lantbrevbäringslinjer till en. Det skulle leda till att en hel del abonnenter komme att få sin post fyra till fem timmar senare än nu. Det skulle också få till resultat, att postmängden bleve så pass stor att — om man inte ginge in för billinje — antalet postpaket, som vederbörande postbärare kunde ta med sig, bleve mindre och att han sålunda inte kunde betjäna lika många som tidigare på den korta linjen.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den av mig väckta motionen.

Herr SVENSSON i Alingsås: Herr talman! Det förefaller, när man läser motionen II: 52, som om motionärerna ha utgått från ett förhållande, som faktiskt inte är rådande. De framhålla nämligen som ett huvudargument följande:

»Svenska postmannaförbundet har nyligen hos generalpoststyrelsen hemställt att flertalet lantbrevbärare skola använda vanlig trampcykel i sitt arbete. Enligt förbundets förslag böra de icke använda motorfordon, exempelvis lättviktsmotorcyklar, vid sina tjänsteresor för utdelning av post.»

Såväl generalpoststyrelsen som Svenska postmannaförbundet tillbakavisar emellertid detta påstående i motionen och säger sig icke ha någon kännedom om en sådan framställning. Jag tror inte att det är nödvändigt att här gå in på någon längre redogörelse för vad

Motion ang. lantbrevbäringens ordnande.

generalpoststyrelsen har anfört i sitt yttrande till utskottet. Låt mig bara få anföra de huvudregler, som generalpoststyrelsen tillämpar, då det gäller att bedöma vilket sätt man skall använda vid utdelning av post på landsbygden. Generalpoststyrelsen säger på s. 4 i utskottsutlåtandet följande:

»Som allmän regel gäller, att cykling är det lämpligaste färd sättet på korta linjer, där tidsvinsten genom användande av motorfordon blir alltför obetydlig för att motivera motorisering. Samma är förhållandet, om linjen är tätbebyggd, så att avlämningsställena ligga tätt och därigenom förhindra ett rationellt utnyttjande av kapaciteten hos ett motorfordon. På längre linjer, särskilt sådana med gles bebyggelse, är motorcykeln ett lämpligt fortskaffningsmedel. Även på kortare linjer med stor procent returkörning eller backiga vägar kan lantbrevbäringen mången gång med fördel fullgöras med användande av motorcykel.»

Jag kan inte finna annat än att de principer, som generalpoststyrelsen här har dragit upp för bedömandet av vilket sätt man skall använda vid transport av post på landsbygden, äro sådana, att det icke kan framställas några invändningar mot dem.

När det sedan talas här om lantbrevbärarnas uppfattning om sina tjänstgöringsförhållanden, bör det väl i sammanhanget också erinras om att lantbrevbärarna numera äro organiserade. De tillhöra Svenska postmannaförbundet. Uppgörelserna om ersättning för utfört arbete och om arbetsvillkoren över huvud taget äro förhandlingsfrågor, som avgöras mellan representanter för generalpoststyrelsen och Svenska postmannaförbundet. Lantbrevbärarna ha också företagsnämnder, i vilka de kunna öva inflytande på dessa frågor. Jag kan för min del inte finna, att man här genom ett kammarbeslut skulle kunna gå vid sidan om den förhand-

lingsrätt, som vederbörande parter ha för att träffa avtal såväl beträffande ersättning för utfört arbete som beträffande företagsnämndernas inflytande på arbetsvillkoren, färd sätt och allt vad därmed sammanhänger.

Herr talman! Under ytterligare hänvisning till vad utskottet anfört på s. 8 i förevarande utlåtande hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr SVENSSON i Vä: Herr talman! Jag vill bara säga att även om det inte gjorts någon framställning av Postmannaförbundet i saken, så kvarstår väl i varje fall, att förbundet har accepterat detsamma.

Vad beträffar anställningsförhållandena kan jag säga, att missnöjet inte enbart är att finna på postabonneternas sida, utan det finns också i mycket hög grad hos lantbrevbärarna själva. De stå i stort sett, i varje fall där nere i mina hemtrakter, bakom denna framställning. Särskilt avdelning 89 av Postmannaförbundet där nere har på de livligaste protesterat mot det uttalande, som i anledning av denna motion gjorts från Postmannaförbundets sida.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 9, i anledning av återremiss av utskottets utlåtande över motion om utfärdande av entydiga bestämmelser rörande prästs plikt att tillhandagå med upplysningar.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

Genom en den 26 januari 1951 dagtecknad proposition, nr 54, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden, anhållit om riksdagens yttrande angående vissa i nämnda protokoll omnämnda av Europarådets församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut, nämligen

rekommendationen om upprättandet av en europeisk armé,

rekommendationen om upprättandet av specialorgan inom Europarådets ram,

rekommendationen om ändring av stadgans för Europarådet artikel 15 för att giva kommittén möjlighet att fatta för medlemsstaternas regeringar bindande beslut,

rekommendationen om tillägg till ministerkommitténs arbetsordning i syfte att möjliggöra för medlemsstaterna att i princip godtaga en överenskommelse, samtidigt som de reservera sig beträffande sina möjligheter att genast helt tillämpa densamma,

rekommendationen angående en internationell myndighet för kontroll av kol- och stålindustrierna,

rekommendationen angående upprättande av en europeisk minimistandard för social trygghet,

rekommendationen om full sysselsättning.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som

sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr EDBERG: Herr talman! I en motion till årets riksdag ha två värderade ledamöter av denna kammare herrar Håstad och Ståhl hemställt, att den svenska delegationen vid Europarådet senast en månad efter varje session skulle till riksdagen överlämna en redogörelse över rådets förhandlingar och delegaternas ställningstaganden.

En sådan ordning, som motionärerna här tänkt sig, stöter nog på vissa konstitutionella svårigheter. De svenska representanterna i den rådgivande församlingen agera icke som någon delegation utan på individuellt ansvar och med individuell rösträtt. I syftet med motionen, som jag förmodar kommer upp här i kammaren nästa onsdag, vill jag emellertid för min personliga del livligt instämma. Riksdagen har all anledning att kräva besked om vad som sker i församlingen nere i Strasbourg, till vilken den varje år utser representanter. Och omvänt ha representanterna där nere ofta en känsla av att sväva fritt i luften, därför att det svenska parlamentet aldrig har diskuterat de speciella europarådsproblemen, än mindre fixerat sin inställning till dem. Mig veterligt är också den svenska riksdagen det enda av medlemsstaternas parlament som ännu inte haft någon diskussion om Europarådet.

Jag tror emellertid att den rapport över de viktigaste rekommendationerna vid det senaste rådsmötet, som utrikesdepartementet har underställt kamrarna, anvisar en lämplig väg, kanske den allra lämpligaste, för att få frågorna ventilerade i riksdagen och på så sätt skapa bättre kontakt mellan riksdagen och representanterna i den rådgivande församlingen.

Om jag som en av de svenska representanterna där nere får avge en per-

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

sonlig bekännelse, så måste jag nog med en viss besvikelse säga, att de två sessionerna hittills knappast göra det möjligt att bedöma hur Europarådets framtida förutsättningar komma att te sig. De lämna näppeligen något svar på frågan, om Europarådet endast är en episod eller om det till äventyrs inleder en ny epok i de europeiska folkens historia.

Starten har varit en egendomlig blandning av löften och onda omen. Man har varje gång haft en känsla av att man rest ner till Strasbourg med farhågor, som icke besannats, men också återvänt därifrån med förhoppningar, som icke infriats.

Europarådet, som ju till sin konstruktion representerar något hittills nytt och oprövat, får väl främst anses vara ett barn av världsdelens ekonomiska svaghetstillstånd. Medan Europa alltifrån renässansen och fram till det senaste sekelskiftet var den dominerande kontinenten, har det i de allra flesta avseenden nu detroniserats av de båda kolosserna i öster och väster och närmast förvandlats till understödstagare, som efter det senaste världskriget till väsentlig del kunnat hållas uppe endast tack vare Marshallhjälpens konstgjorda andning.

Ofta citerad är ju den jämförelsen, att medan den europeiska produktionen ännu före det senaste världskriget låg en tredjedel över Förenta staternas, så ligger den i dag en tredjedel under. I Europa kan man nu på ett område ungefär så stort som Texas stöta på fem, sex gränser med olika valutarestriktioner, olika tullsystem och olika handels-spärrar, och alla dessa barriärer ha efter det senaste kriget rests högre och mera svårgenomträngliga än någonsin förr. Samtidigt som tekniken har förkortat alla avstånd ha kommunikationerna mellan folken avsevärt försvårats. För en stor del av världsdelens folk har det kommit att framstå som

allt mera uppenbart, att ett på detta sätt sönderstyckat Europa näppeligen kan hävda sig gentemot stordriften på andra håll. Omvänt har t. ex. Marshall-administrationens förre chef, Mr Hoffman, ansett sig kunna konstatera, att Europa med sina 250 miljoner människor i själva verket borde representera en större potentiell massmarknad än Förenta staterna, förutsatt att handelsbarriärerna kunde raseras.

Ur de ekonomiska svårigheterna växer självfallet också det politiska dilemmat, som jag förmodar att herr Johansson i Stockholm, som jag sett begära ordet, kommer att på något sätt illustrera. I skarven mellan världens två stora politiska maktcentra hotas ett sönderhackat Europa att bli ett vakuum, det ligger där med risk att gnuggas sönder mellan kvarnstenarna. Jag tror för egen del att det skulle vara olyckligt om man, som många äro benägna att göra, avgränsade problemet och trodde att det kunde lösas enbart inom Europa. Det förefaller mig vara ett offer åt en dunkel europamyt. Men lika uppenbart är väl ändå att problemet till väsentlig del måste lösas genom Europas egna krafter, genom förenade ansträngningar av de små demokratierna på kontinentens västra halva. När man i detta sammanhang talar om Europa, menar man självfallet Västeuropa. Om inte Västeuropa kan lösa sina grundläggande problem, löpa dess demokratiska institutioner uppenbarligen risk att undergrävas. Demokratien kan hävda sig endast om den förmår bjuda sina medborgare hyggligare levnadsbetingelser och trygghet, materiellt lika väl som politiskt.

För en generation, som två gånger har sett de suveräna nationalstaterna krascha inför sina ögon, har det kommit att framstå som tämligen klart, att de i sin nuvarande utformning icke äro kapabla att lösa världsdelens samlevnadsproblem. Det har skapat en ut-

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

bredd känsla av att det är nödvändigt att på något sätt ena och samla vad som hittills varit söndersprängt. Till och med det försiktiga Labour Party, som i Europarådet brukar klandras för större försiktighet än någon av de andra, ansåg sig i en programskrift, Fötterna på jorden, kunna konstatera: »Tanken på en västeuropeisk union ger för denna världsdels människor en första ljusglimt vid slutet av en mörk och dyster tunnel.»

Allt detta må vara aldrig så riktigt i teorien — själv tror jag att det är det — men en annan sak är de praktiska möjligheterna att förverkliga en riktig teori. Erfarenheterna från vår egen räjong, där även de blygsammaste samarbetsförsök stundom stöta på ganska stora svårigheter, äro ju icke direkt uppmuntrande.

Europaproblemet är uppenbarligen inte så enkelt som många göra det till, när de med en svepande gest hänvisa till Förenta staterna, där en enhetlig nation med 150 miljoner människor med hemmanarknad, fri från alla varuflödeshämmande barriärer på den väldiga sträckan mellan Atlanten och Stillahavskusten skapar en ojämförlig bas för massproduktion och därmed för ekonomisk styrka och välståndsutveckling. Det är skillnad på att bygga upp en ny värld och att omforma en gammal med relativt klart avgränsade språk- och rasgrupper, genom århundraden inrotade traditioner, olika myntsystem och ett näringsliv, som i de olika nationella enheterna arbetar under väsentligt olika betingelser, bl. a. som följd av olika kontroll-, kvoterings- och tullsystem. I obenägenheten på många håll att inse detta tror jag att åtskilliga av de svårigheter, som Europarådet i dag möter, i själva verket bottna.

Marshalladministrationen i Paris, OEEC, har kritiserats därför att den visserligen har lyckats höja produktio-

nen inom de enskilda medlemsstaterna väsentligt snabbare än vad som skedde efter första världskriget men däremot i allt väsentligt misslyckats med det, som på längre sikt skulle kunna ge Europa ekonomisk styrka: att skjuta sönder de ekonomiska barriärerna mellan länderna. Man har på många håll velat se orsaken härtill däri, att OEEC är ett expertorgan, förvisso representerande en mycket högt kvalificerad sakkunskap, men utan egentlig kontakt med den europeiska opinionen och i stort sett arbetande i anonym avskildhet. Europarådet däremot är ju ett politiskt organ, skapat som ett uttryck för den europeiska opinionen. Europarådet har emellertid hittills knappast lyckats bättre än OEEC. En kylig jämförelse skulle törhända snarare visa motsatsen. De praktiska framsteg, som kunnat redovisas efter de båda första sessionerna, motsvara knappast den pampigt uppbyggda apparaten.

Papperskvarnarna ha förvisso malt. De rekommendationer som katalogiserats i det utskottsutlåtande, som vi ha framför oss, utgöra endast en bråkdel av vad som har åstadkommit. Men det säger ju egentligen ingenting annat än att så många ha varit ivriga att skriva sina namn i historien, att risk uppstått för att ingen historia alls kommer att skrivas. Assembléen har hittills icke lyckats koncentrera sitt arbete på några få men vitala punkter. De två första sessionerna ha dessutom fyllts av diskussioner, som säkerligen skulle förefalla oss tämligen verklighetsfrämmande, diskussioner kring konstitutionella projekt. Federalisterna, som äro i majoritet i församlingen och som huvudsakligen ha sin förankring i de sydeuropeiska länderna och Västtyskland, ha velat börja med att skapa en konstitution för Europas förenta stater och förvandla Strasbourgförsamlingen till ett överinternationellt parlament med verkliga befogenheter. Dessa projekt ha, det

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

måste erkännas, mötts ganska kallsinnigt av de skandinaviska ländernas representanter — jag vågar utan att riskera att bli desavuerad av mina borgerliga kolleger säga: oavsett partifärg.

Det har varit populärt i Strasbourg att skilja mellan goda och dåliga européer, och det skall inte fördöljas att svenskarna, liksom skandinaverna i övrigt, tämligen ofta så där över en kam ha hänförs till den senare kategorien. Ofta ha de varit tvungna att rösta nej och i vissa fall att lägga ned sin röst. Det har självfallet skett när försök gjorts att spränga statuternas ram genom att exempelvis föra in försvarsfrågorna i församlingen. Å andra sidan ha de som representerat den funktionella linjen mer än en gång velat avbryta den vittutsvävande vältaligheten där nere med ett: »Please, kom ner på jorden och låt oss äntligen börja jobbet!»

Dessa intryck, som kunna förefalla pessimistiska, har jag ansett det vara riktigt att delge kammarens ledamöter. Nu tror jag emellertid, att det skulle vara förhastat att av startsvårigheterna dra den slutsatsen, att Europarådet misslyckats. Det måste rimligtvis ta sin tid innan en statsrättsligt så helt ny skapelse som Europarådet finner sin form. En viss arbetsatmosfär har man dock, alla brytningar till trots, lyckats kreera. I vilka europciska sammanhang bryter det sig för övrigt icke?

Vid fjolårets session syntes man också kunna skapa ett modus vivendi, som skulle göra det möjligt att komma bort från det ofruktbara konstitutionella käbblet. Federalisterna syntes beredda att acceptera det faktum, att de icke kunde vinna funktionalisterna över på sin linje, och med den franske europaministern Guy Mollet som drivande kraft sökte man skapa en formel, som skulle göra det möjligt för Storbritannien och Skandinavien att delta. Resultatet av dessa försök återspeglas i föreliggande utskottsutlåtande, i rekom-

mendationerna till upprättande av speciella organ inom Europarådets ram.

Efter modell av Schumanplanen har man tänkt sig att upprätta speciella myndigheter, avgränsade unioner om man så vill, inom olika områden, och då ha tankarna i första hand gått till transport och jordbruk. Dessa specialorgan skulle kunna upprättas av de i varje särskilt fall intresserade länderna men stå öppna för de medlemsstater, som sedermera eventuellt önskade ansluta sig.

Detta är säkerligen det mest betydelsefulla beslut som Europarådet hittills har kommit fram till. Det betyder säkerligen inte att federalisterna ha uppgivit sina förhoppningar om att komma fram på sin linje. Vad som hittills har blivit bekant om dagordningen för den session som börjar i maj, tyder snarare på motsatsen. Men det närmande som skett till den funktionella linjen lägger dock ett nytt ansvar på de enskilda representanter som företrätt denna linje och på de länder, i vilka denna linje har förankring. Funktionalisterna från Storbritannien och Skandinavien måste helt enkelt visa, att de inte bara äro rappa när det gäller att säga nej till de federalistiska propåerna; de måste också kunna bjuda ett praktiskt alternativ. En smula tillspetsat skulle man kunna säga, att huvudansvaret för att lotsa ut Europarådet ur den kris, i vilken det onekligen befinner sig, har kommit att falla på dem som företråda den funktionella linjen.

Och därmed kommer jag till sist in på vad jag tror vara det avgörande krusket med Europarådet. Trots det arbetsfält som rådet givits i statuterna, där det talas om att Europarådets syfte är att åvägabringa fastare enhet mellan dess medlemmar, bl. a. genom samfällt handlande på de ekonomiska, sociala, kulturella, vetenskapliga, juridiska och administrativa områdena, trots detta är

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

Europarådet helt enkelt en organisation på jakt efter en arbetsuppgift. Det må vara förställigt, att de tio startländernas utrikesministrar rätt starkt begränsade rådets befogenheter från början; de hade säkerligen ganska goda skäl att vänta och se vad det skulle bli av det barn som de själva förlöst. Men lika uppenbart är, förefaller det mig, att många av Europarådets hittillsvarande svårigheter sammanhånga just med den känsla av maktlöshet, som församlingen icke utan skäl känner. Ur denna känsla av maktlöshet springer såväl yvigheten i debatterna som också alla dessa försök att lösa problemet genom en eller annan konstitutionell formel. Därur springa också de många olikartade initiativ, i vilka rådet håller på att drunkna, och därur emanera väl också de relativt trista brytningar, som åtminstone tidvis förekommit mellan rådets båda tvillingorgan, ministerkommittén och den rådgivande församlingen.

Själv tror jag att det är misstag när federalisterna tro, att man kan lösa problemet genom en formel, som visat sig användbar i andra sammanhang och under helt andra förutsättningar. Vad som fordras är — och jag är glad över att den saken så starkt understrukits i utrikesutskottets utlåtande — att rådet inriktas på praktiska arbetsuppgifter, och jag vill tillägga: att det där beredes verkliga arbetsmöjligheter.

För närvarande är det så, att rådet på praktiskt taget alla fält, där det tagit ett initiativ, stött pannan mot redan etablerade organ, på det ekonomiska området — som ju är det ojämförligt viktigaste — i första hand mot OEEC, på det sociala området bl. a. mot internationella arbetsbyråer, på det kulturella i någon om och ringare mån mot UNESCO, etc. Förra året arbetade exempelvis en av församlingens kommittéer under ordförandeskap av herr Wigforss med att göra upp planerna för en euro-

peisk betalningsunion. En sådan betalningsunion kom som bekant till stånd, men när den kom till förverkligande var Europarådet ställt åt sidan. Det var i stället OEEC som fick stå fadder. Naturligtvis spelar signaturen ingen roll, resultatet är det väsentliga. Men det är inte underligt att arbetet många gånger blir tungrott på grund av denna duplicering, och det är inte underligt att man ibland fått intrycket att församlingens eget arbete saknar egentlig mening. I själva verket har man ibland ett intryck av att det är så många organ sysselsatta med att rädda Europa, att Europa löper risk att komma bort bland alla sina räddare.

En koncentration synes ofrånkomlig om arbetet skall kunna effektiviseras. Om Parisorganisationens svaghet är, att den inte har ett parlamentariskt organ vid sin sida, så är å andra sidan Europarådets svaghet, dess fundamentala svaghet, att det inte har tillgång till ett verkligt expertorgan. Om det som hittills endast skall fungera som ett forum för den allmänna europeiska debatten, kommer det snart att sjunka ned till fullständig betydelselöshet. Jag tror emellertid att när detta instrument en gång är skapat är det angeläget att det utnyttjas, framför allt om man är övertygad om att ett högre mått av samordning är nödvändigt för denna världsdel.

Personligen har jag svårt att se att åt rådet skola kunna ges verkliga arbetsuppgifter — de arbetsuppgifter det nu är på jakt efter — utan en sammanslagning i en eller annan form mellan Europarådet och OEEC. De kanaler, som hittills skapats mellan de båda organen, ha varit avgjort för trånga. Vid fjolårets session antogs på svenskt initiativ en rekommendation, vari ministerkommittén uppfordrades att än en gång ta upp till behandling frågan om ett närmare samarbete mellan rådet och Parisorganisationen. I utrikesutskottets

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

utlåtande poängteras också att det måste vara av särskild vikt för vinnande av effektiva arbetsformer, »att de två organisationerna, Europarådet och Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete (OEEC), vilken har saknat förankring hos ett europeiskt parlamentariskt forum av det slag, som nu föreligger i Europarådets rådgivande församling, kunde så samordnas, att inom samma organisation förenades den tekniska expertis, som nu står under ledning av OEEC:s ministerråd, och den parlamentariska representation, som finnes i Europarådet».

Jag vill i detta sammanhang gratulera den svenska regeringen till den framstöt, som från svensk sida gjorts i OEEC:s ministerråd för att åstadkomma en fusion mellan de båda organen. Det förefaller vara en i hög grad konstruktiv tanke, som kan bidra till att effektivisera båda organen och bidra till att ge Europarådet det arbetsfält, som det för närvarande jagar efter. Kanske är det den mest konstruktiva insats som över huvud taget gjorts för att bringa rådets arbete på rätt köl. För en svensk nere i den rådgivande församlingen är det enbart en glädje, att detta initiativ kommit från den svenska utrikesledningens sida. Det visar kanske att vi här uppe inte äro fullt så dåliga européer, som en del av den ivrigaste Strasbourgopinionen älskar att föreställa sig. Jag tror det skulle vara ödesdigert för rådets framtid och därmed också beklagligt ur det europeiska samarbetets synpunkt, om de krafter lyckades som hoppas kunna införliva Marshalladministrationen med Atlantpakten. Såvitt jag förstår äro riskerna för dagen dock relativt små för en sådan utveckling. Den naturliga platsen för OEEC måste vara vid Europarådets sida.

Man har kanske en känsla av att bl. a. den omfattande amerikanska rustningshjälpn till Europa på en del håll fram-

kallat föreställningen, att den tid skulle vara förbi, då Europa skulle kunna organiseras som en självständig partner till de större makterna. Själv vägrar jag i det längsta att tro att så är fallet. Detta skulle i sak betyda, att Europa accepterade ett beroendeförhållande i stället för att av egen kraft söka finna vägen till sig självt. Det måste helt enkelt mellan de båda stora maktcentralerna finnas plats för ett Europa, under förutsättning att detta Europa kan samordna sina ansträngningar. Jag tror alljämt att Europarådet i det fallet kan fylla en betydelsefull mission, kanske betydelsefullare än något annat organ, om det utrustas med tillräckliga arbetsinstrument.

Jag hoppas därför livligt att det svenska regeringsinitiativet om en sammansmältning eller en samordning mellan Europarådet och OEEC skall kunna medverka till att lägga arbetet nere i Strasbourg på en mera realistisk och progressiv bog och därigenom skapa större förutsättningar för ett praktiskt reformarbete än dem som för närvarande äro för handen.

Herr von FRIESEN: Herr talman! Jag tror inte man gör sig skyldig till någon överdrift, om man säger att Europarådet för närvarande befinner sig i en kris. Det är inte så märkvärdigt att så är förhållandet, med de begränsade, enbart rådgivande befogenheter som denna nya parlamentariska församling har.

Men vad som hänt just nu är att vi hamnat i en ganska ofruktbar stadgediskussion, ett gräl om stadgarna, en inbillad motsättning mellan Europarådets båda organ, ministerkommittén och församlingen. Denna motsättning föreföll särskilt stark i början, och den gjordes till något principiellt i allra högsta grad, då man gjorde gällande, att här förelåg den klassiska parlamen-

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

tariska motsättningen mellan å ena sidan en regering, som ville tillvålla sig alltför stora befogenheter, och å andra sidan parlamentet. Jag tror emellertid att det är ganska ofruktbart att i fortsättningen odla dessa motsättningar.

Den huvuduppgift, som väl hägrade för de flesta som voro med och startade Europarådet, var ju att bilda någon sorts Europas förenta stater, en motsvarighet till den nordamerikanska republiken. Vi veta alla, av skäl som jag inte alls här skall gå in på, vilka svårigheter som finnas att i dag realisera denna i och för sig stora tanke. Det är kanhända på det sättet, att det fordras ett hot, som t. o. m. är starkare än det som i dag trycker på de europeiska länderna, för att denna tanke skall kunna förverkligas. I stället har man tills vidare påbörjat arbetet med någonting som man skulle kunna kalla partiella federationer, speciella organ som också finnas redovisade här i utrikesutskottets utlåtande; prototypen för dessa är ju den bekanta Schumanplanen, som helt nyligen undertecknades i Paris. Om den också så småningom blir ratificerad har, tror jag, en händelse av enastående betydelse inträffat i staternas historia. Jag kan ett ögonblick alldeles bortse från de ekonomiska konsekvenser som denna samordning mellan några viktiga kol- och stålproducerande stater innebär. Jag kan nöja mig med att hänvisa till den stora politiska betydelse det skulle ha, att framför allt de gamla huvudmotståndarna på den europeiska kontinenten, Tyskland och Frankrike, på detta sätt komma varandra närmare.

Det kan också tänkas att det finns andra områden, där man skulle kunna förverkliga tanken på sådana speciella organ, där man till ett mellan- eller överstatligt organ överlämnar vissa befogenheter på ett speciellt område. Jag tror för ögonblicket inte så mycket på det arbete som göres på jordbrukets

område, ehuru en plan därvidlag i det närmaste är utarbetad. Däremot förefaller det mig mera naturligt, att man på transportväsendets område inom Europa kunde skapa en större samordning, som skulle kunna leda till en minskning av onödiga investeringar och en förbättring av de trafikmedel som finnas, till gagn för allmänheten.

Herr Edberg talade om det mycket betydelsefulla initiativ som tagits av svenska regeringen i syfte att samordna Marshallorganisationens arbete med Europarådets, och jag vill också betyga den stora tacksamhet man känner gentemot den svenska regeringen, som verkligen tagit detta mycket betydelsefulla initiativ. Särskilt i Frankrike har det hälsats med stor tillfredsställelse, en — skulle jag vilja säga — glad förvåning, som måhända också bottnar i det förhållandet, att man för sig själv gjort den reflexionen: Kan någonting gott komma från Nasaret? Det vill säga: Kan ett land som Sverige på något område bidra till främjande av de internationella förbindelserna? Hur som helst är det i alla fall ett mycket tacknämligt initiativ, och man har all anledning önska det framgång. Får nämligen Europarådet detta arbete i sina händer, behöva vi inte under lång tid sörja för arbetsuppgifterna.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja säga ett par ord om mera närliggande program för Europarådet; det är ju, som jag nämnde, begränsat till att debattera olika frågor. Man har också, såsom framhålles i utskottets utlåtande, tagit upp frågan om en europeisk armé. Ehuru jag helt ansluter mig till de synpunkter, som framförts av andra svenska delegater i Strasbourg, som äro ense om våra utrikespolitiska huvudlinjer, att detta problem strängt taget ligger utanför ramen för Europarådets kompetens, måste jag å andra sidan säga att det ingalunda är förvånande, att de europeiska folken i dag ta upp

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

till diskussion försvaret av sina gränser. Det är just en sådan fråga som är ägnad att sammansvetsa folken då de känna sig hotade av en yttre fara, och jag tror också man har anledning att inte försöka helt stoppa denna pågående debatt om armén i Europaförsamlingen. Denna tanke ser ju ut att komma att förverkligas, och man kan väl ifrågasätta, om inte det förhållandet, att vi i dag ha en europeisk armé — eller i varje fall embryot till en europeisk armé under general Eisenhowers befäl — är en av de mest fredsfrämjande faktorerna just nu. Detta är med all säkerhet ägnat att hålla aggressionen österifrån tillbaka.

För att återgå till debatten i Europarådet tror jag det är nödvändigt att man övergår ifrån en akademisk diskussion, en diskussion om stadgar, till en debatt om allmänna europeiska aktuella problem. Det föreligger just nu ett förslag utarbetat, som skall behandlas av organisationens politiska utskott vid den kommande sessionen i maj. För min personliga del tror jag att detta är någonting riktigt. Man vinner därmed två saker. Dels koncentreras den allmänna uppmärksamheten i Europa och annorstädes till Strasbourg mer än som varit fallet under det senaste året, dels har man också orsak tro, om så sker, att några av de mer prominenta europeiska krafterna, som ännu ge rådet sitt stöd — jag tänker på en Churchill i England, en Reynaud eller Bidault i Frankrike — skola finna anledning att stanna kvar och därigenom ge stadga och styrka åt denna organisation.

Herr talman! Med dessa korta anmärkningar skall jag sluta och uttalar den förhoppningen, att det skall bli möjligt för Europarådets delegater — gärna i samförstånd med vårt lands representant i ministerkommittén — att i fortsättningen se till att rådet får sådana arbetsmöjligheter, att det på ett lyckligt sätt kan fortleva.

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Den grupp jag tillhör yrkade redan vid Sveriges inträde i Europarådets rådgivande församling avslag på förslaget därom. De farhågor för vad en anslutning kunde medföra, som vi då anförde, ha sedan dess tyvärr bekräfstats, och vi ha även återupprepat vårt avslagsyrkande.

Europarådets rådgivande församling är liksom Marshallorganisationen inne på samma linje som Atlantpakten. Själva namnet är ju ett bedrägeri. Det är inte en församling för Europa; det är en mindre del av Europa, som samlas och som riktar hela sin politik mot den större delen av Europa. Debatterna i församlingen ha till väsentlig del rört sig om det kapitalistiska Europas upprustning mot det övriga Europa.

Herr Edberg sökte nyss — om man tar bort den oratoriska garneringen — övertyga oss om att det egentligen var en församling av pratmakare utan betydelse, där man med yvigt tal höll på att leta efter en arbetsuppgift. En sådan skulle man först få i samband med att man slår ihop sina påsar med Marshallorganisationen. Både herr von Friesen och herr Edberg ha här talat om en allvarlig kris för Europarådet. Herr Edberg yttrade exempelvis, att det var så många som försökte skriva historia i denna församling, att det var risk för att ingen historia alls komme att skrivas. Jag tror det vore bäst för de europeiska folken, om den i fortsättningen förbleve oskriven.

Det har förekommit en del som gör att jag måste ytterligare understryka de synpunkter jag tidigare har anfört i kammaren. Sverige har visserligen redan vid inträdet i församlingen gjort det förbehållet, att de militära frågorna enligt stadgan inte kunna bli föremål för behandling och att Sverige därför i fråga om dem ville stå utanför. När man med 89 röster mot 5 rekommenderade den europeiska armén lade Sve-

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

rige också ned sin röst. Även propositionen och utskottet gå på den linjen, men då är det så mycket mer inkonsekvent, att man fortsätter ett allt intimare samarbete med atlantstaterna just i riktning mot det man formellt tar avstånd ifrån. Jag skall taga några exempel.

När ministerkommittén vid sammanträdet i november i Rom beslöt att medlemmarna skulle inbjuda experter till konferens »för att studera rekommendationer som förutsattes ändra Europarådets stadga», stod det som bekant i förbindelse med en del allvarliga, tidigare beslut.

I församlingens beslut den 24 november heter det att »församlingen välkomnar Atlantpaktens arméns upprättande». Där ser man sambandet mycket tydligt. Herr von Friesen såg ju i general Eisenhowers atlantpaktarmé början till den tänkta europaarmén.

Vidare heter det i beslutet, att församlingen »kräver Västtysklands deltagande även i en 'permanent europeisk försvarsorganisation', och den »uppmärksammar de västeuropeiska staterna att överbygga motsättningar av militär och politisk natur». Rekommendationen om specialorgan inom Europarådets ram med behörighet »på de politiska, ekonomiska, sociala, juridiska och kulturella områdena» upptar även »samfällt för svar».

Det är anmärkningsvärt, att utskottet föreslår en samverkan med Marshallorganisationen, särskilt i fråga om den tekniska expertisen och den parlamentariska representationen, varvid man tar sikte på kommande intimt samarbete mellan de båda organisationerna. Det är därtill synnerligen alarmerande, att Sverige är förslagsställare i denna fråga. Allvaret häri märktes särskilt, när man i förmiddags lyssnade till herr Wistrands tal i första kammaren. Herr Wistrand uppehöll sig särskilt vid att det väckt så stor uppmärksamhet i hela väs-

terlandet, att Sverige har gjort sig bemärkt på två områden i Europarådets rådgivande församling: dels därigenom att det var den tredje makten, som utsåg en särskild minister för dessa Europafrågor och en del andra internationella ärenden, dels och framför allt genom att, som herr Wistrand sade, det gått i täten för förslaget om en sammankoppling av Marshallorganisationens och Europarådets arbete. Då Marshallorganisationen numera har gått ifrån de uppgifter, som den i varje fall officiellt angav sig ha vid starten och blivit ett instrument för Västeuropas upprustning i den aggressiva Atlantpaktens tecken, är det alldeles klart, vilka syften denna sammanslagning kommer att tjäna. När vi taga sådana initiativ, står det i klaraste motsättning till alla officiella deklarationer om att Sverige skall bedriva en alliansfri politik.

Herr Wistrands anförande genomlystes av glädje över att atlantpaktstaterna blivit så belättna med Sverige av denna anledning. De äro naturligtvis glada över att Sverige, som ur deras synpunkt bär på arvsynden neutrala höjelser, nu så tydligt tar sikte på ett ytterligare engagemang på atlantpaktspolitikens linje.

En annan av talarna i första kammaren, herr Lundgren, ansåg för sin del, att Sverige också borde ha stött rekommendationen om det samfälliga försvaret av Europa, och tycktes även ha på känn, att det så småningom skulle glida dithän, även om det inte var opportunt nu. Ungefär detsamma märkte vi här i kammaren i herr von Friesens hänvisning till general Eisenhower. Det är redan illa nog, att vi på detta sätt gått i täten, och det bör därför vara anledning för oss att försöka frikoppla oss därifrån.

Herr Edberg sade bl. a., att det nu börjar bli så många räddare av Europa, att det är risk för att Europa kommer bort bland alla sina räddare. Borde man

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

då inte göra gamla Europa den tjänsten att befria det från en av dessa räddare? Det är formellt inte möjligt för mig att i samband med detta utlåtande ställa det enligt min mening enda riktiga yrkandet, nämligen att vi skola träda ut ur de organisationer, i vilka vi aldrig hade bort gå in.

Det enda jag nu kan göra, herr talman, är att yrka, att sista stycket i utskottets utlåtande strykes.

Herr **EDBERG** (kort genmäle): Herr talman! Jag skulle bara vilja kalmera herr Johansson i Stockholm en smula genom att säga, att han inte skall göra sig alltför stora förväntningar av herr von Friesens och mitt tal om den kris, som Europarådet för närvarande befinner sig i. Läget är inte fullt så allvarligt som herr Johansson i Stockholm hoppas.

För övrigt förefaller det mig som om herr Johansson i Stockholm givit en ingalunda dålig politisk motivering för nödvändigheten av ett närmare samarbete mellan de västeuropeiska länderna. Hans utomordentliga intresse för en splittring mellan dessa har, som kammarens ärade ledamöter säkerligen uppmärksammat, sina djupare liggande, för att inte säga iösterliggande orsaker.

Herr **HEDLUND** i Rådomb: Herr talman! Efter de anföranden, som herrar Edberg och von Friesen hållit, skall jag fatta mig tämligen kort. För den som deltog i rådgivande församlingens möte år 1949 var det påfallande, att det rådde stark oro bland folken i Europas västdemokratier. Man var ängslig av skilda anledningar; man befarade ett ekonomiskt kaos och hyste farhågor för att den västerländska demokratin inte skulle överleva. Just ordet överleva användes av många. I den situationen fanns det givetvis en synnerligen god jordmån för tanken på

ett samarbete mellan de olika västdemokratierna. Som vi ha hört sträckte man sina förväntningar synnerligen långt — jag skulle vilja säga, att man lämnade fasta marken och gav sig upp i skyn i sina spekulationer. Man trodde faktiskt, att det skulle vara möjligt att som genom ett trollslag skapa Europas förenta stater.

För mig var det ytterligt svårt att begripa, att man verkligen trodde på en sådan utveckling. Att man gjorde det måste till mycket stor del ha berott på att det var ett pinat, plågat och av krig och diktatur härjat Europa, som samlats till konferens.

Sessionen pågick en månad under det första året och lika lång tid under andra året, 1950. Man kan nog säga, att det dröjde hela första sessionen innan man på alla håll började göra klart för sig, att man var inne på utopiernas område och att det i stället för bildande av Europas förenta stater gällde att söka sig fram till mera konkreta och begränsade arbetsuppgifter, som man orkade med. När man i detta sammanhang talar om att Europarådet söker efter arbetsuppgifter är det på sitt sätt riktigt, men bara så till vida att Europarådet söker uppgifter, som det orkar med. Uppgifter för samarbete mellan olika stater finns det gott om, men det gäller att plocka fram sådana ämnen som man kan bemästra, frågor rörande vilka man kan lyckas nå enighet och komma fram till en lösning.

Nu är man i det läget, att inte bara de, som ha följt den s. k. funktionalistiska linjen, utan även de från den federalistiska sidan äro inställda på att söka sig fram till sådana begränsade uppgifter. På riksdagens bord ligger för närvarande en proposition, som visar, att det är möjligt att komma fram till resultat. Om jag skall vara uppriktig, tycker jag, att det är tämligen stort att man efter två månaders arbete i församlingen kan presentera det här

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

förslaget, syftande till att garantera de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna. Det är en ganska stor och betydelsefull uppgift. I dagens läge ter den sig kanske inte så högaktuell, men vad veta vi om morgondagen? Det finns inte några garantier för att inte åsikterna svänga om och diktaturtendenser börja spira här och var. Detta förslag är i någon mån ägnat att råda bot för ett sådant ont. Det är naturligtvis inte något osvikligt universalmedel, men jag tror, att det i ganska stor utsträckning kan vara ett hjälpmedel för att hålla diktaturen på avstånd, i den mån den kommer inifrån naturligtvis. Blir den påtvingad utifrån, är det en annan sak.

Jag har närmast den uppfattningen, att en del av den besvikelse, som tycks ha uppstått på sina håll, ytterst beror på att man har sträckt förväntningarna för långt. För mig framstår det som värdefullt, att vi här ha fått ett kontaktorgan mellan de olika länderna och mellan deras parlament, där man kan diskutera skilda frågor, som lämpa sig för ett samarbete. Vi ha en i någon mån liknande arbetsuppgift i Förenta Nationerna, och vi hoppas, att vi skola kunna vinna en hel del därmed. Jag tänker nu inte på försvarsproblemen; de äro enligt Europarådets stadga undantagna från beslut i Europarådet, men om det är lättare att i detta komma till ett resultat i vissa spörsmål, beror det naturligtvis på att Europarådet är sammansatt av folk med likartad kultur, likartad standard etc.

Jag skulle vilja understryka vad utskottet säger i första stycket i sitt utlåtande. Utskottet erinrar om »att riksdagen vid behandlingen av frågan om Sveriges anslutning till Europarådet fäst avgörande avseende vid att frågor rörande medlemmarnas försvar enligt stadgan ej falla under rådets kompetens». Vi kunna, har utskottet sagt,

inte vara med om en sådan stadgeändring, som syftar till att ge Europarådet karaktären av ett militärt förbund. Det är anledning att taga fasta på och understryka detta från alla deras sida, som anse det nödvändigt att Sverige för en i militärt avseende alliansfri politik. Som bekant tillhör mitt parti dem, som helhjärtat gå in för en sådan.

I fråga om samarbetet mellan Europarådet och OEEC kunde jag inte tillgodogöra mig argumenteringen i den kritik som herr Johansson i Stockholm riktade mot förslaget. Jag kan inte förstå annat än att vi här i landet ha haft endast fördel av Marshallorganisationen. Den har medfört ett vidgat handelsutbyte, och jag kan inte se, att vi på något sätt ha givit avkall på vårt oberoende och vår självständighet.

Jag skall inte närmare polemisera mot herr Johansson i Stockholm, men det är ju känt för oss alla, att han inte vill att Sverige skall vara med i något samarbete mellan de västerländska demokratierna. Varför, har jag mycket svårt att begripa, om det inte möjligen är så att vi enligt hans mening skola reservera *allt* samarbete österut. Jag tror inte detta vore till gagn för vårt land. Vi böra tänka på den gemenskap i kultur och samhällsåskådning som vi ha med den västerländska demokratin och på det urgamla handelsutbyte vi ha västerut etc.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STÅHL: Herr talman! De talare, som hittills ha yttrat sig i debatten, ha haft tillfälle att deltaga i Europarådets arbete och därigenom sett det mera inifrån, naturligtvis med undantag av herr Johansson i Stockholm, som ser det med ryska ögon och därför har en speciell aspekt, som vi kanske inte behöva tillmäta någon större betydelse.

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

Vi som se frågan mera utifrån kunnans kanske också ha anledning att framföra en reflexion, när nu tillfälle bjuds att säga några ord om Europarådets organisation och arbete. Jag skulle då först vilja uttrycka min glädje över att denna diskussion har kommit till stånd. Inte minst herr Håstad och jag, som ha motionerat till årets riksdag i syfte att få till stånd en diskussion i riksdagen i anslutning till de internationella konferenser, i vilka Sverige deltar, bl. a. då Europarådet, ha ju anledning att känna tillfredsställelse över att vi blivit bönhörda redan innan motionen har blivit behandlad.

Jag kan i stort sett instämma med samtliga föregående talare med undantag för herr Johansson i Stockholm. Jag har den känslan, att det inte bara föreligger den risk, att organisationen skall mala tomt, som här påtalats. Även här hemma riskera vi att Europarådets organisation och »Europatanken» i viss mån genom passivitet från riksdagens sida inte komma att bäras upp av den allmänna opinionen i vårt land med samma intresse som i de kontinentala europeiska länderna. Detta är en brist, som säkerligen måste avhjälpas. Jag kan helt instämma med herr Edberg och herr von Friesen när de uttala sin tillfredsställelse över att regeringen i syfte att tillföra Europa-organisationen konkreta arbetsuppgifter föreslagit samordningen med OEEC.

Emellertid annäler sig måhända här en annan reflexion, inte minst i anslutning till de diskussioner, som vi bruka ha här i riksdagen beträffande en annan internationell organisation, nämligen Unesco. Kan man verkligen med fog tala så eftertryckligt om en kris — herr Hedlund i Rådombank var inne på samma tanke — efter en så kort tid? Är det inte på det sättet, att när en dylik internationell organisation startas, så behövs det en avsevärd tid innan den finner sin naturliga form och får grepp

om sina närmast liggande arbetsuppgifter? Om vi verkligen mer än hittills betrakta det som en svensk uppgift, att tillföra Europa-organisationen konkreta och närliggande arbetsuppgifter, så skulle vi därvidlag visa samma ambition som regeringen gjort beträffande OEEC-förslaget och som enskilda medlemmar gjort i andra länder.

Jag vågar hänvisa till den s. k. McKay-planen, som i denna diskussion blivit mycket känd. Den går framför allt ut på två saker. Dels gäller det det gemensamma försvaret, som man här talat om, dels också tanken att Europarådet skulle förvandlas till en verklig övereuropeisk organisation med regering och parlament respektive ministerråd och assemblée med bestämmanderätt för dessa instanser, varvid de anslutna staterna endast skulle ha ett temporärt veto. För min del är jag övertygad om — och jag tar för givet, att excellensen Undén och andra representanter i Europarådet också äro det — att denna tanke är alldeles för tidigt väckt. Det går inte att nu realisera den. Jag tycker å andra sidan att denna tanke är utomordentligt intressant. Den visar, hur långt före oss i europeiskt tänkande man är inom t. ex. labourpartiet i England, som McKay representerar — låt vara att denne är mera avancerad i detta europatänkande än flertalet av sina partimedlemmar. Likaså är denna tanke till finnas i Frankrike, Belgien, Holland, Italien och Västtyskland, där man är betydligt före den svenska opinionen.

Även om vi av skäl, som här tidigare redovisats, måste ställa oss avvisande till de konkreta planerna på ett gemensamt försvar och ett dylikt europaparlament, så borde tanken i alla fall ge oss här i Sverige impulser till att verkligen försöka fundera över dessa problem i större utsträckning än hittills och försöka tillföra europatanken och den organisation, i vilken den tagit sig

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

uttryck, nya och konkreta tillskott. Denna uppgift är inte minst aktuell för oss i detta land, eftersom vi genom vårt geografiska läge och genom den politik vi föra löpa risk att mer än de andra nationerna bli isolerade. Vi ha faktiskt därför ett särskilt stort behov av den europeiska gemenskapen och det samarbete på olika områden, som här erbjuder sig.

Jag skall inte fortsätta denna diskussion. Jag har här velat understryka, att det för oss i Sverige inte bara gäller att få Europa-organisationen att fungera. Organisationen måste naturligtvis hjälpas vidare genom den portgång, där den nu befinner sig, och där föret självfallet är dåligt. De naturliga arbetsuppgifterna komma senare alldeles säkert att infinna sig.

Det är inte bara viktigt att hålla detta arbete i gång. Lika viktigt är — och detta vill jag, herr talman, understryka — att vi föra europatanken vidare till den svenska allmänheten, så att den kommer att bäras upp med intresse och blir en naturlig tanke för oss både här i riksdagen, i pressdiskussionen och ute hos den politiskt intresserade allmänheten. Jag är alldeles övertygad om att det för kommande generationer här i landet skall bli lika naturligt att tänka europeiskt som det nu är att tänka nationellt. Därför ankommer det på oss, som nu haft tillfälle och förmånen att vara med om inledningen till detta arbete, att verkligen förbereda det så att det leds in på riktiga banor.

Herr talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **UNDÉN**: Herr talman! Då regeringen lagt fram propositionen med rekommendationer, som antagits av Europarådet, så har det skett — vilket redan anmärkts — i överensstämmelse med de önskemål, som uttalats av

denna församling själv. Regeringen har också funnit det vara helt naturligt att bereda riksdagen tillfälle att diskutera de problem, som behandlas inom denna nya organisation. Detta är så mycket mera önskvärt som delegaterna här äro utsedda av riksdagen själv och utan några som helst direktiv från riksdagens sida. Dessa delegater handla ju inte heller efter direktiv från regeringen. De äro, som jag förmodar, utsedda med hänsyn till det förtroende, som riksdagens respektive partier hysa för dem, och de betraktas som representativa för stora grupper inom riksdagen.

Om vi nu inte hade lagt fram denna proposition och om några ledamöter av riksdagen velat ha reda på vad som föresiggått inom denna församling och hur man från svensk sida röstat, då hade inte den utvägen att fråga regeringen funnits, eftersom regeringen inte har ansvar för delegationen. Det finns heller inga former att interpellera andra medlemmar i riksdagen härom. Situationen skulle följaktligen ha varit rätt besvärlig. För min del tycker jag alltså att denna form varit naturlig, och jag är glad över att den uppskattats av de talare, som yttrat sig i debatten.

Den kommunistiske talaren har här uttalat sig helt negativt om Europarådet. Det är givet att det för honom är en styggelse att på detta sätt diskutera internationella frågor i öppna salar, där man för fram sina argument och voterar och får reda på hur stora minoriteterna och majoriteterna äro. Han anser naturligtvis att ett internationellt samarbete skall gå till på samma sätt som i Östeuropa, således i slutna kamrar, utan presskommunikéer och utan att resultaten bli kända av den stora allmänheten. Vi veta, att det internationella samarbetet i Östeuropa framskridit mycket långt. Det har skett en integration — för att nu använda ett modernt ord — inom industrien och förmodligen även inom handelspoliti-

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

ken och försvarspolitiken. Vi veta emellertid mycket litet om detta. Jag vet inte, men kanske herr Gustav Johansson är initierad; det skulle vara intressant att få höra något om det. Men säkert är detta saker, som inte få komma fram. Vi demokrater tycka emellertid att det är naturligt, att sådant här diskuteras öppet. Om det förekommit kriser inom Europarådet, så ha dessa i alla fall förebådats av långa debatter mellan olika meningsriktningar. När det kommer till kris inom den östeuropeiska gemenskapen kommer den som en blixt från en klar himmel — t. ex. när Jugoslavien bröt sig ut ur kominformsammanhanget. Detta tycker herr Gustav Johansson tydligen är den rätta formen för det internationella samarbetet!

Herr Edberg, liksom andra talare här, anmärkte med allt fog, att Europarådet alltjämt söker sin huvuduppgift. Detta sammanhänger självfallet med att det redan vid Europarådets tillkomst fanns olika meningar om dess framtid, om de olika utvecklingslinjerna. Det fanns ju en mycket stark riktning, som tänkte sig denna organisation som en begynnelse till Västeuropas förenta stater. Man tänkte sig att det endast gällde att inom en nära framtid votera en författning och ge de olika organen deras befogenheter — lagstiftande och exekutiva — precis som förslaget om en europeisk armé med en försvarsminister i spetsen. Man går alltså direkt på de organisatoriska formerna utan att bekymra sig mycket om det materiella underlaget för det hela. Ja, det har stått en atmosfär av överklighet över församlingens förhandlingar och debatter; det kan man nog inte bestrida.

När exempelvis herr Ohlin som en av de svenska delegaterna förra året höll ett mycket sakligt och intressant och i mitt tycke bra anförande i den ekonomiska debatten, så mottogs detta anförande enligt alla vittnesbörd med

mycken kyla där nere i Strassburg. Herr Ohlin ansågs vara en mycket ljum europé, om han inte rent av betraktas som isolationist och illojal mot Europarådets idé. Ja, detta är kanske en nyttig erfarenhet för herr Ohlin, ty vad som gäller för Europarådet gäller även andra internationella organisationer, där stämningen ibland lätt blir exalterad, och där det kan behövas några kärva ord, som hålla debatten på ett mera verklighetstroget plan.

Jag är mycket tacksam för de erkännssamma ord, som här sagts om den svenska regeringens initiativ att försöka få till stånd en utredning genom en särskild kommitté om det blivande samarbetet och samordningen mellan Europarådet och Marshallorganisationen. Man skall eventuellt sikta på — och detta tro vi skulle vara det riktiga — en sammanslagning av de båda organisationerna. Jag vågar inte nu ha någon uppfattning om vilka utsikter det finns att komma fram på denna linje, men jag tror att det är en mycket allmän uppfattning här i landet att det brister i rationaliseringen i det internationella arbetet, och att man just på detta sätt skulle få möjlighet att ge Europarådet verkligt substantiella arbetsuppgifter. Det utföres ju ett mycket omfattande utredningsarbete med hänsyn till aktuella problem inom Marshallorganisationens sekretariat, och där har man också kommit ganska långt i fråga om samarbete i nya former. Om man skulle sammanslå de båda organisationerna och således få ett parlamentariskt forum, där man kunde komma med uppslag och kritik, ett forum som också kunde vara ett slags kontrollinstans, då skulle man kanske här få en organisation, som mera påtagligt än Europarådet ensamt skulle vara till gagn för det internationella samarbetet.

Jag kan gärna tillägga, att man redan nu tagit ett steg för att intensifiera

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

detta samarbete. Man har nämligen tillsatt en förbindelsekommitté mellan dessa båda organisationer. Denna kom ursprungligen till för vissa aktuella friktionsfall, men på svenskt förslag gjordes den permanent. Där har man nu förordat en form för samarbete, och den går ut på att ekonomiska rapporter, som utarbetats av experter i Marshallorganisationen, skola kunna överlämnas till ministerkommittén och genom en av dess ledamöter presenteras för Europarådets församling. På detta sätt får man alltså ett underlag för den ekonomiska debatten, så att den inte i så hög grad kommer att sväva i luften, som tidigare varit fallet.

Till slut ber jag få säga, att samarbetet mellan regeringen och de svenska delegaterna i församlingen så vitt jag förstår varit mycket tillfredsställande, och jag hoppas att detta även i fortsättningen skall bli fallet. Jag tror att vi på det hela taget ha samma uppfattning om vad som är praktiskt och fruktbart samarbete inom ramen för Europarådets stadgar.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag begärde ordet då herr von Friesen i sitt anförande poängterade, att vi inte längre böra vara isolerade utan i stället vara med för att sätta upp en europeisk armé under Eisenhowers befäl. Jag kan inte vara med om att sådant får ske, och det är därför jag nu reagerar mot detta uttalande. Det vore enligt min mening en olycka för vårt land, om vi ginge in på den vägen. Jag tror i motsats till herr Ståhl, att passivitet här i landet inför Europarådets verksamhet är en stor tillgång för våra delegaters arbete där nere.

När man ser på Europarådets verksamhet måste man bli betänksam. Vi kunna endast titta på den första rekommendationen, som antogs av Europarådets församling år 1950. Den gällde upp-

rättandet av en europeisk armé. Majoriteten inom denna församling beslöt detta. Tack vare vår passivitet ha vi till all lycka gått emot detta förslag och tydligt sagt ifrån, att detta inte kommer att godkännas från svensk sida. Detta tycker jag är lyckligt för vårt land. Om vi följa alla telegram rörande utrikespolitiken kunna vi nämligen inte komma ifrån det faktum, att stormakterna driva ett mycket djärvt spel även inom Europarådet. De vilja ha Europarådet till en bricka i spelet mellan stormakterna, och det är det vi skola akta oss för. Vi vilja ju iakttaga neutralitet, som vi alltid velat göra här i Sverige.

Jag har tidigare varit med om att godkänna ett anslag för Europarådets verksamhet, och jag hoppas att våra delegater, som valdes häromdagen, komma att intaga en mera passiv hållning än den som kommit till uttryck genom herr von Friesens och herr Ståhls anföranden. Jag hoppas att herr Ohlin, som är ordinarie ledamot, själv kommer att närvara vid församlingens sammanträden och att han känner det ansvar han har emot Sverige, så att han inte släpper fram herr von Friesen till den platsen.

Herr von FRIESEN (kort genmäle): Herr talman! När jag säger, att jag i internationella sammanhang inte talar samma språk som herr Rubbestad, syftar jag inte på det för kammaren kända förhållandet, att vi icke båda tala engelska. Jag syftar på det förhållandet, att herr Rubbestad och jag befinna oss på så olika våglängder man kan tänka sig när vi diskutera dessa spörsmål. Mig förefaller det som om herr Rubbestad i denna debatt stod mycket närmare den uppfattning, som herr Johansson i Stockholm hyser, en uppfattning, som denne annars borde ha fått vara ensam om.

När jag begärde ordet för replik var

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

det endast för att rätta till ett, jag vågar nästan säga upprörande missförstånd, som herr Rubbestad gjorde sig skyldig till i resonemanget om den europeiska armén. I mitt korta anförande sade jag uttryckligen ifrån — liksom jag gjort i tidigare sammanhang — att jag ansluter mig till den utrikespolitiska huvudlinje, om vilken de svenska statsmakterna äro ense. Därav följer självfallet, att jag inte är någon anhängare av att vårt land skall ingå i någon europeisk armé. Jag sade vidare att vi inte få förvåna oss över om andra länder, särskilt de som tillhöra den nordatlantiska gemenskapen, vilja diskutera dessa spörsmål och att även jag, som medborgare i detta land, tillåter mig uttrycka den uppfattningen, att en sådan samordning av försvarskrafterna säkerligen är nödvändig.

Detta är, herr Rubbestad, vad jag sagt. Det är således någonting helt annat än den tolkning, som herr Rubbestad behagade ge mitt anförande.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Jag vill säga att det nog vore en fördel om herr Rubbestad, när han skall lära kammaren och svenska folket vad Europarådet är för något och vad de nordiska delegaterna där intaga för ställning, lämnade mindre vilseledande och ofullständiga upplysningar än han nyss gjorde. Herr Rubbestad nämnde något om de beslut, som assembléen fattat beträffande en europeisk armé — alltså ett uttalande till förmån för en militär samverkan — men han underlät att nämna, att de svenska delegaterna genom ett särskilt uttalande i denna fråga markerade, att de ansågo att detta låg utanför Europarådets kompetens. De vidtogo följaktligen den åtgärd, som jag trodde skulle förefalla herr Rubbestad alldeles särskilt sympatisk — de lade ned sin röst. De markerade således tydligt vad vi här äro

överens om på denna väsentliga punkt. Samma uppfattning har också kommit till uttryck i utrikesutskottets utlåtande. Det är då verkligen, herr talman, inte bara överflödigt av herr Rubbestad att ge ett sådant intryck, som han i dag gav med sin polemik, utan man skulle väl kunna använda ett ännu starkare ord.

Beträffande sedan herr Rubbestads förhoppningar på mig så har jag ju av utrikesministern fått det betyget, att jag i dessa sammanhang på sina håll betraktas som isolationist. I så fall tycker jag att herr Rubbestad skulle ha dubbel anledning att vara nöjd, ty intet beröm kan väl vara större i herr Rubbestads ögon.

Beträffande herr von Friesen förhåller det sig på det sättet, att han åtnjuter inte bara mitt utan även folkpartiets odelade förtroende i detta sammanhang. Vi äro glada att ha honom som representant i Strassburg. Jag är emellertid också glad över att man inom bondeförbundet har det goda omdömet att inte utse herr Rubbestad till delegat.

Herr RUBBESTAD (kort genmäle): Herr talman! Jag undrar ändå, om herr Ohlin verkligen vill bestrida, att det i detta utskottsutlåtande står omtalat, att Europaförsamlingen där nere i Strassburg som första rekommendation för 1950 beslöt upprättande av en europeisk armé. Detta står tydligt här i utlåtandet. Om det är oriktigt vet emellertid inte jag. Att sedan en och annan reserverat sig och haft en annan mening i den frågan, det spelar enligt mitt förmenande ingen roll. Den stora majoriteten är på den linjen, att en europeisk armé skall upprättas. Jag undrar därför hur det så småningom kommer att gå med vår delegation, när den stora majoriteten ändå gör som den vill.

Att herr Ohlin är isolationist, det var

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

ju det jag satte värde på. Jag hoppades bara att herr Ohlin själv i stället för herr von Friesen skulle bli medverkande svensk delegat i Europarådet. Jag tycker alltså, att det faktiskt är en fördel att ha herr Ohlin där, särskilt när han nu har fått beteckningen isolationist.

Herr FAST: Herr talman! Jag skall inte säga många ord.

Jag vill framhålla, att jag tillhör inte de besviknas krets, när det gäller denna fråga. Jag ställde nämligen inte sådana förhoppningar, att jag kan bli besviken. Jag tror, att man gör klokt, om man även för framtiden dämpar ner förhoppningarna beträffande Europarådet till det realistiska planet.

Det är ju så att denna organisation kom till utan att ha några konkreta och klara arbetsuppgifter. Det brukar ju annars vara så att det är arbetsuppgifterna, som tvinga fram organet. Här gick man emellertid den motsatta vägen, och det är nog ingenting ont att säga om det. Det har ju visat sig, att det utan tvivel finns arbetsuppgifter för Europarådet. För mitt vidkommande har jag emellertid den övertygelsen, att vi inte kunna kommendera fram resultat. Vi kunna icke tala fram resultaten vare sig på det ena eller andra stället. Resultaten måste mödosamt växa fram ur en betingad nödvändighet. Om man inser detta klart och tydligt, tror jag, att man därmed också gör detta europeiska organ den allra största tjänsten. Då blir man nämligen inte så otålig, utan man inser att rådet har en stenig och obeprövad stig att vandra. Man har därför inte rätt att ställa förhoppningarna för högt.

När jag sagt detta, vill jag emellertid gärna erkänna, att det är bra att ha ett organ, eftersom man i alla fall ser hur arbetsuppgifterna börja torna upp sig. Här har man nu både från regeringens

och delegaternas sida pekat på en verklig arbetsuppgift, som på det ena eller andra sättet måste lösas. Jag tror, att man nu satt kyrkan ungefär mitt i byn, där den bör vara.

Om det uppkommit missförstånd i anledning av herr von Friesens första anförande, så anser nog jag, att han själv är litet skuld till detta. Jag begärde själv ordet under ett avsnitt av hans anförande för att komma med invändningar. Herr von Friesen har emellertid nu i sitt senaste anförande åtskilligt korrigerat det intryck man fick av hans första anförande. Jag tror emellertid, att det är ganska nödvändigt att man här fastslår — liksom herr Hedlund i Rådombgjort — att utskottet enhälligt skrivit att frågan om medlemmarnas försvar icke hör under Europarådets kompetens. Om det blir så — vilket jag naturligtvis hoppas — att denna kammare liksom medkammaren gör detta utskottets uttalande till sitt, så är saken därmed klar. Då kan man inte heller från kommunistiskt håll — som jag förstår att man annars skulle vilja göra — ställa till med något ofog på denna punkt. Det skadar därför inte, att det skapas riktig klarhet i denna fråga. Detta är för mig och det parti jag representerar en av de viktiga punkter, som det inte går för sig att göra några avvikelser ifrån.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr DICKSON: Herr talman! Jag begärde ordet, när herr Rubbestad begärde replik, ty det ante mig, att det då skulle finnas ett och annat att säga.

Låt mig emellertid först understryka vad som sagts här både av herr Ståhl och herr Hedlund i Rådomb samt nu senast även av herr Fast, nämligen att man inte kan begära för mycket av en sådan här organisation, som är så ny och som är av en helt annan karaktär

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

än alla andra organisationer, som man tidigare försökt sig på. Man måste komma ihåg, att idén är riktig. Denna idé måste ideligen komma fram återigen, även om detta försök skulle misslyckas. Att det pågående försöket av allt att döma ser ut att lyckas är säkerligen beroende på att vid den tidpunkt, då man började försöken, så fanns det tillgänglig i Europa en konstellation över partierna av erkänt stora européer av världsförmat, vilka engagerade sig för denna tanke. Det är mycket osannolikt, att en liknande konstellation på långa tider kommer att på nytt anmäla sig. Det är därför möjligt att, om denna idé nu förfaller genom att den slarvas bort, så är chansen försuttet för lång tid framöver.

Vad jag skulle ha sagt till herr Rubbestad har i viss mån blivit förstört av hans excellens utrikesministerns och herr Ohlins yttranden nyss. Dessa båda talare ha åstadkommit en inflation i begreppet isolationist, ett begrepp som jag hade tänkt använda. Det går sålunda inte längre att här i dag tillämpa det begreppet på den person, som jag hade tänkt sätta det på.

Jag känner ju herr Rubbestad kanske bättre än någon annan här i kammaren. Jag känner hans ärliga uppsåt och hans tro på vad han säger. Men det är synd, att han inte använder sin otvivelaktiga begåvning till att söka vidga sin blick och sitt tänkande till att avse inte bara Dalsland och Sverige utan att låta blicken och tankarna gå ut även över Europas gränser, alltför många som de tyvärr äro. Man får inte vara isolationist. Låt vara att kommunikationerna på Lelångenbanan äro besvärliga, men man får väl ändå försöka rätta till sådana krympta komplex, som vederbörande kan ha tillfogat sig själv under en lång politisk bana. Herr Rubbestad är nog ganska ensam. Jag vill nämligen inte generera honom med att sätta honom i sällskap med talaren på

stockholmsbanken strax i början av denna debatt. Jag tror, att det är lyckosamt, att vi här kunnat konstatera en så pass lycklig enighet både beträffande mål och medel i denna för oss och hela världen så viktiga angelägenhet.

Herr RUBBESTAD (kort genmäle): Herr talman! Jag förstår mycket väl herr Dickson. Han har ju kommit med som suppleant i detta Europaråd. Det ligger nog till så som herr Edberg sade, att man där nere i Strassburg tänker skapa sig ett namn i historien genom dessa många resolutioner. Det är klart, att detta kan vara frestande för delegaterna.

Om man har litet erfarenhet, så förstår man nog, att det inte alltid är så lyckligt, när små länder börja blanda sig med de stora för att försöka tänka som och spela stormakter själva. Om man läst världshistorien, vet man att det alltid brukar bli så, att de små staterna offras för de stora staternas fördelar. Det är sådant som jag menar, herr Dickson, att vi litet var böra besinna. Vi böra inse, att det ligger en stor fara i detta stormaktsspel, som vi inte böra ge oss in i utan i stället tänka på vårt eget lands välfärd.

Jag vågar försäkra herr Dickson, att jag inte är ensam eller står bland några få här i landet i denna fråga. Jag är i stället förvissad om att större delen av svenska folket står bakom mig. Detta gäller nog inte bara dem, som bo vid Lelångenbanan, utan även sådana som t. o. m. bo vid en sådan stor stråkväg som den, där herr Dickson kommit att bo.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Det är inte för att nå historisk berömmelse som jag gläder mig åt att vara i Strassburg. Den historiska berömmelsen har jag redan nått genom

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

att herr Rubbestad flera gånger nämnt mitt namn till riksdagens protokoll.

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Ingen här har ens tagit upp det centrala i mitt anförande, nämligen att ett fortsatt engagemang i Europaförsamlingen absolut icke kan förenas med anspråk på att vi företräda en alliansfri politik.

Vi gingo in i Europaförsamlingen med en brasklapp i rustningsfrågan, och vi ha kvar denna brasklapp att vifta med. Jag är klar över att herr Fast säkert ärligen menar vad han här sade, och jag kan även tänka mig, att det kanske finns andra ledamöter i denna kammare, som ha samma ärliga uppsåt. Det är emellertid ett faktum, att vårt land tillhör en organisation av halva Europa, som har hela sin politik riktad mot den andra hälften av Europa. Denna organisation har också mer än något annat diskuterat upprättandet av en europeisk armé, en armé, för vilken herr von Friesen anser att general Eisenhowers armé är själva startpunkten.

Jag har tidigare påvisat, att de specialkommissioner, som det i detta sammanhang talats om, inte endast skola syssla med politiska, ekonomiska och juridiska frågor utan även med det samfälliga försvaret. Jag har också påpekat att till de godkända rekommendationerna höra även glädjeutbrott över atlantpaktupprustningen och krav på att Västtyskland skall inlemmas i detta system.

Jag förstår att hans excellens utrikesministern under sådana förhållanden rörde sig i utkanterna av den centrala frågan. Europarådet och dess församling ha blivit precis vad vi kommunisterna sade, när det hela startade. Jag tror, herr Dickson, att det är flera än herr Rubbestad, som reagera mot denna politik ute i de bygder, där hovmännen

inte ha så stora kontakter. Hovet har ju alltid varit sinnat för utrikespolitiska utflykter. Ute i landets bygder börjar man nog litet var bli ganska skeptisk mot dessa utrikespolitiska engagemang.

Herr Hedlund i Rådom förstod inte riktigt varför jag ville koppla samman detta med Marshallpolitiken trots att både regering och riksdag hålla på att mer och mer kopplas samman med Marshallorganisationen. Herr Hedlund hade inte kunnat finna, att vi hade fått annat än gott av Marshallpolitiken. Jag skall inte taga upp denna fråga nu i denna debatt. Vi få väl snart en annan debatt i dessa frågor i samband med vår motion rörande Marshallpolitiken. Jag vill emellertid ge herr Hedlund den repliken att alla de bekymmer, som vi nu ha att dras med, vår dyrtid, vår ekonomiska kris på grund av devalveringen och upprustningen på amerikanskt kommando, allt detta som regering och riksdag nu svettas med, det är väl om något följer av vår anslutning till Marshallpolitiken.

Sedan sade herr Undén som enda replik till mig, att man i Europarådet diskuterade problemen öppet, under det att man i Östeuropa diskuterade i slutna församlingar. Det verkar, som om utrikesexcellensen tycks tro att vi ha två församlingar i Europa, en i väster och en i öster. Jag har i varje fall inte hört talas om mer än en sådan församling och den ligger i väster. Jag skall komma in på den frågan något senare, när jag replikerar herr Edberg. Jag vill dock redan nu i detta sammanhang säga, att jag hoppas att vi skola komma dithän att vi få en enda gemensam Europaförsamling.

Innan jag närmare bemöter herr Edberg vill jag emellertid först något replikera herr Ståhl, när han yrkade på att vi ideligen skulle tänka europeiskt. I min barndom gingo Europas gränser bortom de kaukasiska bergen och Ural. Såvitt jag vet, har detta icke ändrats.

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

Herr Ståhl tänker emellertid på sin höjd halveuropeiskt. Ingen kan väl dock bestrida, att det endast är en mindre del av Europa, som den nuvarande Europaförsamlingen omfattar. Jag tycker snarare, att herr Ståhl och flera med honom tänka europeiskt på amerikanska och i någon mån på turkiska.

Till herr Edberg och till utrikesexcellensen i förening vill jag slutligen bara säga, att det är ni, mina herrar, som uppträda för ett splittrat Europa. Ty när ni hjälpa till att gadda upp en halva av Europa mot den andra halvan, så är väl detta splittring om någonting är det? Jag har för egen del en annan tanke, nämligen att trots att Europa är delat i två politiska system, så bör samarbetet — ekonomiskt, kulturellt och på annat sätt — kunna upprättas mellan Europas stater. I det läget borde Sveriges uppgift vara att verka för en avspänning och inte för att driva motsättningarna än längre.

En framträdande medlem av herr Edbergs och utrikesexcellensens parti, en förutvarande regeringskollega till excellensen Undén, har mycket kraftigt understrukt, att den enda vägen till räddning för Europa i dess stora kris är att barriärerna verkligen brytas upp så att man får till stånd ett samarbete av ekonomiskt och annat slag. Ett dylikt samarbete kan bara uppnås, om man samlas kring den riktiga tanken att de två systemen böra kunna leva fredligt vid varandras sida och i fredlig handel och med fredliga kulturella förbindelser söka överbrygga motsättningarna. Sedan komma folken själva att i fred få se vilket system som är bäst. Detta är vår grundtanke. Detta är vägen till ett enat Europa, medan ni i stället företräda splittringen.

Herr HEDLUND i Rådom (kort genmäle): Herr talman! Herr Johansson i Stockholm talade nyss om Marshall-

organisationen och förklarade, att Marshallhjälpen var anledningen till de nuvarande ekonomiska svårigheterna här i landet. Jag hade mycket svårt att förstå herr Johansson i hans första resonemang, men nu är det alldeles omöjligt för mig att följa hans tankegång, nämligen att vi skulle lida ekonomiskt av att handelsutbytet mellan skilda länder har underlättats på så sätt att vi ha fått igen varor omedelbart som betalning för vår export. Vi ha alltså genom Marshallhjälpen kommit att bedriva ett slags kontanthandel, och jag har mycket svårt att förstå att detta skulle kunna inverka menligt på vår ekonomi. Däremot hade jag kunnat begripa herr Johansson, om han gjort erinringar emot kredithandeln.

Herr JOHANSSON i Stockholm (kort genmäle): Herr talman! Herr Hedlund i Rådom tycks icke ha observerat det faktum att Marshallhjälpen förknippats även med en mycket bestämd ekonomisk politik, som bl. a. består däri, att vi ha fått hit kontrolldelegationer, som kontrollera vår handelspolitik i viss riktning. Marshallhjälpen innebär visserligen lättnader i viss utsträckning inom de områden, som USA avgränsat. Herr Hedlund måste väl emellertid också känna till att Marshallpolitiken samtidigt medför, att man vidgar denna olyckliga klyfta mellan öst och väst. Svenska UD ålägges i direkta varulistor eller, om man inte ålägges så får man dock ganska bestämda anmaningar att begränsa sin handel i andra riktningar än dem som passa en viss stormakt.

Herr BRACONIER: Herr talman! När jag hör denna debatt, kan jag inte komma ifrån att man här skapar onödiga missförstånd rörande de utrikespoliti-

Vissa av Europarådets rådgivande församling år 1950 vid dess andra ordinarie möte fattade beslut.

ska frågorna i den svenska riksdagen. Något sammanhänger väl detta med att vi så sällan diskutera dessa frågor. En stor del av debatten består därför i att klara upp missförstånd som i själva verket ha ganska liten betydelse. Från den utgångspunkten hoppas jag, att den motion, som tidigare väckts om att vi skola få informationer om Europarådets arbete, skall bifallas och att vi här i riksdagen över huvud taget när det gäller de utrikespolitiska frågorna skola få kontinuerliga debatter.

Det är glädjande att utrikesminister Undén har betygat sin tacksamhet över att vi fått denna debatt. Jag tror, att det vore värdefullt för en diskussion bland det svenska folket självt rörande de utrikespolitiska problemen, om vi här i riksdagen kontinuerligt finge debatter om dessa frågor. Förutsättningen är emellertid som sagt att vi alla här i den svenska riksdagen verkligen få reda på vad som diskuterats i de större församlingar, som ju åtminstone delvis komma att inverka på vårt lands framtida öde.

Det är väl så med internationella organisationer, att de ofta startas med utomordentligt stora förhoppningar. Vi ha ju sett den ena internationella organisationen efter den andra lida nederlag. Det ligger en utomordentlig fara i detta att man tror, att man kan lösa alla konflikter, även sådana som äro av reell natur och som innebära verkliga motsättningar, bara genom att man skapar internationella organ. Ingenting har visat sig farligare i det internationella samarbetets historia än att man gripes av missmod över att man icke når de resultat som man från början tänkt sig. Men hur hade det sett ut i världen, om samma misstro funnits i de stater, där man byggt upp ett förbund? Man erinrar sig hur motsättningar funnos i Amerikas förenta stater, innan man fick förbundsstaten, hur även där uppträdde samma pessimister, som uppträtt i den-

na debatt, och sade att det var omöjligt att ena dessa stater i en gemensam författning. Hur mycket missnöje fanns inte också i de förbundsstater i Schweiz, som en gång voro splittrade, innan man kom fram till en gemensam norm att handla efter! Ja, så har i själva verket det rike, i vilket vi befinna oss, en gång också varit splittrat.

Det är ett mödosamt arbete att nå resultat, och om man vill vara uppriktig måste man säga sig, hur kritisk man än kan vara i många stycken mot Europarörelsen, att man dock där i vissa punkter nått ganska betydande resultat. Och det är att hoppas att man skall kunna nå väsentliga resultat i den mån man kan konkretisera arbetet kring vitala problem. Man löser därmed inte motsättningarna över huvud taget, men man skapar organ där man kan diskutera dessa problem.

När herr Dickson säger att man ju haft stora européer, vill jag erinra om att »de stora européerna» kanske arbetade i en jordmån som var mera fruktbar när det gällde att nå resultat. Herr Johansson i Stockholm säger att man skall bryta barriärer. Ja, visst skall man bryta barriärer — man skall bryta dem tvärs igenom järnridån! Och man skall skapa förutsättningar för den livsform som vi anse vara folkstyrelsens, en livsform där vi alla kunna enas och som bär prägeln av etik och respekt för den enskilda människan.

Det är i den förhoppningen som man trots alla motgångar, som man alltid får möta, där man ser hur alla stora ideal lida nederlag men hur människorna det oaktat kämpa och sträva för dessa ideal, inte skall tappa modet. Och där kan jag också anknyta till vad herr Fast sade, att vi skola arbeta oss mödosamt fram, men vi skola hålla lågan brinnande inom oss för dessa ideal. Då tror jag att en dag även de barriärer brytas, som nu utgöra ett hot mot Europas enhet.

Det nordiska samarbetet.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för en replik till herr Dickson. Han ville inbilla sig att hans historiska ryktbarhet skulle härröra ur det förhållandet, att jag så många gånger nämnt hans namn här i riksdagen. Jag vill ta honom ur denna hans villfarelse. Denna sin ryktbarhet har herr Dickson själv åstadkommit genom de många egendomliga, för att inte säga ibland mycket enfaldiga anföranden, som registrerats till riksdagens protokoll.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena UNDEN: Herr talman! Jag tror att jag i anledning av ett tidigare anförande av herr Rubbestad bör ge en upplysning om läget beträffande försvarsfrågan inom Europarådet. Det är inte så, som herr Rubbestads anförande kunde ge anledning förmoda, att det är en majoritet av församlingen som bestämmer, att försvarsfrågor skola tillhöra Europarådets behörighet för framtiden. Frågan är avgjord i stadgarna, där det heter att frågor rörande det nationella försvaret icke tillhöra Europarådets kompetens, och denna föreskrift i stadgan kan icke ändras annat än genom enhälligt beslut av samtliga makter. Frågan har i anledning av församlingens rekommendation varit uppe i ministerkommittén såsom ett förslag till en stadgeändring. Där har vid den preliminära behandlingen Sverige i likhet med ett par andra stater motsatt sig denna ändring, och frågan har tills vidare skjutits undan såsom icke genomförbar.

Herr Johansson i Stockholm frågade om jag hade den uppfattningen, att det finns ett Europaråd också i Östeuropa. Ja, den uppfattningen har jag. Jag tror nämligen att det finns något som heter Kominform, som är något ganska analogt med Europarådet, fastän jag är fullt medveten om att det är en mycket fastare organisation. Där nöjer man sig säkerligen inte med att fatta resolutio-

ner, utan man handlar i resolutionernas syfte och är sålunda mycket mera handlingskraftig. Men jag måste samtidigt erkänna att mina insikter om detta östeuropeiska Europaråd äro mycket, mycket ofullständiga, därför att det hela hålles i ett så djupt dunkel.

Då herr Gustav Johansson till slut säger att han företräder enighetens politik, vill jag bara säga att jag tillönskar honom den största framgång på denna nya politiska linje, och jag hoppas att han blir en framgångsrik missionär inom sitt parti både här och i andra länder.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som under överläggningen föreslagits av herr Johansson i Stockholm; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den förra propositionen.

§ 5.

Det nordiska samarbetet.

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner dels om tillsättande av en skandinavisk parlamentarisk kommitté med uppgift att söka åstadkomma lättnader i umgänget mellan de skandinaviska folken, dels om åtgärder för bildande av ett permanent organ för nordiskt samarbete.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr EDBERG: Herr talman! Trots att motionärerna kunna glädja sig åt att ha fått sin framställning i föreliggande fråga tillstyrkt av ett enhälligt utrikesutskott, ber jag att få foga ett par ord till utlåtandet.

Bakom detta förslag till en dansk-norsk-svensk parlamentarisk kommitté

Det nordiska samarbetet.

med uppgift att söka åstadkomma ytterligare lättnader i samfärdseln mellan de skandinaviska länderna ligger ett trefaldigt motiv: dels ett försök att i någon form få fram ett parlamentariskt kontaktorgan mellan de skandinaviska länderna utanför och ovanför de speciella expertutredningarna, dels en stark känsla av att en del irritationsmoment på sina håll i gränstrakterna gjort det psykologiskt angeläget med ett initiativ, som möjligen kan uppfattas som en akt av god nordisk anda, dels slutligen också en bestämd övertygelse att det på de skisserade områdena, i fråga om valutaförhållanden, pass- och tullformalityter, gränshandel o. s. v., finnes möjlighet att nå om än modesta så dock välkomna och konkreta resultat, om blott folk med praktiskt sinne och parlamentarisk förankring satte sig ned för att söka lösningar.

Denna framställning har inte gjorts enbart i Sverige, vilket lätt skulle kunna leda till missförstånd. I Danmark har en liknande framställning gjorts den 24 januari av folketingsman Hans Hedtoft i ett »spörsmål» till danske utrikesministern, som deklarerade danska regeringens intresse för att förhandlingar av föreslagen art skulle komma till stånd. Med anledning av att saken då redan tagits upp i det svenska parlamentet och väntades komma upp i det norska, förklarade han att danska regeringen var fullt beredd att delta i arbetet i en parlamentarisk kommission med medlemmar från Danmark, Sverige och Norge. Beträffande formerna för det danska deltagandet tänkte han sig att saken bäst skulle kunna ordnas genom förhandlingar mellan regeringen och partiledarna.

I Norge har man valt en annan form för samma sak. Där har ett likalydande ärende med tillstyrkan från den norska gruppen av interparlamentariska unionen översänts till stortingspresidenten. Presidentskapet har därefter remitterat ärendet till utrikesdepartementet, som

med tillstyrkan återsänt det till presidentskapet, med reservation för Norges speciella svårigheter på valutaområdet. Stortinget har sedan intagit en positiv hållning och torde självt komma att utse sina representanter i en eventuell kommitté.

I såväl den danska som den norska folkförsamlingen har man alltså visat en ytterst positiv inställning, vilket jag hoppas att denna kammare också om något ögonblick skall göra. På danskt håll, där frågan väckt en betydande uppmärksamhet i den offentliga debatten, har man låtit förstå att man väntar, att initiativet skall komma från Sverige, därför att frågan första gången väcktes i den svenska riksdagen, i denna kammare för övrigt. Jag tillåter mig därför att uttrycka en förvissning att utrikesministern, vars livliga intresse för saken jag känner, skall finna det möjligt att så snart som möjligt ta initiativ till överläggningar med sina danska och norska kolleger för att få till stånd en parlamentarisk kommitté med de arbetsuppgifter, som i motion nr 23 skisserats.

Häruti instämde herr *Dickson*.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Utgifter under riksstatens elfte huvudtitel.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1951/52 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.*Punkten 25.***Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln, punkt 26, föreslagit riksdagen att till Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ramberg* och *Werner* (I: 10) och den andra inom andra kammaren av herr *Andersson* i Rygestad (II: 13), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av kungörelsen av den 15 mars 1946 (nr 83), att hinder för statsbidrag icke skulle föreligga för kommun, som vidtagit åtgärder för anskaffande av bostäder med mottagningslokaler åt provinsialläkare å landsbygden vid sådan tidpunkt, att lokalernas ianspråktagande kunnat ske först sedan kungörelsen av den 15 mars 1946 utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte till Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor;

II. att motionerna I: 10 och II: 13 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Ståhl*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr STÅHL: Herr talman! Bakgrunden till den reservation, som jag har låtit anteckna till denna punkt i utskottets utlåtande, är en interiör från en värmländsk socken och dess kostnader för en provinsialläkarbostad, som när den relaterades i dag i första kammaren där gjorde ett synbarligt intryck. Tyvärr är jag inte i stånd att lika välutaligt som herr Ramberg och herr Werner i Höjen i första kammaren — särskilt herr Ramberg, som är hemmahörande i socknen — relatera förhistorien till den motion som här föreligger, men jag skall i alla fall, herr talman, be att i korthet få lämna några data.

Jag vill först hänvisa till vad utskottet skriver på sidan 22, nämligen att »utskottet, som tagit ingående del av det i motionerna närmast åsyftade fallet, finner omständigheterna i detsamma ömmande». Det förhåller sig i korthet så att den statsbidragsbestämmelse, som det här gäller, utfärdades den 15 mars 1946, och den stadgar att provinsialläkardistrikt skall kunna få statsbidrag till bostad med ett belopp av högst 25 000 kronor. Vidare stadgas det att kungörelsen trädde i kraft dagen efter det den utkom från trycket.

Några dagar tidigare hade den kommun det här gäller, nämligen Glava kommun, satt i gång byggandet av en provinsialläkarbostad, därför att nöden helt enkelt tvang kommunen att försöka hjälpa de avlägset boende människor, som det var fråga om, att få sitt behov av läkare tillgodosett. Där-efter gjorde kommunen upprepade ansträngningar för att få bygget påskyndat, men mot detta reste sig betydande svårigheter. Under tiden inträffade i denna kommun, att flera av de bärande skatteobjekten drabbades av katastrof och arbetslöshet. Jag vågar nämna ett namn, som jag tror att kammarens ära-

Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

de ledamöter känna till, nämligen Glava glasbruk, som nedlades i den vevan, vilket medförde en fruktansvärd depression i kommunen. Vidare fanns det en sågverksrörelse i Glava socken, som också drabbades av samma öde och som medförde att kommunen fick vidkännas oerhörda kostnader till dess att arbetskraften kunde spridas ut ifrån kommunen till andra trakter, där det fanns arbete. Nåväl, denna provinsialläkarbostad som kommunen själv hade måst sätta i gång med blev en kännbar belastning för kommunen. När man gjorde försök att få del av statsbidraget tillstyrktes detta av en rad myndigheter. Jag kan nämna, att både centrala byggnadsberedningen och medicinalstyrelsen ansågo, att detta provinsialläkardistrikt, trots att bygget var igångsatt några dagar innan kungörelsen stadgade statsbidrag, borde kunna få del av statsbidraget. Kommunens ansökan ledde emellertid inte till framgång. Man hänvisade till det måhända farliga prejudikat som skulle bli resultatet, därest man villfor kommunens önskan.

Jag vill liksom talarna i första kammaren och alla andra som ha intresserat sig för detta fall säga, att jag förstår Kungl. Maj:ts hållning därvidlag. Ty om man utan vidare gick på den linjen att man beviljade statsbidrag till kommunen, är det möjligt, att det skulle bli svårt att draga en ny gräns och att man därför skulle komma att utvidga bestämelsen till fall, som inte voro avsedda när kungörelsen kom till. Men om man hyser betänksamhet ur den synpunkten, borde det vara möjligt, inte att bifalla motionen, som har en kläm som kanske sträcker sig för långt och vilken avdelningen i utskottet hade att ta ställning till, men att bifalla ett yrkande, som ger Kungl. Maj:t rätt att från fall till fall pröva ömmande omständigheter och skäligheten i de framställningar, som kunde komma in. Man

skulle då förhindra att, såsom i detta fall, några få dagar skulle beröva en kommun, som enligt allas uppfattning är starkt behövande, ett statsbidrag som de provinsialläkardistrikt få, vilka igångsatt sitt bygge efter det datum som är fixerat.

För att komma förbi de måhända betänkliga konsekvenser, som kunde följa av ett bifall till motionen, ber jag, herr talman, att få ställa samma yrkande som herr Werner i Höjen ställde i första kammaren, när denna fråga var uppe till debatt där. I detta yrkande hemställes, »att riksdagen i anledning av motionerna I:10 och II:13 måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att utan hinder av bestämmelserna i statsbidragskungörelsen av den 15 mars 1946 efter särskild prövning bevilja statsbidrag till i kungörelsen angivna provinsialläkarlokaler, som av kommun påbörjats före kungörelsens ikraftträdande men slutförts först efter sagda kungörelsens tillämpning». — Motionär i andra kammaren är min bankkamrat herr Arvid Andersson i Ryggestad, som på grund av svårt sjukdomsfall i familjen plötsligt måst resa hem.

Jag vill fästa uppmärksamheten på, herr talman, att om man använder denna formulering, får man inte alls den vida ram, som motionen innebär. Man undviker de konsekvenser, som eventuellt kunnat uppstå om man gått på bifall till motionen, och lägger i Kungl. Maj:ts hand att pröva skäligheten från fall till fall för sådana kommuner och provinsialläkardistrikt, som fullgöra precis samma plikt som andra, nämligen att skaffa lokaler, men som på grund av den fixerade dagen inte kunna få statsbidrag. Här får Kungl. Maj:t rätt att pröva, och därför får Kungl. Maj:t också i sista hand bestämmanderätten.

Jag skulle vilja vädja till statsrådet Mossberg att han, inte bara och inte främst som värmlänning, ty det är inte

Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

i den egenskapen jag för min del för saken på tal, utan som en humant kännande människa för kommuner, som befinna sig i ett svårt läge, ger sitt stöd åt detta försök att lämna hjälp till provinsialläkardistrikt, som befinna sig i svåra omständigheter.

Jag tror att jag vågar säga, herr talman, att det var en ganska allmän uppfattning att om detta yrkande hade kommit under votering i första kammaren, så hade det sannolikt vunnit kammarens bifall. Att det icke kom under votering där berodde på ett förbiseende i den mycket hastiga proceduren, som kom att avsluta debatten. Jag skulle vilja vädja till andra kammaren att nu göra vad som således inte kom att bli gjort i första kammaren, nämligen att bifalla det yrkande, som jag har tillåtit mig att ställa. Jag är övertygad om att man i så fall kommer att göra en mycket god gärning gentemot det provinsialläkardistrikt, som här befinner sig i ömmande omständigheter, ett provinsialläkardistrikt som fullgjort samma skyldighet som andra men som genom en formalitet inte kunnat komma i åtnjutande av samma fördelar.

Jag slutar alltså, herr talman, med att vädja till kammaren att bifalla det av mig ställda yrkandet.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet MOSSBERG: Herr talman! Jag skall bara be att i anledning av herr Ståhls anförande, om det tillåtes mig, få rätta en uppgift som herr Ståhl gav. Jag fick den uppfattningen att herr Ståhl ville göra gällande, att det här rörde sig om en provinsialläkarbostad, som hade påbörjats på våren 1946, och att vi samma vår hade vidtagit en ändring i statsbidragskungörelsen, så att det alltså bara var en tidsskillnad av några få dagar, som varit avgörande för det hela. Det förhåller sig inte på det viset. År 1946 gällde den kungörel-

se det är fråga om enbart för rikets ödemarksområden, och det året vidtogs en höjning av det bidragsbelopp, som kunde utgå till kommuner belägna i ödemarksområden, då de byggde provinsialläkarbostäder. Det var först året därpå, år 1947, som det genom ett riksdagsbeslut öppnades möjlighet att lämna bidrag till uppförande av provinsialläkarbostäder jämväl beträffande kommuner i riket i övrigt, vilka voro i en bekymmersam ekonomisk situation.

Det är alldeles uppenbart, att Kungl. Maj:t har fått vara mycket återhållsam när det gällt att bevilja bidrag, som skulle kunna få en retroaktiv karaktär. Om man släpper tidpunkten den 1 juli 1947, alltså den dag då kungörelsen trädde i kraft, uppkommer ju frågan: Hur långt skall jag gå? Skall jag nöja mig med att gå ett år tillbaka, eller skall jag gå två, tre eller fyra år tillbaka och bevilja anslag retroaktivt? Jag tror, att man då skulle slå in på en mycket bekymmersam väg. Den enda princip, som man enligt min mening kan hålla på, är att stå fast vid dagen för kungörelsens ikraftträdande.

Jag vill även upplysa kammaren om, vilket också framgår av utskottets utlåtande på denna punkt, att ifall man skulle gå in för att göra ett undantag för den värmlandskommun det är fråga om, där omständigheterna — det är jag fullt medveten om — te sig mycket ömmande, så kan jag inte se att detta ändrade ståndpunktstagande kan begränsas bara till denna kommun, utan jag skulle tro, att det finns tio eller tolv andra kommuner, som också i rättvisans intresse måste få bidrag. Under sådana förhållanden rör det sig ju inte enbart om ett belopp på 25 000 kronor utan kanske om det tiodubbla.

Jag har, herr talman, bara velat lämna dessa kompletterande uppgifter för att kammarens ledamöter skola få del av hur vi inom departementet ha sett

Förste provinsialläkare och provinsialläkare m. fl.: Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden.

på denna fråga, när vi provat densamma.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Vi ha inom avdelningen i utskottet ägnat ganska mycket tid åt behandlingen av den punkt, som nu diskuteras. Vi ha bl. a. inkallat en av motionärerna, nämligen herr Ramberg, som haft en föredragning på tre kvarts timme för oss, och vi ha alltså hört de synpunkter han i dag framförde i första kammaren. Vi ha också gjort oss underrättade om hur skatteläget blivit i kommunen, sedan det upphörande av den industriella verksamheten inträffade, som herr Ståhl omnämnde. Det har då visat sig, att skattetrycket i denna kommun inte var större än i många, många andra kommuner i Värmland.

Om vi skulle gå på den linje som herr Ståhl rekommenderar, så att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall skulle få pröva ansökningarna och eventuellt lämna bidrag, bleve det väl ändå ungefär samma sak som om vi bestämde, att tidpunkten för ansökningen skulle framflyttas. Ty det är självklart, att alla kommuner som ha byggt provinsialläkarbostäder innan den nya kungörelsen kom till komma att lägga in ansökningar om statsbidrag. Jag föreställer mig, att det blir väldigt svårt för Kungl. Maj:t att bifalla den ena men inte den andra ansökningen, om det skulle föreligga sådana skäl, att det vore lämpligt att lämna bidrag till alla.

Vi ha inom avdelningen gjort oss underrättade om att det i ganska många fall ligger till på samma sätt som i denna värmlandskommun, och det är med hänsyn till konsekvenserna av att bifalla herr Ståhls förslag som vi inom utskottet ansett, att man inte kan biträda motionen. Jag skulle tro, att det inte heller är lämpligt att biträda det yrkande, som herr Ståhl här har framställt, då det ju i stort sett sammanfaller med motionen.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr STÅHL: Herr talman! Jag vill till inrikesministern säga, att jag inte vågar bestrida, att jag kanske blandat ihop de båda kungörelser inrikesministern nyss berörde. Jag har inte haft ens några stolpar för det anförande jag höll, så att jag har ingenting att falla tillbaka på. Men det är självfallet att jag avsåg kungörelsen av den 13 juni 1947, som innebar en utökning av anslaget utöver hjälpen till kommuner, som äro belägna i ödemarker.

Bortsett från detta, som är en ren formsak, vill jag understryka — och det i någon mån som en polemik mot herr Rubbestad — att med den form yrkandet har i motionen kan jag helt förstå avdelningens och utskottets ställningstagande, ty genom ett bifall till detta yrkande skulle man enligt utskottets och även enligt statsrådets mening på ett betänkligt sätt bidraga till en utveckling, som man har velat undvika. Men om man går på det yrkande jag har ställt i denna debatt, vilket inte är formulerat av mig utan av herr Rubbestads partikamrat herr Werner i Höjen och som inskränker ändringen till att omfatta endast de kommuner, som ha påbörjat byggandet före kungörelsen tillämpning, så äro alla sådana risker undanröjda.

När herr statsrådet här sade, att man kunde komma att få gå inte bara ett och två utan även tre och fyra år tillbaka, så vill jag framhålla, att detta måste vara alldeles omöjligt, ty så lång tid har arbetet ändå inte kunnat ta. Jag vågar inte på rak arm säga hur många fall det kan gälla, men att det med formuleringen i det yrkande jag ställt inskränker sig till ett ytterst begränsat antal fall tror jag att även herr Rubbestad måste vidgå. Och jag tycker att herr Rubbestad, som i andra fall

Serafimerlasarettet: Avlöningar.

brukar ömma för landsbygdens behov, skulle inse att det här gäller en allvarlig sak för en avlägset liggande och hårt skattetyngd kommun, nämligen att inte få bära bördor, som äro större än andras, bara därför att en kungörelse trätt i kraft på en viss dag.

Med stöd av vad jag anfört vågar jag, herr talman, vidhålla mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till det av herr Ståhl under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammarerna utskottets berörda hemställan.

Punkterna 26—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Serafimerlasarettet: Avlöningar.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr BERGSTRAND: Herr talman! Det finns på denna punkt en motion, som väckts i denna kammare av herr Carl Lindberg m. fl. Som så många motioner har den avstyrkts av utskottet. I detta fall beklagar jag verkligen djupt den saken. Med en viss tillfredsställelse kan jag ändå konstatera, att utskottsskrivningen andas ganska mycken välvilja emot motionen, och man tycker därför att utskottet också kunde ha kostat på sig ett bifall till motionen. Den hemställer endast om utredning, visserligen en skyndsamt utredning om inrättande av en neuro-medicinsk-traumatisk avdelning vid Serafimerlasarettet.

Motionen pekar på en mycket allvarlig brist i vår medicinska vapenarsenal. Vi sakna nämligen så gott som helt och hållet vårdmöjligheter vid våra

sjukvårdsanstalter för de talrika fall, som få mer eller mindre svåra funktionella följdttillstånd efter olycksfall. Sådana följdttillstånd äro mycket vanliga. I vårt land ha vi sannolikt för närvarande 7 000—8 000 fall årligen av hjärnskakningar. Många av dessa patienter få besvärliga efterverkningar i form av huvudvärk, yrseltillstånd, svaghetstillstånd av olika slag, svaghetstillstånd som ibland kunna stegras till verkliga förlamningstillstånd. Det är således tillstånd som medföra invaliditet under kortare eller längre perioder. Om det också inte blir full invaliditet, blir det ändå ofta mycket stora besvär för de skadade. Det bör också tilläggas att det inte bara är hjärnskakningar som dra med sig sådana här tillstånd. Även mindre grava olycksfall kunna ge upphov till mycket besvärliga neuroser.

För arbetsmarknaden och för våra försäkringsanstalter — inte minst riksförsäkringen — ha dessa fall, som öka i takt med tidens allt hastigare puls, blivit ett allt allvarligare problem. Inte minst besvärligt är det, att det så ofta gör sig gällande en viss rådvillhet, *hur* fallen skola behandlas och *var* de skola behandlas. Det skall gärna medges att över åtskilliga av dessa tillstånd alltjämt vilas ett dunkel, som det behövs mycken forskning för att klara upp.

Men det finns å andra sidan också en viss erfarenhet — en erfarenhet, som visserligen är större utomlands men som finns också hos oss — vilken visar, att man redan har metoder att angripa sjukdomssymtomen. Till dessa erfarenheter hör emellertid också den, att behandlingen bör sättas in på ett relativt tidigt stadium, innan den funktionella skadan har hunnit bli alltför fixerad. Man får härigenom en bättre effekt.

Mycket pengar skulle sparas för försäkringsanstalterna, om de hade möjligheter att när det gäller dessa s. k. traumatiska neuroser hänvisa de sjuka till lämplig behandling. Och i pengar

Bidrag till resor för vanföra m. m.

kan man förstås inte mäta värdet av återvinnandet av hälsa och arbetsglädje och livsmod! Redan år 1949 gjorde karolinska institutets direktion en hemställan om att få inrätta en avdelning för sjuka av denna kategori, vilken skulle tjänstgöra både som behandlingsavdelning och forskningsavdelning. Försäkringsrådet, försäkringsanstalterna och LO:s arbetarskyddskommitté ha alla tillstyrkt framställningen. Därför är det beklagligt att utskottet inte har dragit den fulla konsekvensen av sin välvilliga skrivning utan i stället bara litar på att Kungl. Maj:t har ögonen riktade på denna sak även utan riksdagsskrivelse.

I dagens situation är det väl ingenting mer att göra än att ge uttryck åt den förhoppningen, att Kungl. Maj:t inte glömmer bort ärendet. Visserligen har ju Kungl. Maj:t mycket att tänka på, men detta är verkligen ett angeläget ärende. Man har anledning tro att ett positivt ingripande snart nog skulle leda fram till gynnsamma resultat — gynnsamma för riks-försäkringsanstaltens kassa, gynnsamma för arbetsmarknaden och gynnsamma inte minst för alla de sjuka människorna.

Herr talman! Jag har intet yrkande, men jag vill som sagt uttrycka den förhoppningen, att ärendet snart nog på allvar tages upp av Kungl. Maj:t.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Det är nog mycket möjligt att den avdelning herr Bergstrand vill ha inrättad vid Serafimerlasarettet är behövlig och nödvändig. Men vi ha inom avdelningen i utskottet fått den upplysningen, att erforderlig utredning för inrättande av en dylik avdelning redan synes vara tillgänglig för Kungl. Maj:t, och då ha vi ansett, att Kungl. Maj:t och medicinalstyrelsen få vidtaga åtgärder, om de tycka, att avdelningen är lika nödvändig som herr Bergstrand anser att den är.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 48—74.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 75.

Bidrag till resor för vanföra m. m.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln, punkt 87, föreslagit riksdagen att till Bidrag till resor för vanföra m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 525 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gottfrid Karlsson* och fröken *Andersson* (I: 265) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström* och herr *Bergstrand* (II: 340) hade hemställts, att riksdagen ville besluta sådana ändrade grunder för statsbidrag till resor för vanföra jämte vårdare, att ifrågavarande statsbidrag kunde få utgå jämväl till resor till och från närmast belägna ortopediska lasarettavdelning.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 265 och II: 340 till Bidrag till resor för vanföra m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 525 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Ståhl* och *Bergstrand*.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Fröken **WETTERSTRÖM**: Herr talman! Sedan 1912 utgår statsbidrag till resor åt medellösa och mindre bemedlade patienter och deras vårdare till och från statsunderstödd vanföreamstalts klinik. När sedermera ortopediska lasarettskliniker tillkommit i lands-

Bidrag till resor för vanföra m. m.

orten, vilket hittills skett vid lasaretten i Örebro, Lund, Malmö och Linköping, ha motsvarande bestämmelser icke införts för patienter där, utan dessa få bekosta resor till och från den ortopediska lasarettavdelningen. Vi motionärer ha ansett detta förhållande vara både orättvist för patienterna och oekonomiskt för staten.

En obemedlad eller mindre bemedlad person, som är bosatt t. ex. i Motala, har alltså rätt till fria resor till och från vanförestalten i Stockholm. Men om vederbörande anlitar den närmast liggande ortopediska avdelningen vid länslasarettet i Linköping, går han eller hon förlustigt denna förmån.

I motiveringen till sitt avslagsyrkande säger utskottet, att i svensk sjukvårdspolitik såvitt angår den slutna kroppssjukvården sedan länge hävdats den principen, att staten lämnar resebidrag allenast för sådan vård, som kan sägas vara av riksbetonad karaktär, medan för utnyttjande av länsvis organiserad vård erforderliga resebidrag böra lämnas av vederbörande huvudman.

Jag ber att först få påpeka, att det här ej är fråga om uteslutande slutna kroppssjukvård. I mycket stor omfattning gälla resorna bandage, korsetter, hälftsinlägg osv. Vad beträffar uttrycket »riksbetonad karaktär», så säger det åtminstone mig, att det är själva vården som är en riksangelägenhet. Då frågar man sig, om det avgörande skall vara, var denna vård gives.

När utskottet vidare hävdar, att huvudmännen i avsevärd utsträckning trätt emellan, då behov förelegat av resebidrag till anstalt inom länet, så gäller detta fortfarande den slutna kroppssjukvården. Några specialbestämmelser för landstingsklinikernas ortopedvård finnas ej.

Det talas också i utskottets utlåtande om hävdvunnen princip angående fördelningen av resebidragen mellan staten och de lokala huvudmännen. Men

fortfarande gäller detta den slutna kroppssjukvården. Ortopedvården är, som jag förut nämnt, endast till en del slutna.

Till slut hänvisar utskottet till det framtida ikraftträdandet av 1947 års lag om allmän sjukförsäkring, då resebidragen bl. a. till och från vanförestalter skola ersättas med allmänna resebidrag. Men med hänsyn till det nuvarande ekonomiska läget synes det mig vara att ställa frågan på en ytterst oviss och mycket avlägsen framtid.

Jag kan icke finna att de skäl som utskottet har anfört äro bärande.

Ärade kammarledamöter! Icke är det väl meningen, att allmänheten skall bli lidande av att ortopedisk vård erbjudes länsvis på så sätt att allmänheten förlorar resebidragen? För mig framstår detta som en uppenbar orättvisa. Dessutom blir i praktiken följden den, att patienterna, trots det besvär som det ofta medför för dem att företaga en lång och påkostande resa till en vanförestalt, ändå komma att föredraga detta i stället för att uppsöka närmaste ortopediska klinik, helt enkelt därför att de skola komma i åtnjutande av förmånen av fria resor. Skola verkligen bestämmelserna vara så utformade att de stimulera till ett sådant förfaringsätt? Och skall statens anslag utgå efter så oekonomiska grunder?

Herr talman! Jag tillåter mig att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Det är klart att det skulle vara ganska angenämt, om man kunde ordna det så att staten svarade för alla resekostnader för sjuka till olika anstalter. Men jag förutsätter att med det ekonomiska läge vi nu ha kunna vi icke tänka oss detta, utan tills vidare få vi väl hålla den linjen, att när det gäller resor till sjukvårdsanstalter, som länens lands-

Bidrag till resor för vanföra m. m.

ting hålla, bör det vara de olika länen som få svara för resekostnaderna. För närvarande är det så att om det gäller statliga vanförestalster, belägna på olika ställen i landet och tillgängliga för vem som helst från hela riket, är det staten som vid behov betalar resorna. Att införa de bestämmelser som här föreslås av fröken Wetterström tror jag icke i nuvarande läge är möjligt. Det är också detta som utskottet har velat påpeka.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **BERGSTRAND**: Herr talman! Fröken Wetterström har ju redan talat för sin motion i detta ärende. Jag är hennes medmotionär och vill gärna också lägga fram min syn på denna sak. I viss mån måste den komma att avvika från vad herr Rubbestad sagt. Motionen är avstyrkt av utskottet. Såsom jag nyss yttrade, är detta icke något sällsynt öde för en motion. Men det är ändå anmärkningsvärt i detta den statliga sparsamhetens år 1951. Det är anmärkningsvärt därför att motionen i väsentlig mån syftar till att åstadkomma en besparing för staten. Att ett bifall skulle ha inneburit en vinning också för dem som beröras av det hela gör ju icke saken sämre.

Det förhåller sig ju så att mindre bemedlade vanföra få statsbidrag för resor både för sig och för vårdare som följa dem, när de av den ena eller andra orsaken måste resa till de statliga vanförestalsterna. Sådana resor äro icke sällsynta för de sjuka. Fröken Wetterström har pekat på att deras bandage och proteser ofta behöva kontrolleras och rättas till eller kanske ersättas med nya.

På senare år ha också några landsting byggt moderna ortopediska kliniker. För de vanföra, som bo inom dessa landstings sjukvårdsområden, ligger det i sakens natur, att det ur kostnads-

synpunkt liksom också ur bekvämlighetssynpunkt — ty långa resor kunna pressa svårt — är till fördel att få resa till de närbelägna länsanstalsterna i stället för till de mera avlägset belägna statliga anstalsterna. Men det reser sig då ett hinder. Till statsanstalsterna får man nämligen resa fritt, vilket däremot ej går för sig till länsanstalsterna.

Jag vill i detta sammanhang peka på att när herr Rubbestad säger, att huvudmännen få betala resorna till länsanstalsterna, så gäller detta med viss reservation. Ty det beror på om patienten behöver hjälp till resan; i annat fall får han betala själv.

Motionen vill göra dessa förhållanden bättre.

Utskottet har två motiv för sitt avslagsyrkande. Det första är av den principiella karaktär som herr Rubbestad talade om. Detta motiv går, såvitt jag förstår, åtminstone delvis vid sidan om saken. Utskottet menar ju att ett bifall skulle bryta den princip, som säger att staten lämnar resebidrag endast för sådan vård som kan behövas vid anstalt av riksbetonad karaktär, såsom fröken Wetterström nyss yttrade. För den länsvis ordnade vården skall vid behov resebidrag givas av vederbörande huvudman med de inskränkningar jag nämnt. Utskottet tillägger att detta gäller den slutna kroppssjukvården. Av denna orsak anser man att statliga resebidrag ej böra ifrågakomma för resor till landstingens ortopediska anstalster.

Jag tror emellertid att det är berättigt att säga, att en väsentlig del av resorna för de vanföra icke avser intagning på avdelningen för slutna vård utan i stället avser provningar, måttagningar och byten av proteser eller bandage. Allt detta tillhör den öppna sjukvården och icke den slutna sjukvården. När det gäller den öppna vården skulle ingen princip brytas, om motionen skulle bifallas. För resor för erhållande av öppen vård lämnar näm-

Bidrag till resor för vanföra m. m.

ligen staten sedan många år tillbaka bidrag, även om resorna gälla länsvis ordnad vård. Jag kan som exempel därvidlag bara nämna resebidragen till de lungsjuka. Dessa få bidrag av statsmedel för resor till länsanatorier och centraldispensärer, om de behöva gasbehandling. Utskottets motivering för avslag är därför icke bärande i denna punkt.

När utskottet ytterligare hänvisar till att resebidrag i alla fall i sinom tid skall komma att utgå enligt 1947 års lag om allmän sjukförsäkring, förefaller det verkligen som om argumentnöden vore mycket stor. Det står ju skrivet bara i stjärnorna, när denna lag skall komma att träda i kraft, herr Rubbestad. Även här är således utskottets motiv för sitt avstyrkande av mycket liten bärkraft.

Det finns emellertid ytterligare skäl för bifall till motionen. Otvivelaktigt måste många skattetyngda kommuner lockas att skicka sina vanföra till statens vanförestalter, dit resorna äro fria. Men därmed stiger också arbetsbelastningen för statsanstalterna och statsanstalternas personal, en belastning som nog i stället behövde minskas.

Herr talman! Alla skäl tala för ett bifall till motionen. Det skulle innebära en besparing för statskassan och en avlastning när det gäller statens vanförestalter. Ett bifall drar heller icke med sig några som helst farliga konsekvenser.

Herr HALLÉN: Herr talman! Jag känner till några fall som äro ganska upprörande, och det har föranlett mig att yttra mig på denna punkt. Jag instämmer fullständigt med den föregående ärade talaren, att utskottets argumentation, framför allt dess sista del, är synnerligen svag. Där erinras det om 1947 års lag om allmän sjukförsäkring, som innebär att bidrag till resor till och från bl. a. vanförestalter skola ersät-

tas med de allmänna resebidrag, som komma att utgå enligt nämnda lag. Den siste talaren sade att det står skrivet i stjärnorna när denna lag träder i kraft. Det är nog det minsta man kan säga. Enligt vad de sakkunniga uppgivit kommer lagen, när den en gång kan genomföras, att draga en årlig kostnad av 300 miljoner kronor. Det förutsätter ett ekonomiskt läge, som vi tyvärr i dagens dystra situation knappast kunna tänka oss. Det gör att hela denna argumentation saknar varje som helst värde, då vad man väntar på ligger i en så avlägsen och dimhöljad framtid som det verkligen gör.

Jag tycker därför att det finns goda skäl att biträda motionen, icke minst med tanke på att somliga år förlamningsfallen, framför allt barnförlamningsfallen, grassera synnerligen hårt. Att då genomföra den princip som motionen uttalar sig för är något, som nog egentligen opinionen är mogen för.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Fru TORBRINK: Herr talman! Med all respekt för fröken Wetterströms ömmande för de vanföra måste jag ändå yrka bifall till utskottets hemställan. Det är ju dock så att det innebär en klar förbättring för de vanföra, att man vid olika länslasarett och sjukhus inrättat ortopediska avdelningar. Landstingen tillämpa också överallt vissa regler om resebidrag. Patienterna få betala en ytterst liten summa i förhållande till de verkliga resekostnaderna. Det behöver icke fördenskull vara så att man är intagen för slutenvård, utan man kan vara remitterad till lasarettet i fråga för specialistvård. Dit kan man räkna detta. Jag tror att man genom att införa specialavdelningar vid sjukhusen gynnar de vanföra mera än genom att låta dem resa långa vägar för att få denna vård, även om de

Bidrag till resor för vanföra m. m.

i sistnämnda fall få statsbidrag till sina resor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken WETTERSTRÖM (kort genmäle): Herr talman! När fru Torbrink säger att det utgår bidrag av landstingsmedel till sådana resor, måste jag bestrida det. Enligt de upplysningar som jag inhämtat från mycket sakkunnigt håll utgår landstingsbidrag, när det gäller den slutna vården, men icke i fråga om bandage och sådant. Patienterna få ersättning för sina resor om de skola inläggas på en avdelning men icke för sådant som jag nämnt. Jag har uppfattat det så, att när denna bestämmelse, som medgav fria resor till vanförestalster, kom till 1912, hade vi icke ortopediska kliniker vid länslasaretten. Jag trodde ursprungligen att det måste vara en lucka i bestämmelserna, som icke fyllts ut när vi fingo de ortopediska avdelningarna. Jag tycker fortfarande, trots vad här sagts, att det inte föreligger skäl för avslag på motionen, i synnerhet som det faktiskt går ut över människor som icke kunna fatta att bestämmelserna äro utformade på det sätt som de äro.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Beträffande de resebidrag, som i de olika länen utanordnas till sådana som skola besöka sjukvårdsanstalterna, är det så att bestämmelserna utformas av varje landsting för sig. Jag kan ju bara meddela, att i mitt eget läns landsting ha vi gått in för att lämna resebidrag till alla som ha en viss begränsad inkomst och som ha en resekostnad, som övertiger en viss summa. Många få således denna förmån. Om det gäller sådana, som äro mindre bemedlade och ej kunna klara sig själva, kan det tänkas att man t. ex. i Östergötland kan gå in för att lämna dylika resebidrag. Men jag menar att rätta vägen för fröken Wetterström är att göra framställning till

Östergötlands läns landsting, att man mera behjärtar, när det gäller att hjälpa åtminstone mindre bemedlade att få bidrag till sina resor.

Beträffande kritiken mot utskottets uttalande i fråga om rätten till fria resor till sjukvårdsanstalter, när lagen av 1947 trätt i kraft, så är det meningen, att denna förmån icke bara skall gälla anstalter för vanföra, utan det kommer att bli fria resor till flertalet sjukvårdsanstalter. Jag framhöll i mitt första anförande, att det skulle ju vara lyckligt, om vi hade det så ordnat, att staten ginge in för att klara resekostnaderna till sjukvårdsanstalterna. Men i nuvarande ekonomiska läge tror jag ej att någon är beredd att gå den vägen. Det är detta som gjort att utskottet intagit sin ståndpunkt.

Fröken WETTERSTRÖM: Herr talman! Till herr Rubbestad vill jag bara säga, att jag aldrig någonsin har talat om någonting annat än om de obemedlade och de mindre bemedlade, det är den enda kategori jag uppehållit mig vid.

Jag vet inte om det i herr Rubbestads län gäller några särskilda bestämmelser på detta område, men enligt de upplysningar jag fått från landstingsförbundet finns det faktiskt inga specialbestämmelser i detta avseende.

Herr BERGSTRAND: Herr talman! Gentemot fru Torbrink vill jag säga, att vad hon anförde egentligen bara är ett stöd för att motionen bör bifallas. Det kan inte ligga i fru Torbrinks intresse och inte heller i patienternas intresse att de skola behöva resa till Stockholm eller Göteborg för att få en vård, som de kunna få på mycket, mycket närmare håll. I statens intresse ligger det givetvis att kostnaderna för biljetterna bli så billiga som möjligt.

Gentemot herr Rubbestad vill jag säga, att jag undrar om han är fullt säker på sina uppgifter. Det är nämligen

Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.

så att den behandlingsplats, som i detta avseende ligger närmast herr Rubbestads län, är Göteborg. Men Göteborg har en statlig vanförestalt, och dit äro resorna fria för de mindre bemedlade utan att landstinget behöver ingripa. Det behövs alltså intet anslag från landstinget i det fallet. Däremot gäller den sak det här är tal om andra landsting, som behöva egna anstalter därför att patienterna ha så långt att resa till de statliga anstalterna. Jag upprepar att man ingenting har att förlora men väl mycket att vinna för statskassans vidkommande genom att biljetterna bli billigare. Det blir ju inte flera vanföra i vårt land därför att vi besluta en sak som denna. Det betyder bara att de vanföra, som behöva resa någonstans, få lättare att göra detta och att det blir billigare för staten att hjälpa dem.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Fröken Wetterström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 75:o) i utskottets utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 76—97.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 98.***Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.**

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr HANSSON i Önnarp: Herr talmann! Herr Svensson i Vä och jag ha i motionen nr 149 i denna kammare framfört några synpunkter på föreliggande fråga och framför allt då i vad den gäller organisationen av förlossningsvården innefattande även den förebyggande mödravården.

Vi ha gått ut ifrån 1937 års riksdagsbeslut och därvid särskilt lagt vikten vid det i detta sammanhang så betydelsefulla avsnittet att den förebyggande mödra- och barnavården skulle bli avgiftsfri och att barnmorskornas arbete i långt större omfattning än nu är fallet skulle utsträckas dit. Utskottet har i sitt förevarande utlåtande också instämt i att förhållandena på förlossningsvårdens område ännu inte äro tillfredsställande. Detta erkännande göres så sent som 14 år efter det att beslutet om en genomgripande omorganisation fattats. Utskottet har åberopat medicinalstyrelsens yttrande vari framhållits att indragningarna och omstationeringarna äro ägnade att åstadkomma en rationalisering och intensifiering av den förebyggande mödravården inom ramen av de samlade arbetsuppgifter, som ålīga distriktsbarnmorskorna. Detta påstående kan vara riktigt om man begrän-

Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.

sar sig till de tätorter, som ligga i närheten av de fasta anstalterna. Däremot är det inte sant och inte riktigt, när det gäller de trakter från vilka man tagit tjänsteinnehavare och placerat dessa vid de fasta anstalterna. Därvidlag har 1937 års tilltänkta reform inte på något sätt blivit verkställd, utan där har det i stället för den förbättring, som ställts i utsikt på området, blivit en försämring.

Nu hänvisar man i stället till den stora och besvärliga brist på barnmorskor, som rått sedan slutet av 1930-talet och början av 1940-talet. Man har därvid också försvarat sig med att man måste använda tillgängliga barnmorskor för tjänstgöring vid den egentliga förlossningsvården. Emot detta kan det väl knappast göras någon erinran. Det var väl meningen att utnyttja den tillgängliga arbetskraften på ett mera förnuftigt och effektivare sätt. Man kan emellertid inte underlåta att fråga sig, varpå ett sådant förhållande kan bero. Ja, det beror naturligtvis på att samtidigt som man fattade det nämnda riksdagsbeslutet man också totalt felbedömde förutsättningarna för dess genomförande. Man nedskar med andra ord antalet nyutbildade eller nyexaminerade barnmorskor per år i en sådan omfattning att det inte kom att motsvara behovet i framtiden inom den organisationsram man tänkt sig.

Man lovar nu, att det skall bli en bättring på området. Man säger att på grundval av det beräknade minskade födelseantalet och på en viss ökning av antalet barnmorskor skall man kunna genomföra planen i så måtto, att man skall kunna besätta alla nuvarande tjänster. Nu frågar jag i detta sammanhang, om man därmed menar att man skall tillföra den egentliga landsbygden de tjänster, som man tidigare indragit, och därmed kunna utöka eller utbygga standarden igen såsom den ursprungligen var tänkt. Jag har tolkat utskottsutlåtandet så, att man är inne på den

vägen. Men däremot ställer jag mig litet tveksam när det gäller medicinalstyrelsens uttalande. Medicinalstyrelsen har ju planerat ytterligare indragningar, samtidigt som det förutsattes att man skall få förbättrade förhållanden. Om jag tar ett exempel från mitt eget landstingsområde, så äro såväl hälso- och sjukvårdsberedningen som barnmorskorna enstämmiga i den uppfattningen, att den uppgjorda organisationsplanen inte kan genomföras om ytterligare indragningar av barnmorsketjänster komma att ske. Man är av den mening- en att vi kanske kunna klara oss med en mindre än vi nu ha. Men vi måste samtidigt räkna med att ha minst en och helst två ambulera-nde barnmorskor för att rycka in som sjuk- och semestervikarie. Och i den mån de inte behövas härför, skulle de kunna tjänstgöra på fast förlossningsanstalt.

Jag skulle slutligen kunna säga, att i sak har utskottet givit motionärerna rätt medan det kommit till andra slutsatser än vi då det i stället för att tillstyrka förslaget om en översyn eller utredning av rådande förhållanden för att komma fram till en bättre ordning än den nuvarande vill överlåta det hela åt medicinalstyrelsen och barnmorskestyrelserna. Vi få väl tro, att det på det sättet skall bli bättre så att det inte blir som 1937 års riksdagsbeslut, vilket närmast kan betecknas som en reform på papperet, vilken aldrig gick att realisera på grund av de omständigheter jag berört. Om vi skulle se på denna fråga krasst ekonomiskt skulle vi naturligtvis fortsätta på den väg man hittills slagit in på. Men om vi vilja sätta det rent mänskliga främst i denna verksamhet, tror jag att vi få se på problemet litet annorlunda. Om vi gå ut ifrån att vad som vidtagits hittills är nödfallsåtgärder för att bemästra en bristsituation, så skulle vi väl därmed kunna förutsätta att åtgärder komma att vidtagas, som stå i full överensstämmelse med vad vi i motionen syftat till, och

Bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor m. m.

jag kan då med förtroende säga, att medicinalstyrelsen och barnmorskestyrelserna i förening komma att vidta åtgärder, som betyda en utveckling med likastandardprincipen som riktpunkt.

Med vad jag nu anfört, herr talman, tycker jag att jag framhållit de synpunkter, som enligt min uppfattning inte tillräckligt kommit till uttryck i utskottsbetänkandet. Jag avstår emellertid från att ställa något yrkande.

I detta anförande, varunder herr förste vice talmannen övertog ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Nilsson* i Bästekille och *Svensson* i Vä.

Herr **RUBBESTAD**: Herr talman! Då herr Hansson i Önnarp inte ställt något yrkande, är det väl ingen anledning att så mycket diskutera detta ärende. Jag vill bara framhålla, att det är så många olika önskemål i olika bygder i fråga om hur man skall ha det i fråga om barnmorskorna, om det bör finnas en barnmorska ute i bygden, eller om det i stället skall vara tillräckligt med barnmorskorna på förlossningsanstalterna. Det har den senaste tiden visat sig, att de allra flesta blivande mödrar resa till förlossningsanstalterna hellre än att kalla till sig barnmorskan. Antalet barnmorskor har också ökat mycket starkt under den senaste tiden, nämligen från 371 den 1 januari 1948 till 504 den 1 januari 1951. Det är alltså en betydande ökning. Vi ha på avdelningen fått en uppgift från medicinalstyrelsen, att med den anslutning som nu finns till läroanstalterna för barnmorskeutbildning, räknar man med att om fem år ha det antal, som kan anses erforderligt för att mödrarna skola få all den hjälp och vård, som herr Hansson i Önnarp efterlyser. Vi ha under sådana omständigheter inte ansett, att man behöver sätta igång en sådan utredning som den som krävs i motionen. Vi hoppas att med de åtgärder, som äro

vidtagna och som utskottet hemställt till myndigheterna om att ytterligare vidtaga, saken skall kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt, utan att man skall behöva gå in för någon utredning av frågan.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **HANSSON** i Önnarp: Herr talman! Jag vill bara till herr Rubbestad säga, att man skall inte lägga enbart s. k. hemförlossningsfrekvensen till underlag för bedömandet av hur många barnmorskor som skola vara stationerade på den egentliga landsbygden. Ty det finns så många andra arbetsuppgifter för barnmorskorna, som inte tillräckligt kommit till uttryck vid bedömandet av denna fråga. Det gäller exempelvis sådana saker som att biträda vid eventuella sjukdomsfall och andra svåra förhållanden, som kunna inträffa under själva havandeskapet. Framför allt när det gäller eftervården är det en viss trygghet att ha en barnmorska stationerad i hemorten i stället för att veta, att hon är stationerad flera mil därifrån i en anstalt och att det är svårt att komma i förbindelse med henne. Vi se olika på detta herr Rubbestad och jag. Herr Rubbestad är ganska långt ifrån den tid, då detta var aktuellt för honom. Jag för min del står betydligt närmare problemet.

Herr **RUBBESTAD**: Herr talman! Jag skall bara trösta herr Hansson i Önnarp med att om han ger sig till freds, ordnar det hela sig nog också för honom.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 99—106.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Bidrag till folkbildningsorganisationerna för anordnande av allmän sexualhygienisk upplysningsverksamhet. — Abortförebyggande åtgärder.

Punkten 107.

Bidrag till folkbildningsorganisationerna för anordnande av allmän sexualhygienisk upplysningsverksamhet.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln, punkt 120, föreslagit riksdagen, att till Bidrag till folkbildningsorganisationerna för anordnande av allmän sexualhygienisk upplysningsverksamhet för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Bidrag till folkbildningsorganisationerna för anordnande av allmän sexualhygienisk upplysningsverksamhet för budgetåret 1951/52 anvisa ett anslag av 45 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Mannerskantz* och fröken *Andersson* samt herrar *Rubbestad* och *Birke*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte av riksdagen bifallas.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **RUBBESTAD**: Herr talman! Vid denna punkt är fogad en reservation av några ledamöter av statsutskottet.

Jag skall inte göra någon lång utläggning utan vill bara säga, att i det läge som vi nu befinna oss i ekonomiskt sett, bör en besparing göras här inte minst ur den synpunkten, att de organisationer, som skola ha detta bidrag, nog äro tillräckligt intresserade av att sprida upplysning utan att därfor begära statsbidrag.

Jag ber, herr talman, att med det anförda, få yrka bifall till reservationen.

Herr **PETTERSON** i Degerfors: Herr talman! Eftersom herr *Rubbestad* fattade sig kort, skall jag göra detsamma.

Det gäller ju här ett anslag på 45 000 kronor till olika folkbildningsorganisationer för anordnande av allmän sexualhygienisk upplysningsverksamhet. Utskottet framhåller, att för budgetåret 1949/1950 söktes sådant bidrag av inte mindre än 21 dylika organisationer med 57 000 kronor, medan till och med den 15 september 1950 bidrag söktes av 15 organisationer med 45 610 kronor. Detta betecknar ju en nedgång. Departementschefen har också prutat 5 000 kronor på anslaget till 45 000 kronor.

Reservanterna säga, att ifrågavarande upplysningsverksamhet inte har det samhälleliga värde som kan motivera bidrag av statsmedel. Jag skall inte ta upp någon diskussion med herr *Rubbestad* på den punkten. Jag kan inte bedöma den saken, men jag kan hänvisa till att skolöverstyrelsen har gått på bifall, och jag skulle tro att den myndigheten är kvalificerad att bedöma saken. Det är mycket svårt att utan vidare dra in hela anslaget, och jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 108.

Abortförebyggande åtgärder.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln, punkt 121, föreslagit riksdagen att till Abortförebyggande åtgärder för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Abortförebyggande åtgärder för

budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Mannerskantz* och fröken *Andersson* samt herrar *Rubbestad* och *Birke*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Abortförebyggande åtgärder för budgetåret 1951/52 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Även på denna punkt föreligger det en reservation. Vi reseranter vilja här spara 50 000 kronor. Det är ju så att hela denna verksamhet är ett slags försöksverksamhet, och det pågår för närvarande en utredning om hur denna sak skall ordnas definitivt. Vi mena då, att det inte medan denna utredning pågår bör göras några utvidgningar utöver vad som redan nu finns. Jag vill meddela, att kostnaden under det sist gångna budgetåret uppgick till 87 228 kronor. Vi mena då, att om det inte behövs någon utvidgning, bör man stanna vid det antal byråer som redan få bidrag, och då bör det räcka med 100 000 kronor. Vi reseranter ha därför föreslagit det beloppet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Birke*.

Herr PETERSON i Degerfors: Herr talman! När det pågår en utredning, är det inte vanligt att man gör ändringar. Just med hänvisning till den utredning som herr *Rubbestad* talade om ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på

Sjuktransporter med flygplan.

bifall till den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets berörda hemställan.

Punkterna 109—118.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 119.

Sjuktransporter med flygplan.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr BERGSTRAND: Herr talman! Jag har förut i kväll talat en smula för motioner, som statsutskottet direkt har yrkat avslag på. Jag konstaterar emellertid med stor tillfredsställelse, att statsutskottet på denna punkt i viss mån har gått motionärerna till mötes. I den motion, som herr *Nordkvist* i denna kammare tillsammans med mig har väckt angående förbättrande av kommunikationerna i vissa bygder med isolerat läge, särskilt skärgårdsbygder, ha vi pekat på att helikopterns användning sannolikt skulle betyda mycket för befolkningen i dessa bygder, framför allt för ambulanstjänst och särskilt under tider när vägarna äro dåliga.

Det är ju så att statsutskottets tillstyrkan på denna punkt är relativ. Utskottet har inte velat anslå de medel som vi önska, men det har i alla fall givit oss en mycket positiv skrivning och direkt sagt ifrån, att det delar den mening vi ha givit uttryck för, att helikopterns användning sannolikt skulle vara av värde i dessa fall. Statsutskottet pekar på att det redan föregående år anslutit sig till den meningen, att de isolerade bygderna verkligen behöva extra åtgärder för att kunna reda sig under tider när naturförhållandena äro svåra. I den skrivelse, som avläts i fjol, gällde det emellertid endast de nordliga bygderna i vårt land. Nu förutsätter tydligen utskottet, att den ut-

Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Avlöningar.

redning, som det tänker sig skola komma, skall omfatta glesbygderna även i de övriga delarna av landet. Det har sagts mig, att Kungl. Maj:t redan skulle ha tillsatt den utredningen. Jag måste säga att det har gått mig fullständigt förbi, men om så har skett skulle jag vilja vädja till inrikesministern att överväga att ändra direktiven så att utredningen verkligen omfattar landet i sin helhet.

Det är väl så att problemen på detta område inte äro precis desamma längst uppe i norr, där det är fjällbygder och öde skogsbygder, som längre söderut, där det ju gäller bygder av annan art, ofta skärgårdsbygder. Men naturligtvis äro problemen besläktade med varandra, och lösningen bör kanske sökas i en koordination mellan norr och söder.

Jag skulle emellertid i anledning av detta vilja göra en liten anmärkning till utskottets skrivning. Utskottet föreslår att riksdagen skall ge till känna vad utskottet har uttalat i denna fråga. Det vidgar där, som jag nyss sade, sitt önskemål till att utredningen skall omfatta hela landet. När min medmotionär och jag väckte motionen begränsade vi det hela just till en speciell bygd. Vi trodde nämligen att det skulle bli alldeles speciellt lyckligt, om man åtminstone i början begränsade problemställningen till att avse just detta område, som ett slags försöksområde, där man under sådana omständigheter skulle kunna vinna mycket värdefulla erfarenheter. Det har naturligtvis inte stått oss motionärer främmande att uppgifterna skulle vidgas, om det blir goda resultat av detta försök. Hjälpen skulle kanske inte inskränkas till att bara omfatta »ambulanstjänst» utan vidgas till även andra angelägna transporter. Självklart är också, att även andra delar av landet, som befinna sig i likartat läge, skulle dra nytta av försöksfarenheterna. Det är möjligt att en begränsning i början till ett litet försöksom-

råde på detta sätt skulle kunna ge värdefulla erfarenheter och ge dem fortare än om man beslutar samtidigt utreda förhållandena för alltför stora områden. Den föreslagna skärgårdsbygden förefaller lämplig som försöksobjekt.

Herr talman! I dagens läge kan jag endast hoppas, att den skrivelse, som utskottet föreslår, skall leda till resultat, och jag vill därför endast yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 120—130.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 131.***Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Avlöningar.**

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr WIKLUND i Stockholm: Herr talman! Jag skall inte mot ett enhälligt statsutskott försöka argumentera för den motion, som jag har väckt om inrättande av en överläkarbefattning vid Venngarn. Herr Lindberg har ställt samma yrkande i en annan motion.

Jag har begärt ordet bara för att göra ett litet påpekande, som jag tror är rätt viktigt. Det rör sig om det referat, som utskottet har gjort, av motiveringen för de anslagsäskanden styrelsen för Venngarnsanstalten har framlagt. På sidan 95 i utskottets utlåtande heter det i referatet beträffande den sjukavdelning på anstalten, som nu håller på att färdigställas: »Sjukavdelningen kommer att fungera som undersöknings- och mottagningsavdelning för klientelet vid samtliga alkoholistanstalter.» Av den skrivningen får man det intrycket, att varje person, som skall behandlas på alkoholistanstalt, skall passera sjukavdelningen på Venngarn. Detta är dock inte möjligt redan av det skälet, att av-

Civildförsvaret: Engångsanskaffning av materiel.

delningen endast skall omfatta 60 platser. Det är sålunda rent praktiskt omöjligt att det här kan bli fråga om en mottagningsavdelning av det slaget.

Jag tycker det finns anledning att göra detta påpekande. Jag förmodar att det är fråga om ett rent förbiseende av referenten. Jag har ingenting ytterligare att tillägga. Då arvodet till anstaltens nuvarande psykiater utgår av anslag, som kan överskridas, anser jag mig, såsom ärendet i dag ligger till, böra ansluta mig till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan i punkten bifölls.

Punkterna 132—176.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 177.**Civildförsvaret: Engångsanskaffning av materiel.**

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln punkt 203 föreslagit riksdagen att till Engångsanskaffning av materiel till civilförsvaret för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 16 315 000 kronor.

I en inom första kammaren av herr *Karl Andersson m. fl.* väckt motion (I: 201) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 201 till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 15 315 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Mannerskantz* och fröken *Andersson*, herrar *Sundelin*, *Ivar Persson*, *Skoglund* i Doverstorp, *Ward*, *Boman* i Kie-

ryd och *Ståhl* samt fröken *Elmén*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 201 till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1951/52 anvisa ett reservationsanslag av 16 315 000 kronor.

Punkten föredrogs, och anförde därvid:

Herr *BOMAN* i Kieryd: Herr talman! Jag har begärt ordet för att på denna punkt yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition om anvisande av ett reservationsanslag för engångsanskaffning av materiel under budgetåret 1951/52 av 16 315 000 kronor, vilket är innebörden av den vid denna punkt fogade reservationen.

Under utskottsbehandlingen ha vi haft att ta ställning till en motion i första kammaren nr 201, vari yrkas på en nedprutning av detta anslag med något över 6 miljoner kronor. Utskottsmajoriteten har tillstyrkt motionen så till vida, att man har sänkt anslaget med 1 miljon kronor. Vi som stå för reservationen ha inte velat biträda den uppfattningen. Vi anse att departementschefen mycket noga har prövat denna fråga när han kommit fram till detta belopp, alldenstund han i sin tur har prutat ungefär 6 miljoner på vad civilförsvarsstyrelsen har äskat.

Det är klart att man kan diskutera, om det är lämpligast att spara just på gasskyddsmaterielen. Man gör i motionen gällande, att gaskriget inte har tillämpats i de båda senaste krigen — och det ha vi väl anledning att vara tack samma för — även om vi ha klart för oss att båda de krigförande parterna ha varit rustade för gaskrig.

Nu vilja emellertid inte reservanterna ta ansvaret för att pruta ytterligare 1 miljon kronor på detta anslag, alldenstund det enligt uppgift skulle betyda att man måste minska tillverk-

Civilförsvaret: Engångsanskaffning av materiel.

ningen med ca 110 000 gasmasker, och som världsläget nu ser ut tror jag vi måste se till att vi även ge civilbefolkningen det skydd, som vi beslutade när vi organiserade civilförsvaret och gjorde det till ett led i det allmänna försvaret. Man kan lika väl säga, att man kan pruta 1 miljon på fjärde huvudtiteln, och kanhända det skulle ha mindre betydelse än om man prutar en miljon på gasskyddet.

Herr talman! Vid denna sena timme skall jag inte utveckla detta ytterligare utan ber endast att få yrka bifall till reservationen.

Herr PETERSON i Degerfors: Herr talman! Det gäller här, som herr Boman i Kieryd nämnde, ett anslag på 16 315 000 kronor för engångsanskaffning av materiel, i första hand gasskyddsmateriel.

Såsom säges i både utskottets utlåtande och reservationen pågår för närvarande en forskning rörande möjligheterna att få fram lagringsbeständig gasskyddsmateriel. Jag tror att man är på väg att få fram denna materiel, men man är ännu inte säker. Majoriteten i utskottet har skurit ned detta anslag med en miljon kronor. Det är inte byggt på några säkra beräkningsgrunder; man kan säga att vi ha tagit det i luften därför att vi ville spara en miljon, men Kungl. Maj:ts förslag är nog inte heller byggt på några säkra kalkyler.

Vi ha ansett, att då vi få pruta på alla andra områden bör det också vara möjligt att pruta en miljon på detta anslag utan att vi utsätta oss för onödigt stora risker. Vi kunna ju knappast säga, om den nya materiel, som kommer att utforskas, kan bli av den kvalitet vi hoppas, och framför allt är det osäkert huruvida det finns möjligheter att få fram materielen under den tid som är beräknad, även om det skulle lyckas att ge den önskade egenskaper. Under så-

dana förhållanden ha vi ansett att man kan ta risken att skriva ned anslaget med en miljon kronor.

Det är sant att första kammaren har bifallit reservationen. Man kan ju ha haft olika skäl härför, men det är möjligt att man har ansett att den lilla nedskärning vi här ha gjort på en miljon kronor är för liten. Herr Andersson i Rixö har föreslagit en nedskärning med icke mindre än 6 miljoner kronor. Om vi hade gått på den linjen är det möjligt att vi hade lyckats bättre i våra strävanden att bringa ned anslaget.

När herr Boman här talar om ansvaret kan jag inte underlåta att säga, att det ju ändå finns sakkunniga personer på detta område — det är inte mitt påstående — som säga, att värdet hos gasmasker är att människorna tro på dem, och det är klart att de ha en mycket stor psykologisk betydelse, men det faktiska värdet av dem är väl ändå inte ordentligt utprovat. Nåja, vi behöva inte tvista om den saken — det få de som begripa den bättre göra — men vi ha ansett oss böra göra ett försök att bringa ned kostnaderna med denna miljon.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Häruti instämde herr *Andersson* i Löbbo.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Jag är naturligtvis alldeles klar på att när man skall ta ställning till en sådan fråga som anskaffning av gasskyddsmateriel, så kan man naturligtvis komma till en slutsumma, som skiljer sig från det förslag, som regeringen har lagt fram, med en miljon kronor. Det förvånar mig inte alls. Men jag måste säga kammarens ledamöter, att vid den prövning, som vi ha underkastat denna fråga i departementet, ha vi kommit

Civiltörsvaret: Engångsanskaffning av materiel.

fram till den uppfattningen, att det här rör sig om en mycket angelägen miljon.

Jag är säker på att den tanke, som ligger bakom utskottets ståndpunkt, kommer ganska bra till synes i den motion, som är väckt på denna punkt. I motionen sägs det, att under det sista världskriget giftgas inte kom till användning som stridsmedel. Detta är obestridligen riktigt. Men det är lika riktigt att under det andra världskriget parterna på båda sidor vidtogo omfattande åtgärder för att kunna sätta i gång med gaskrigsföring. Man lade på båda sidor upp mycket omfattande lager av stridsgas, och vi komma väl alla ihåg hur man efter kriget försökte att sänka stora delar av de kvantiteter, som man hittade i Tyskland, i Östersjön utanför Bornholm och hur en hel del av dessa gasbomber och gasbehållare flöto i land på våra kuster. Man var alltså beredd. Under världskriget var gaskriget ett allvarligt hot. Att det sedan inte kom till utlösning är en annan sak, vars orsaker jag här inte ämnar gå in på. Men vad jag vill betona är, att gaskriget var ett överhängande hot under det andra världskriget.

Sedan tillägges det i motionen att veterligen har giftgas ännu aldrig använts mot civilbefolkningen i något krigförande land. Detta är också i princip riktigt. Det enda land som drabbats av en gaskrigsföring mot civilbefolkningen, är så vitt jag vet Abessinien. Men hur är läget nu? Vad är det som har skett på detta område efter det andra världskrigets slut? Jo, alla tillgängliga erfarenheter tyda på att man ute i världen fortfarande vidtager förberedelser för att i händelse av ett nytt krig kunna använda giftgas som stridsmedel. Man har förbättrat de industriella produktionsmöjligheterna, man har skapat möjlighet för en massproduktion, som förut inte fanns. Man har fått fram förbättrade metoder att utsprida giftgas från flygplan, och man har uppfunnit nya giftgaser av en myc-

ket mera obehaglig karaktär än dem som tidigare funnos. Jag behöver i detta avseende bara peka på en ny typ av giftgas, som vanligen går under namnet nervgas, en gas som angriper andningscentra och på en mycket kort tid medför döden för den, som får en tillräcklig kvantitet av gasen i sig.

Jag vill alltså konstatera det faktum, att i nuvarande läge, det må sedan vara hur obehagligt som helst, så föreligger det enligt de sakkunnigas bedömning större tekniska förutsättningar för att igångsätta en gaskrigsföring i händelse av ett nytt krig än vad som tidigare har förefunnits. Överallt i de stora länderna i världen ägnar man frågan om en eventuell framtida gaskrigsföring den allra största uppmärksamhet både när det gäller den aktiva sidan, själva anfallet, och den passiva sidan, d. v. s. skyddet. Ett land som England lägger inom sitt civiltörsvaret ned en mycket stor uppmärksamhet just på att försöka skapa ett något så när hyggligt skydd för befolkningen i de större städerna och samhällena mot en gaskrigsföring. Det låter kanske ganska makabert att säga det, men i England har man till och med konstruerat gasmasker för spädbarn, vilket jag bara säger som ett bevis för att man där betraktar denna form av krigsföring som en allvarlig möjlighet.

Då frågar jag: Hur ligger vår svenska beredskap till på detta område? Jag vill då bara helt kort säga, att i slutet på 1930-talet och i början på 1940-talet skaffade vi ett mycket stort antal gasmasker. Vi skaffade 700 000 A-gasmasker för den aktiva personal, som skulle kunna arbeta i gasbelagt område, och vi skaffade därutöver 1 650 000 gasmasker avsedda för den befolkning, som behövde använda gasmasker som ett skydd under den tid, då den räddade sig ut ur området. Nu är en stor del av denna materiel tillverkad av gummi. Gummi är icke lagringsdugligt. Följden är att en hel del av denna materiel är

Civildförsvaret: Engångsanskaffning av materiel.

kassabel. Enligt ett beslut helt nyligen, bara för några veckor sedan, kasserade civilförsvarsstyrelsen på en enda gång 200 000 C-gasmasker. Om man alltså inte vidtager tillräckliga åtgärder, sjunker faktiskt i nuvarande oroande världspolitiska läge vår beredskap på detta område.

Om man sedan ser på de gasskyddskläder, som den aktiva personalen skall använda, så är i nuvarande läge praktiskt taget alla gasskyddskläder som vi ha kassabla på grund av ålder, därför att de anskaftades i slutet på 1930-talet.

Vi ha alltså sett frågan på det viset, att om vi skola hindra beredskapen på detta område att direkt sjunka, måste vi nu under någon tid framöver göra ganska stora nyanskaffningar för att ersätta den materiel som är borta. Det är mycket beklagligt att gummi-materielen inte är lagringsduglig, och därför har på försvarets forskningsanstalt sedan åtskillig tid tillbaka pågått ett forskningsarbete för att få fram ett annat material. Det är detta forskningsarbete, som utskottet nu hänvisat till såsom ett skäl för att göra denna nedprutning på en miljon, och utskottet säger att ännu ingenting kan sägas om och i så fall när man skall kunna få till stånd en fabriksmässig framställning av lagringsbeständig gasskyddsmateriel. Jag vill med anledning härav nämna, att jag här har framför mig en promemoria, som jag i dagarna fått från civilförsvarsstyrelsen, där civilförsvarsstyrelsen nu upplyser om att detta forskningsarbete helt nyligen har lett till att man har fått fram ett lagringsbeständigt material i plast och att avsikten är att detta material skall användas vid den nya upphandling, som kommer till stånd. Det finns till och med en fabrikant inom landet, som är villig att upptaga en tillverkning på detta område.

Men jag vill tillägga, så att kammarens ledamöter ha klart för sig hur det ligger till, att denna lagringsbeständiga plast bara kan användas för gasskydds-

kläder och för annan liknande utrustning. Däremot har vid de forskningar som hittills bedrivits det visat sig omöjligt att tänka sig att använda plast i gasmasker, därför att plast är ett oelastiskt material och en gasmask måste vara konstruerad av ett elastiskt material, så att gasmasken, när den är påtagen, sluter tätt till.

Jag kan också nämna att alla de gasmasker, som nu äro under tillverkning eller med detta nya anslag äro avsedda att tillverkas, skydda för alla nu kända stridsgaser. Om bara gasmasken är anpassad så att den håller tätt, skyddar gasmasken för alla nu kända stridsgaser. Det är alltså inte på det sätt, som herr Pettersson i Degerfors säger, att det bästa är att man tror på den. Den har ett reellt skyddsvärde också.

Herr talman! Jag vill sluta med vad jag sade i början, att jag förstår att olika meningar kunna göra sig gällande om en sådan fråga som denna, men jag vill innan jag slutar klart säga ut för kammarens ledamöter, att vi ha icke i Sverige i dag det antal gasmasker, som vi behöva för att kunna dela ut till den civilbefolkning, som i händelse av ett krig måste stanna kvar i våra större städer och bebyggelsecentra. Vi ha icke det antal som vi behöva.

Om kammarens ledamöter nu gå på utskottsmajoritetens förslag och pruta ned detta anslagsäskande med en miljon kronor, så innebär det i realiteten, att kammaren tar bort möjligheterna att för denna miljon anskaffa 110 000 C-gasmasker för civilbefolkningen. Alla dessa 110 000 äro gasmasker som vi måste ha i vår hand, om vi skola ha ett tillfredsställande gasskydd i händelse av att ett krig skulle utbryta. Det skulle alltså, som jag ser saken, vara mycket beklagligt om nu en anskaffning, som enligt min mening är så pass angelägen som denna i alla fall är, i nuvarande oroande världspolitiska läge skulle komma att skjutas på framtiden, och jag får alltså vädja till kammarens

Civilförsvaret: Engångsanskaffning av materiel.

ledamöter att på denna punkt följa Kungl. Maj:ts förslag.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Vi ha alla lagt märke till att statsrådet Mossberg är skicklig i att försvara sina förslag, och i detta avseende skiljer han sig i dag icke från föregående tillfällena. Men jag vill ändå säga att jag inte tror att saken är så allvarlig som statsrådet Mossberg vill göra gällande.

Denna fråga gäller ju, huruvida man skall spara en miljon av de fem miljoner, som äro begärda för ändamålet. Om för en miljon kunna tillverkas 110 000 stycken, såsom vi nyss hörde av statsrådet, är det givet att för fyra miljoner bör det bli ungefär 450 000, och då få ju de som äro mest utsatta erforderlig tillgång till gasmasker. Under höstriksdagen anvisade vi för uppköp av materiel för civilförsvaret 27 miljoner kronor, och nu föreslås anvisade för materielinköp ca 16 miljoner kronor. Jag menar att man bör visa någon återhållsamhet även på detta område, och jag tror att jag vågar säga att vi nog kunna taga det ansvaret litet var, om vi här gå in för en prutning på det av regeringen begärda beloppet med en miljon kronor.

Om vi nu bevilja detta anslag, kanske det lägges ut beställningar av mindre lagringsbeständig materiel, vilket tidigare visat sig vara olyckligt. Jag kommer ihåg, hur det var för 4—5 år sedan, då jag tillsammans med ett par andra riksdagsmän var anlitad att fara omkring för sakrevisionens räkning och titta på olika förråd, som militären hade upplagt i olika delar av landet. Det är inte tu tal om annat än att vi, som voro med då och fingo se dessa lager av gasskyddsmateriel och andra saker, sade oss, att vi böra försöka en annan gång att inte vara med om att anordna sådant. Den motionär i första kammaren, som har framlagt motionen om besparing på denna punkt, var en

av de ledamöter, som då foro omkring och inspekterade dessa förråd. Jag tror att vi med gott samvete kunna spara denna miljon, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HÄCKNER: Herr talman! Jag skulle bara med anledning av herr Rubbestads anförande vilja säga, att jag undrar om de 110 000 som bli utan gasmasker, om herr Rubbestads yrkande går igenom, känna sig nämnvärt lugnade av herr Rubbestads yttrande.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag undrar hur de 6 500 000 svenska medborgare som inte få några gasmasker, komma att ställa sig? Det blir nämligen bara ca 500 000 som få gasmasker, även om Kungl. Maj:ts förslag bifalles.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Boman i Kieryd begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 177:o) i utskottets utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat,

Civilförsvaret: Engångsanskaffning av materiel.

vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 81 ja och 104 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 178—201.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 202.

Lades till handlingarna.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen från

andra lagutskottet, nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för förfarandet vid rekvisition av motorfordon och hästar m. m. för krigsmaktens behov; och

sammansatta stats- och andra lagutskottet, nr 117, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till indextillägg å folkpensioner samt anslag till särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. dels ock Kungl. Maj:ts proposition nr 70 med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

§ 8.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 169, med förslag till lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningsslag);

nr 171, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

nr 173, angående reglering av socker-
näringsen i riket m. m.;

nr 176, med förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536);

nr 177, angående avtal om koordination mellan statens järnvägar och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar;

nr 179, angående förlängd giltighetstid för viss provisorisk ändring av gällande tulltaxa, m. m.;

nr 181, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.;

nr 182, med förslag till lag om ändrad lydelse av 54 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 183, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag rätt till viss malmbrytning utöver av riksdagen tidigare medgiven kvantitet;

nr 184, angående ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst, m. m.;

nr 185, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglemente, m. m.;

nr 187, angående försäljning av ett område av kronoegendomen Mörby 1¹ i Danderyds köping, Stockholms län;

nr 190, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.;

nr 192, angående grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen m. m.;

nr 193, angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordande om tillämpning av vissa bestämmelser i allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293);

nr 194, med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att fullgöra repetitions- och beredskapsövningar m. m.;

nr 195, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.;

nr 196, med förslag till lag om ändring i lagen den 17 maj 1940 (nr 358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m.;

nr 197, angående plan för folktandvården i Stockholms stad;

nr 199, om godkännande av handelsöverenskommelse mellan Sverige och Indonesien;

nr 200, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 15:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 202, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att ingå överenskommelse med Österrike om provisorisk tillämpning i förhållandet mellan Sverige och Österrike av bestämmelserna i svensk-tyska avtalet den 25 april 1928 för undvikande av dubbelbeskattning beträffande inkomst och förmögenhet; och

nr 204, angående ersättning i vissa fall i anledning av yrkessjukdom.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Anmälades, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 124, angående anslag för budgetåret 1951/52 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. motionerna:

nr 593 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*;

nr 594 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*;

nr 595 av herr *Pettersson* i Dahl;

nr 596 av herr *Wedén* *m. fl.*; och

nr 597 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 162, med förslag angående användningen av hästexportberedningens vinstmedel motionen nr 598 av herr *Staxäng* *m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 12.03 på natten.

In fidem

Gunnar Britth.

Torsdagen den 12 april.

Kl. 4 em.

§ 1.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts på kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 169, med förslag till lag om tillfälliga bostäder vid skogs- och flottningsarbete m. m. (skogsförläggningslag);

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 171, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); och

nr 173, angående reglering av socker- näringen i riket m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 176, med förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536);

till statsutskottet propositionen nr 177, angående avtal om koordination mellan statens järnvägar och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar;

till bevillningsutskottet propositionen nr 179, angående förlängd giltighetstid för viss provisorisk ändring av gällande tulltaxa, m. m.;

till bankoutskottet propositionen nr 181, med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 182, med förslag till lag om ändrad lydelse av 54 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 183, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag rätt till viss malmbrytning utöver av riksdagen tidigare medgiven kvantitet;

nr 184, angående ändrade bestämmelser rörande avgångsåldern för civila anställningshavare i statens tjänst, m. m.; och

nr 185, med förslag till ändring i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 187, angående försäljning av ett område av kronoegendomen Mörby 1^a i Danderyds köping, Stockholms län;

till statsutskottet propositionen nr 190, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionen nr 192, angående grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen m. m.;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 193, angående inhämtande av riksdagens samtycke till förordnande om tillämpning av vissa bestämmelser i allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293); och

nr 194, med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att fullgöra repetitions- och beredskapsövningar m. m.;

till bankoutskottet propositionen nr 195, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 196, med förslag till lag om ändring i lagen den 17 maj 1940 (nr 358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m.;

till statsutskottet propositionen nr 197, angående plan för folktandvården i Stockholms stad;

till utrikesutskottet propositionen nr 199, om godkännande av handelsöverenskommelse mellan Sverige och Indonesien;

till behandling av lagutskott propositionen nr 200, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 15:o) och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

till bevillningsutskottet propositionen nr 202, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att ingå överenskommelse med Österrike om provisorisk tillämpning i förhållandet mellan Sverige och Österrike av bestämmelserna i svensk-tyska avtalet den 25 april 1928 för undvikande av dubbelbeskattning beträffande inkomst och förmögenhet; samt till statsutskottet propositionen nr 204, angående ersättning i vissa fall i anledning av yrkessjukdom.

§ 2.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 593 och 594 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*;

nr 595 av herr *Pettersson* i Dahl;

nr 596 av herr *Wedén m. fl.*; och

nr 597 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 598 av herr *Staxäng m. fl.*

Restitution av tull å vissa för militärt bruk lämpliga terrängbilar.

§ 3.

Föredrogs vart efter annat

statsutskottets utlåtanden:

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1951/52 m. m.;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rörlig kredit för försvarets fabriksstyrelse;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1951/52 till flygtekniska försöksanstalten m. m.;

nr 64, i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att möjliggöra prövning av återkrav av belopp, erhållet såsom ekonomiskt bistånd från utlandsmyndighet;

nr 65, i anledning av väckta motioner angående effektivisering av kustbevaknings- och livräddningstjänsten utefter våra kuster; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag m. m., såvitt propositionen icke angår lagförslaget, jämte i ämnet väckta motioner;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till lag angående nedsättning av allmän kommunalskatt i anledning av övergångsbidrag m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet, ävensom i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckt motion; och

statsutskottets utlåtande nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379) m. m., såvitt propositionen angår dels personalförteckning och avlöningsstat för riksskattenämnden, dels ock anslag under sjunde huvudtiteln, jämte i ämnet väckt motion:

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 4.

Restitution av tull å vissa för militärt bruk lämpliga terrängbilar.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 22, i anledning av väckta motioner om restitution av tull å vissa för militärt bruk lämpliga terrängbilar, som av enskilda införas i landet.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr ADOLFFSSON: Herr talman! När jag väckte min motion i denna kammar, var det huvudsakligen av två orsaker. Den första var, att det ur försvarsynpunkt är av mycket stor betydelse att vi inom landet ha tillgång till en lätt, terränggående lastbil. Jeepen är just en sådan bil som kan komma till mångsidig användning inom försvarsväsendet.

Den andra orsaken var, att jeepen också inom jord- och skogsbruket har sin givna plats. Den kan där användas på många olika sätt, vilket även resultaten av våra maskinprovningar vid Ultuna ha utvisat.

Dessutom är jeepen ett utomordentligt transportmedel. För vissa slag av jord- och skogsbruk torde jeepen f. ö. vara något av ett universalmotorfordon. Den kan användas vid plöjning, harvning och transporter inom själva jordbruket och är därjämte mycket användbar för såväl gods- som persontransport på väg.

Restitution av tull å vissa för militärt bruk lämpliga terrängbilar.

När riksdagen förra året behandlade frågan om bensinrestitution till jordbrukets motorfordon, innebar det beslut som då fattades att en ny utredning skulle göras. Men därvid blev jeepen undantagen, eftersom den icke kan inrangeras i kategorien bensindrivna traktorer utan är en terränggående, lätt fastbil. Det är givet, att med de höga kostnader som äro förknippade med bensindrift blir anskaffandet av jeepar mindre än det eljest skulle ha blivit. Man är inte hågad att lägga sig till med sådana vagnar, vilket ur försvarssynpunkt måste vara en stor nackdel.

Detta var som sagt orsakerna till att jag förde fram tanken att man skulle försöka förbilliga anskaffningen av jeepar och samtidigt ge deras ägare en kompensation för den uteblivna bensinrestitutionen. Detta kan ske genom att restituera tullen på importerade jeepar. Tullsatsen på en jeep är med nuvarande priser ca 1 000 kronor per vagn. Jag har nu föreslagit, att man skulle ge vederbörande en tullrestitution på detta belopp. Man sänker med andra ord inköpspriset med 1 000 kronor. Som motprestation skulle jeeparna under tre års tid hållas i sådant skick som passade försvarsmakten. Det blir alltså ett slags låneförfarande från statens sida, som gäller under tre år. Modellen till detta system är hämtad från Schweiz. Där har man tillämpat detta förfaringssätt inte bara för jeepar utan också för andra terränggående, för armén lämpliga fordon, och erfarenheterna därifrån äro synnerligen goda.

Nu säger emellertid generaltullstyrelsen, att förfaringssättet skulle bli krångligt. Jag tror dock, att detta närmast är ett svepskäl från generaltullstyrelsens sida. Det är väl i stället så, att generaltullstyrelsen har svårt att tänka sig att tillstyrka avskaffandet av en tull, och därför kryper man bakom satsen att systemet är krångligt och svårt att tillämpa. Om bara den goda viljan hade funnits, så skulle väl gene-

raltullstyrelsen haft möjligheter att lägga fram ett alternativ med ett enklare förfaringssätt.

I det yttrande som arméförvaltningens tygavdelning avgivit är man helt naturligt mycket positivt inställd. Även av utskottets skrivning kan man utläsa, att utskottet måhända inte är alldeles främmande för tanken att någonting skall kunna göras på detta område. Såvitt jag kan tolka det skrivna innebär det väl en fingervisning åt försvarsdepartementet att på lämpligt sätt åstadkomma en lösning, som stimulerar anskaffningen av här ifrågakvarande motorfordon.

Herr talman! Jag skall inte ställa något särskilt yrkande utan vill här bara fästa uppmärksamheten på att det vore värdefullt om försvarsdepartementet till en kommande riksdag kunde framlägga ett förslag, som stimulerade anskaffningen av jeepar, då det ur försvarssynpunkt är synnerligen önskvärt att ha ett visst bestånd av dylika vagnar.

Herr SANDBERG: Herr talman! Då herr Adolfsson inte ställde något yrkande kunde det vara onödigt med något yttrande från utskottets sida, och jag skall också fatta mig mycket kort.

Herr Adolfsson förmodade, att generaltullstyrelsens avstyrkande av den föreslagna anordningen med ett statligt lån, under motivering att förfarandet syntes alltför invecklat, mera var att betrakta som ett svepskäl och att det med litet god vilja nog hade gått att finna en lämplig väg. Jag skall inte yttra mig om huruvida generaltullstyrelsen kommit med något svepskäl här eller inte. Men man kommer dock inte ifrån att det förfaringssätt, som här är ifrågasatt, säkert kunde bli ganska besvärligt, särskilt när det gäller den kontroll som måste utövas dels vid jeepens avhämtande i tullen och sedan ärligen i tre års tid.

Så vill jag påpeka ännu en sak, som

Motion ang. medverkan av nämnd i familjerättsmål vid rådhusrätterna.

egentligen har varit det starkaste skälet för utskottet att avstyrka ifrågavarande motion. Jag vill understryka vad herr Adolfsson sade om att vi i utskottet ha haft förståelse för denna sak, sedd ur försvarssynpunkt, men vad som spelat en stor roll vid vårt ställningstagande i detta fall har varit sammankopplingen med jordbrukets intressen. Även om man erkänner att jeepen är ganska användbar och kanske i många fall är mycket bra, så är det dock mycket tveksamt om den ur jordbrukssynpunkt i strängare mening är ett så idealiskt redskap. Detta omdöme gäller i synnerhet i sådana fall, där man inte kan hålla sig med mer än en traktor eller liknande maskin. Sveriges lantbruksförbund har också påpekat detta. Vi som känna till förhållandena inom jordbruket veta också, att man med en lämplig traktor med släpvagn kan nå lika goda eller ännu bättre resultat — i synnerhet å de mindre jordbruken — än vad som kan nås med jeepen, och till billigare pris.

Det var i hög grad denna vår tveksamhet inför att sammankoppla försvarets intressen med jordbruksintressena som gjorde, att vi avstyrkte motionen. Om man sedan ur försvarssynpunkt vill främja tillkomsten av flera jeepar här i landet, så bör detta, som utskottet anmärkt, vara en militär angelägenhet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs vart för sig

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen;

nr 24, i anledning av väckt motion om nedsättning av tullsatsen för selfaktorfina innehållande nylon;

nr 25, i anledning av väckta motioner om befrielse från skyldigheten att utgöra inkomstskatt och erlægga stämpelavgift vid byte av fastigheter i vissa fall; och

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

bankoutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350); och

första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt för kommun att bevilja ersättning till av kommunen valda nämndemän vid häradsrätt.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden och utlåtanden hemställt.

§ 6.

Motion ang. medverkan av nämnd i familjerättsmål vid rådhusrätterna.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion angående medverkan av nämnd i familjerättsmål vid rådhusrätterna.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Herr WIKLUND i Stockholm: Herr talman! Det är givet, att det spörsmål som väckts genom min motion nr 371 i denna kammare inte tillhör de mera lättbedömda. Det har också visat sig, att meningarna ha gått mycket starkt isär under förarbetena till den nuvarande processordningen. Belysande härför är, att Sveriges advokatsamfund i sitt yttrande över processkommissionens betänkande på sin tid förordade juristdomare med nämnd även i tvistemål men nu i yttrandet över min motion vänder sig emot en dylik organisation av stadsdomstolarna vid hand-

Motioner om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel.

läggning av sådana mål. Advokatsamfundet gör f. ö. detta i sådana ordalag, att det förefaller som om samfundet numera ansåge t. o. m. stora olägenheter vara förbundna med lekmananämnder i familjerättsmål vid häradsrätterna. Man bör väl då komma ihåg, att många familjerättsmål komma från städer, som ligga under landsrätt, och sålunda avgöras av en domstol bestående av enmansdomare med nämnd.

Men just därför att meningarna äro så delade i denna fråga — samtidigt som lekmannainflytandets värde vitsordas till och med av Advokatsamfundet i dess föreliggande yttrande — vore det enligt min mening inte ur vägen med en utredning, detta så mycket mer som en utredning för översyn av vissa processfrågor ändå på begäran av förra årets riksdag inom kort skall igångsättas och denna då kunde få syssla även med denna fråga.

Det föreligger här endast tre yttranden över motionen. Utav dem ha yttrandena från Göta hovrätt och Föreningen Sveriges stadsdömare klart förordat en utredning, medan Sveriges advokatsamfund ensamt går emot förslaget härom. Här stå alltså domarna, alltså de ansvariga ämbetsmännen, mot advokaterna. Under sådana förhållanden tycker jag inte det är omotiverat med en utredning av denna fråga.

Vad beträffar det som Advokatsamfundet skriver om att lekmannasynpunkterna i familjerättsmål tillgodoses genom att man enligt praxis inhämtar yttrande från barnavårdsnämnderna, när det gäller vårdnadsfrågor i skilsmässomål, så är, från mina utgångspunkter sett, Advokatsamfundets resonemang på denna punkt icke utan vidare godtagbart. Det blir ju i dessa fall endast fråga om att avge yttrande i målen, icke att delta i deras avgörande. Vidare torde denna praxis strida mot principen om muntligheten i processerna.

Herr talman! Jag skall avstå från att yrka bifall till motionen, eftersom ju utskottet är enhälligt i sitt avstyrkande och utskottets speciella skäl — stadsdomstolarnas eventuella förstattligande — icke låter sig helt avvisas, men jag har ändå velat anföra dessa synpunkter, innan kammaren tar ställning till föreliggande utskottsutlåtande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Motioner om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 92 i första kammaren av herr *Cassel m. fl.* och nr 127 i andra kammaren av herrar *Edström* och *Dickson*. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, »att en utredning i syfte att utforma lämpliga regler angående placering av omyndigs penningmedel snarast igångsättes och att därvid särskilt 3, 4, 5 §§ i femtonde kapitlet föräldrabalken omarbetas».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner, I: 92 och II: 127, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1) av herr *Cassel*, som inom utskottet yrkat, att utskottet måtte hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, I: 92 och II: 127, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en utredning snarast måtte igångsättas för att utforma lämpliga regler angående placering av omyndigs penningmedel,

Motioner om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel.

därvid särskilt 3, 4 och 5 §§ i femtonde kapitlet föräldrabalken borde omarbetas;

2) av herr *Håstad*, utan angivet yrkande.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **DICKSON**: Herr talman! Det är alltid ett tungt ansvar att ha hand om andras medel. Därför är det också riktigt att det lagstiftas så, att anförtrödda medel så mycket som möjligt skyddas mot förluster. Den lag som nu gäller tillkom 1924. Inträffade förhållanden på senare tid göra, att man nu är tveksam om huruvida det är riktigt att behålla den lagens bestämmelser oförändrade, och man ifrågasätter om det inte är lämpligt att utvidga desamma.

Samhället har genom att tillsätta förmyndare för minderåriga i viss mån påtagit sig ansvaret för att de omyndigas medel skötas på ett riktigt sätt. Till ledning för förmyndarnas arbete har det bestämts, att säkerheten skall vara avgörande då det gäller att placera de omyndigas pengar. Förut har man ansett, att statspapper ha varit säkra. Obligationer, utskrivna i kronor, ha garanterat, att om man har satt in 100 kronor det ena året, så kan man också få ut för 100 kronors värde det andra året. Genom penningvärdets fall — och efter vad det ser ut kontinuerliga fall — har nu detta sakernas tillstånd förändrats.

Motionärerna ha därför tänkt sig, att man borde ge förmyndarna större möjligheter att välja, då det gäller att placera de åt dem anförtrödda medlen. Det är inte meningen att frångå säkerheten, utan avsikten är att man i största möjliga mån skall skydda de omyndiga för förluster. Detta kan, förefaller det, i tider som dessa endast ske genom att sprida riskerna så mycket som möjligt och att i viss utsträckning också övergå

till att placera medlen i sakvärden eller motsvarande.

Motionärerna ha anhållit om en utredning av denna fråga, och det förefaller ganska egendomligt att utskottet icke har velat gå med på detta. Frågan kommer alldeles säkert upp igen. Den tvingar sig fram framför allt därför, att man ju bör vara särskilt försiktig när det gäller en så känslig sak som anförtrödda medel.

Jag skall inte tränga djupare in i argumenten. Jag tror, att var och en som sitter i denna kammare och som har haft med dessa ting att göra och har funderat över dem väl förstår tankegången. Jag skall därför sluta, herr talman, med att yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande av herr *Cassel*.

Herr **HÅSTAD**: Herr talman! Jag har antecknat en s. k. blank reservation till detta utlåtande, och det ger mig anledning att här säga endast ett par ord till förklaring.

Först och främst förhåller det sig så, att jag inte kunde vara närvarande under diskussionen utan först vid voteringen, och det förklarar i någon mån, att jag ville anteckna denna blanka reservation.

Vidare vill jag här understryka, att det är ett utomordentligt väsentligt problem, som herrar *Cassel*, *Edström* och *Dickson* i sina motioner tagit upp, och det är mycket troligt, att denna fråga återkommer och att riksdagen då skall bli nödsakad att på ett annat sätt än denna gång ta ställning. Men vad som gjort att jag ändå, herr talman, inte förrenat mig med herr *Cassel* om hans reservation har i huvudsak varit följande.

För det första har utskottet bl. a. med hänvisning till yttrandet av *Stockholms förmyndarkammare understrukit*, att redan gällande lag ger kanske litet större möjligheter för dem som ha hand om förvaltning av förmyndarme-

Motioner om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel.

del att placera dessa på det för vederbörande bästa sättet. Jag hoppas och tror, att det uttalande som utskottet härvidlag gjort kan komma att bli till vägledning för vederbörande förvaltare under de närmaste åren och att det kan vara skäl att avvakta resultatet härav.

För det andra kunna vi inte bestrida, att denna fråga också har avseende på många andra samhällsintressen. Det kan därför ställas under diskussion, huruvida förmyndarmedel böra prioriteras. Jag hänvisar här bara till fonder för välgörande ändamål, stiftelser o. s. v., som kunna vara precis lika väsentliga, och jag tror att det vore önskligt, att alla likartade frågor finge en lösning samtidigt.

För det tredje diskutera vi nu här mycket frågan om det verkligen finns någon praktisk möjlighet att övergå till värdebeständiga obligationer. Vi veta ju hurusom den frågan kommer upp i diskussionen gång på gång, när de ekonomiska problemen ställts under debatt. Jag tror inte att dessa spørsmål ännu äro tillräckligt utredda, utan att det kan vara skäl att också avvakta, huruvida något kan vinnas på denna väg.

För det fjärde — det är kanske ett skäl, som inte spelar så stor roll — känner jag personligen litet rädsla för att man genom lagstiftningen liksom skall inskränka på de moraliska förpliktelser att skydda penningvärdet som statsmakterna ha. Om vi på punkt efter punkt införa bestämmelser som så att säga möjliggöra eller underlätta inflationen, så tycker jag, att det är allt skäl för utskottet och riksdagen att hejda sig och tveka ett ögonblick.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr HEDLUND i Östersund: Herr talman! Jag hade inte väntat mig debatt i detta ämne i dag, eftersom första kammaren i går faktiskt avgjorde frågan.

Jag är villig erkänna, att det i vissa fall skulle vara fördelaktigt för myndlingen, om man hade lagbestämmelser som möjliggjorde att, på sätt motionärerna säga, större avkastning kunde erhållas på myndlingens pengar. Men motivet för riksdagen 1924 att inte tillåta, att myndlingens pengar få användas i spekulationssyfte, var synnerligen välgrundat och har inte ändrats av förhållandena nu. Även om man genom lyckade aktieköp skulle kunna ge större avkastning åt myndlingens pengar, vilja vi ändå inte vara med om att upphäva de restriktioner för aktieköp av förmyndarmedel som finnas. Vi få dock komma ihåg, herr Dickson, att inte alla förmyndare och inte heller våra överförmyndare äga samma förutsättningar att bedöma ett aktieköp som t. ex. de göra, som ha väckt föreliggande motioner. Det är givetvis tråkigt att på grund av penningvärdets försämring myndlingens pengar kunna ha lägre värde nu än när de överlämnades till förmyndaren, men det gäller ju även i andra fall, t. ex. beträffande alla livräntor. Om man nu skulle lossa på de band, som infördes 1924 och tvungit förmyndarna att inte spekulera med myndlingens medel, är det mycket möjligt att vederbörande, som jag sade, skulle kunna erhålla bättre avkastning på förmyndarmedel genom säkra aktieköp, men med hänsyn till att våra tusentals förmyndare och även överförmyndarna inte ha förmåga att bedöma, huruvida den eller den placeringen av aktier är av det värde, att man skyddar myndlingens medel, våga vi inte tillstyrka någon förändring i nuvarande förhållanden.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr DICKSON: Herr talman! Utskottets ärade talesman talade flera gånger om att man skulle kunna få höjd avkastning genom att placera i aktier. Det

**Motioner om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyn-
digas penningmedel.**

är möjligt, att man skulle kunna det, men det är ett helt och hållet sekundärt önskemål i detta sammanhang. Vad motionärerna ha fruktat är, att själva kapitalet skall försvinna, vilket det också i många fall har gjort till uppemot 50 procent. Avkastningen får betraktas som en helt och hållet sekundär fråga.

Det är naturligtvis riktigt, som herr Hedlund i Östersund påpekade, att många förmyndare och överförmyndare inte kunna besitta den erfarenhet och den möjlighet att följa utvecklingen, som är erforderlig för att med absolut visshet kunna placera myndlingsmedel på det absolut bästa sättet. Men det finns så många företag, som ge en mycket stor trygghet, som i sig själva ha en stor riskfördelning, holdingbolag, som äga aktieposter i låt oss säga ett 50-tal förstklassiga företag inom landet, uppdelade med en lämplig riskfördelning. Sådana aktier i holdingbolag borde en förmyndare ha möjlighet att placera myndlingens medel i, då han därmed tar mycket små risker. Det är ju inte heller meningen att placera allt på detta sätt, utan meningen är att genom riskfördelning kunna rädda åtminstone något av de anförtrödda medlen, ifall en verklig kris skulle inträffa.

Herr **HEDLUND** i Östersund: Herr talman! Jag vill bara påpeka för herr Dickson, att om särskilt starka skäl föreligga, kan överförmyndaren medgiva en förmyndare att placera sin myndlings medel i aktier.

Herr **DICKSON**: Herr talman! Får jag fatta herr Hedlunds senaste yttrande så, att han betraktar de inträffade händelserna på det penningpolitiska området som sådana särskilda händelser, som kunna åberopas för att medgiva förmyndarna att avvika från lagens bestämmelser?

Herr **HEDLUND** i Östersund: Herr talman! Nej, så får inte herr Dickson uppfatta det. Jag sade i mitt första anförande, att samma garanti som vi 1924 skapade mot spekulation med förmyndarmedel, samma garanti vilja vi också ha nu, ehuru penningvärdet är försämrat. Men när en överförmyndare prövar, huruvida på förslag av en förmyndare myndlings pengar skola få användas för aktieköp, då särskilda skäl därför äro, förmodar jag — jag vet inte, om jag har rätt — att överförmyndaren ger sitt bifall, om det är säker garanti för att de aktier som skola köpas inte komma att ge förlust för myndlingen och att den som är förmyndare har förmåga att bedöma de affärer han kastar sig i.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den av herr Cassel avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Dickson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Cassel avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

§ 8.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om böter och viten.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen eller röra i propositionen behandlad lagstiftning.

Genom en den 22 december 1950 dagtecknad proposition, nr 24, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) Lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet;

2) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt;

3) lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt.

Det i propositionen framlagda förslaget till ändring i jordförvärvslagen innebar, att lagen till förhindrande av skentransaktioner skulle göras tillämplig även å förvärv genom exekutiv auktion och genom gåva. Med förslagen om ändringar i lagarna om kronans förköpsrätt och om arrendators för-

köpsrätt avsågs, att vid intressekollision mellan kronan och förköpsberättigad arrendator kronans förköpsrätt under vissa förutsättningar skulle gå före arrendatorns.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft elva i anledning av densamma väckta motioner, nämligen inom första kammaren

nr 294 av herr *Eskilsson m. fl.*,

nr 295 av herrar *Näslund* och *Spetz*,

nr 296 av herrar *Tjällgren* och *Näs-gård* samt

nr 297 av herr *Sundelin m. fl.*,

ävensom inom andra kammaren

nr 389 av herr *Löfroth m. fl.*,

nr 390 av fru *Torbrink m. fl.*,

nr 391 av herr *Andersson* i Dunker *m. fl.*,

nr 392 av herr *Jönsson* i Rosshol *m. fl.*,

nr 393 av herr *Hæggblom m. fl.*,

nr 394 av herrar *Jönsson* i Rosshol och *Andersson* i Björkäng samt

nr 395 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*

I ett flertal av dessa motioner hade yrkats avslag å propositionen.

I motionerna I: 295 och II: 389, vilka voro likalydande, samt i motionerna II: 390 och II: 392 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att när fråga vore om komplettering av jordbruksfastighet och förvärvet föranledde lantmäteriförrättning, tillstånd av lantbruksnämnden till förvärvet skulle få ersättas med ett av förrättningslantmätaren avgivet intyg, att det ej föreläge sådant fall som avsåges i 3 § första stycket jordförvärvslagen och att förvärvet ej heller skett huvudsakligen för kapitalplacering.

Tillika hade utskottet i anslutning till behandlingen av propositionen och de i anledning av densamma väckta motionerna till behandling förehaft ytterligare sex motioner, nämligen inom första kammaren

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

nr 217 av herr *Andrén m. fl.* samt
nr 218 av herr *Hermansson, Herbert,*
och herr *Pålsson,*

ävensom inom andra kammaren
nr 290 av herrar *Lindström* och *Jacobson* i Vilhelmina,

nr 294 av herr *Svensson* i Stenkyrka
m. fl.,

nr 299 av herr *Hjalmarson m. fl.,*
samt

nr 377 av herr *Hæggbloom.*

I motionerna I: 217 och II: 299, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen för sin del ville besluta om upphävande av lagen om kronans förköpsrätt från och med den 1 juli 1951.

I motionen II: 377 hade hemställts, att riksdagen för sin del ville besluta, att ur jordförvärvslagen utesluta 4 § ävensom i 6 § bestämmelsen om att förvärvaren måste visa, att han icke vore ägare av annan fastighet med jordbruk.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet samt alltså avslå motionerna I: 294 och II: 393, I: 297 och II: 395, II: 391 samt I: 296 och II: 394 i vad de avsåge nämnda lagförslag;

B. att motionerna I: 217 och II: 299 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att riksdagen måtte antaga de genom propositionen framlagda förslagen till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt och till lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt samt alltså avslå motionerna I: 294 och II: 393, I: 297 och II: 395, II: 391 samt I: 296 och II: 394 i vad de avsåge nämnda båda lagförslag;

D. att motionerna I: 295 och II: 389,

II: 390 samt II: 392, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört i sin motivering, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att motionerna I: 218 och II: 294, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört i sin motivering, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

F. att motionen II: 377 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

G. att motionen II: 290, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet anfört i sin motivering, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

A. 1) av herrar *Holmbäck, Eskilsson, Stjärne, Ahman* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett att utskottet i punkten A. bort hemställa, att riksdagen måtte avslå det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet samt alltså bifalla motionerna I: 294 och II: 293, I: 297 och II: 395, II: 391 samt I: 296 och II: 394 i vad däri yrkats avslag å nämnda lagförslag;

A. 2) av herrar *Werner, Ivar Persson* och *Jansson* i Aspeboda, vilka ansett att utskottet i punkten A. bort hemställa, att riksdagen måtte avslå det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet samt alltså bifalla motionerna I: 294 och II: 393, I: 297 och II: 395, II: 391 samt I: 296 och II: 394 i vad däri yrkats avslag å nämnda lagförslag ävensom i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med frågan om eventuell förlängning av giltighetstiden för omförmälda lag ville

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m. för riksdagen framlägga förslag till ändring av lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation;

B. av herror *Eskilsson* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett att utskottet i punkten B. bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 217 och II: 299 för sin del antaga av dessa reservanter framlagt förslag till lag om upplävande av lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt;

C. 1) av herrar *Holmbäck*, *Eskilsson*, *Stjärne*, *Åhman* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett att utskottet i punkten C. bort hemställa, att riksdagen måtte avslå de genom propositionen framlagda förslagen till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 324) om kronans förköpsrätt och till lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 22 december 1943 (nr 884) om arrendators förköpsrätt samt alltså bifalla motionerna I: 294 och II: 393, I: 297 och II: 395, II: 391 samt I: 296 och II: 394 i vad de avsåge nämnda båda lagförslag;

C. 2) av herrar *Werner*, *Ivar Persson* och *Jansson* i Aspeboda, vilka ansett att utskottet i punkten C. bort hemställa, att riksdagen — — — [lika med reservationen under C. 1)] — — — båda lagförslag;

D. av herrar *Holmbäck*, *Carl Eriksson*, *Nils A. Larsson*, *Eskilsson*, *Stjärne*, *Åhman* och *Larsson* i Karlstad, vilka ansett, att utskottet i punkten D. bort hemställa, att motionerna I: 295 och II: 389, II: 390 samt II: 392 måtte anses besvarade genom vad nämnda reservanter anfört i sin motivering.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **STJÄRNE**: Herr talman! I den nu gällande 1948 års lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet äro förvärv medelst inrop på

exekutiv auktion undantagna från lagens bestämmelser. Så var även fallet enligt 1945 års lag. I nu föreliggande lagförslag yrkas dels ändring av sistnämnda undantagsbestämmelser och dels tillståndsprövning för gåvoförvärv i likhet med andra förvärv av jordbruksfastighet.

Vad först angår förvärv på exekutiv auktion innebär lagförslaget, vilket biträts av utskottets majoritet, att fastighet får förvärvas genom sådant inrop men måste avyttras inom två år från det auktionen vunnit laga kraft, såvida inroparen inte erhåller lantbruksnämndens tillstånd att förvärva och behålla fastigheten. I annat fall och om fastigheten inte avyttras frivilligt inom nämnda tid skall tvångsauktion anordnas. I vissa fall kan dock länsstyrelsen medgiva skäligt anstånd.

Ändringsförslagen åsyfta att förhindra, att lagen kringgås genom illegalt anordnade exekutiva auktioner. Undantagsställningen för dessa var starkt motiverad av departementschefen i förslaget till 1945 års lag. Även i propositionen om nu gällande lag förklarades, att denna undantagsställning borde bibehållas, trots att det i båda fallen stod klart, att lagen skulle kunna kringgås genom exekutiva förvärv. Det torde inte råda något tvivel om att det var hänsyn till fastighetskrediten som bestämde departementschefens ställningstagande i detta avseende. Från intet håll har heller gjorts gällande, att mindre hänsyn till fastighetskrediten bör tagas nu än åren 1945 och 1948. Departementschefen uttalar även nu, att lojala inteckningsborgenärer böra beredas skydd. Så har också skett i det nya förslaget, när det gäller banker och andra kreditinrättningar. Dessa träffas inte av lagskrävningen. De kunna utan hinder därav inropa fastigheten på såväl den första som den andra exekutiva auktionen utan annan avyttringsskyldighet än den gällande lag föreskriver.

Däremot beröres huvuddelen av de

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

privata kreditgivarna av den föreslagna lagskärpningen i hela dess vidd. För sådana inteckningshavare, som tänka inropa fastigheten på exekutiv auktion för att skydda sin fordran, föreligger skyldighet att avyttra fastigheten, såvida förutnämnda tillstånd inte kunnat erhållas. Utan sådant tillstånd få de inte heller uppträda som anbudsgivare på den tvångsauktion, som måste följa, även om de ha panträtt i fastigheten. Om de inte fylla fordringarna för att på vanligt sätt förvärva jordbruksfastighet, få de hålla sig undan även här. Visst anstånd med tvångsauktionens anordnande kan, som jag redan nämnt, beviljas, men aldrig så stor inteckningsfordran i fastigheten berättigar inte i och för sig till förvärv av denna. Där- om säger departementschefen: »Även med dessa jämkningar skulle emellertid den olägenheten kvarstå att förlustrisken för inteckningshavarna bleve avsevärd i de fall då tvångsförsäljning måste komma till stånd.»

Att sådana lagbestämmelser komma att verka hämmande på den så ofta anlidade form av jordbrukskredit, som består i att släktingar, grannar och vänner förstärka inteckningskredit med borgen, ligger i öppen dag. Enligt vår uppfattning måste det finnas mycket starka skäl, om denna smidiga och ur social synpunkt betydelsefulla kreditgivning på minsta vis skall få äventyras. I princip synes även departementschefen dela denna uppfattning. Vad har då hänt som motiverar hans ändrade inställning till de exekutiva auktionerna och som har föranlett denna ytterst tillkrånglade lagstiftning? Jo det, att det förutsedda har inträffat. Lagen har kringgåts i några fall genom att exekutiva auktioner ha arrangerats för olaga jordförvärv. Då frågar man sig, om sådant missbruk har förekommit i större utsträckning än vad som förutsattes i jordförvärvslagen. Man kan omöjligen påstå, att så är fallet. Det

styrkes inte heller av den i propositionen redovisade utredningen rörande antalet fall av missbruk. Per år och län skulle antalet arrangerade exekutiva auktioner genomsnittligt på sin höjd belöpa sig till en enda auktion. Enligt vår mening är detta antal så ringa, att behovet att förhindra dem på intet sätt överväger de skadeverkningar för den enskilda fastighetskrediten, som med all sannolikhet bli följden av den föreslagna lagstiftningen.

Tre av lagrådets ledamöter uttala härom följande: »Lagstiftaren har här som alltid, när fråga är om förbudslagar, vilka mer eller mindre sätta den fria samfärdseln ur spel, all anledning att besinna den fara som kan ligga i att för den fullständiga effektivitetens skull uppoffra andra betydelsefulla värden. Sådana offer böra uppenbarligen göras blott om de erfordras för att en i och för sig nödvändig förbudslagstiftning inte skall förfela sitt syfte.»

Därtill kommer, att nu gällande lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet inte äger giltighet längre än till den 30 juni 1953. Det är således klart, att inte någon enda fastighet kan komma att försälas på tvångsauktion inom nämnda tid. Lagförslaget förutsätter, att jordförvärvslagen förlänges. Den frågan bör enligt vår mening inte föregripas genom att man nu antager det föreliggande lagförslaget.

I propositionen föreslås också, att jordförvärvslagen skall utsträckas och tillämpas även vid förvärv genom gåva. Det innebär enligt vår uppfattning ett långt allvarligare ingrepp i den enskildes rätt att förfoga över sin egendom än vad jordförvärvslagen i övrigt innebär. Lagrådet har också bestämt uttalat sig emot antagandet av denna bestämmelse. Även om något fall då denna rättighet missbrukats kan påvisas, motiveras därunder inte, att denna urgamla rätt skall fråntagas svenska

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

medborgare och göras beroende av ett statligt organs prövning och tillståndsgivning.

Jordförvärvslagen är i sin helhet en typisk tvångslagstiftning. Den ingriper hårt i svenska medborgares fria rätt att förfoga över viss egendom. Det är en gammal erfarenhet, att när man vill tvångsreglera köpenskapen, kvarstår det alltid några luckor, genom vilka icke lojala medborgare söka slippa undan bestämmelserna. Skall man då, som här föreslagits, skärpa lagen? Det kan man göra, men man uppnår ändå inte den fullständiga effektiviteten. Säkerligen kommer man att upptäcka nya kryphål. Dessutom finns ju, som förut har påpekats, alltid risken att man åstadkommer långt större skadeverkningar.

Med de motiveringar jag här har sökt antyda äro vi reservanter för vår del livligt övertygade om att den föreslagna skärpningen inte bör komma till stånd.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till reservation nr 1 under punkten A av herr Holmbäck m. fl., vilken innebär avslag på propositionen. Vidare yrkar jag bifall till reservation nr 1 under punkten C, som avser lagförslaget om inskränkning i arrendators förköpsrätt, samt till reservationen vid punkten D, som avser förenklat kontrollförfarande vid lantmäteriförrättningar. De sistnämnda reservationerna torde komma att närmare motiveras av andra reservanter.

Herr JANSSON i Aspeboda: Herr talman! Sedan denna lag antogs torde riksdagens ledamöter ha haft tillfälle att sätta sig in i den och dess verkningar. När nu omständigheterna ha gjort, att frågan har måst upptagas ånyo, behöver jag därför inte hålla något längre anförande om densamma.

När jag fick taga del av det förslag till komplettering av lagen, som nu

föreligger, kunde jag inte undgå att fästa mig vid en åtminstone för mig springande punkt, nämligen den privata inteckningshavarens rätt att själv få taga och förvalta panten, om han kommer i den situationen att så måste ske.

Eftersom vi nu ha fått belägg för att lagen inte har varit mera vattentät, om jag så får uttrycka mig, än att en del t. o. m. mycket fula fiskar ha haft möjlighet att slippa ut ur nätet genom kryphålen, skall jag redan från början deklarerat, att jag inte har motsatt mig en sådan komplettering av lagen, som gör den till vad den bör vara. Jag skall inte spilla några ord på det faktum, att vi när vi ha en lag måste vidtaga åtgärder som göra den så effektiv som den bör vara. Om man kompletterat lagen på det föreslagna sättet, är jag emellertid övertygad om att man åstadkommer skada på annat håll, nämligen på det område, där vi möta dem som träda till för att bispringa någon i ekonomiska svårigheter, när den låneverksamhet, som banker och andra kreditinrättningar bedriva, upphör. När denna inte längre utgår, får den privata hjälpverksamheten ofta träda till, kanske utan att man har några möjligheter att åtminstone för dagen skaffa någon större säkerhet.

Den privata hjälpverksamheten går då till på det sättet, att man antingen för att öka banklånen skriver på borgen eller också av eget kapital lånar pengar till dem, som behöva hjälp för dagen. Många ha blivit hjälpta på det sättet, men vare sig en person ställer sig som borgensman genom att skriva på sitt namn eller lånar ut kontanta medel söker han väl ändå få åtminstone den täckning, som kan ligga närmast till hands, nämligen den att inteckningarna i vederbörande fastighet ökas.

Nu medger man banker och andra kreditinrättningar att taga panten, men de privata kreditgivarna ställas utan-

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

för denna möjlighet. Detta är något som jag inte kan finna hör hemma i vårt land, även om jag under de här dagarna har fått höra alla de skäl, som man kan hitta på, för att det skulle bli så krångligt att skilja agnarna från vetet — med agnar menar jag då dem som på grund av att de varit tilltagsna och mindre noggranna ha lyckats skaffa sig ett antal gårdar trots lagens existens. Jag tror emellertid att det inte så mycket är antalet sådana fall, som gjort att ett förslag om ändring av lagen nu framlagts, utan mera själva beskaffenheten av de objekt som det rör sig om. Enligt uppgifter som jag fått har det nämligen varit fråga om rätt stora och bra gårdar.

När jag i utskottet förde fram den linje, som jag och mina medreservanter sedan ha följt i vår reservation, så fanns det även bland dem, som på grund av den föreliggande skrivningen nu intagit en annan ställning, många som gävo mig rätt.

I vår reservation ha vi alternativt yrkat bifall till den motion som i första kammaren väckts av herrar Tjällgren och Näsgård och i andra kammaren av herrar Jönsson i Rosshol och Andersson i Björkäng, men jag förmodar att det också är hopplöst att vinna gehör för detta yrkande här i kammaren.

Man anför nu att det ju inte är så många år kvar innan frågan om jordförvärvslagens bestånd skall bli föremål för beslut av riksdagen, och det kanske i samband därmed blir nödvändigt att taga under omprövning, huruvida inte de erfarenheter, som lagen givit oss, böra föranleda ändringar i vissa stycken av lagen. Vidare framhåller man att det inte är säkert att alla hål bli tilltäppa, om vi nu täppa till de två hål, som det här är fråga om, nämligen möjligheterna att ordna försäljningar med hjälp av illegala in-teckningar och fiffel med gåvor. Det är någon som har påpekat att det finns inte mindre än 24 kryphål, som kunna

användas för att kringgå lagens bestämmelser. Men så som de nu föreslagna ändringarna äro utformade, med bestämmelse om två års respit mellan auktionerna, blir det ju inte så många fall, där tiden hinner så att säga löpa ut, innan frågan om lagens giltighet återigen kommer upp.

Jag tror alltså inte att det genom de i propositionen föreslagna bestämmelserna kommer att ske så stor skada, som man på en del håll velat göra gällande. Men även om det på detta område sker skada för en enda svensk medborgare, anser jag att lagen är felaktig. Jag måste därför, såsom jag tidigare sagt, påyrka att lagtexten åtminstone omarbetas på ett sådant sätt, att den ger skydd för de privata långivare, som få träda till när man inte kan få hjälp på annat håll.

Herr talmannen tillsporde nu kammaren, huruvida kammaren önskade avbryta förhandlingarna för middagsrast eller utan avbrott fortsätta desamma; och beslöt kammaren enhälligt, att sammanträdet skulle fortsättas.

Härefter anförde:

Herr ANDERSSON i Löbbo: Herr talmän! När jag nu går att med några ord motivera utskottets ställningstagande till föreliggande ärende, vill jag inledningsvis erinra om att inskränkning i rätten att förvärva fast egendom egentligen inte är någon nyhet i svensk lagstiftning. Den har funnits till i flera former sedan rätt lång tid tillbaka. Sålunda infördes år 1905 den s. k. norrländska förbudslagen, som innebar att i de norra delarna av landet juridiska personer icke fingo förvärva fast egendom utan särskilt tillstånd. Denna lags giltighetsområde utsträcktes år 1925 till hela riket. Motivet för lagstiftningen var att stoppa överföringen i bolags ägo av enskilda fastigheter. En sådan hade tidigare i betydande utsträckning

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

förekommit och lett till icke önskvärda ekonomiska och sociala konsekvenser.

År 1945 tillkom lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, den s. k. jordförvärvslagen. Motivet för denna lagstiftning var att man ville förhindra att jordbruksfastigheter i fortsättningen skulle kunna bli rena spekulationsobjekt, och lagen omfattar med vissa undantag praktiskt taget alla jordbruksfastigheter. Tidigare hade kapitalstarka personer, som icke voro jordbrukare, förvärvat framför allt skogsfastigheter i en utsträckning som icke var lyckligt ur vare sig den jordbrukande befolkningens eller andra folkgruppers synpunkt och som icke heller stod i överensstämmelse med den allmänna jordpolitiken. Lagen skärptes genom beslut vid 1948 års riksdag. I dag behandla vi jordbruksministrernas förslag om några ändringar och tillägg i lagstiftningen jämte därtill hörande följdförfattningar.

Oavsett vilken mening man vid lagens tillkomst hyste om densamma, förefaller det mig i dagens läge vara ställt utom varje tvivel att lagen haft en betydande uppgift att fylla. Detta har framför allt varit fallet under den intensiva högkonjunktur som rått under senare år. Genom lagens tillvaro har nämligen i mycket stor utsträckning kunnat förhindras att innehav av jord och skog, från att ha varit en försörjningskälla för innehavaren, blivit ett rent spekulationsobjekt.

Under den tid som förflutit sedan lagen trädde i kraft har det emellertid visat sig, att bestämmelserna i vissa fall ha kunnat kringgå. De båda föregående talarna ha ju också medgivit detta, fastän de ville förringa omfattningen härav på ett sådant sätt, att det enligt deras mening inte borde förändra ledandet av några förändringar i lagstiftningen.

Det är egentligen på två sätt som man har kunnat kringgå lagen. Det ena är att köpare och säljare i samförstånd ha arrangerat en exekutiv auktion, och

det andra är att man genom skentransaktioner har givit överlåtelsen karaktären av gåva. Det är nämligen ingenting som hindrar att en person skänker bort sin fastighet till vem som helst, och man har då, för att undvika att det hela skulle få fastighetstransaktions karaktär, gjort detta och i stället skaffat sig vederlag genom försäljning av någon annan sak eller på annat sätt.

Även om antalet konstaterade fall av dylika kringgåenden inte är överväldigande stort — det skall jag gärna medge — så ligger det dock i den allmänna laglydnadens intresse att sådana missbruk icke få förekomma i fortsättningen. När personer, som förvägrats tillstånd att förvärva en viss fastighet, efteråt öppet förklara, att detta inte gjorde någonting därför att man ämnade kringgå lagens bestämmelser genom att ordna en exekutiv auktion, så är detta i så hög grad stötande för rättskänslan, att något måste göras för att täppa till det kryphål som mindre lagsolidariska människor begagna sig av. Dessutom finns det nog anledning befara, att antalet arrangerade auktioner och gåvoöverlåtelser kommer att ökas. Det är särskilt två omständigheter som kunna bidra här till. Den ena är den publicitet i tidningspressen och den politiska diskussionen, som vissa mera uppseendeväckande fall ha rönt, och den andra är det förhållandet, att skogsfastigheter under de senare åren blivit alltmer eftersökta spekulationsobjekt. Denna risk bestyrkes av en utredning som har verkställts av utskottet i samband med dess behandling av ärendet. Om de nu föreslagna ändringarna i lagen icke skulle godkännas av riksdagen, så befara jag att antalet skenöverlåtelser kommer att betydligt ökas.

Utskottet har stannat för att tillstyrka förslaget om att försäljning på exekutiv auktion och gåvoöverlåtelser skola läggas under jordförvärvslagens kontroll. Även de i anslutning härtill före-

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

slagna mindre ändringarna i lagen om kronans förköpsrätt och lagen om arrendators förköpsrätt ha tillstyrkts av utskottet.

I samband med förevarande proposition har utskottet behandlat några under ordinarie motionstid väckta motioner, vari dels yrkats vissa ändringar i jordförvärvslagen och dels — det gäller en motion från högerhåll — upphävande av lagen om kronans förköpsrätt. Något yrkande om upphävande av jordförvärvslagen som sådan har inte framställts vare sig motionsledes eller inom utskottet, något som kanske kan tagas som ett bevis för att det numera allmänt erkännes att jordförvärvslagen ändock har haft en uppgift att fylla, låt vara att det kan råda delade meningar om uppgiftens betydelse. Jag anser för min del att lagen har fyllt en mycket betydande uppgift, men andra anse att uppgiften varit av mera begränsad karaktär.

Vad motionen om upphävande av kronans förköpsrätt beträffar, anser utskottet att man icke kan bedöma denna lags värde utifrån verkningarna av lagen under den korta tid som den tillämpats. Lagen tillkom nämligen så sent som den 30 juni 1947, och dess verkningar kunna icke — jag vill starkt understryka detta — såsom motionärerna och reservanterna ha gjort gällande, mätas i antalet förköpsfall. Lagens viktigaste funktion är att frivilliga försäljningar för rationaliseringsändamål komma till stånd, och hur många sådana försäljningar som skett veta vi icke. Syftet att åstadkomma dylika försäljningar torde nämligen i betydande utsträckning uppnås genom lagens blotta existens. Att antalet fall, då förköpslagen behövt användas, är jämförelsevis litet, bestyrker väl närmast den av mig sålunda hävdade uppfattningen. Med undantag av högerreservanterna äro också utskottets ledamöter ense om att motionen bör avslås.

Förutom den reservation, som anförts av nyssnämnda reservanter, före-

ligga ytterligare några reservationsvis framställda yrkanden, som jag nu vill något beröra. I de två reservationer, som herr Stjärne och herr Jansson i Aspeboda här talat för, yrkas avslag på propositionens förslag om ändringar i jordförvärvslagen. Även om man bland reservanterna varit ense på den punkten har man inte, såsom även framgått av de båda föregående talarnas anföranden, kunnat enas om den motivering som skulle anföras för detta avslagsyrkande. Gemensamt för båda reservationerna är emellertid, att där uttryckes farhåga för att inteckningsborgenärernas rätt icke skulle bli tillräckligt skyddad genom de av departementschefen föreslagna bestämmelserna om fastighetsvärdering i samband med tvångsauktion. För besparande av tid skall jag tillåta mig rekommendera kammarens ledamöter att läsa vad utskottet har sagt om den saken på s. 44—48 i sitt betänkande. Om det skulle vara någon som inte tidigare läst vad utskottet där anført, förefaller det mig vara en synnerligen lämplig lektyr under den tid som debatten ytterligare kan komma att pågå.

Innan jag går vidare vill jag emellertid något stanna vid vad som yttrats av de båda föregående talarna. Herr Stjärne anförde såsom ett av sina huvudsakliga skäl för att propositionen skulle avslås, att jordförvärvslagens giltighetstid är begränsad och att de ändringar, som nu föreslås, nätt och jämnt skulle hinna träda i kraft, innan frågan om lagens fortvaro kommer att upptagas till prövning. Men den omständigheten att jordförvärvslagen, när dess giltighetstid en gång utgår, eventuellt inte skulle förnyas, hindrar väl inte att sådana uppenbara missbruk, som nu ha förekommit, böra förebyggas. För övrigt finns det inte i dagens situation någonting som talar för annat än att vi nog bli nödsakade att förnya lagen när den nuvarande giltighetstiden utgår. I varje fall äro de ändringar, som nu föreslås, säkerligen ett verksamt

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

medel för att täppa till de kryphål som bevisligen ha använts under de senaste åren.

Herr Jansson i Aspeboda menade, att den enskilda toppkredit, som fastighetsägare i vissa fall kunna få, skulle bli mindre än tidigare. Om lagförslaget antages, skulle enskilda borgenärer inte bli så benägna att lämna hög toppkredit. Det kan ju sägas, att så är fallet, men jag är inte lika övertygad därom som herr Jansson i Aspeboda. Om en enskild borgenär tecknar borgen eller lånar ut pengar för ett så högt belopp som han vet överstiger fastighetens faktiska värde, har han ju även med nuvarande lagstiftning anledning att vara betänksam, ty den omständigheten att han får panten i sin hand skyddar honom inte mer än i den mån panten verkligen har det värde han har borgat för.

Därtill kommer, att det finns en möjlighet för lantbruksnämnden att göra undantag beträffande tvångsauktionerna, om det är en borgenär, som har hjälpt en släkting eller en god vän med hög toppkredit och detta har skett i lojalt syfte utan att det bevisligen eller i övrigt kan antagas, att han har lämnat denna toppkredit för att förvärva fastigheten. Jag förutsätter i sådana fall, att lantbruksnämnderna komma att begagna sig av denna möjlighet.

I den reservation som herr Jansson i Aspeboda talade för — bondeförbundets reservation — är det närmast formen för hur missbruket skall motarbetas som man har avvikande mening om. I reservationen erkännes, att det finns fog för att det allmänna söker rätta till de missförhållanden, som nu äro rådande, men reservanternas vilja inte gå samma väg som departementschefen utan föreslå en annan anordning. De föreslå, att i stället för tvångsförsäljning på exekutiv auktion skulle lantbruksnämnderna inom viss tid få rättighet hos Kungl. Maj:t söka tillstånd att exproprieras fastigheten.

Jag undrar, om reservanternas verkligen ha tänkt igenom det problemet riktigt. Det förutsätter en ändring av expropriationslagen, och det förefaller mig som om reservanternas tankegång härvidlag innerst inne bottnade i en överdriven kolartro på expropriationsdomstolarnas överlägsenhet gentemot en på administrativt sätt gjord värdering av fastigheter.

De båda grupper av reservanter, som jag nyss nämnde, ha även reserverat sig, när det gäller frågan om ändringar i lagarna om kronans förköpsrätt och arrendators förköpsrätt. Då ändringsförslagen i dessa avseenden blott avse mindre saker och det egentligen inte är fråga om något annat än en åtgärd, som är ägnad att användas som ett effektivt hjälpmedel vid befrämjandet av den yttre rationaliseringen, tror jag att riksdagen utan några betänkligheter kan godtaga utskottsforslaget även i denna del. Någon risk för de lojala arrendatorernas rätt föreligger i det fallet icke.

Den sista reservationen är given av herr Holmbäck m. fl. och gäller kontrollförfarandet vid lagens tillämpning. En viss ändring av tillståndsgivningen har diskuterats i sådana fall, där vid lantmäteriförrättning förutsättningar föreligga för erhållande av landsfiskalsintyg. I dylika fall skulle sådant intyg i stället kunna utfärdas av vederbörande lantmätare. Detta har departementschefen signalerat kunna ske på administrativ väg. Det är med tillfredsställelse som utskottet noterat detta, och vi förvänta att denna ändring kommer till stånd under den närmaste tiden. Reservanternas vilja emellertid gå ännu ett steg längre. De föreslå, att tillståndsprövningen skall ersättas med intygsförfarande av lantmätare även vid vissa förvärv i samband med sammanläggning av fastigheter.

Detta förslag är emellertid av en mycket mer vittgående karaktär och har synnerligen långtgående följder. Ett genomförande av förslaget kan bl. a.

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

medföra, att det vid rationaliseringsarbetet blir en förskjutning av de rent jordpolitiska bedömandena från lantbruksnämnderna till lantmäteriorganisationen. Jag tror, att en sådan utveckling inte vore lycklig. Jag erinrar mig, att man från olika håll här i kammaren — inte minst från de reservanters sida, som här företråda den mening, som herr Jansson i Aspeboda här förfäktat — gjorts gällande, att man inte alltför mycket skall låta enbart tjänstemän avgöra jordpolitiska saker. Man skall i stället i större utsträckning anlita det sunda lekmannaömdömet. Ett överflyttande av denna bedömning beträffande de rent jordpolitiska frågorna från lantbruksnämnderna till lantmätarna och lantmäteriorganisationen skulle väl ändå medföra att det lekmannamässiga, rent praktiska bedömandet skulle minskas och ersättas med bedömande av en statlig tjänstemannakår. Jag är för min del sannerligen oviss om huruvida det kan bli nyttigt. Utskottet har ansett det lämpligare att förslaget blir föremål för övervägande när frågan om jordförvärvslagets fortsatta giltighet tages upp. Detta kan jag för egen del vara med på, trots att jag, som jag nyss nämnde, är mycket oviss om huruvida en sådan överflyttning av de rent jordpolitiska bedömandena kan vara berättigad.

Herr talman! Jag skall nöja mig med det nu anförda och hemställa om bifall till utskottets förslag under samtliga de punkter, som upptagits i utskottsutlåtandet.

Herr STJÄRNE (kort genmäle): Herr talman! Utskottets ärade vice ordförande framhöll här, att även om missbruken av jordförvärvslagen hittills inte varit så särskilt många, så komma de att bli allt fler i framtiden. Detta skulle särskilt bero på den behandling, som frågan i dag erhållit här i kammaren. Det är mycket möjligt att herr Andersson i Löbbo har rätt härvidlag. Man

skall ju inte väcka den björn som sover. Men i så fall hade det enligt min mening varit bättre, att detta förslag aldrig kommit fram.

Det är givetvis stötande för rättskänslan, att sådana här missbruk förekomma av rätten att förvärva jordbruksfastighet; det skall jag visst inte förneka. Men när man tänker på antalet fall i andra sammanhang under den tid denna tvångslag varit tillämplig, blir det väl ändå en himmelsvid skillnad.

Sedan har här diskuterats den korta giltighetstiden av den föreslagna lagen, nämligen två år fram till den 30 juni 1953. Herr Andersson i Löbbo förutsatte, att jordförvärvslagen skulle med all säkerhet komma att förnyas, och då hade det inte någon särskilt stor betydelse, att det nu föreslagna tillägget till lagen formellt skulle få endast kort varaktighet. Han ansåg i stället, att det under sådana förhållanden var särskilt nyttigt att den nu föreslagna bestämmelsen kom till redan nu. Ja, det tror jag också är riktigt från de utgångspunkter, som herr Andersson i Löbbo har. Men det kan ju tänkas, att det blir en annan ekonomisk situation här i landet om två år. I stället för inflation kunna vi ha deflation. Det kan bli fallande priser på jordbruk och skog, och då blir det inte alls så särskilt angeläget, som herr Andersson i Löbbo ville påstå, att ha en lag av detta slag.

Jag vill inte förneka, att lagen hittills haft en viss uppgift. Särskilt när man tänker på att det är möjligt, att det nu föreslagna tillägget kan få skadeverkningar på just den enskilda kreditgivning, som jag tidigare nämnde, så är det dock ett mycket djärvt steg att bifalla detta lagförslag. Det är självfallet av största vikt och mycket värdefullt för jordbrukarna, att de kunna få sina inteckningar förstärkta på enskild väg. Det är inte tu tal om annat än att den möjligheten blir försvagad genom den nu föreslagna lagen.

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

Vad sedan kontrollbestämmelserna beträffar, så uttryckte herr Andersson i Löbbo en farhåga för att det inte var nyttigt att överflytta bedömandet från lantbruksnämnderna till lantmäteriorganisationen, då det gällde att ge tillstånd till sammanläggningar och förstärkningar av mindre jordbruk. Jag anser för egen del, att lantmäterna äro lika väl hemmastadda i gällande bestämmelser rörande sammanläggningar som lantbruksnämnderna. Jag kan därför inte förstå, att det skulle föreligga någon fara att förenkla proceduren på det sätt som här föreslagits.

Herr HANSSON i Skegrie: Herr talman! Jag vill först säga några ord till herr Andersson i Löbbo. Herr Andersson nämnde, att bondeförbundet hade hamnat på avslagslinjen tillsammans med de andra borgerliga partierna. Jag tycker emellertid, att man väl ändå inte får jämföra dessa ståndpunktstaganden så där generellt. Herr Andersson måste vara väl medveten om att representanterna för det parti jag tillhör ursprungligen voro positivt inställda i den här frågan. Att de nu ha hamnat på avslagslinjen är ju en följd därav, att det inte varit möjligt att komma fram på den positiva väg, som man från det hållet helst skulle ha velat följa. Jag vill för min del uttala en besvikelse över att det föreliggande utskottsutlåtandet föret denna splittring. Med litet god vilja hade man kunnat ha i varje fall en reservation mindre. Jag menar då den från vårt håll. Meningsmotsättningarna mellan utskottsmajoriteten och det parti jag tillhör ha ju i denna fråga åtminstone i sak varit synnerligen små och inte större än att de som sagt med god vilja hade kunnat överbryggas.

Den väsentliga skillnaden mellan vår inställning här och utskottsmajoritetens avser egentligen endast frågan om lantbruksnämndens befogenheter att tillämpa lagen. Där har utskottsmajori-

teten menat, att det räcker med att man skriver, att utskottet förutsätter, att om en borgenär inte har någon annan utväg att skydda en fordran, så skall vederbörande tillåtas att köpa egendomen i fråga. Man har vidare framhållit det önskvärda i att lantbruksnämnderna betrakta det intresse, som lojala kreditgivare ha. I stället för dessa allmänna uttalanden i motiveringen ville vi ha motsvarande bestämmelser i lagtexten. Någon annan skillnad finns egentligen inte mellan vår och majoritetens ståndpunkt.

Jag vill gärna instämma med herr Andersson i Löbbo i att det förhållandet, att det endast är ett litet antal auktioner som hittills förekommit, icke alls är något motiv för att avslå det föreliggande lagförslaget. Om det finns en lag, så är det i laglydnadens intresse att lagen också efterlevs.

En lämplig plattform för att komma fram till en samförstånds lösning i denna fråga hade enligt min mening varit de motioner, som väckts i första kammaren av herrar Tjällgren och Näs-gård och i denna kammare av herrar Jönsson i Rossbol och Andersson i Björkäng. De sympatier för dessa motioner, som under utskottsbehandlingen uttalades även från utskottsmajoritetens sida, finner jag beklagligt nog inte återgivna på något sätt i det föreliggande utlåtandet. Det äro vi väl ändå överens om att de arrangerade auktionerna äro ett oting och att vi på allt sätt böra försöka förhindra dem. Men att man för den skull skall behöva öka risken för folk som vill lämna lojala krediter eller vill göra lojala köp, det tycker jag inte är nödvändigt.

Man kan befara, att följderna av den nu föreslagna lagen faktiskt blir den, att dessa lojala in-teckningshavare kunna bli sämre ställda än de spekulativa fordringsägarna. Det sades ju här av en föregående talare, att det är mycket vanligt att anhöriga, goda vänner och grannar till en ung nystartande jordbru-

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

kare teckna borgen för denne. Det är också oftast på det sättet, att dessa borgensmän själva äro jordägare. På grund härav ha de ett vad man säger »bra namn» i banken, men samtidigt ha dessa just på grund av sin egenskap av jordägare en ur jordförvärvslagens synpunkt sämre ställning än övriga borgensmän, då det gäller att skydda sin fordran. De tidigare jordägarna äro ju i princip utestängda från att förvärva ännu en fastighet, därest de själva ha ett bärkraftigt jordbruk. I detta predikament, alltså att man på grund av ett tidigare fastighetsinnehav inte har rätt att enligt lagens principer få inköpa en fastighet för att skydda en fordran, befinner sig en mycket stor del av de privata kreditgivarna och borgensmännen. Denna bestämmelse om att en jordägare i princip inte får äga mer än en fastighet uppskattas naturligtvis av de unga jordbrukarsönerna. Därigenom bli de nämligen kvitt en konkurrenskraftig kategori av köpare. Dessa borgensmän, som tidigare inneha en jordbruksfastighet, komma emellertid, som jag sade, vid den följande tvångsauktionen i en mycket dålig ställning.

Nu har man här från utskottets sida sagt, att dessa kreditgivare kunna erhålla jordbruksnämndernas tillstånd att inropa en viss fastighet, om de kunna lämna bevis för att de annars sakna möjlighet att trygga sin fordran. Ja, det är ju på den punkten vi ha litet delade meningar om lantbruksnämndernas möjligheter och vilja att ge dylika tillstånd.

Jag betvivlar inte, att de utskottsledamöter, som utformat majoritetens förslag och vilka själva tillhöra olika lantbruksnämnder, ha full förståelse för i vilka fall man skall döma på det ena eller andra sättet. Men att för den skull generellt räkna med att alla lantbruksnämnder komma att tillämpa denna vidsynthet, det äro vi däremot inte så säkra på. Därtill ha dessa lantbruksnämnder en alltför skiftande samman-

sättning. Dessutom kan det förekomma, att en lantbruksnämnd i dessa fall kan få uppträda inte endast som domare utan även som part i målet. Man kan nämligen tänka sig, att även lantbruksnämnden skulle vilja på exekutiv auktion inropa den ifrågavarande fastigheten. Under sådana förhållanden mena vi för vår del, att den formulering, som gjorts i utskottets motivering med orden att man förutsätter etc. och att man vill framhålla det önskvärda i etc., inte är stark nog för att ge trygghet åt de lojala fordringsägarna.

Det synes mig även som om utskotts-majoriteten har övervärderat det av utmättningsmannen åsatta lägsta värdet å fastigheten. Man har sagt att därigenom har man ändå en trygghet för att egendomen inte blir såld till för lågt pris. Jag får som min mening i det fallet säga, att jag tror inte att detta lägsta värde alltid blir sådant, att det tryggar de översta fordringarna. I propositionen har det sagts, att utmättningsmannen skall samråda med lantbruksnämnden, innan han sätter det lägsta värdet på fastigheten. Även om de översta fordringarna äro placerade inom en rimlig ram för egendomens värde, måste man ställa sig tvivlande till att lantbruksnämnden kan påverka det av utmättningsmannen åsatta lägsta värdet för fastigheten.

En annan i samband med detta lagförslag anförd motivering är enligt min mening ännu mer riskfylld. Det föreligger nämligen risk för att på andra vägar det åsatta lägsta värdet icke blir tillräckligt. Med nuvarande höga byggnadskostnader kommer utan tvekan byggnadsbeståndet att i hög grad influera på en utomstående, då det gäller att värdera en fastighet. För en köpare är det inte samma sak, ty för honom kan egendomen vara mera värd, eftersom han inte bygger allt på en gång. Jag åsyftar här de eventuella tillbyggnader m. m., som böra förekomma. Han kan i stället göra upp en plan för en

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

längre tidsperiod, och då blir priset för fastigheten mer överkomligt för honom. Han behöver på det sättet inte samtidigt med köpet skaffa sig kredit till bygget. Jag vill inte heller tillmäta möjligheten att erhålla anstånd med försäljningen det värde, som man här har gjort. Sådant anstånd kan ju nämligen endast beviljas den, som har en inteckning, men däremot inte den, som lämnat borgen för ett vanligt amorteringslån i toppen.

Herr Andersson i Löbbo sade, att den som givit kredit över fastighetens verkliga värde icke bör skyddas. Men sådana inteckningar, som ligga över fastighetens värde, göras väl inte i samband med köpet. När ett köp verkställs, får man väl alltid räkna med att fastigheten representerar ett värde, som köparkretsen i allmänhet anser vara skäligt — i varje fall inte mycket däröver. Någon inteckning över detta värde är det väl ingen som gör bara för nöjet att göra en sådan inteckning. De inteckningar, som herr Andersson i Löbbo syftade på, dvs. sådana som »ligga över skorstenen», som man brukar säga, komma väl till senare, när jordbrukaren på grund av förluster eller av annan anledning måste skaffa kredit. Då tar kreditgivaren en sådan inteckning, därför att han kanske tror att det eventuellt kan ligga ett värde bakom. Dessa inteckningar i toppen skall man nog inte blanda in i resonemanget på detta stadium, när vi diskutera själva köpet och krediterna i samband med det.

Genom den formulering som detta lagförslag har fått verkar det som om man kommer att ytterligare förstärka den förmögne köparens övertag över den mindre förmögne, därigenom att den förstnämnde kan skjuta till det överst liggande kapitalet. Han behöver inte anlita borgensutvägen, vilken är alldeles speciellt riskfylld med den formulering som här föreligger. De enda spekulanter som stå på jämställd fot

med den förmögne spekulanten äro de, som ha möjlighet att erhålla statligt garantilån, alltså de obemedlade och de mindre bemedlade. Vanliga jordbrukarsöner, som i allmänhet ha relativt blygsamma sparkapital, komma ovillkorligen i det sämsta läget.

Jag har inte heller kunnat värja mig för misstanken, att förslaget också kan bidra till spekulation i ett sänkt jordvärde, ett sänkt pris på fastigheterna. Det är mycket möjligt att man i vissa fall kan åstadkomma detta. Om det i en grupp köpare finns en förmögen spekulant, som inte behöver anlita borgensvägen, så kan han få fastigheten för ett lägre pris än den annars skulle betinga. Jag kan dock inte tro, att det är köpare av denna kategori som man här vill gynna.

Om det däremot i en grupp spekulanter finns mer än en sådan förmögen person, vinner man med vanlig konkurrens ingenting annat än att man avstänger spekulanter med svagare ekonomiskt underlag.

Ja, herr talman, jag är inte reservant i denna fråga, och jag skulle helst ha sett att det parti jag tillhör icke hade kommit att hamna på avslagslinjen. Jag hade helst velat vara med om en kompromiss, där vi på ett bättre sätt hade kunnat trygga de kreditgivare, vilkas inteckningar av naturliga skäl måste ligga i toppen och som därmed få ta stora risker.

Jag har därför icke något yrkande.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Såväl i sitt huvudanförande som i sin replik medgav herr Stjärne, att missbruk i ett antal fall hade kunnat konstateras. I repliken sade han också att han trodde, att antalet sådana fall kunde komma att öka. Men om så är, förefaller det mig som om det funnes goda motiv för herr Stjärne att här ansluta sig till det framlagda lagförslaget.

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

Sedan undrar jag om inte herr Hansson i Skegrie i någon mån har missförstått mig. Jag jämförde nämligen inte generellt bondeförbundets reservation med de övriga reservationerna. Tvärtom underströk jag att man i bondeförbundsreservationen har förordat, att uppenbara missbruk böra förhindras. Det framlägges dock i reservationen icke något konkret förslag hur detta skall gå till. Det finns ingen lagtext från reservanternas sida om den saken, utan bondeförbundets reservanter yrka endast att alla åtgärder, syftande till att täppa till kryphålen i jordförvärvslagen, skola uppskjutas till den tidpunkt, då lagens fortsatta existens kommer att tagas under omprövning. Men om det föreligger risk för att antalet fall av missbruk kan komma att öka, tycker jag att herr Hansson i Skegrie, med den inställning han har, borde ha mycket svårt att gå emot de ändringsförslag, som departementschefen har föreslagit.

Sedan påstod herr Hansson i Skegrie att jag sagt, att sådana inteckningar som ligga över fastighetens verkliga värde icke böra skyddas. Jag yttrade mig nog inte riktigt på det sättet. Jag sade endast, att om man hade en sådan inteckning eller fordran, eller om man borgade för ett större belopp än panten är värd, så var man under alla omständigheter, hur det än gick, utsatt för risken av ekonomisk förlust. Jag tror inte det kan bestridas att så är fallet.

Herr STJÄRNE (kort genmäle): Herr talman! Utskottets talesman ville låta påskina att jag medgivit, att antalet fall av missbruk möjligen kan komma att öka under de närmaste åren. Ja, men orsaken härtill är i så fall den publicitet som frågan har fått genom det framlagda lagförslaget och dess behandling i riksdagen. Om förslaget icke hade lagts fram, hade säkerligen

fallen med förekomst av missbruk inte kommit att öka under de två år som återstå av jordförvärvslagens fortsatta giltighetstid.

Enligt de uppgifter som lämnats till utskottet uppgick hela antalet sådana fall under 1950 till endast 20 stycken. Det vet utskottets ärade vice ordförande lika bra som jag. Men just på grund av den publicitet som denna fråga nu fått, kan det tänkas att, om lagen inte blir antagen, antalet fall kommer att öka.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag ber att få erinra om att den ökade publiciteten kommit till stånd genom en rad mycket uppmärksammade fall, som refererats utförligt i tidningspressen och varit föremål för allmän debatt. Den publiciteten hade alltså kommit till stånd, oavsett om statsrådet Sträng framlagt denna proposition eller inte.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ERICSSON i Sörsjön: Herr talman! Jag har mer och mer kommit till den uppfattningen, att de anmärkningar, som riktas mot jordförvärvslagen, grunda sig inte så mycket på de ändringar som föreslås av Kungl. Maj:t utan på den tilltagande oviljan mot lagen som sådan.

Jag vill oförbehållsamt medge, att denna lag är besvärlig för många medborgare. Framför allt är den besvärlig för dem, som äro spekulativt inriktade och som av denna lag förhindras att bedriva en riktigt fri företagsamhet.

Av de två anföranden, som herr Hansson i Aspeboda och herr Hansson i Skegrie här hållit, har jag fått det intrycket, att dessa två bondeförbundare äro mycket positivt inriktade och inte alls hysa någon önskan att avskaffa jordförvärvslagen. Det vore ju också

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

ganska märkligt om så vore fallet. Jag vill erinra om att det första lagförslaget på detta område ju utarbetades under herr Pehrsson-Bramstorps ledning, ehuru det inte kommit att framläggas, utan att det blev departementschefen Sköld som kom att lägga fram lagförslaget, ehuru i en i viss mån omarbetad form.

Jag förstår inte reservanternas inställning i denna fråga. När det nu kan bevisas, att det finns luckor i lagen, och om man över huvud taget erkänner att denna lag har varit till nytta inte minst för det svenska jordbruket, varför vill man då inte vara med om att göra lagen så effektiv som möjligt? Min uppfattning är, att verkningarna av lagen ha varit goda, och jag frågar er, ärade kammarledamöter: Hur tro ni att förhållandena i dag hade varit, om vi icke hade haft jordförvärvslagens tillståndsvång?

Jag är övertygad om att med de möjligheter till goda inkomster, som nu förefinnas, och med vårt ganska snabbt sjunkande penningvärde skulle ett stort antal jordbruksfastigheter då ha övergått från jordbrukarnas ägo till sådana personer, som för längre eller kortare tid önskade investera pengar i fasta värden.

Om man alltså erkänner att jordförvärvslagen har fyllt och fyller en nyttig uppgift, borde det väl också vara angeläget att göra lagen så effektiv som möjligt. Det är just vad man försöker göra i här föreliggande lagförslag, som avser att täppa till de värsta luckorna. Det är möjligt att vi framdeles komma att upptäcka ytterligare luckor, nya möjligheter att kringgå jordförvärvslagen, men genom att stoppa de arrangerade exekutiva auktionerna och det illojala förvärvandet av fastighet genom gåva har man i alla fall täppt till de viktigaste kryphålen. Inom parentes vill jag säga, att det är mycket viktigt att lagen ställer gåvomöjligheterna under kontroll, eftersom det ju är gans-

ka lätt att förvärva ideella andelar i en fastighet och på så sätt komma i besittning av densamma.

Det har här från oppositionens sida framförts som ett starkt argument, att det ju har förekommit utomordentligt få fall av exekutiva auktioner, som man med säkerhet har kunnat konstatera vara arrangerade. Det är alldeles riktigt att deras antal icke har varit så stort. Men jag vill fråga: Hur pass många fall av överträdelser och illojalitet måste förekomma, innan man är beredd att vidta några åtgärder?

Enbart de arrangerade exekutiva auktionernas antal får heller inte vara avgörande härvidlag, utan man får nog också se litet på de konstaterade överträdelsernas art. Inom utskottet har det redogjorts för en del flagranta fall av uppenbart illojal karaktär, där exekutiv auktion arrangerats, och jag skulle finna det i högsta grad anmärkningsvärt, om riksdagen i fortsättningen skulle tolerera förekomsten av dylika auktioner. Jag kan meddela, att det i mitt hemlän förekommit ett sådant fall. Där sades det uttryckligen ifrån, att det inte spelade någon som helst roll vad lantbruksnämnden hade beslutat eller inte beslutat. Köpet skulle genomdrivas under alla förhållanden.

Den starkaste invändning som nu reses mot att de exekutiva auktionerna komma under lagens kontroll är, att detta kommer att skada den kreditgivning, som lämnas av enskilda personer vid fastighetsköp. Jag skall här inte upprepa de argument, som utskottets ärade vice ordförande därvidlag anfört. Men det är ju här fråga om sådan kredit som enskilda personer lämna och för vilken det icke finns någon täckning inom fastighetens verkliga värde. Det är alltså en kreditgivning, som så att säga ligger ovanför skorstenen. Fordrar man verkligen att statsmakterna i samband med den här föreslagna lagändringen skola slå vakt om sådan, jag vill säga osund kredit-

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

givning? Det tycker jag för min del är oriktigt.

Jag vill tillägga, att ganska stora befohgheter tillerkännas lantbruksnämnderna, när det gäller att bevilja köptillstånd, både vid exekutiv auktion och annars. Jag är övertygad om att dessa lantbruksnämnder äro sammansatta av förståndiga och insiktsfulla ledamöter, som komma att göra sitt yttersta för att se till att sådana lojala, enskilda kreditgivare, varom här är fråga, i görligaste mån skyddas.

Under debatten i utskottet har det sagts, att det egentligen endast är en lantbruksnämnd i landet, som man kan hysa mera förtroende för än för de övriga. Jag skall dock inte nämna vilket läns lantbruksnämnd som då åsyftades. För egen del tror jag, att samtliga lantbruksnämnder i landet äro sammansatta av klokt och omdömesgillt folk.

Jag tror också, att när de nu föreslagna lagändringarna ha fått verka någon tid, så skola vi måhända uttrycka förvåning över att man vid bestämmelsernas tillkomst så starkt kritiserade desamma och hyste farhågor för att de skulle komma att skada den enskilda kreditgivningen.

Sedan vill jag också säga några ord om förköpslagen. I en av de väckta motionerna har det framhållits, att många medborgare på grund av förekomsten av förköpslagen känna sig kränkta i sitt rättsmedvetande. Detta tror jag är ett ganska överdrivet påstående. Jag kan nämna att lantbruksnämnden i Kopparbergs län, som jag tillhör, då och då av insiktsfulla och omdömesgilla jordbrukare med förmåga att bedöma vad som är rätt och orätt får mottaga framställningar, i vilka vederbörande hemställa, att lantbruksnämnden med användande av statens förköpsrätt måtte hjälpa dem att få sina jordbruksfastigheter förstärkta.

Det har här framhållits, att det i så ytterligt få fall har förekommit att lantbruksnämnd behövt tillgripa denna

förköpsrätt. Detta är riktigt. Den har inte behövt tillgripas så värst ofta. Men blotta förekomsten av denna lag gör, att lantbruksnämnderna komma i kontakt med såväl köpare som säljare. Jag kan från denna talarstol vitsorda, att det i mitt län åtskilliga gånger har förekommit, att genom lantbruksnämndens hjälp har det kunnat genomföras köp utan att förköpslagen har behövt tillgripas och där vederbörande parter blivit helt tillfredsställda. Men dylika fall redovisas ju inte i statistiken.

Till slut, herr talman, vill jag endast säga ett par ord om den s. k. tillståndsgivningen. Jag har ju visserligen gått med på att sådana jordförvärv, som landsfiskalerna tidigare haft hand om och som ha medfört jorddelningsför rättning, nu skola överföras till lantmätnarna. Men jag har nog för egen del den uppfattningen, att det hade varit mest lämpligt, att lantbruksnämnderna hade fått övertaga hela intygsgivningen i vad den gäller jordbruksfastighet. Ty det är dock så, att lantbruksnämnderna ha det största ansvaret när det gäller att åstadkomma en rationalisering i fråga om jordbruksfastigheterna, och jag ställer mig tvivlande till möjligheten att det, som man här har talat om, skulle bli några praktiska förbättringar, om intygsgivningen uppdelades på ett större antal händer. Men jag har liksom de andra i utskottet varit med om att vi borde få en översyn av bestämmelserna, och genom denna får man försöka komma till en lösning som kan anses tillfredsställande.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JANSSON i Aspeboda (kort genmäle): Herr talman! Jag försökte i mitt första anförande fatta mig så kort som möjligt med hänsyn till gårdagens långa arbetsplenum, och jag hade inte heller tänkt återkomma med någon replik. Men både herr Andersson i Löbbo och

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

herr Ericsson i Sörsjön ha därefter berört en sak, som jag känner mig tröstad av ett ganska långt stycke, men inte hela vägen. Det var när de påtalade den privata kreditgivningen, som ofta lämnas utan full täckning. De menade väl då, även om det inte klart utsades, att kreditgivaren bör förstå, att han i sådana fall får stå sitt eget kast.

Jag får ju säga, att jag har haft åtskilligt att göra med sådana här saker. Och om, som jag sade i mitt förra anförande, olyckan är framme, så kan jag själv få taga panten och förvalta den samt avvakta den tidpunkt, som för mig är mest lämplig. Jag skulle på stående fot kunna ge både herr Andersson i Löbbo och herr Ericsson i Sörsjön adressen till sådana där hjälpsamma men oförsiktiga kreditgivare, som genom att de fått förvalta panten och avvakta en lämplig tidpunkt ha kunnat hålla sig skadeslösa.

Av båda dessa herrar, som ha talat i denna sak, få vi som garanti, att lantbruksnämndernas ledamöter ha ett mycket gott hjärta, och det tror jag. Båda talarna ha också understrukt, hur kloka och förståndiga karlar det finns i dessa nämnder. Ja, jag har aldrig ifrågasatt annat än att när vi ha valt ledamöter i lantbruksnämnderna, så ha vi försökt välja de klokaste och bästa karlar vi kunnat hitta på, men jag har dock en erfarenhet, som sträcker sig över tolv år, nämligen från en häradsrätt. Men jag har funnit, att lagens bokstav väger tyngre än ett gott hjärta och kloka och förståndiga karlar, som vilja handla på sitt sätt, ty det är dock lagens bokstav, som har sista ordet. Och jag tycker, att om ni ha haft så gott hjärta tidigare, skulle ni nu ha kunnat gå med på att få lagtexten ändrad, så att jag inte hade behövt gå härifrån i dag med detta bekymmer.

Herr LARSSON i Karlstad: Herr talman! Tredje lagutskottets ärade vice

ordförande började sitt anförande med en erinran om jordförvärvslagens ursprungliga syfte, som skulle vara att förhindra jobberi med jordbruksfastigheter, bevara jorden och skogen i den jordbrukande befolkningens ägo samt hindra spekulation i jord. Han ansåg, att lagen i stort sett också fyllt sitt ändamål i det avseendet, varför det egentligen inte fanns någonting att anföras mot densamma.

Lagen hade ju också andra syften, om jag inte minns alldeles fel. Den skulle bl. a. utestänga kapitalstarka köpare, varigenom man tänkte sig kunna förhindra prisstegringar, så att mindre bemedlade jordbrukare skulle kunna köpa sin jord billigare än om konkurrensen vore fri. De som fingo köpa jordbruken skulle alltså komma att börja mindre skuldtyngda än vad fallet skulle ha blivit vid fri konkurrens.

Man har nu fått vissa erfarenheter av lagens verkan, och det skall inte bestriidas, att dessa i vissa avseenden ha varit goda, men de ha också i vissa stycken varit mindre goda. Att lagen har bidragit till att stävja jobberiet med jordbruksfastigheter är ju obestridligt, och detta är naturligtvis en förtjänst hos lagen — kanske dess enda.

Men det bör inte glömmas, att man samtidigt har haft två andra lagar, som verkat i enahanda riktning, nämligen vanhävdslagen och skogsvårdslagen. Dessutom är det mycket antagligt, att det oavbrutet fallande penningvärdet har bidragit till minskning av utbud av fastigheter över huvud taget. Efterfrågan har nog funnits, men utbuden ha varit begränsade. Jordförvärvslagen har också, åtminstone i viss utsträckning, hindrat välsituerade personer från att förvärva och rusta upp enskilda jordbruksfastigheter. Huruvida detta har varit till nytta för landet och det allmänna, ja, ens för den mindre bemedlade jordbrukare som i stället — många gånger utan tillgång till egna

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

medel — fått övertaga vederbörande jordbruk, får väl framtiden utvisa. För egen del är jag ganska tveksam på den punkten.

Det torde kunna konstateras, att lagen som medel att förhindra en allmän prisstegring har visat bristande effektivitet. Prisstegringen har fortsatt på samma sätt efter lagens tillkomst som dessförinnan. Antalet jordförvärv till överpris av kapitalstarka personer torde också i allmänhet vara allför litet i förhållande till totala antalet egendomsaffärer för att kunna öva något nämnvärt inflytande på det allmänna prisläget. Dettas ändringar bero till övervägande del på helt andra faktorer.

De nyblivna jordbrukare med alltför svag ekonomi — ibland helt medellösa — som genom lantbruksnämndernas förmedling och med hjälp av statens garantilån blivit »sina egna», ha ofta fått så stora skulder, att de sakna nödig ekonomisk rörelsefrihet. Lagen har sålunda i stället för att minska jordbrukarnas skuldsättning i ganska många fall bidragit till att öka densamma genom att den infört en helt ny grupp, nämligen helt medellösa personer, i köparnas krets. Skulle penningvärdet kunna stabiliseras — och det är ju en utveckling, som statsmakterna säga sig eftersträva — komma många av dessa nyvordna jordbrukare med toppbelånade fastigheter i en ohållbar ekonomisk ställning. I all synnerhet blir detta fallet, om en rörlig ränta — enligt en åsikt som många sakkunniga hysa men vilken regeringen inte delar — måste tillgripas som ett medel bland andra för att hindra inflationen. Det må i förbigående ifrågasättas, om inte just statens alltför generösa långivning och lånegarantier på olika områden utgjort och utgöra ett verksamt bidrag till att påskynda inflationen.

Verkningarna av jordförvärvslagen i dess nuvarande form kunna sålunda inte betecknas såsom enbart gynnsamma. Ändå vill man skärpa den, och som

skäl härför anföres bl. a., att det förekommit en del fall då lagen kringgått. Även om så förhåller sig, bör man inte förbise, att en skärpning av lagen kommer att medföra ytterligare olägenheter. Ett flertal remissinstanser med speciell sakkunskap i juridiska frågor och på fastighetskreditens område ha också avstyrkt den föreslagna lagändringen av skäl som verka starkt övertygande. Dessa skäl, som återfinnas i propositionen, ha här redovisats av reservanternas talesmän, varför jag skall hoppa över dem och med stöd av det nu anförda direkt ansluta mig till de talare, som yrkat bifall till den av herr Holmbäck m. fl. till utlåtandet fogade, med A. 1) betecknade reservationen.

Beträffande lagen om kronans förköpsrätt vill jag framhålla följande. När riksdagen år 1947 fattade beslut om starkt vidgade statliga åtgärder för jordbrukets rationalisering, skedde det i den mycket behjärtansvärda avsikten att åt jordbrukets befolkning bereda en med andra jämförliga befolkningsgrupper likvärdig levnadsstandard. För detta ändamål skulle i rask takt skapas rationaliserade brukningsdelar, som med lämplig ägosammansättning skulle utgöra en bättre försörjningsbas för innehavare av s. k. familj jordbruk än vad flertalet av de befintliga starkt splittrade talrika småbruken erbjödo. För att underlätta och påskynda verksamheten utvidgades lagen om expropriation och stiftades en ny lag om kronans förköpsrätt till jordbruksfastigheter, som kunde användas för rationaliseringsändamål. Dessa lagar inneburo betydande ingrepp i den enskilde jordbrukarens förfoganderätt över sin egendom. Riksdagens majoritet ansåg emellertid denna verksamhet så angelägen och brådskande att alla betänkligheter, som anfördes mot en dylik lagstiftning, lämnades obeaktade.

De förhoppningar, som förslagsstälarna på sin tid knöto till bl. a. lagen om kronans förköpsrätt såsom medel

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

att effektivt främja jordbruksfastigheternas rationalisering, kunna knappast sägas ha gått i uppfyllelse. Enligt de uppgifter som stått till tredje lagutskottets förfogande har lagen hittills kommit till användning endast i ett hundratal fall. Några uppgifter om hur många fastigheter som rationaliserats med dessa köp ha icke meddelats. Antar man emellertid att med varje förköp en annan fastighet rationaliserats enligt dagens krav, skulle man ha fått ca 100 sådana på två år eller i medeltal ca 50 per år. Antar man vidare att av landets enligt 1944 års jordbruksräkning över 200 000 brukningsdelar med mellan 2 och 10 hektar åker ungefär hälften är i behov av rationalisering genom sammanläggning eller på annat sätt och att därvid halva antalet bortrationaliseras för att läggas samman med den andra hälften för att man skall få fram 50 000 rationella familjejordbruk, skulle rationaliseringen med förköpslagens hjälp kräva en tid av ca tusen år! Så obetydlig har lagens verkan varit hittills. Även med en mycket kraftig felmarginal i denna beräkning måste man finna ett så långsamt verkande hjälpmedel skäligen menings- och värdelöst för vårt jordbruks rationalisering.

Har lagen om kronans förköpsrätt sålunda varit av ringa värde för sitt syfte, kan man å andra sidan säga, att sällan har en lag kommit så stor förargelse åstad hos dem som drabbats av densamma. Detta är också förklarligt. Den som ämnar köpa ett jordbruk beslutar sig icke utan tämligen omfattande undersökningar. När så vederbörande funnit en gård som passar i pris, med avseende på byggnadernas beskaffenhet, läge osv., kommer staten och lägger beslag på gården genom sin förköpsrätt. Det är inte svårt att sätta sig in i vederbörandes känslor i en sådan situation.

Det måste gälla ett synnerligen viktigt samhällsintresse för att ett mot den enskilde så absolut hänsynslöst till-

vägagångssätt från det allmännas sida skall kunna försvaras. Någon sådan samhällsnytta kan svårigen åberopas i här förevarande fall. Därtill veta vi för dagen alltför litet om framtidens krav på bl. a. rationell fastighetsbildning. Det enda vi med säkerhet veta är, att vad som var rationellt för några decennier sedan är olämpligt och i behov av genomgripande ändring nu. Vi veta också att utvecklingen på jordbrukets område genom mekanisering, nya produktionsmetoder, odling av nya växtslag, annan byggnadsteknik osv. tar sig ständigt nya former, som medföra ändrade betingelser i olika avseenden. Det förefaller därför meningslöst eller rent av riskabelt att med utgångspunkt från dagens läge söka låsa fast utvecklingen vid en viss typ av fastighetsbildning, för vars genomförande krävas oöverskådliga tidrymder.

Det kan också ifrågasättas, om icke större frihet för det enskilda initiativet skulle gynna rationaliseringen vida mer än kronans förköpsrätt. Tredje lagutskottets vice ordförande sade, att lagen genom sin blotta tillvaro främjat detta syfte, men om man ser på statistiken från jordbruksräkningarna 1932, 1937 och 1944 — den senaste — finner man, att redan under denna tid uppstod beträffande brukningsdelar av här ifrågavarande storlek en tilltagande minskning mellan varje räkning (från 1937 till 1944 en minskning med 8 400). Alltså förekom även då utan hjälp av någon lag en ganska betydande rationalisering. De snäva bestämmelserna i jordförvärvslagen och formaliteterna med tillståndsprövning torde i förening med förköpslagen ha verkat hämmande på den frivilliga rationaliseringen genom tillköp av lämpligt belägen jord.

Slutligen utgör den för staten kostnadskrävande prövningen av förköpsfallen ett starkt skäl för lagens upphävande, särskilt i en tid då staten av finansiella skäl måste iakttaga största

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

sparsamhet med anslag även till de mest behjärtansvärda ändamål.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Eskilsson och mig till utskottsutlåtandet fogade reservationen B. Jag ber också att med hänvisning till innehållet i reservationerna få ansluta mig till redan framställda yrkanden om bifall till de av herr Holmbäck m. fl. avgivna reservationerna C 1) och D.

Herr ÅHMAN: Herr talman! Jag skall inte med många ord beröra förslaget om skärpning av jordförvärvslagen. Det synes mig som om de skäl, som framförts inte endast av mitt eget partis talesmän utan också av högerens och bondeförbundets representanter, tillräckligt klart bevisa, att framläggandet av detta lagförslag just nu är tämligen omotiverat. Utskottets vice ordförandes resonemang och bevisföring i det stycket finner jag ingalunda övertygande. När han säger, att man vill täppa till de möjligheter som finnas att överträda lagen och att det är i den allmänna laglydnadens intresse att dessa möjligheter täppas till, gör jag mig den frågan, om man genom att komma fram med nya, mera krångliga och mera detaljerade lagbestämmelser verkligen åstadkommer en bättre laglydnad hos medborgarna.

Det synes mig som om förslaget om skärpning av jordförvärvslagen borde ha handlagts på ett annat sätt. Man borde enligt min mening lämpligen ha tillsatt en utredning, som kunde ha varit klar med ett förslag, när den provisoriska lagen upphör att gälla. Ty det är ju klart visat, att bestämmelserna i det lagförslag som framlagts inte med full effektivitet kunna komma att tillämpas innan den provisoriska lagen upphört att gälla. Herr Andersson i Löbbo och herr Ericsson i Sörsjön säga, att man genom det nya lagförslaget vill söka täppa till det mesta av

hålén i den gamla lagen, men det finns kanske sådana som man inte kan täppa till. Det är detta, att försöket att täppa till hålén inte kan bli fullt effektivt förrän den gamla lagen har upphört, som är det huvudsakliga skälet till att jag för min del inte på detta stadium kan gå med på lagförslaget.

Jag skall så be att något få syssla med den skärpning av kronans förköpsrätt, som föreslås i propositionen. Den innebär ett försvagande av arrendatorernas förköpsrätt, och jag kan för min del inte godkänna ett dylikt arrangemang. Jag anser, att det inte föreligger tillräckliga skäl för eller behov av att nu göra intrång i arrendatorernas rätt till förköp, och därför vill jag, herr talman, yrka avslag på Kungl. Maj:ts förslag i förevarande avseende och bifall till den reservation, som avgivits av herr Holmbäck m. fl., med beteckningen C. 1).

När det däremot gäller frågan om ett upphävande av lagen om kronans förköpsrätt, delar jag utskottsmajoritetens mening, att man inte ännu helt kan bedöma lagens verkningar, varför motionerna nu inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Jag ansluter mig därför till utskottets hemställan under punkten B.

Den förenklingsåtgärd, som förordas i motionerna I: 295, II: 389, II: 390 samt II: 392, borde enligt min mening ha behandlats mera positivt än som skett i utskottets utlåtande. Jag skall emellertid inte mera ingående syssla med detta. De intresserade ledamöter av kammarerna, som tagit del av reservationernas utlåtande under punkten D, ha säkerligen blivit övertygade om att den ståndpunkt reservanterna intaga är den riktiga. Det måste anses vara en klok åtgärd, att man något försöker förenkla denna lag, i all synnerhet som lantbruksnämndernas huvudman, lantbruksstyrelsen, har föreslagit en dylik förenkling och då den tillstyrkes av lantmäteristyrelsen. Det förefaller mig

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

synnerligen egendomligt, att utskottet är motståndare till de föreslagna åtgärderna. Om man tar hänsyn till den jämkning, som föreslås i den till punkten D fogade reservationen, synes det mig inte finnas anledning att tro, att ett bifall till motionärernas förslag skulle medföra några som helst olägenheter. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den nämnda reservationen, som innebär en betydande förenkling av intygsgivningen.

Häruti instämde herr *Löfroth*.

Herr **HÆGGBLOM**: Herr talman! När man granskar den proposition med förslag till skärpning av jordförvärvslagen, som föreligger, förefaller det vara alldeles tydligt, att man vid departementsbehandlingen av detta ärende inte haft en tanke på vad som står i § 16 av regeringsformen. Där står det med mycket gammaldags formulering, att Kungl. Maj:t skall »ingen avhända eller avhända låta något gods, löst eller fast, utan rannsaking och dom, i den ordning, Sveriges lag och laga stadgar föreskriva».

Läser man kommentaren till denna paragraf i regeringsformen, finner man, att det i paragrafen inte åsyftas något hinder mot en lagstiftning, varigenom människor kunna avhändas sin egendom, men det är ofrånkomligen fastslaget, att avhändandet skall ske med rannsaking och dom. I det lagförslag, som nu föreligger, få emellertid lantbruksnämnderna rätt att gentemot en person, som inropat en egendom på exekutiv auktion, inom två år hos länsstyrelsen begära tvångsförsäljning. Man är inte skyldig att hålla någon rannsaking, och förresten äro lantbruksnämnderna inte heller kapabla att tjänstgöra som utövare av laga rannsaking och dom i grundlagens mening.

Nu ha vi visserligen under de senaste veckorna både i utskottsrummen

och här i kammaren hört ofantligt mycket av självberöm om lantbruksnämnderna, och vad herr Ericsson i Sörsjön sade i dag var bara ett ringa eko av vad som förekommer i den vägen. Man skulle nästan önska sig vara en liten slav som viskade i lantbruksnämndsledamöternas öra, att de i alla fall äro svaga människor. I varje fall äro de inte kapabla att träda i de svenska rättsinstitutionernas ställe. Jag har forskat i hur det ligger till med avträdandet av egendom och har funnit, att fram till denna dag har man iakttagit grundlagens bestämmelser. Det gäller vid exekutiv försäljning, och det gäller vid expropriation. Även när man häromåret införde förköpplagen höll man så mycket på anständigheten, att man tvingade lantbruksnämnderna att gå till domstol och begära, att vederbörande skulle bli dömd till att avträda sin egendom.

Men här har man släppt alla dessa hämningar och låter lantbruksnämnderna helt enkelt påkalla en tvångsförsäljning. Jag kan, herr talman, inte inse att detta är förenligt med det som grundlagen syftar till att bjuda som skydd för ägare av fast och löst gods. Det egendomliga är att fastän departementets syfte varit att skapa ökad laglydnad, genom att »tappa till hålen» för sådana, som vilja krypa undan jordförvärvslagens mening, så har man genom detta förslag i stället hamnat i en lag, som icke otvetydigt är förenlig med urgamla rättsprinciper, som vi återfinna i grundlagen. Om departementschefen hade velat ge oss ett förslag enligt principen att inte utan laga rannsaking och dom beröva någon en fast egendom, hade han haft att kriminalisera dessa exekutiva auktioner på grund av skenköp. Det borde inte ha varit omöjligt. Det skulle i lagen kunnat sägas att exekutiva auktioner tillåtas inte, om de äro grundade på skenköp. Då hade man haft en fullt laglig utväg och inte hamnat i detta, som gör

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

det åtminstone för mig omöjligt att acceptera ett sådant tillägg till lagen om jordförvärv.

I så fall skulle det kanske ha varit nödvändigt att skilja sådana skenköp, som inte äro gjorda i dålig mening så att säga, från sådana skenköp, som äro gjorda i tydlig avsikt att kringgå lagens mening. Lagens mening är ju att hindra jordförvärv i spekulations- eller kapitalplaceringssyfte. Jag har försökt från lantbruksnämnderna få anvisning på något sådant skenköp, och det egendomliga är — det gäller emellertid bara ett fall — att fallet i fråga inte alls visade sig innebära någon avsikt att åstadkomma förmånlig kapitalplacering eller göra en spekulaton. Det fall jag fick anvisning på gällde ett industriföretag på landsbygden, liggande i närheten av en tätort, som för att trygga sin framtida utveckling behövde köpa till mer mark och för den skull ville köpa ett närliggande litet jordbruk, varom man också var överens med ägaren. Denna transaktion ordnades genom en exekutiv auktion. Jag ställde frågan till en av dem som gjort upp detta arrangemang: Varför vände ni er inte till lantbruksnämnden och begärde att få köpa? Det tycker jag inte att en klok lantbruksnämnd skulle ha kunnat vägra i en situation som denna. På detta svarades, att man inte litade på att lantbruksnämnden besatt det förståndet, att den skulle medge detta, och att man, för att inte riskera att få avslag av nämnden i en sådan här för alla uppenbar angelägenhet, ordnade denna överlåtelse genom en skenfordran, som drevs in exekutivt. Det är med andra ord inte alltid så, att de få fall, där denna metod använts, ha betytt ett otillbörligt kringgående av lagens bestämmelser. Ett exekutivt köp kan också vara följden av det osäkerhetstillstånd, som lantbruksnämndernas stora makt vad gäller överlåtelse av jordbruk skapar.

I bondeförbundsmotionen tycker jag man spårar en god strävan efter att

skapa lagliga former för en skärpning av lagen, och den återfinnes ju även i reservationen, ehuru man av förklarliga skäl inte i detalj har utformat den. Men så som förslaget nu föreligger, med ett alldeles tydligt frångående av kravet, att när man skall beröva en människa en fast egendom, skall detta ske med laga rannsaking och dom, har jag ingen möjlighet att för min del kunna acceptera en sådan skärpning. Går jag sedan till det rent praktiska, så har här redan förut sagts så mycket om vad detta betyder i fråga om möjligheten att skapa rimliga förhållanden för jordbrukares möjlighet att skaffa sig kredit, det finns så många praktiska skäl emot lagen, skäl som jag emellertid inte här skall upprepa.

Samtidigt som utskottet haft att behandla denna skärpning av jordförvärvslagen har utskottet behandlat en av mig väckt motion, syftande till en minskning av lagens omfattning i så måtto, att den bestämmelse skulle utgå som stadgar att jordbrukare, som förut äger jord, skall vara skyldig att skaffa sig lantbruksnämndens tillstånd, om han vill köpa mera jord. Utskottet har avvisat motionen, dels av reella och dels av formella skäl. Utskottet har framhållit, att om den paragraf, som jag önskar ta bort, försvinner ur lagen, skulle en viss bestämmelse i § 3 i lagen sakna innebörd. Jag vill medge, att min motion tillkom under ganska brådskannde förhållanden och därför kanske inte var på den punkten genomtänkt. Vi fingo ju denna proposition på kvällen sista dagen vi hade rätt att lämna motioner vid riksdagens början, och jag hade tänkt att man till denna proposition skulle kunna knyta även avslagsyrkanden i sådana paragrafer, som propositionen inte direkt behandlade. Jag trodde att vi skulle få hela lagtexten i propositionen. Om så blivit fallet, hade man kunnat yrka avslag på hela lagen, om man hade önskat det, eller på vissa gällande paragrafer.

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

Då detta visade sig omöjligt skyndade jag mig att ingripa beträffande den punkt, där jag tycker att den nuvarande lagen är som mest otillfredsställande, nämligen i fråga om tvänget för jordbrukare som förut äger jord att söka tillstånd för att få förvärva mer — med all risk för att sådant tillstånd inte skall medges. Här kunde man räkna upp ofantligt många fall, då en sådan bestämmelse är till hinders för en lycklig utveckling av jordbruk. Jag kan exempelvis peka på de många fall som föreligga, då en jordbrukare har flera söner som vilja stanna kvar i yrket, men av vilka alltså bara en kan överta fädernegården. Då kan denna lag förhindra, om lantbruksnämnden är ovänligt inställd, att en sådan jordbrukare köper till den eller de gårdar som behövas för att han skall kunna överlämna gårdar även åt övriga söner. Det kan mycket väl vara så, att barnen äro minderåriga och inte själva kunna ställas som köpare; även i sådana fall vålar denna lag en betydande mängd besvär.

Allt detta gör att lagen från min synpunkt sett har karaktären av en klasslag, som riktar sin udd mot jordbrukaren. Om jag är en annan företagare, om jag är en cykelreparatör som kan byta ut mitt företag mot en bilverkstad, om jag är en hantverkare som kan driva fram mitt hantverk till en småindustri, ja, då tycker man att jag är en duktig människa, och inga hinder läggas i vägen för mig att som företagare utvidga min verksamhet. Men är jag en jordbrukare, som börjat i små förhållanden med min och hustruns arbetskraft som enda tillgång, och jag lyckas i mitt arbete och mina barn växa upp och jag har möjlighet att köpa till mera jord i närheten av den gård, där jag startat, då har jag inte samma frihet som andra företagare att utvidga min verksamhet efter min egen vilja. Detta gör att denna bestämmelse i lagen tycks mig vara den mest motbjudande. Jag har i motionen

yrkat att den skulle falla bort, och jag skall be att få ställa samma yrkande här. Om den paragrafen försvinner och därigenom en bestämmelse i § 3 kommer att hänga i luften, så gör detta ingen skada, ty då kan den i varje fall inte tillämpas.

Jag hörde att utskottets vice ordförande hade förvånat sig över att det inte från vårt partis eller från andra partiets sida ställts ett avslagsyrkande på hela lagen. Detta sammanhänger med att man, så som propositionen förelåg, inte kunde knyta ett totalt avslagsyrkande till den utan fick nöja sig med vad som kunde ifrågakomma. Jag vill vidare säga att vi på vår sida äro fullt på det klara med att den opposition, som förelåg, när denna lagstiftning genomfördes, såvitt vi kunna bedöma inte alls har minskat utan tvärtom ökat. Ur den synpunkten sett kunna de olyckliga följderna av denna lag, som många människor fäst sig vid, gärna få fortsätta att värka ut fram till den dag, då denna lag i alla fall skall prövas, eftersom den ju är av endast provisorisk beskaffenhet. Jag vill ha sagt detta till herr vice ordföranden, som hade några funderingar över varför intet avslagsyrkande framställts.

Sedan kan man ju säga att inflationen — som statsmakterna inte hejdat — nog bidragit till att göra behovet av lagstiftningar med samma syfte som jordförvärvslagen större och större. Men jag ber att få påpeka, att det alternativ som man valde, när man framlade jordförvärvslagen, var inte det enda alternativet. Vid den inflation som uppträdde efter första världskriget fanns ingen jordförvärvslag, utan man hade då en femårslag — eller hur man kallade den — som hinder mot en för stor expansion och spekulationer i jordförvärv.

Så komma vi till slut till förköpslagen, rörande vilken yrkande är ställt, att den skall upphävas. Den utgör enligt min mening en belastning för förtroen-

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

det till lantbruksnämndernas sätt att tillgodose jordbrukets intressen, och den utgör en betydande belastning för tjänstemännen. Det är här redan sagt, och jag skall inte upprepa det, men av de siffror herr Larsson i Karlstad här presenterade framgår att under två år har man med förköpslagens hjälp kommit över hundra egendomar lämpade för jordbrukets rationalisering. Därvidlag vill jag säga, att denna lag mindre är ett organ för att åstadkomma rationalisering än ett organ för dem, som ha lust till sin nästas hus, att med förköpslagens hjälp ställa till trassel i fråga om ägoöverlåtelse. Jag känner till fall, då förköpslagen betytt att annars möjliga sammanläggningar av jordbruk aldrig blivit av på samma sätt som skedde innan förköpslagen kom till. Om det finns två jordbrukare som äro grannar och vilja slå ihop sina jordbruk och äro överens därom, veta de inte om de våga göra någon affär, om lantbruksnämnden sedan låter överenskomsten bestå eller fördelar den sålda jorden på andra personer, fastän respektive köpare och säljare inte ha något intresse av att dessa skola komma över just de jordbitarna, som de kommit överens om att överlåta från den ene till den andre. Detta är ett hinder för den frivilliga rationaliseringen. Nu var det så att när denna förköpslag infördes och vi i särskilda utskottet hårt diskuterade skälen för att den skulle införas så var det skäl, som jag minns starkast från olika partiets sida, att vi måste ha förköpslagen, ty annars bleve det ingenting bevänt med den yttre rationaliseringen. Nu ha vi sett några år gå och därvid funnit, att förköpslagen inte alls behövs för att åstadkomma yttre rationalisering. Dess bidrag till denna ha varit praktiskt taget betydelselösa, och då finns det inte gärna någon anledning att låta denna lag bestå längre än som är nödvändigt. Jag ansluter mig därför till den reservation, som herr Eskilsson avgivit och

i vilken yrkas på förköpslagens upphävande.

Herr talman! Jag har försökt plocka ut de punkter, som jag satte upp litet på förhand men som behandlats av tidigare talare. Jag skall därför inte fortsätta längre. Min personliga inställning till detta avsnitt av frihetsinskränkningar i fråga om jordäganderätten färgas därav att jag är övertygad om att som gren av ett fritt svenskt näringsliv når det svenska jordbruket en framtid som är önskvärd. Men de begränsningar i näringslivets frihet, som dessa lagar innebära, utgöra en belastning för jordbrukets utveckling, som jag önskar att riksdagen fortast möjligt avlägsnar.

Jag skall, herr talman, återkomma med mina yrkanden när propositionsordningen kommer. Jag ber dock nu för egen del att under punkt F. få yrka bifall till motionen II: 377. Ett sådant yrkande har så vitt jag vet ännu inte ställts.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÅNG: Även om herr Hægghblom inte ställde något direkt avslagsyrkande på koncessionslagen som sådan, lämnade han inte kammarens ledamöter i någon tveksamhet om vad han själv ansåg om lagen. Vi få väl ta hans sista anförande som en förhandsavis om vad han kommer att yrka och vad vi andra, om vi leva och ha hälsan, få bevittna 1953, när lagens prolongation kommer på dagordningen. Denna demonstrativa ovilja mot koncessionslagen i och för sig ger mig anledning att säga något principiellt om själva lagstiftningen.

Jag är medveten om att det var mången av oss som var tveksam 1945, och vi voro väl det därför att vi då hade bakom oss en period av relativt stabiliserade priser och följaktligen ett stabilt penningvärde. En hel del av oss ifrågasatte kanske, om det fanns anledning att göra detta hårda ingri-

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

pande på ett speciellt område, om inte utvecklingen skulle gå åt andra hållet än som sedermera blivit fallet. Jag tror att när vi prövade om denna lag 1948 det säkerligen var åtskilligt färre som voro tveksamma, och när vi nu 1951 diskutera lagen har jag en mycket bestämd uppfattning, att de tveksammas antal har ytterligare reducerats. Förklaringen är så pass enkel som att när vi nu ha den bakomliggande utvecklingen klar för oss är det ingen tvekan om, som det sagts här tidigare i debatten, att därest denna koncessionslagstiftning inte hade funnits till skulle de svenska jordbrukarna ha suttit i efterhand i konkurrensen om jorden, framför allt då i fråga om skogsfastigheter. Jag behöver inte närmare utveckla detta, ty ingen kan väl gärna stå upp och vederlägga mig om jag vågar det påståendet, att vi haft en väsentlig del i vart fall av de skogsbärande fastigheterna på andra händer än jordbrukarhänder och haft ytterligare ett par grader av jordvärdestegring, därest inte detta återhållande element som koncessionslagen är funnits till.

I det förslag som nu ligger på riksdagens bord yrkas från regeringens och utskottets sida, att man täpper till ett par luckor i lagen: de exekutiva auktionerna och gåvoförfarandet. En ledamot av tredje lagutskottet, herr Stjärne, frågade vad det är som egentligen hänt mellan 1945, 1948 och 1951, vad det finns för anledning att just i dag komma och skärpa lagen för att täppa till även dessa båda hål. Ja, det har naturligtvis hänt en hel del. Det är de uppenbara spekulativa intressena, som inte väjt för lagen, som ha gått vid sidan om vad lagstiftarna ansett vara riktigt och gjort det med frejdigt mod och en viss skrytsam attityd inför offentligheten. Jag behöver bara erinra om det kända fallet i Västerbottens län; och det finns åtskilliga andra fall i min aktsamling, om så skulle vara erforderligt. De visa något av en fördomsfri-

het och jag skulle vilja kalla det illojalitet mot lagstiftningen, mot myndigheternas beslut, som ha vidare aspekter än vad som kan redovisas bara i de 20, 25 eller 30 fall av överträdelse, som här i dag cirkulerat i debatten. Man går så pass långt att man i pressen annonserar, att spekulanter emot betalning få köpa de råd, som ge dem möjlighet att sätta koncessionslagstiftningen offside och köpa skogsfastigheter med bortseende från Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut. Det är en ren och skär drift med den lagstiftande makten, och det är en drift med samhället, som har vidare verkningar än vad det rent matematiska utslaget ger vid handen. Det är ytterst en fråga om förtroende och respekt för lag och rätt. Jag försäkrar er, att jag ofta får brev på mitt bord, i vilka indignerade hederliga svenska medborgare vända sig mot vad jag nyss beskrivit. Och känslan för lag och rätt är ju så pass starkt rotad hos det stora flertalet av svenska folket att man får helt enkelt inte från myndigheternas sida sitta med armarna i kors och blunda för vad som sker, om man vill bibehålla den känsla för lag och rätt, som är ett förtroendekapital hos medborgarna.

Om vi skola kunna komma till rätta med den irritation och den reaktion, som det här fört med sig, har jag för min del inte sett någon annan utväg än att ju förr desto hellre — jag beklagar att det inte blev gjort förra året — sätta ett stängsel för dessa hål, som vi i dag hoppas kunna definitivt spika igen.

Det är klart att det för människor som inte kunnat följa detta spel bakom kulisserna kan verka stötande, att man även skall förhindra gåvoförfarandet, att en svensk medborgare inte ogenerat skall få bestämma över sin egendom och lämna den i form av gåva till vem han behagar. Jag ber då att få erinra om att de allra flesta gåvorna äro av den karaktär att de äro gåvor mellan

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

släkt och anförvanter. Men dessa ligga ju vid sidan av den uppsyn och den reglering som här föreslås. Det är inte heller ovanligt att gåvorna ha formen av donationer till stiftelser för olika ändamål. Även de gåvorna ligga vid sidan av denna skärpning. De kontrolleras över huvud taget inte. Det är endast en mindre del av gåvorna som lagts under myndigheternas kontroll, och det är bland dessa gåvor som man träffar på avarter, som jag inte kan uraktlåta att fästa stort avseende vid. Jag presenterade ett exempel för första kammaren i går, och jag kan inte uraktlåta att även presentera det för andra kammaren. Jag tar det bara som ett bevis. Jag vet att det finns många flera exempel på hur pass ogenerat man går till väga.

Det finns i Stockholm en direktör, som sysslar med tomtspekulationer och som äger en del jordbruksfastigheter i Stockholms län. Under 1950 ha tre av dessa förvärvats genom gåvobrev. Men han var inte nöjd med det utan köpte sig ytterligare en fastighet, ett fullständigt bärkraftigt bondejordbruk på 13 hektar åker och 95 hektar skogsmark. Han betalade 80 000 kronor och sökte förvärvstillstånd hos lantbruksnämnden. Nämnden var av skäl som vi alla förstå mycket tveksam och underställde frågan Kungl. Maj:ts bedömning. Innan ärendet upptogs till avgörande i jordbruksdepartementet, kom det en återkallelse av hela frågan med den motiveringen, att fastighetens förutvarande ägare nu skänkt gården till stockholmsdirektören. Detta är ju ett prov på att om man är tillräckligt ogenerat kan man kosta på sig vad som helst. Jag tycker att detta enda exempel är tillräckligt för att kammarens ledamöter skola dela min uppfattning, att även om det här förekommer en gång i varje län under varje år så är det ett tillräckligt irritationsmoment för att en ärlig människa skall vilja sätta stopp för det hela.

Herr Stjärne anförde i sitt inlägg, att här hade man skilt på kreditgivning- en, om det var en bank eller kreditin- rättning som stod som kreditgivare el- ler om det var en enskild kreditgivare. Det är inte av någon särskild venera- tion för banker och kreditinrättningar som denna skillnad kommit till, utan det är helt enkelt så att enligt bank- lagen måste dessa kreditinstitut sälja sin fasta egendom, om de ropat in den vid en exekutiv auktion för att rädda fordringar. Och de ha bank- och fond- inspektionen över sig, som kontrole- rar att de inte lägga sig till med jord- bruksfastigheter utan sälja dem inom föreskriven tid. Jag ställer mig bakom de talare, herr Andersson i Löbbo och herr Ericsson i Sörsjön m. fl., som be- stämt hävdad, att en sund fastighets- kredit omöjliggöres inte med de skärp- ningar i förvärvslagen som här ligga på riksdagens bord.

Här i kammaren ha inte de argu- ment kommit fram, som figurerade i första kammaren och som debatterades i utskottet, nämligen att majoriteten av bankofullmäktige just med hänsyn till intressena vid kreditgivningen inte ve- lat vara med på skärpningen. Om här skulle föreligga en ofullständighet i föredragningen är jag angelägen om att understryka, att när bankofullmäktiges majoritet avgav sitt yttrande hade man som bas för sin synpunkt en av jord- bruksdepartementet utarbetad prome- moria, som var så konstruerad att det endast var det bud, som en av lant- bruksnämnden godkänd köpare avgav, som skulle vara avgörande för fastig- hetens försäljningsvärde. Departemen- tet har tagit hänsyn till denna kritik och kritiken från andra håll och pre- senterar nu ett förslag, där själva vär- deringen kommer in som ett avgörande moment, där utmätningsmannen i sam- råd med lantbruksnämnden skall göra en marknadsmässig värdering. De in- teckningar, som ligga över denna marknadsmässiga värdering, måste ju

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

vara inteckningar utan reellt värde bakom sig, såvida man inte spekulerar i fortsatt penningförsämring och fortsatta stigande fastighetsvärden och räknar med att inom 30, 40 eller 50 år skola även inteckningar över skorstenen ha ett reellt värde. Regeringen har av kända skäl inte låtit dessa spekulationer vara avgörande för hur man skall betrakta den privata kreditgivningen. Regeringen anser att om man här lämnar garanti för att utslaget av en marknadsmässig värdering skall vara avgörande för om fastigheten försäljes eller inte, har man väl ändå garanterat den sunda kreditgivningens intressen.

Herr Stjärne vände sig vidare mot att justeringarna i lagförslaget komma så här tätt inpå lagens utlöpningsstid. Den går ju ut 1953, och finns det nu anledning att göra denna revision? Jag tror att vad jag inledningsvis sade är tillräckligt argument för att inte vänta en dag längre än vi ha väntat, och jag är personligen ledsn över att jag åtminstone inte ett år tidigare presenterat förslaget för riksdagen. Mycket av vad som är galet och varit galet under 1950 hade då kunnat vara ogjort. Man frågar, om det är riktigt att nu göra denna justering när vi om två år skola ta ställning till själva lagen, att diskutera en bedömning, som ligger ett par år framåt i tiden då läget kan vara helt annorlunda. Ja, man kan säga det teoretiskt, men, värderade kammarledamöter, är det någon av er som tror, att även om utvecklingen går så bra som vi önska och hoppas, nämligen att vi skola lyckas med den stabilisering av ekonomin och penningvärdet som vi arbeta för, är det någon som tror att vi redan om två år skola ha glömt bort tiden 1945—1951 och vara beredda att lämna fältet fritt för den uppdämda köplust i fråga om jord- och skogsfastigheter, som onekligen föreligger i långa stycken på grund av koncessionslagen?

Jag vill säga något om bondeförbundets reservation. I sak har man från bondeförbundets sida varit ense med regeringen och utskottsmajoriteten om att det bör sättas en spärr för missbruket. Men man gillar inte tekniken och inte det förslag för att nå målet som regeringen presenterar. Det har sagts i herrar Werners, Ivar Perssons och Janssons i Aspeboda reservation, att man önskar en judiciell prövning, en prövning domstolsvägen i stället för den administrativa vägen. Ja, nu är det väl så att det primära beslutet är ett beslut av administrativ karaktär i båda fallen, om man går regeringens linje eller bondeförbundets. Man säger i bondeförbundsreservationen, att man skall angripa ett spekulationsköp, ett illojalt köp genom att begära expropriation av fastigheten, men just detta att lantbruksnämnden begär expropriationen är ju den primära åtgärden. Den administrativa åtgärden är den primära, och värderingen måste ju bli något mera sekundärt betonad. Om man går regeringens väg, så betyder det bara kort och gott, som alla känna till, att nämnden prövar vederbörande köpare. Befinnes han lämplig att sitta kvar på fastigheten, får han sitta kvar. Om han ej befinnes lämplig, får han ett åläggande att sälja inom två år. Vägrar han det, blir det tvångsauktion. Han kan överklaga den administrativa vägen ända upp till Kungl. Maj:t, men det får han göra även enligt bondeförbundsreservationens förslag: om nämnden begär en expropriation, kan vederbörande överklaga detta den administrativa vägen ända upp till Kungl. Maj:t. Men om man går vidare på bondeförbundsreservationen, kommer man ju in på det andra momentet, som är värderingen av fastigheten. Här föreslår Kungl. Maj:t och utskottet, att denna värdering skall göras av en utmätningsman i samråd med lantbruksnämnden; det skall vara en marknadsmässig värdering. Bondeförbundet föreslår en

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

judiciell prövning, som naturligtvis kan överklagas i hovrätt och högsta domstolen. Det är sannerligen intet snabbt förfarande att gå bondeförbundets väg. Det tar några år och för med sig bland annat ett par, såsom jag betraktar det, negativa följdföreteelser.

Enligt regeringens och utskottets förslag kommer varje exekutiv affär automatiskt på lantruktusnämndens bord, där den prövas. Enligt bondeförbundets linje måste ju lantruktusnämnden taga initiativ i varje särskilt fall och begära expropriation. Dessutom är jag för min personliga del av den uppfattningen, att om det finns en gnutta moral kvar i den som på illojala vägar försöker skaffa sig en jordbruksfastighet så föreligger det ett större moment av återhållsamhet, om han vet att så fort affären är gjord presenteras den för lantruktusnämnden. Och om, såsom fallet många gånger är, han är en spekulant som vill gå vid sidan om lag och rätt, då utsättes han för denna diskriminerande åtgärd att fastigheten tages ifrån honom och det blir en exekutiv auktion, en tvångsauktion. Vid en tillämpning av bondeförbundsreservationen gör väl alltid en sådan där fördomsfri herre den spekulationen, att det ändå är möjligt att lantruktusnämnden ej tar något initiativ. Han tänker: Även om jag är trottoarbone eller bolagsherre kan det hända att lantruktusnämnden inte precis har behov av min jord och inte har något intresse av att skaffa sig en fastighet här och en annan där. Han skall enligt jordförvärvslagen ställas utanför men kan spekulera i att det icke föreligger något speciellt intresse från lantruktusnämndens sida och att det därför är möjligt att han får behålla fastigheten.

Det är möjligt att en del av kammarens ledamöter icke delar min uppfattning på denna punkt. Men jag har velat delgiva eder den. Jag tror att om det finns en smula av moral hos dem som giva sig ut på dessa vägar så är det ett

starkare återhållande moment, om de ha att räkna med att Kungl. Maj:ts linje blir gällande.

Vad som är en avgörande nackdel med bondeförbundsreservationen är naturligtvis att om kammaren följer den så blir det ingenting gjort på två år. Jag har haft det i regel intressanta och angenäma uppdraget under de gångna åren att vara gäst hos jordbrukarsammanslutningar och tala på stora jordbrukarmöten litet varstades i landet. Jag har tagit mig friheten att även debattera denna fråga. Ätminstone en av kammarens ledamöter, som sitter här, kan verifiera vad jag säger. Det är att bland jordbrukarna själva är reaktionen stark, utomordentligt stark, mot spekulanter som agera på sätt jag beskrivit. Och besvikelsen skulle bli stor, om riksdagens beslut i dag skulle resultera i att ingenting blir gjort under de närmaste två åren.

Jag vill vidare komma med en liten kort replik till herr Jansson i Aspeboda. Herr Jansson i Aspeboda säger på sitt vanliga mycket kraftfulla och känslofulla sätt, att om denna revidering av lagen länder till skada för en enda svensk medborgare, ja då har lagen gjort skada. Jag tror att herr Jansson i Aspeboda skall fundera över detta begrepp en gång till. Det är alltid ett subjektivt begrepp, om man anser att man lider skada eller icke lider skada. Det är ett subjektivt begrepp, beroende på vem som råkar ut för det och från vilket håll det kommer. En kapitalägare, som förhindras att överflytta bankkapital till en skogsfastighet, lider alldeles uppenbart i dagens konjunktur stor skada, men det har varit en skada, som vi ha accepterat från riksdagens sida just därför att man vill vinna värden, som äro av mycket större betydelse för det svenska samhället.

Jag vill även säga någonting till herr Larsson i Karlstad. Jag åhörde hans inlägg med stort intresse. Han använde en försiktig formulering, när han kritise-

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

rade lagen, kanske beroende därpå att hans civila ställning är sådan att han på nära hand kunnat på sakkunnigt sätt bedöma vad lagen ger och vad vi skulle riskera, därest vi ej hade denna lagstiftning. Herr Larsson säger att lagen varit på gott och mindre gott. Skola vi säga att detta uttryck är ett plus för lagen? Den har hindrat jobberiet, men när det gäller att hindra prisstegringen har lagen haft en bristande effekt, säger herr Larsson. Han vill icke utesluta att den haft viss effekt, även om det ej blivit den effekt han själv önskat. Han säger vidare att den har icke nämnvärt påverkat prisstegringen. Det måste ju innebära, att den har dock i någon mån påverkat prisstegringen i den riktning vi önskat. Han säger vidare, att verkningarna ha icke varit enbart gynnsamma, men han bestrider ej att det varit gynnsamma verkningar.

Jag var utomordentligt nyfiken på att höra herr Larsson komma fram till ett bifallsyrkande till utskottets förslag och Kungl. Maj:ts proposition. Men han hamnade med fötterna på den rätta sidan och yrkade bifall till avslagsreservationen. Jag förstår herr Larssons partipolitiska dilemma. Jag skall följaktligen icke orda mera om detta.

Jag vill slutligen till herr Hæggbloom säga, att när han byggde upp det väsentligaste av sin kritik på regeringsformen, så var det alldeles självfallet, att vi litet till mans lystrade till och funderade vad det nu hänt för någonting. Dess bättre kunde vi erinra oss att redan i den första bolagslagen av 1906 givas bolag rättighet att ropa in fastigheter på exekutiv auktion, men de åläggas att sälja dem på nytt inom en tidrymd av tre år. Och därest de så icke göra så ombesörjer länsstyrelsen en tvångsauktion. Det är således exakt samma metodik som regeringsförslaget bygger på. Den lilla skillnaden av två eller tre år i fråga om toleransen av den tid, som vederbörande skall få inneha fastigheten, har — det ger mig

nog herr Hæggbloom rätt i — i varje fall icke någon grundlagsmässig betydelse. Det här hade aldrig skett förr, sade herr Hæggbloom. Jag ber att få erinra herr Hæggbloom om att 1916 sutto herr Hæggblooms partivänner i regeringen i detta land och prolongerade då bolagslagen med just den bestämmelse, som herr Hæggbloom i dag anser vara kontroversiell med de svenska grundlagarna.

Det är möjligt, herr talman, att vi så här i efterhand kunna kosta på oss ett beklagande av att herr Hæggblooms partivänner i regeringsställning av anno 1916 icke hade herr Hæggbloom såsom gårdvar och vaktare för Sveriges grundlagar.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag nämnde i mitt första anförande att något yrkande om upphävande av jordförvärvslagen icke framställdes. Det gav herr Hæggbloom anledning meddela, att han fortfarande var motståndare till jordförvärvslagen men att han av någon anledning försummat att väcka motion härom vid årets riksdag. Så tillade han en sak som jag fäste mig vid. Jag hoppas att jag fattade honom rätt; i varje fall har jag andemeningen klar för mig. Han säger, att den inflationsrörelse, som pågår här i landet och som statsmakterna icke hejdat, nog bidragit till att göra behovet av jordförvärvslagen större och större. Detta ger mig bara anledning att säga, att herr Hæggbloom tycks tillhöra de lyckliga människor, som helt och hållet kunna bortse ifrån att våra ekonomiska svårigheter här i landet ha ett internationellt sammanhang. Om det är medvetet eller omedvetet, därom vill jag icke fälla något omdöme; jag bara konstaterar faktum. Det kan nog kännas lyckligt att hysa en dylik uppfattning och tro på den. Men det kan icke vara annat än en subjektiv uppfattning, en ren trossak. Är det en trossak från herr Hæggblooms sida, hyser jag den

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

uppfattningen, att herr Hæggbloms tro i detta avseende är en falsk tro.

Jag skulle för övrigt vilja roa mig med att till herr Hæggbloom ställa följande spörsmål: I vilka avseenden har herr Hæggbloom medverkat till att minska statens utgifter, och i vilka avseenden har herr Hæggbloom medverkat till att söka stävja den pågående prisstegringen på varor? Det har åtminstone icke skett på det område, där herr Hæggbloom speciellt är intresserad, och inom den centralorganisation, där herr Hæggbloom själv är chef. Jag säger icke detta som en polemik mot herr Hæggbloms uppfattning i åsyftade fall. Jag gör bara ett enkelt konstaterande.

Herr JANSOON i Aspeboda (kort genmäle): Herr talman! Jag fick en liten replik av jordbruksministern för att jag sade det där att om det är ett enda fall, där man konstaterar att en skada skett, så är denna lag skadlig. Jag menar att så är det. Statsrådet menade, att om man ger sig in på »överskorsstenskrediter», som han uttryckte sig, så finns det ju ingen mening i sådana krediter. Det får jag också hålla med om. Men jag vet icke om jag har mera eller mindre erfarenhet än statsrådet av hur många jordbrukare, som fått all den hjälp, som egnahemsnämnden på sin tid kunde giva dem, men som för att kunna fortsätta sin verksamhet måst därutöver lita till privat hjälpsamhet. Ofta har den privata hjälpsamheten bestått i att man skrivit på växlar. Det är detsamma som att ikläda sig egen skuld. En del ha varit omtänksamma nog att inteckna en sådan här sak. Det har skett, det sker, och jag förmodar att det kommer att ske en privat hjälpsamhet liksom förut. Ty vi råda icke över alla de omständigheter vi möta. Då menar jag, att om man har hjälpt en människa, som är i nöd, och tagit i mät eller pant vad som finns att taga man borde få behålla och ut-

nyttja denna räddningsplanka så långt det går, då är detta något som icke rimmar med svensk lagstiftning. Att detta icke kommer att ske så ofta få vi väl hoppas. Men om ett sådant fall inträffar, menar jag att det har uppstått skada. Det är min uppfattning om denna sak. Jag skall icke säga mera.

Herr STJÄRNE (kort genmäle): Herr talman! Statsrådet säger här i sitt anförande att man har garanterat att fastigheten på en exekutiv auktion icke skall säljas under ett värde, som motsvarar en sund kreditgivning, och då kan man icke begära mera. Men, herr statsråd, det finns olika värderingsgrunder. Det är möjligt att de som satt sitt namn på en högt liggande inteckning värderat fastigheten på ett helt annat sätt än de offentliga värderingsinstanser som åberopas. I stället för att eventuellt förlora det kapital, som ligger över denna »sunda» värdering, vill personen i fråga kanske ytterst gärna inköpa fastigheten på den andra exekutiva auktionen, om han fått vara med i spekulanternas krets. Men det är icke alla som få det. Med sådana perspektiv för ögonen, herr statsråd, undrar jag, om icke de privata kreditgivarna draga sig för att sätta sitt namn på inteckningar åtminstone i den utsträckning som förekommit hittills. För resten säger statsrådet själv, såsom jag påpekade i mitt förra anförande, följande: »Även med dessa jämkningar skulle emellertid den olägenheten kvarstå att förlustrisken för inteckningshavarna bleve avsevärd i de fall då tvångsförsäljning måste komma till stånd.» Hur skall man få detta att gå ihop, herr statsråd?

Herr HÆGGBLUM (kort genmäle): Herr talman! Jag är litet fundersam över den taktik som utvecklats här med rätt underliga undanmanövrer från det som dock är sakens kärna. Här gäller det en skärpning av jordförvärvslagen. Såväl

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

statsrådet som utskottets ordförande vil-
le gärna tala om jordförvärvslagen själv,
och herr Andersson i Löbbo gick till
sist ännu längre i sin undanmanöver
från att få saken diskuterad genom att
till mig ställa en mycket underlig fråga:
på vilket sätt jag bidragit till att minska
inflationen och vilka subventioner som
ägghandelns organisationer fått. Vill
man ej resonera i sak skall man bära sig
åt på det sättet. Jag skall be att få kom-
ma tillbaka i fråga om minskningen av
utgifterna på innevarande års stat, när
nionde huvudtiteln slutbehandlas. Jag
skall rekommendera herr Andersson i
Löbbo att genomläsa de propositioner
om prisreglering som vi fått och där det
de sista åren tydligt och klart sägs
ifrån, att från Ägghandelsförbundets
sida begärts fria priser och inga sub-
ventioner. Att sedan staten kastade dem
på oss och att det kostade staten pengar
kan jag sannerligen inte rå för.

Sedan vill jag säga, att när man talar
om vad som skulle ha hänt om inte
denna lag funnits, då resonerar man
faktiskt som om varenda jobbare i
detta land hade rätt att tvinga jordbru-
karna att sälja sina gårdar. Jordbru-
karna äro väl ändå fria människor som
själva bestämma om de skola sälja eller
inte.

Lika väl som inflationen kan locka
jobbare att köpa, lika väl har inflatio-
nen minskat jordbrukarnas lust att sälja.
Jag har en granne, härjad av reuma-
tism och hjärtsvaghet, gammal och för-
bi, som ändå inte säljer sin gård. Han
frågar mig nästan varje gång jag kom-
mer hem, hur det går med penning-
värdet. När jag säger, att det inte är
någon trygghet för det, säger han att
han behåller sin gård för att ha den i
stället för pengar som inte äro någon-
ting att trygga sig till. Där äro alltså
verkningarna i motsatt riktning.

Jordbruksfastigheter äro dock inte
det enda sakvärde man kan placera
pengar i. Det finns också fastigheter i
städer, industrianläggningar o. s. v.

Man kan kanske inte säga, huruvida
dessa placeringar i sakvärde ha på-
verkat fastighetspriserna under den se-
naste tiden eller om det inte är just
denna ovilja hos ägare till en jordbruks-
fastighet att sälja i inflationstider som
här har gjort sig gällande.

Så vill jag säga, att det nog inte bara
är krediterna över skorstenen som kom-
ma i fara genom denna skärpning. Ty-
värr är det ju så att riksdagen, eller
rättare sagt regeringen, aldrig har va-
rit intresserad av att vidta effektiva
åtgärder för att skapa kreditmöjligher
utan borgen för sådana som inte äro
medellösa. Herr Andersson i Löbbo har
som ordförande i sociala jordbrukskre-
ditutredningen lagt fram ett förslag, som
skulle göra det möjligt att erhålla kre-
diter utan så mycket borgensunder-
skrifter på in-teckningar, men regering-
en har ju nekat att lägga fram det för-
slaget. Om en vanlig jordbrukare skall
kunna skaffa sig en gård, behövs det
helt enkelt underborgen i betydande ut-
sträckning, innan man är uppe i kredis-
ter över skorstenen. Genom denna nya
lagstiftning, som drabbar både de skyl-
diga och de oskyldiga, har man dragit ett
streck som sannerligen kommer att va-
ra till olägenhet.

Vad sedan beträffar förenligheten
med grundlagen och det som har hänt
i fråga om bolagen skall jag inte miss-
unna statsrådet glädjen att ha funnit
en föregångare. Att det var en konser-
vativ regering som var föregångare
hoppas jag gläder honom alldeles sär-
skilt. Emellertid skulle det kanske vara
ännu bättre, om han följde de konser-
vativa regeringarna när de gjort någon-
ting klokt och inte bara när de gjort så-
dant som man åtminstone nu tycker
inte är så klokt. I 16 § regeringsformen
talas det om »ingen», och det kan man
naturligtvis tillämpa på de juridiska
personerna, bolagen, men såvitt jag har
fattat denna paragraf rätt är den fram-
för allt avsedd som ett skydd för en-
skilda medborgare. Vi skola nog inte

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

säga, att vi inte behöva tänka på det som jag citerade ur grundlagen och som gäller de enskilda medborgarna, därför att staten tidigare intagit en annan ståndpunkt gentemot de operonliga bolagen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG: Herr talman! För en tid sedan diskuterade herr Hæggbloom och jag fiskerilagen här i kammaren. Herr Hæggbloom var då mycket angelägen om att poängtera, och han fick min sanktion för detta, att det i rättsligt avseende faktiskt inte finns någon skillnad mellan privata människor och de operonliga bolagen. Jag föreställer mig att herr Hæggbloom inte har bytt uppfattning på den punkten, men det lämpar sig kanske litet bättre med en annan turnering här i dag.

Nu har jag självfallet ingen anledning att fortsätta debatten med herr Hæggbloom om vad som hände 1906 och 1916. Jag kanske också känner mig litet underlägsen. Herr Hæggbloom tvekar ju inte att tala om sina egna kunskaper och egenskaper på sådant sätt, att han anser sig ha rätt att mästra den konservativa regering som fanns år 1916. Jag går inte så långt, och med detta får väl den debatten vara avslutad.

Sedan vill jag svara herr Stjärne på hans förfrågan om hur detta går ihop. Om jag med en föreläsning ur Kungl. Maj:ts proposition på sidan 24 kan klara ut begreppen, är jag nöjd. Jag föreslår där en tidsfrist på två år och säger vidare: »Därest inropet skett till skyddande av fordran bör, såsom föreslagits i promemorian, ytterligare anstånd med avyttrandet kunna medgivas. Prövningen av anståndsfrågor synes lämpligen böra uppdragas åt länsstyrelsen.» Jag konstaterar därefter: »Även med dessa jämkningar skulle emellertid den olägenheten kvarstå, att förlustrisken för inteckningshavarna bleve avsevärd i de

fall då tvångsförsäljning måste komma till stånd.» Litet längre ned fortsätter jag: »Jag förordar därför i stället att de lojala kreditgivarnas intressen tillgodoses genom en föreskrift att vid tvångsauktion försäljning icke må ske till lägre pris än som motsvarar det värde, vartill egendomen uppskattats vid värdering enligt utsökningslagen.»

Om herr Stjärne läser 10—12 rader längre ned, finner han alltså en enligt mitt förmenande plausibel förklaring till det som han tyckte var ofullständigt.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr LARSSON i Karlstad (kort genmäle): Herr talman! Statsrådet ansåg min kritik av de olägenheter som följa med denna lagstiftning så vag, att han inte riktigt visste om jag ville av- eller tillstyrka det föreliggande förslaget. När jag t. ex. säger, att lagen har bidragit till att hindra prisstegringar och när jag säger att den har medfört en del olägenheter o. s. v., så tror herr statsrådet att jag skulle anse det hela vara ganska bra men av något slags politisk belastning ändå nödgas gå emot det. Det är inte på det sättet.

Jag tillhör lantbruksnämnden i mitt hemlän, och jag känner rätt väl till arbetet där. Jag tillhör visserligen inte den delegation som sysslar med den yttre rationaliseringen, men frågorna komma ju rätt ofta fram till lantbruksnämnden i plenum, så jag får ta del av dessa frågor också. Vi ha kommit i en del mindre trevliga situationer, men jag kan inte tillgripa bestämda ord och säga att *det* är absolut fel eller att *det* är absolut riktigt. Det fordras nog en helt annan stadighet i tron för att man skall kunna finna allting vara gott i en åtgärd. De flesta åtgärder kunna medföra någonting gott och en del olägenheter, och det ena kan överväga den ena gången och det andra den andra gången. Jag tror att om statsrådet lä-

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

ser i protokollet vad jag har yttrat, skall det nog framgå att min inställning till denna fråga är ganska kritisk.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag har begärt ordet bara för att säga några ord till herr Hæggbloom. Han omnämde att jag på sin tid var ordförande i sociala jordbrukskreditutredningen, och dess förslag skulle enligt herr Hæggbloom ha underkänts. Nu är emellertid saken den, att sociala jordbrukskreditutredningens förslag i allt väsentligt har godkänts såväl av regeringen som av riksdagen, och om jag minns rätt företrädde herr Hæggbloom inte någon avvikande mening vid det tillfälle då riksdagen fattade beslut härom.

Herr HÆGGBLUM (kort genmäle): Herr talman! Jag behöver bara erinra herr Andersson i Löbbo om att sociala jordbrukskreditutredningens förslag gick ut på att den högsta procentsats, till vilken man skulle kunna få in-teckningslån, skulle höjas. Jag skall be herr Andersson i Löbbo förvissa sig om att jag motionerade om att sociala jordbrukskreditutredningens förslag skulle godkännas när inte Kungl. Maj:t tog förslaget.

Herr ANDERSSON i Löbbo (kort genmäle): Herr talman! Jag förmodar herr Hæggbloom menar det avsnitt av sociala jordbrukskreditutredningens betänkande som avsåg sekundär jordbrukskredit. Näväl, herr Hæggbloom, den höjningen hade jag inte haft någonting emot, men herr Hæggbloom bör observera en sak: den höjning som där föreslogs låg inom den fullt säkra marginalen. Den berörde inte alls de osäkra toppkrediterna utan låg inom den marginal som var hundraprocentigt säkrad. Herr Hæggblooms bevisning förlorar alltså fullständigt sitt värde.

Herr ERICSSON i Sörsjön (kort genmäle): Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning av vad herr Larsson i Karlstad yttrade beträffande lantbruksnämnderna för att liksom ge ett litet bevis på hur svagt grundade anmärkningarna mot de föreliggande förslagen äro i vad de avse risken för att enskilda kreditgivare inte skola bli skyddade i tillräcklig utsträckning.

En av herr Larssons egna partivänner sade i utskottet, att om man kunde vara övertygad om att lantbruksnämnderna i gemen handlade så som han antog att en lantbruksnämnd inom ett län sannolikt skulle handla, så skulle han kanske ha avstått från att framställa yrkande om avslag. Det utgör väl ett litet bevis på huru ihålig och svagt grundad kritiken mot de föreslagna ändringarna i själva verket är.

Herr JANSSON i Hällefors: Herr talman! Jag tänkte egentligen inte gå in på någon replik mot de talare som tidigare ha uppträtt här i debatten. När herr Hæggbloom med sådant patos här fördömde hela denna lag kom jag emellertid att tänka på vad en hederlig jordbrukare och högerman nere på närkeslätten sade vid ett besök av lantbruksnämnden ett år efter det nämnden kommit i verksamhet. Det var ingen mindre jordbrukare och inte heller någon av de allra största, men man kan i alla fall beteckna honom som större jordbrukare, och han var som sagt gammal högerman. Det gällde givetvis att han ville förvärva jord, men samtidigt ville han avstå en del av den jord som han tidigare hade. Han sade att felet med denna lag är att den kommit minst 25 år för sent, att det har hunnit ske alltför stora skadeverkningar på detta område innan lagstiftningen gripit in.

Om man får tillfälle att resonera med jordbrukare ute i landet om den nya jordbruksgiven och den tvångslagstiftning den har inbegripit, tror jag nog

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

inte man skall finna en sådan allmän och enig uppfattning om att förvärvslagen inte har varit till nytta, som det faktiskt många gånger har sagts här i riksdagen. Jag tror inte heller att det är någon enig uppfattning bland de jordbrukande medlemmarna av högern och folkpartiet att de nu föreslagna ändringarna i lagen skola komma att medföra skadeverkningar i form av mindre säkerhet för den legala kreditgivningen till jordbrukare som man har sagt här i riksdagen.

Jag vill inte påstå annat än att det huvudargument som har använts mot den föreslagna skärpningen av jordförvärvslagen, nämligen att den skulle försvåra den legala kreditgivningen till jordbrukare, i och för sig måste anses vara en allvarlig fråga; men kan man med absolut säkerhet påstå, att denna lagändring kommer att medföra de skadeverkningar som man här siar om? Det tror nu inte jag. Jag har för övrigt varit i tillfälle att resonera om denna sak med en medlem av folkpartiet, före detta ledamot av denna kammare, som är ledamot av den lantbruksnämnd jag tillhör. Jag är övertygad om att han är lika sakkunnig på kreditgivningens område som någon annan, eftersom han för inte så länge sedan i många år har tjänstgjort inom jordbrukets kreditkassereelse såsom ombudsman, och enligt hans uppfattning behöver man inte befara, med hänsyn till de ändringar som propositionen innehåller mot den promemoria som departementet tidigare skickat ut och med hänsyn till utskottets skrivning, att de olägenheter skola komma att uppstå, som man har talat om både i utskottet och här i kammaren i dag. Han är fullkomligt överens med mig och flera andra om att den ändring av lagen som här föreslås är absolut nödvändig om lantbruksnämnderna skola kunna fullgöra sin verksamhet i fråga om den yttre rationaliseringen av jordbruket.

I utskottet hade jag från början vissa

sympatier för den motion som har avlämnats i första kammaren av herrar Tjällgren och Näsgård och i andra kammaren av herrar Jönsson i Rosshol och Andersson i Björkäng. Den motionen innehåller ett förslag, att om en kreditgivare har inropat en fastighet på exekutiv auktion för att skydda sin fordran och är villig att lämna en försäkran att han själv skall bruka densamma, skall lantbruksnämnden vara skyldig att lämna tillstånd för förvärvet, även om vederbörande är innehavare av annan fastighet. Jag hade stora sympatier för denna motion, men om man närmare undersöker densamma, kommer man snart underfund med att det är inte så lämpligt att göra denna ändring i lagtexten, ty en sådan försäkran är inte juridiskt bindande. Sedan vederbörande har förvärvat fastigheten och fått lagfart på densamma, är han juridiskt skild från sin försäkran, och den gäller endast moraliskt. Utskottet har därför sagt, att lantbruksnämnderna böra överväga från fall till fall om man inte skall ge förvärvstillstånd till sådana kreditgivare som det talas om i denna motion, och för min del är jag övertygad om att denna skrivning bör vara tillräcklig.

Jag skall inte säga mera om detta, men innan jag lämnar detta avsnitt kan jag inte underlåta att säga något om den reservation av bondeförbundets representanter, som är betecknad med A. 2) och avgiven av herr Werner m. fl. I denna reservation har man uttalat ett misstroende mot lantbruksnämnderna, som jag anser vara oförtjänt. Det är riktigt som där sägs, att lantbruksnämnderna ensamma bestämma, vilka som få bli inropare vid tvångsauktioner, men som departementschefen här tidigare har sagt kunna inte lantbruksnämnderna ensamma träffa avgörande i hela rättsförfarandet, ty det finns ju dispensrätt, och det finns överklagningsrätt för vederbörande som står som köpare till en sådan fastighet. Man har

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

sålunda rätt att gå både till länsstyrelsen och till kungen för att få frågan prövad. Med den formulering som propositionen har fått och med den skrivning som utskottet till detta har lagt, så förvånar det mig synnerligen att bondeförbundets representanter ha velat avge en sådan reservation som den här föreliggande.

Det har sagts en hel del om ett annat avsnitt i utskottets utlåtande, nämligen frågan om förslaget att utöka området för intygsgivning. I sådana fall då sammanläggning genom lantmåteriförrättning skall ske, skulle intygsgivningen överflyttas från lantbruksnämnderna till lantmätare. Man har hävdats att detta skulle medföra en förenkling av förfarandet. Jag vill inte påstå att inte en sådan förenkling där skulle kunna komma till stånd, framför allt när det gäller sammanläggningar av mindre betydelse. Men den förenkling, som man skulle kunna åstadkomma genom att överflytta intygsgivningen på lantmätarna, kan åstadkommas genom ett gott samarbete mellan lantbruksnämnderna och lantmäteriet. Det är min bestämda övertygelse. Skulle man vilja gå den vägen, kan emellertid beslut härom icke fattas i dag, men som utskottet sagt kan den frågan tagas upp till omprövning i samband med frågan om jordförvärvslagens förlängning om två år. Trots att jag inte helt skulle vilja ge min anslutning till allt vad utskottet har skrivit på denna punkt, har jag för att uppnå enighet inte velat reservera mig. Skulle man gå på den linjen att överflytta en så pass viktig del av arbetet från lantbruksnämnderna till lantmäteriet, en överflyttning som skulle komma att omfatta icke blott de mindre sammanläggningarna utan även sammanläggningar av större omfattning, då frånhänder man lantbruksnämnderna möjligheten att utöva en riktig kontroll över hela försäljningsverksamheten, och det skulle kunna medföra vissa komplikationer. Kan man finna en form för att över-

lämna sammanläggningar av mindre omfattning till lantmäteriet, skulle inte detta medföra någon skada, men jag anser det vara tämligen onödigt.

Jag skulle till sist vilja säga några ord beträffande bondeförbundets reservation i fråga om en utökning av kronans förköpsrätt. På den punkten har ju från bondeförbundets sida avlämnats en reservation, där man yrkat avslag. Även här gäller det ju att täppa till en lucka i lagen. Det gäller inte arrendatorer, som inneha arrende för att erhålla bostad eller sin försörjning, utan det gäller ju arrendatorer som vid sidan av ett bärkraftigt jordbruk, som de själva äga eller arrendera, arrendera ett tillskotts-jordbruk. Jag tror att man där också har en lucka i lagen, som ger möjlighet för vissa att komma åt jordbruk, som de annars inte skulle få lantbruksnämndens tillstånd att förvärva. Det är min bestämda uppfattning, att det är riktigt att det sker en ändring även på denna punkt. Det förvånar mig att bondeförbundets representanter så öppet vilja taga ställning för en jordbrukargrupp, som jag anser faktiskt vara i gynnad ställning, när detta i vissa fall kan medföra att andra jordbrukare, som äro i större behov av tillskottsjord än vad vederbörande arrendator i några fall kan vara, sålunda inte få någon möjlighet att förstärka ett icke bärkraftigt jordbruk.

Herr talman! Det var dessa synpunkter som jag här velat föra fram, och jag vill sluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ÅHMAN (kort genmäle): Herr talman! Med anledning av herr Janssons i Hällefors bekymmer för att det skulle vara olägenheter förenade med att överlämna till lantmätarna att utfärda intyger jag att få erinra om att lantmäteristyrelsen har framhållit, att intim kontakt vore rådande mellan lantmäterimyndigheten och lantbruksnämnderna,

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

vilket med visshet kunde förutsättas medföra att förrättningslantmätarna i alla tveksamma fall inhämtade lantbruksnämndens mening. Slutligen har lantmäteristyrelsen erinrat om att 45 § lantmäteriiinstruktionen uttryckligen ålägger överlantmätare att beträffande förrättning eller åtgärd, som ur jordpolitisk synpunkt kan antagas vara av intresse för lantbruksnämnden i dess verksamhet för jordbrukets rationalisering, icke avgiva yttrande rörande fastighetsbildningen utan att nämnden lämnas tillfälle att giva sin mening till kända.

När herr Jansson i Hällefors erinrade om ett samtal han haft med en f. d. riksdagsman i sitt län från folkpartiet, en riksdagsman, som hade anknytning till jordbrukskasserörelsen, och därvid gjorde gällande att denne yttrat att det icke förelåg någon risk för kreditgivningen, så avsåg han därmed uppenbarligen för jordbrukskassorna. Vi äro fullt på det klara med att för bankerna och andra kreditinrättningar föreligger inte någon större risk. Det är de enskilda kreditgivarna som det föreligger risk för.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att göra en erinran emot statsrådets påpekande att värdering av en fastighet skall ske av utmätningsmannen i samråd med lantbruksnämnden och att en fastighet inte får säljas för lägre pris än det värde som åsatts den. Jag vill erinra om att lantbruksnämnderna i dylika fall givetvis måste ha ett visst intresse av att detta värde inte sättes högre än att lantbruksnämnderna med säkerhet kunna antaga, att någon inom den begränsade krets av köpare, som kan komma i fråga, kommer att köpa fastigheten för detta pris. När det gäller riskerna för enskilda kreditgivare är detta en ganska svag garanti.

Herr JANSSON i Hällefors (kort gemäle): Herr talman! Herr Åhman erin-

rade om vad lantmäteristyrelsen sagt beträffande en utvidgning av intygsgivningen till att omfatta även lantmätarna, och han talade om deras skyldighet att samarbeta med lantbruksnämnderna. Men jag sade ju att jag är övertygad om att detta samarbete kan komma till stånd även om lantbruksnämnderna ha denna rätt ensam. Detta hindrar icke att man försöker komma fram till en ordning, som gör att man inte behöver få den omgång i fråga om fullföljandet av en sammanläggning som man i vissa fall har sagt. Skall denna fråga överflyttas från lantbruksnämnderna till lantmäteriet, blir det lantmätarna som få det jordpolitiska bedömande, som lantbruksnämnderna ha sig ålagda att företa. Jag ifrågasätter verkligen om lantmätarna ha större möjlighet att kunna göra detta bedömande än vad lantbruksnämnderna ha. Frågan blir ju bara hur man skall kunna ordna ett samarbete så att man kan komma ifrån den omgång i fråga om fördröjande av förrättningarna, som man talat om i olika sammanhang.

Sedan framhöll herr Åhman, när jag hänvisade till en folkpartiledamot av lantbruksnämnden, en f. d. riksdagsman, att jordbrukskreditkassornas rätt är ju tryggad. Men jag kan meddela herr Åhman att det var inte fråga om jordbrukskreditkassornas rätt i vårt samtal, utan det var fråga om möjligheterna att skydda de enskilda kreditgivarna.

Den sista fråga, som herr Åhman var inne på, var ju ställd till statsrådet, och den tror jag inte att jag har någon anledning att taga upp.

Herr MOSESSON: Att jag, herr talman, begärt ordet i denna fråga, som ju inte ligger inom mitt område, beror därpå att statsrådet här talat om exekutiva auktioner som förekommit i Västerbotten, och namnet Mosesson har i samband med dessa exekutiva auktioner

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

gått genom en viss del av den svenska pressen för ett par år sedan. Med hänsyn härtill skulle jag helst önskat att även statsrådet Sköld varit här närvarande, men jag hoppas att vad jag här säger skall komma både till hans och till statsrådet Strängs kännedom.

För några år sedan, när statsrådet Sköld svarade för jordbruksdepartementet, talade jag med honom angående min bror Theofil Mosesson i Umeå, som hade varit verksam där uppe såsom skogsägare och skogsman under ett par tiotal år men som nu hade varit sjuk under fem års tid. Allt vad han ägde låg i skogar, någonting på 3 000 tunnland, uppskattade av spekulanter som gärna ville köpa dem till minst 40 000 kubikmeter över 3 tum. Jag frågade statsrådet, om han skulle för min sjuke brors räkning vilja vara så vänlig att han tillät att min bror fick försälja dessa egendomar. Han var bjuden mellan 300 000 och 400 000 kronor för dem. Hans skulder uppgingo till något över 200 000. Jag nämnde den person, som hade erbjudit sig att köpa egendomarna för 390 000 kronor. Statsrådet sade då åt mig: »Nej, den mannen har så många skogar där uppe — det var blott fråga om skogsegendomar — så han får inte köpa några flera, men jag skall skriva ett brev till Stockenström i domänstyrelsen och be att han låter värdera skogarna.» Statsrådet Sköld var vänlig och skickade mig en avskrift av det brev, som han skickade till generaldirektör von Stockenström, och så kom svaret. Jag kan inte döma över vilka principer domänstyrelsen har, jag kan inte tala om skälet till att deras bud var så lågt som det var — kanske den omständigheten att skogsmarken låg på olika ställen — men resultatet skulle ha blivit att min sjuke bror och hans hustru hade fått sina räkningar betalda. Det var allt.

När jag talade med statsrådet om detta så murrade han — om han vore här skulle han kanske inte tycka att

ordet murra var riktigt: »Det var allt underbud för det där.» När statsrådet och jag sutto här och talade om saken befann sig herr Werner i Höjen i närheten och hörde allt som sades, ty statsrådet talade högt, och när statsrådet gått kom herr Werner till mig och sade: »Skriv till din bror och säg honom, att han icke säljer dessa egendomar.» Det rådet hade jag givit förut, och jag upprepade: »Sälj inte detta; jag lovar dig fastän jag icke är fackman, att jag skall försöka hjälpa dig när du ligger sjuk, och jag skall bistå din hustru om du går bort.»

En sjuk man, som natt och dag ligger i plågor, även om hjärnan är klar, kanske inte har så lätt att hoppas. Alltnog, han sålde de här egendomarna för 390 000 kronor. Det blev, eftersom inte någon kunde få köpa dem, en sådan här fingerad exekutiv auktion. Den uppskötts på grund av länsstyrelsen i Umeå i fjorton dagar, men sedan kom den till stånd. Det gick genom den svenska pressen. Min bror kunde betala sina skulder — han är död nu — och behållningen uppgick till något över 100 000 kronor. Jag har ju fått sköta om det.

Jag tycker givetvis, eftersom jag vill vara en lojal människa, att det var tråkigt att namnet Mosesson skulle på det sättet gå genom pressen, och jag talade vid köparen, som hade inropat egendomarna på exekutiv auktion. Han var villig att sälja dem för samma pris till landstinget. Jag meddelade det till herr Skoglund i Umeå, som var vice ordförande i förvaltningsutskottet, och talade med herr Johansson i Norrfors om detta och frågade, om de skulle vilja köpa alltsammans, men de ha avböjt detta. Min fråga är: Vad skulle en sjuk människa göra i den situation som förelåg, när han kände det så att han inte hade kraft att ha detta kvar? Även om dylika kringgående rörelser kanske i många fall ha verkat på ett sätt, som jag skulle reagerat emot, så tror jag i

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

alla fall att vi inte komma ifrån att denna jordförvärvslag åtminstone i vissa fall är av den art, att tillämpningen av den verkligen vållar svårigheter för personer, som inte äro i jobberi eller ute i några andra illegala affärer.

Det är detta, herr talman, som jag önskade säga såsom ett litet bidrag till frågans belysande, fastän jag inte eljest sysslar med sådana här saker.

Herr **JOHANSSON** i Kastanjegården: Herr talman! Jag skall i denna debatt, inte minst med hänsyn till tiden, inte ingå på några detaljer om jordförvärvslagen; det har jag tidigare gjort.

Jag hade inte heller tänkt deltaga i debatten, men jag föranleddes att begära ordet när herr Andersson i Löbbo uttalade — något som också framgår av propositionen — att lagen i alla fall kommer att förlängas och att det därför inte spelar någon roll, om man nu antar det föreliggande lagförslaget. Hur kan man så bestämt uttala sig i den riktningen? Herr Stjärne har alldeles nyss påvisat, att förhållandena kunna ändras på ett par år, och man vet ju inte ens vilka som komma att vara med om att avgöra frågan om lagens förlängning i denna kammare, när den tiden kommer.

När många av denna kammares ledamöter ha varit uppe här i dag och vittnat, har man ju tydligt förstått vilka som tillhöra lantbruksnämnderna. Dessa nämnder äro mycket mäktiga, det vill jag inte förneka, men det är dock inte så lång tid sedan herr Jonsson i Skedsbygd hade en interpellation som berörde dessa nämnder, och av den debatt, som interpellationen föranledde, framgick det med all önskvärd tydlighet hur olika de olika lantbruksnämnderna kunna se på frågor som röra den yttre rationaliseringen. Det kanske inte heller alltid är så lätt att avgöra, vilka affärer i samband med jordförvärv

som äro att betrakta såsom lojala och vilka affärer som äro att betrakta såsom motsatsen därtill.

När man är med i jordbruksutskottet och behandlar frågor om kronogårdars försäljning och när man sedan hör på en debatt som denna, får man en bestämd känsla av att förhållandena här i landet äro väldigt olika. Det föreligger förslag om att kronan av vissa av sina hemman skall sälja lagom stora bondejordbruk till arrendatorer, vilka ha jordbruk som i och för sig äro bärande. Sådant har gått utan vidare, under det att det i många fall möter hinder för småbrukare att inköpa litet tillskottsjord. Exempel härpå ha anförts här tidigare, och om tiden tilläte det skulle också jag kunna komma med färska exempel.

Jag menar att man inte bör antaga en lag som gör en provisorisk lag permanent. Jag har sett frågan på det sättet.

Herr statsrådet nämnde någonting om den inflatoriska utvecklingen och sade att lagen är ännu mera behöfelig nu än eljest och att det är ännu mera behöfligt att skärpa den just nu. Herr Hæggbloom har här nyss anført vad jag också tänkte på, nämligen att denna inflatoriska utveckling gör, att de allra flesta jordbrukare här i landet, även om de skulle behöva sälja och inte längre kunna bruka sina jordar, måste behålla dem ändå, därför att de inte lita på penningvärdet. Jag är inte alldeles övertygad om att en skärpning av denna lag, som har antagits som provisorisk men som nu är på väg att permanentas, vid en omsvängning skulle göra att man fortare skulle komma in på rätta linjer.

Jag vill också säga att för min del — jag talar om de trakter där jag känner till förhållandena — kan jag inte peka på något exempel, där man kan påvisa att de verkliga jordbrukarna tack vare denna lag ha kunnat förvärva jordar eller gårdar för ett lägre pris än eljest.

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

Det har funnits möjligheter att kringgå lagen, och även om man nu gör de tillägg, som här ha föreslagits, finns det ändå så många möjligheter kvar att kringgå den, att priserna ändå hållas vid den nivå som skulle komma att råda under helt fria förhållanden.

Med detta, herr talman, vill jag bara anmäla, att jag inte har ändrat mening om jordförvärvslagen och att jag för min del på varje punkt kommer att rösta på det sätt, som fjärmar sig det lagförslag som är framlagt.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! Jag tillåter mig ställa den frågan till kammarens ärade ledamöter: Finns det några bärande motiv för att vägra personer, som inköpa fastigheter på exekutiv auktion, oaktat de icke erhållit lantbruksnämndens medgivande att bli ägare av desamma, att erhålla lagfart?

Jag tror att, därest vi endast hade att räkna med, jag skulle vilja säga legala exekutiva auktioner, det enda riktiga vore att i enlighet med reservanternas yrkanden avslå den kungl. propositionen. Men nu är ju förhållandet detta, att man kringgår lagen genom att *arrangera* exekutiva auktioner. Låt mig nämna några exempel från mitt eget län på dylika arrangerade auktioner, som ägt rum under 1949 och 1950.

Ägaren till fyra skogsfastigheter sålde dessa fastigheter till en trävaruman i Umeå, dåvarande chef för en större trämassefabrik, för 390 000 kronor. Då på grund av jordförvärvslagens bestämmelser köparen räknat med att inte erhålla lagfart på förvärven, lämnade säljaren revers på dubbla beloppet, dvs. 780 000 kronor, till köparen. Reversinnehavaren lagsökte sedan säljaren på denna inteckningssumma och begärde exekutiv auktion. Om en fastighet säljes enligt utskökningslagen gäller som bekant inte jordförvärvslagen, och köparen kunde i detta fall förvärva lag-

fart. Då inteckningsbeloppet låg så högt över det verkliga värdet var det ju ingen risk för att någon annan än reversinnehavaren skulle ropa in fastigheterna på den exekutiva auktionen. Det förelåg inga ömmande omständigheter, när landstinget bjudit ett mycket högt pris.

Ja, så gick det till i detta fall. Lantbruksnämnden ingrep och anmälde saken till länsstyrelsen, som uppdrog åt landsfogden att syna denna affär, som väckte ett oerhört upseende inom hela länet, i sömmarna. Vad händer? Jo, landsfogden finner den gjorda affären fullt laglig enligt den nuvarande jordförvärvslagen. Och köparen, vad gör han? Jo, han fortsätter på den inslagna vägen. Nästa var en fastighet i Abborrfors, Bjurholms socken. Här uppträdde ombud för Bjurholms kommun och bjödo 120 000 kronor, men detta bud höjdes givetvis av trävarudirektören från Umeå, och kommunen stod där med lång näsa på grund av den nuvarande lagen, som medger dylika osunda affärer.

Nästa offer blev fastigheten Vänjaurbäck nr 4, Lycksele socken.

Jag skall inte trötta kammarledamöterna med att räkna upp flera fall från Västerbotten. Det finns ju dylika affärer litet varstans i länen, ty det är ju inte bara inom Västerbottens län, som dessa bulvanköp förekomma. Inom Västernorrlands län känner jag till tvenne fall, och i Gävleborgs län köpte en direktör en fastighet Berge 5^a i Trönö under det att en ung arrendator, som var duktig jordbrukare, blev utan chans. Statsrådet Sträng anförde ett avskräckande exempel från Stockholms län.

Jag har till sist några ord att säga till de bondeförbundare, som i debatten yrkat avslag på Kungl. Maj:ts föreliggande proposition. Ha ni inte läst vad dåvarande jordbruksministern, er partivän och tidigare partichef, herr Pehrsson-Bramstorp anförde när han

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

framlade den lag, som den nuvarande jordbruksministern önskar få skärpt? Så här säger herr Pehrsson-Bramstorp: »Att betydande olägenheter i skilda hänseenden komma att uppstå, därest landets jordbruksfastigheter i alltför stor utsträckning övergå till bolag eller sådana personer, vilka icke idka jordbruk som huvudsaklig näring, torde vara höjt över varje tvivel. — — — I likhet med utredningen har jag därför kommit till den slutsatsen, att om statsmakterna skola kunna effektivt ingripa mot jordbruks- och skogsfastigheters övergång till köpare, som åsyfta spekulations- eller placeringsobjekt, en lagstiftning, som tager direkt sikte på de här avsedda förvärven, icke kan undvaras. En dylik lagstiftning skulle även lämna ett ytterligare stöd åt bolagsförbudslagen, då försök till kringgående av denna lag medels bulvanköp lättare skulle stävjas genom en lagstiftning av nu ifrågasatt art.»

Redan när propositionen framlades av herr Pehrsson-Bramstorp stod det alltså klart för honom, att det här gällde att komma åt dessa spekulationsköp.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! Jag hade inte tänkt att begära ordet i denna debatt, men under debattens lopp har jag fått så många intryck av de olika ståndpunkterna här, att jag inte kan underlåta att säga några ord.

Såsom jag har uppfattat det har man i allmänhet — vilken ställning man än i övrigt har intagit — inte lancerat någon annan åsikt än att det är till fördel, om jordbrukarna i största möjliga utsträckning äga den jord som de bruka. Man ömmar för jordbrukarna och vill skydda dem, men man anser på vissa håll att lagen, sådan den är utformad enligt förslaget, inte alltid ger det önskade skyddet och att den måste

ge biverkningar, som kanske inte äro så lyckliga.

Med den inställning jag har kan jag gott deklarerera, att denna lag naturligt nog i vissa fall måste medföra en del, såsom man kan tycka, onödigt krångel, onödig omgång. Detta kan nog inte undvikas med den utformning lagen har. Jag tror också att jag i en interpellationsdebatt, som ägde rum för en tid sedan, har tillkännagivit, att jag inte i allt hyser ett sådant förtroende för våra rationaliseringsmyndigheters sätt att handha gällande lagar och föreskrifter, att jag skulle vilja odelat skriva under på att allt vad som sker är lyckligt. Men därifrån till att utan vidare — såsom det har framskymtat här, kanske inte direkt men dock indirekt — vilja medverka till att det skydd för de verkliga jordbrukarna, som lagen dock innebär, skulle avskaffas, är det ett långt steg, som jag inte kan vara med om. Man må sedan i likhet med herr Hæggbloom säga, att den föreslagna lagen står i strid mot gällande grundlagar osv.; jag tror att den faran inte är så stor. Jag tror att med den utveckling, som har ägt rum på fastighetsmarknaden under de senaste åren, med det fall i penningvärdet som har skett, har lagen på det hela taget haft en mycket god verkan. Jag tänker då närmast på de skogsfastigheter, som utgjort kanske den allra största lockelsen för kapitalplacering under dessa år. Jag undrar hur det skulle sett ut i de småländska skogsbygderna, om vi inte haft denna lag. Jag skall inte här ta upp tiden med att nämna några speciella fall, men det har skett i tillräckligt stor utsträckning förut, att jordbruk och skogsbruk ha gått över i jobbarhänder, till personer vilkas enda syfte varit att placera kapital, ett lovligt syfte inom ramen för gällande lagar och författningar men olyckligt ur den synpunkten, att det avfolkat byar och gårdar samt försvagat kommunernas ekonomi därige-

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

nom, att ägarna i mycket stor utsträckning varit bosatta på andra orter, utanför kommunen, dit pengarna ha gått och där de också ha använts, under det att det på gården kanske har suttit en arrendator i knappa omständigheter några år. Det finns fall där man har låtit byggnaderna förfalla och där, såsom jag nämnde i interpellationsdebatten härom dagen, man sedan så småningom har lyckats avstycka skogen och befria sig från jordbruket.

När det gäller frågan om tilltäppande av de luckor, som man har begagnat sig av, får jag säga att jag för min del inte är så glad åt den utformning, som Kungl. Maj:t och utskottet ha givit lagstiftningen. Jag skulle nog hellre sett att utskottet hade byggt sitt förslag på den motion, som bondeförbundet har avgivit.

Jag kan däremot inte ansluta mig till den reservation som är avlämnad av herr Werner m. fl. Ett bifall till denna skulle nämligen innebära att frågans lösning skulle uppskjutas ett eller ett par år, och mycket kan hända under den tiden. Sedan nu denna fråga blivit ventilerad i tidningspressen och i riksdagen, har man visat på befintliga möjligheter till kringgående av lagen på ett sätt, som man inte i många fall upptäckt förr.

Man har här talat om frihet och om näringslivets frihet. Men är det någon frihet att låta den ekonomiskt starke slå under sig så mycket som möjligt och därmed hindra den ekonomiskt svage att få rotfäste i den svenska jorden? Om lagen som sådan har sina brister — det erkänner jag att den har — och kanske i tillämpningen har åstadkommit en hel del trassel och besvärligheter för fullt lojala fång, så kan jag i alla fall inte ta på mitt ansvar såsom representant för den ort där jag vistas och där jag känner till förhållandena, att medverka till vare sig att kryphål inte täppas till eller att lagen som sådan upphäves, i varje fall inte i

nuvarande situation, och det är detta, herr talman, som gör att jag kommer att rösta för utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Johansson* i Mysinge, *Svensson* i Vä, *Boman* i Stafsund och *Svensson* i Stenkyrka.

Herr HANSSON i Skegrie: Herr talman! Herr Jacobson i Vilhelmina gjorde nyss ett citat ur ett anförande, som herr Pehrsson-Bramstorp höll när koncessionslagen genomfördes. Herr Jacobson ville göra gällande att det i dag från bondeförbundets sida har yrkats avslag på denna lag. Jag ber då att få fråga herr Jacobson, vilka bondeförbundare det är som yrkat avslag på koncessionslagen i dag. Såvitt jag vet har herr Jansson i Aspeboda yrkat avslag på den utvidgning av lagen, som det i dag gäller, men ingalunda på lagen i dess helhet. Det är en avsevärd skillnad på detta. Bondeförbundet står i dag på samma linje som 1945 och kan säkert i dag skriva under vad herr Pehrsson-Bramstorp yttrade då.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav till en början propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten A., nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt; 2:o) bifall till den av herr Holmbäck m. fl. beträffande denna punkt avgivna reservationen; 3:o) bifall till den av herr Werner m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; samt 4:o) bifall till det förslag, som under överläggningen framställdes av herr Hægglom; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Stjärne begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) anmärkta propositionen efter givna varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, m. m.

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten A. i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den reservation, som beträffande denna punkt avgivits av herr Holmbäck m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen ännu en gång upplästs, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Stjärne begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 89 ja och 52 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten A.

I avseende å punkten B. framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i samma punkt dels ock på bifall till den av herrar Eskilsson och Larsson i Karlstad beträffande punkten avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Larsson i Karlstad begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten B. i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den beträffande denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets i punkten B. gjorda hemställan.

I fråga om punkten C. gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i nämnda punkt; 2:o) bifall till den av herr Holmbäck m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; samt 3:o) bifall till den av herr Werner m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Stjärne begärde likväl votering, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) anmärkta propositionen efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten C. i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den reservation, som beträffande denna punkt avgivits av herr Holmbäck m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter åter intagit sina platser och denna voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Stjärne begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 90 ja och 53 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten C.

Herr talmannen gav härefter propositioner i avseende å punkten D., nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i ifrågavarande punkt dels ock på bifall till den av herr Holmbäck m. fl. beträffande punkten avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Stjärne begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i punkten D. i utskottets utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den beträffande denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och nämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Stjärne begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 88 ja och 51 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten D.

På därå av herr talmannen givna propositioner biföll kammaren slutligen vad utskottet i punkterna E.—G. hemställt.

§ 10.

Föredrogos vart efter annat:

tredje lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om upphä-

vande av skyldigheten för ägare av vissa äldre fastigheter att förse hus-taken med skyddsanordningar m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 6, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av vissa staten tillhöriga anläggningar för ön Vens elektrifiering;

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stöd-jande av priset å hamphalm och lin-halm av 1950 års skörd m. m.; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående Vetenskapsakademiens privilegium att utgiva almanackor m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 11, över motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 221, vilken hänvisats till allmänna beredningsutskottet, hade herrar *Ståhl* och *Widén* föreslagit, att riksdagen skulle hemställa hos Kungl. Maj:t att undersöka möjligheten att överflytta utländsk arbetskraft, i första hand från Västtyskland, till det svenska skogsbruket samt att, om så befunnes lämpligt, vidtaga åtgärder i detta syfte.

Utskottet hemställde, att motionen II: 221 i den mån den icke kunde anses besvarad med vad i utlåtandet anförts icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

Herr JANSSON i Hällefors: Herr talman! Jag har närmast begärt ordet med anledning av att utskottet i sin skrivning inte på något sätt har tagit hänsyn till vissa yttranden som ha inkommit till utskottet. Jag kan inte heller fullt acceptera vad utskottet för övrigt skriver i vissa delar av sitt utlåtande.

I slutet på första stycket av sin motivering säger utskottet: »En tänkbar utväg att öka tillgången på arbetskraft är givetvis, såsom föreslagits, att överföra utländska arbetare till det svenska skogsbruket. I viss utsträckning har så redan skett och till synes med i stort sett gott resultat.» Detta sista uttalande har väl skett med anledning av en passus i arbetsmarknadsstyrelsens yttrande, nämligen att införandet av utländsk arbetskraft till våra skogar i stort sett har visat sig ge positivt resultat. Själv har jag den bestämda uppfattningen, att detta uttalande är något överdrivet. När det har gällt att bedöma vad den utländska arbetskraften har kunnat prestera i våra skogar har man icke kunnat konstatera goda resultat. Detta har främst berott på att denna arbetskraft inte har haft möjligheter att uppnå den färdighet, som är nödvändig för att ernå en något så när tillfredsställande arbetsförtjänst i skogsarbetet. I stort sett har det även förhållit sig så, att den utländska arbetskraft, som blivit placerad ute i skogsbygderna, i de flesta fall på mycket kort tid har försvunnit ur skogen och uppsugits av industrien. Detta har berott på att denna arbetskraft inte har kunnat finna sig till rätta med arbetet inom det svenska skogsbruket.

Det har även förvånat mig att utskottet helt har gått förbi både vad landsorganisationen och arbetsmarknadsstyrelsen uttalat i sina yttranden och vad Skogs- och flottningsarbetareförbundet har anfört i denna fråga. Utskottet säger på första sidan av sitt utlåtande: »Arbetsmarknadsstyrelsen, liksom LO, anser, att skogsbrukets arbetskraftsfråga

icke kan lösas genom mer eller mindre provisoriska åtgärder, såsom genom överflyttning av utländsk arbetskraft, utan måste ses i ett större sammanhang.» Sedan refererar utskottet arbetsmarknadsstyrelsens yttrande, och på s. 3, första stycket, heter det: »Styrelsen erinrar om att styrelsen i annat sammanhang kommer att få taga ställning till en från Skogs- och flottningsarbetareförbundet den 29 januari 1951 hos kungl. socialdepartementet gjord framställning, däri förbundet understrukt att ett behov föreligger av samordnade åtgärder mellan statsmakterna, skogsindustrien och skogsbruket för att arbetskraftsfrågan inom skogsnäringen skall få en effektiv och varaktig lösning.» I samma riktning uttalade sig ju såväl landsorganisationen som arbetsmarknadsstyrelsen. Men dessa uttalanden har utskottet lämnat alldeles obeaktade i sin motivering.

I första stycket av sin motivering berör utskottet endast helt kort bristen på arbetskraft inom det svenska skogsbruket och anvisar som så gott som enda utväg att tillförsäkra skogsbruket arbetskraft införandet av utländsk arbetskraft till våra skogar. Därefter refererar utskottet bränslekommissionens bekymmer för att kunna klara bränslesituationen inom den närmaste tiden.

Herr talman! Jag har tagit upp denna fråga för att säga, att såvitt jag kan förstå kan man inte klara arbetskraftsfrågan i de svenska skogarna genom att hit till landet importera främmande arbetskraft. Denna fråga måste, såsom det har framhållits från Skogs- och flottningsarbetareförbundets sida, klaras på annat sätt. I detta sammanhang kan jag inte underlåta att beröra orsakerna till att arbetskraften har försvunnit ifrån skogen. Jag har tidigare i denna kammare — jag minns inte om det var 1942 eller 1943 — då man kritiserade statsmakternas åtgärder för subventionering av viss arbetskraft i skogen och ville påstå, att detta uteslutande var an-

Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

ledningen till att arbetarna försvunno från det svenska skogsbruket, velat hävda, att detta förhållande inte bara berodde på statsmakternas åtgöranden. Jag hade nämligen då anledning att säga, att detta också var resultatet av gamla synder, som begåtts emot de svenska skogsarbetarna. Jag vill också säga, att trots alla de ansträngningar som gjorts att förbättra skogsarbetarnas villkor och bereda dem mera stadigvarande sysselsättning, har man på arbetsgivarhåll ännu inte insett, att det är nödvändigt att så långt detta är möjligt ge våra skogsarbetare en ställning, som i ekonomiskt och socialt hänseende är likvärdig med andra arbetargrupper här i landet. Jag vill påstå, att detta icke har skett. Man behöver bara peka på att skogsarbetarna fortfarande vid den minsta omsvängning i konjunkturläget riskera att bli arbetslösa.

I detta sammanhang vill jag erinra om att när de enskilda skogsbruken och industrierna i mellersta och södra Sverige under hösten 1948 och vintern 1949 icke kunde komma överens om massavedspriserna, så vidtogo skogsägareföreningarna den åtgärden, att de uppmanade skogsägarna att inte avverka massaved eller utföra stämplingar. Detta medförde givetvis att arbetarna i de enskilda skogarna — mitt i en högkonjunktur — ställdes inför utsikten att bli utan arbete. Är det någon som tvivlar på att alla de skogsarbetare, som hade någon möjlighet därtill, i en sådan situation omedelbart sökte sig över till sådana yrken, som stodo öppna för dem?

Samma förhållande inträffade hösten 1949, då de vikande konjunkturerna på trämassemarknaden gjorde, att de stora industribolagen gingo in för att minska sina avverkningar. Även då ställdes skogsarbetarna på många håll inför utsikten att bli arbetslösa under den kommande vintern. Nu svängde dess bättre konjunkturerna ganska snabbt igen i början av 1950, och det gjorde att avverkningarna ändå kunde komma i

gång. Men den tillfälliga förbättringen på arbetskraftstillgången i skogen utnyttjade arbetsgivarna på det sättet, att de systematiskt togo bort de överbetalningar över avtalen — från 10 upp till 30 procent — som de på grund av den knappa arbetskraftstillgången på vissa områden tidigare hade varit tvungna att betala under praktiskt taget hela tiden från 1941.

Jag fann då anledning att uttala ett varningens ord till arbetsgivarnas ombudsman för att i en situation, då industrien i landet ropade efter arbetskraft, vidta en åtgärd, som otvivelaktigt måste leda till att alla de skogsarbetare, som hade möjlighet därtill, omedelbart skulle söka sig över till andra yrken.

Nu ha skogsarbetsgivarna på en del håll inom detta område sagt mig, att det aldrig tidigare har rått en sådan brist på arbetare i skogen som under den nu gångna vintern. Jag vill då säga, att man kan över huvud taget inte lösa arbetskraftsproblemet inom skogsbruket på annat sätt än att åstadkomma bättre förhållanden för skogsarbetarna. Erfarenheten visar också, att när den gamla skogsarbetarstammen försvinner och ny arbetskraft kommer i stället, så är det mycket få av de nya, vare sig de äro svenskar eller om de komma från ett annat land, som kunna utföra den arbetsprestation, som är nödvändig för att de skola nå upp till en tillfredsställande lönenivå. Ja, jag går så långt att jag säger, att förutsättningarna för att man — i varje fall i en högkonjunktur av det slag som rått allt sedan 1940 — skall kunna behålla den gamla skogsarbetarstammen är, att man ger de arbetande sådan lön och sådana arbetsvillkor, att de erhålla en tryggad ekonomi och en god social ställning. Jag tror, att skogsarbetsgivarna nu också äro medvetna om att detta är enda möjligheten att varaktigt och för framtiden kunna klara arbetskraftsproblemet i den svenska skogen.

I det sammanhanget vill jag säga, att

Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

alla inte passa för skogsarbete. Många av dem, som i dag arbeta i skogen, äro absolut inte lämpade för detta yrke. De kunna icke prestera det arbete, som måste anses vara rimligt och nödvändigt för att ge full försörjning. Det vore bättre om dessa arbetare sökte sig över till andra yrken, där de ha större möjligheter att göra sig gällande och erhålla en förtjänst, jämförbar med andra arbetares, och att vana skogsarbetare som lämnat skogen kunde förmås att återvända. Då finge vi kanske en stabil och fysiskt kraftig arbetarstam i skogen här i landet.

Till sist vill jag säga, herr talman, att jag inte för min del kan acceptera den skrivning, som utskottet har gjort i här förevarande utlåtande. En del punkter har jag anmärkt på, och det som skrivits för övrigt anser jag vara sådant, som inte säger någonting. Med denna skrivning skulle man faktiskt ha kunnat komma fram till en slutkläm, som innebar ett tillstyrkande av ifrågavarande motion. Utskottet har dock inte tillstyrkt, utan i stället har man i klämmen skrivit, »att motion II: 221 i den mån den icke kan anses besvarad med vad ovan anförts icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda».

Jag kan för min del inte biträda detta förslag, utan jag tillåter mig föreslå att kammaren i stället med strykande av utskottets hela motivering yrkar rent avslag på motion II: 221 av herrar Ståhl och Widén.

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Jag tycker nog att herr Jansson i Hällefors här har försökt måla hin på väggen, som man säger, för att komma åt att piska honom.

Det är väl ingen som tänkt sig, att den import av utländsk arbetskraft till våra skogar, som i den nuvarande nödsituationen har ägt rum i begränsad omfattning, avser att i det långa loppet förbättra tillgången på arbetskraft i skogen här i landet. Det ha vi i arbets-

marknadsstyrelsen i varje fall aldrig haft en tanke på, utan den import, som har skett, har varit av rent tillfällig karaktär.

För att på lång sikt få en tillräckligt stor och stabil skogsarbetarkår får man säkert vidta andra åtgärder, och det är ju av den anledningen, som en utredning har igångsatts med uppgift att undersöka på vilket sätt man skall komma fram till det mål, som vi alla önska nå.

När herr Jansson i Hällefors här så kategoriskt underkänner all den importerade skogsarbetskraften och säger, att den inte kan utföra ett ordentligt arbete, så hoppas jag ändå att herr Jansson i Hällefors inte medräknar de finska skogsarbetarna. De äro säkerligen lika kunniga, duktiga och skickliga som våra svenska skogsarbetare, och de utgöra också den största kategorien av de importerade skogsarbetarna. Att det sedan har kommit arbetare från andra länder, vilka, trots att de ha varit friska, starka och duktiga karlar, icke ha kunnat klara sig i vårt hårda klimat och under de besvärliga förhållanden, som ofta råda i skogen, är en väl känd sak. Jag tror dock inte, att det har kommit så oerhört många skogsarbetare från andra länder, utan de flesta äro finnar, och dem ha vi haft mycket god nytta av.

Sedan vände sig herr Jansson i Hällefors med stor skärpa mot skogsägarna för att de 1949 icke ville träffa avtal om försäljning av timmer och massa ved till de priser, som köparna då behagade erbjuda. Men, herr Jansson i Hällefors, varför skola inte skogsägarna ha samma rätt som arbetarna att vägra arbeta på villkor, som de anse vara oantagliga? Det var vad skogsägarna gjorde. De kunde rimligtvis inte acceptera de priser som då bjödos. Vad skulle för övrigt resultatet ha blivit för skogsarbetarna, om skogsägarna hade accepterat de då erbjudna priserna? Det är självklart att detta också hade gått ut över arbetskraften i skogen. Jag

Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

tror därför, att skogsägarna den gången tillvaratogo också skogsarbetarnas intressen, när de försökte få skäligena priser för de varor de hade att sälja.

Vidare skulle jag vilja uppmana herr Jansson i Hällefors att studera proposition nr 128 rörande möjligheterna att anskaffa den bränslereserv, som vi uppenbarligen behöva lägga upp nu. Av densamma framgår ganska tydligt, att särskilda åtgärder måste vidtagas för att skaffa arbetskraft till skogen, och det lär väl knappast gå att ordna på annat sätt än att man också försöker få utländska arbetare, särskilt finska, i den mån sådana finnas tillgängliga.

Herr Jansson i Hällefors reagerade också starkt emot det, som utskottet har skrivit i sin motivering. Jag har läst den, och jag kan inte finna annat än att den är ganska försiktigt hållen. Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan, såväl klämman som motiveringen.

Herr JANSSON i Hällefors (kort genmäle): Herr talman! Herr Andersson i Dunker sade, att jag helt kategoriskt hade påstått, att alla utländska skogsarbetare som kommit hit äro odugliga. Det vet jag mig inte ha sagt. Jag sade endast att uttalandet om att försöket med den utländska arbetskraften i huvudsak hade givit goda resultat ju måste innebära, att den övervägande delen av de importerade arbetarna ha klarat arbetet bra i den svenska skogen. Det uttalandet anser jag vara felaktigt.

Herr Andersson i Dunker uppmärksammade kanske att jag i det sammanhanget erinrade om att de utländska arbetare, som placerats i skogsbruket, icke ha stannat kvar i skogen. De ha i stället försökt att mycket snabbt komma över till industrien. Man kan därför inte påstå, att försöket har givit enbart goda resultat.

Jag har ingenting att erinra mot herr

Anderssons i Dunker uppfattning om de finska skogsarbetarna. Många av de ester och ungrare, som ha varit placerade i skogen, ha också varit utmärkta arbetare, men även de ha försökt att komma över till industrien. Det är den saken jag har velat framhålla.

Vidare anmärkte herr Andersson i Dunker på att jag drog fram skogsägarnas åtgärder 1948 och vintern 1949. Jag gjorde inte detta som någon anmärkning mot skogsägarna. Jag anser nämligen liksom herr Andersson i Dunker, att när de äro organiserade, så ha de givetvis rättighet att vidta de åtgärder, som de anse lämpliga för att erhålla bättre priser. Jag nämnde detta därför att jag ville visa vilka risker den svenske skogsarbetaren löper att råka ut för arbetslöshet. Det var därför som jag drog fram det exempel.

I övrigt har jag, herr talman, ingenting att tillägga utom möjligen det, att jag bestämt vill varna för att man i nuvarande situation från statsmakternas sida på något sätt försöker återinföra det subventionssystem i fråga om arbetsersättning, som vi hade under kriget.

Herr STÅHL: Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad herr Andersson i Dunker sagt, och jag skulle inte ha begärt ordet, så motionär jag är, om det inte varit så, att det möjligen kan förbigå några av kammarens ledamöter vad motionen verkligen går ut på. Den begär ju ingalunda, såsom herr Janssons i Hällefors anförande här möjligen skulle kunna ge anledning förmoda, något slags omedelbar import av utländsk arbetskraft. Motionen utmynnar i en hemställan till Kungl. Maj:t att låta undersöka möjligheterna att överflytta utländsk arbetskraft, i första hand från Västtyskland, till det svenska skogsbruket samt om så befinnes lämpligt vidta åtgärder i detta syfte. I motionen hänvisas till de er-

Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

farenheter man gjort av överflyttning av italiensk arbetskraft till industrien, vilket skedde genom socialdepartementets försorg och som jag tror i stort sett givit bra resultat. Jag har all högaktning för herr Janssons i Hällefors kunskaper och erfarenheter från skogsarbete, men jag måste konstatera, när jag hör hans framställning, att hans erfarenheter skilja sig i rätt hög grad från de erfarenheter man gjort åtminstone på vissa håll i Värmland. Jag har egenhändigt fått del av erfarenheter, som tyda på att utländsk arbetskraft där gjort ett mycket bra arbete och dessutom haft intresse av att stanna vid skogsarbetet.

Jag skulle vilja tillägga, att jag naturligtvis tycker, att utskottets behandling av motionen varit välvillig men givetvis även att tillmötesgåendet varit i minsta laget och att jag gärna skulle ha sett att utskottet gått ett steg längre. Det begär jag emellertid inte. Jag bara konstaterar gentemot herr Jansson i Hällefors, att man nog i rättvisans namn måste konstatera, att när utskottet säger, att en tänkbar utväg att öka tillgången på arbetskraft är att slå in på denna väg, så innebär ju detta inte detsamma, som herr Jansson i Hällefors vill göra gällande, när han säger att utskottet rekommenderar detta som en huvudsaklig utväg. Ingen människa har väl ändå tänkt sig, att det skulle bli den huvudsakliga utvägen.

Får jag bara i anslutning till herr Anderssons i Dunker anförande fästa uppmärksamheten på propositionen nr 128. Den har väl, efter vad jag kan förstå, helt förbigått herr Jansson i Hällefors. Propositionens innehåll är sådant, att man, när man läser den, får anledning till vissa bekymmer beträffande anskaffning av bränsle. Jag vet inte, om kammarens ledamöter ha observerat den. Den har ju nyligen delats. Statsrådet meddelar i propositionen, s. 6 och 7, att på grund av svårigheterna att få in utländskt bränsle har

bränslekommissionen trätt i förbindelse med Skogsägarnas riksförbund för att få fram 3 miljoner m³ bränsle. Svaret på detta har blivit, att Riksförbundet icke kunnat åtaga sig detta, utan förklarat sig kunna avtala endast högst 2 miljoner m³ kastved, alltså två tredjedelar. Enligt vad som meddelats under hand har man från Riksförbundet meddelat, att man icke anser sig våga ställa i utsikt att ens denna mängd ved skall kunna levereras.

Det är väl ändå under sådana förhållanden, herr talman, klokt att använda en så pass försiktig formulering, som utskottet här gjort, nämligen att inte stänga åt något håll. Om vi skulle komma in i en sådan katastrofsituation, som vi alla veta, att vi voro i för inte så många år sedan, så är det väl ändå bra, att riksdagen inte genom sin skrivning bundit sig utan att man har möjlighet att vidta och pröva olika åtgärder.

Herr JANSSON i Hällefors (kort genmäle): Herr talman! Herr Ståhl säger att enligt de erfarenheter han har från Värmland skulle mitt påstående vara felaktigt. Herr Ståhl kanske inte vet, att jag åren 1946 och 1949 tjänstgjorde som Skogs- och flottningsarbetareförbundets ombudsman i Värmland och då reste i alla dessa skogsbygder och sålunda träffade kanske inte alla men de flesta av den främmande arbetskraften i skogen. Mina erfarenheter äro alltså tagna även från Värmland.

Sedan säger herr Ståhl, att jag alldeles har förbisett den bränslesituation, som för närvarande är rådande här i landet, och den proposition, som är avlämnad i ämnet. Det har jag alls inte gjort. Vad jag varnat för är att statsmakterna skulle försöka vidtaga samma åtgärder, ekonomiskt sett, för att få arbetskraft till skogen, som man gjorde under kriget. Det kan ju inte heller vara nödvändigt i nuvarande

Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

ekonomiska situation för det svenska skogsbruket.

Vidare säger herr Ståhl, att utskottet inte har kunnat gå förbi dessa frågor. Med anledning därav vill jag erinra om vad LO säger, enligt referat på s. 4 i utskottsutlåtandet: »LO, som bilägger kopia av Skogs- och flottningsarbetareförbundets skrivelse den 29 januari 1951, ansluter sig till förbundets uttalanden och utgår ifrån att erforderliga utredningar utan dröjsmål skola igångsättas, därvid LO förutsätter, att frågan om överflyttning av utländsk arbetskraft från Västtyskland liksom tidigare kommer att handläggas av därav berörda statliga myndigheter i samråd med vederbörande fackliga organisationer.» Detta har tydligen gått utskottet alldeles förbi.

Herr SVENSSON i Alingsås: Herr talman! Det förhåller sig ju på det sättet, av den hittills förda debatten att döma, att utskottets skrivning kommit att få ett läge mellan två olika uppfattningar, dels den uppfattning, som herr Jansson i Hällefors företräder, enligt vilken utskottet skulle varit alltför positivt inställd till den motion, som här föreligger, dels motionärernas uppfattning, vilka tydligen anse att utskottet inte gått dem tillräckligt långt till mötes i deras önskemål.

Med anledning av att man här säger, att utskottet icke tagit hänsyn till det läge som föreligger för skogsarbetarkåren och till själva principen om införande av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket, vågar jag säga, att det torde vara en missuppfattning, eller också har man icke läst vad utskottet har anfört på s. 6 i sitt utlåtande. Där säger utskottet bl. a.: »Vissa invändningar kunna helt visst resas mot en sådan åtgärd» — alltså att införa utländsk arbetskraft till skogsbruket — »Skogsarbetet är säsongbetonat med en relativt kort effektiv säsong. Det kan

då ställa sig dyrbart att tillfälligt överföra arbetskraft från alltför långt bort belägna orter. Ej heller torde alla i och för sig dugliga utländska arbetare vara lämpade för det tunga skogsarbetet, varjämte för många av dem ovanan vid klimatet kan försvåra deras arbete. Såsom arbetsmarknadsstyrelsen framhållit synes vidare viss betänksamhet vara motiverad, om det gäller att överföra skogsarbetskraft i någon större utsträckning för varaktig bosättning i landet, då behovet av arbetskraft inom skogsbruket starkt växlar mellan arbetskraftsbrist en kortare period och viss arbetslöshet under den övriga delen av året.» Här har alltså utskottet för sin del velat uttala vissa betänkligheter mot att införa utländsk arbetskraft, synnerligast av det slag som motionärerna ha syftat på.

Det är ju heller inte alldeles obekant för denna kammars ledamöter, att utländsk arbetskraft har använts i det svenska skogsbruket under en följd av år, och det torde inte heller vara obekant, att det mellan vederbörande svenska organ och annat lands motsvarande organ har träffats överenskommelser om införande av arbetskraft till det svenska skogsbruket för att försöka få den avverkning till stånd, som med hänsyn till bränsleförsörjningen är nödvändig.

Jag har med detta, herr talman, icke velat säga, att det under alla förhållanden bör vara på det sättet, att man importerar utländsk arbetskraft på detta område och därmed sätter tillbaka den svenska arbetskraften. Jag är medveten om att de svenska skogsarbetarna äro den bästa arbetskraften för det arbete, som skall utföras i de svenska skogarna. Det är också ur min personliga synpunkt önskvärt, att skogsarbetet kan organiseras på sådant sätt, att de svenska skogsarbetarna kunna sysselsättas under längre avverkningsperioder än vad hittills varit fallet, och kan detta genomföras, så är jag överens med herr

Motion om överflyttning av utländsk arbetskraft till det svenska skogsbruket.

Jansson i Hällefors om att man därmed löser åtminstone en hel del av de besvärligheter, som nu äro rådande på detta område.

Vi ha slutligen, herr talman, inom utskottet icke velat ta definitiv ställning till att man här skulle uttala sig för en import av arbetskraft på detta område, såsom föreslagits i motionerna. Vi ha velat överlämna detta till vederbörlig prövning av de organ, som närmast äro ansvariga för bränsleförsörjningen i detta land. Då vi ha utgått från denna synpunkt tror jag också, att man från vederbörande fackliga organisationer kan vara fullt tillfredsställd, då några åtgärder säkerligen inte komma att vidtagas med mindre än att man samrätt med dessa fackliga organisationer.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan och yttrande.

Herr FORSBERG: Herr talman! Jag vill inte förlänga debatten utan bara uttala min förvåning över att man sätter i gång en så lång debatt om denna sak. Och varför? Jo, därför att det är på det sättet, att när en motion går till ett utskott brukar man för all del vara överens om att den skall avslås, men man vill ändå ha en motivering härför. Här finns en saklig motivering för ett avslag på denna motion, och så försöker man rida upp på att det skulle vara skillnad, om man avslår motionen eller säger att den till ingen åtgärd föranleder. Jag har mycket svårt att förstå skillnaden. Det blir ju precis detsamma.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Jansson i Hällefors begärde emellertid

votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller allmänna beredningsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härfter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 12, över motion om åstadkommande av ett enhetligt pris på flytande drivmedel i hela landet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet;

nr 108, i anledning av väckta motioner om befrielse från skyldigheten att utgöra inkomstskatt och erlägga stämpelavgift vid byte av fastigheter i vissa fall; och

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 §

1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till

dels riksdagens skrivelse, nr 91, till Konungen angående val av ombud i Europarådets rådgivande församling med suppleanter;

dels ock riksdagens förordnanden:

nr 92, för herr Axel Gjöres att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 93, för herr Bengt Elmgren att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 94, för herr Karl Wistrand att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 95, för herr Rolf Edberg att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 96, för herr Bertil Ohlin att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 97, för herr Gunnar Hedlund att vara ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 98, för herr Walter Sundström att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 99, för herr Gustaf Fahlander att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 100, för herr James Dickson att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 101, för herr Adolf Wallentheim att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling;

nr 102, för herr Bertil von Friesen att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling; och

nr 103, för herr Bernhard Näsgård att vara suppleant för ombud i Europarådets rådgivande församling.

§ 14.

Anmäldes, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet inkommit framställning från

styrelsen för riksdagsbiblioteket om att det å riksstaten för budgetåret 1946/47 anvisade reservationsanslaget å 20 000 kronor till Riksdagsbiblioteket: Tryckning av förteckning över kommittébetänkanden utgivna åren 1904—1945 måtte få disponeras intill utgången av budgetåret 1952/53.

Denna anmälan bordlades.

§ 15.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 156, angående löne- och pensionsreglering för präster m. m.;

nr 168, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.;

nr 175, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 189, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt, m. m.;

nr 198, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie tjänster vid kommunikationsverken m. m.; och

nr 201, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536), m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 16.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 599, av herr *Persson* i Svensköp *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 162, med förslag angående användningen av hästexportberedningens vinstmedel.

Denna motion bordlades.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 9.53 em.

In fidem
Gunnar Brith.